AÇLIK OYUNLARI SERİSİ HAYRANLARINA

ALEVLER İÇİNDEKİ KIZ

EDİTÖR
LEAH WILSON

KAKTUSUN

PEGASUS

*AÇLIK OYUNLARI*NA DOYAMADINIZ, DEĞİL Mİ?

Katniss Everdeen'in hikâyesi bitmiş olabilir ama bu büyüleyici hikâye milyonlarca kişinin kalbinde sağlam bir yer edindi.

***Alevler İçindeki Kız* kitabında 13 yazar sizi tekrar Katniss, Açlık Oyunları, Gale ve Peeta, arena ve Capitol'ün hareketli, karanlık ve heyecan dolu dünyasına götürüyor.**

Oyunlar Haymitch'in alkol sorununu, Annie'nin zihnini ve Wiress'ın konuşma yeteneğini nasıl etkiliyor?

Teröre Karşı Savaş ile isyan arasındaki bağ nedir?

Peeta mı Gale mı sorusuna verilecek cevap neden sorunun kendisi kadar ilginç değil?

Panem diğer hedonist toplumların tarihinden ne ders çıkarmalıydı, biz ne ders çıkarabiliriz?

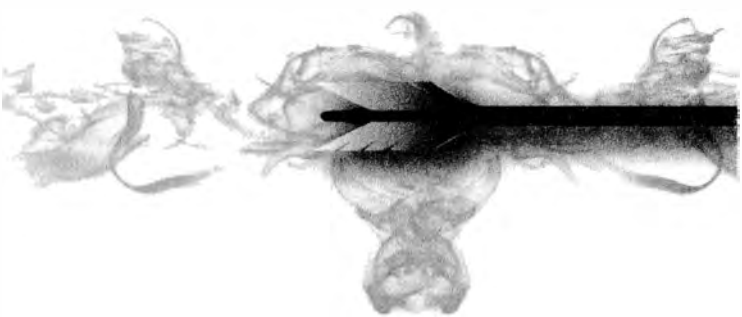

www.pegasusyayinlari.com
ISBN:978-605-5289-45-4
9 786055 289454

BELONGS TO
KAKTUS TEAM

ALEVLER İÇİNDEKİ KIZ

Pegasus Yayınları: 521
Bestseller Roman: 49

ALEVLER İÇİNDEKİ KIZ
LEAH WILSON
Özgün Adı: The Girl Who Was On Fire

Editör: Sibel Yıldız
Kapak Baskı: Zirve Ofset
Film/Grafik: Mat Grafik
Baskı-Cilt: Alioğlu Matbaası
Orta Mah. Fatin Rüştü Sok.
No: 1/3-A Bayrampaşa/İstanbul
Tel: 0212 612 95 59

1. Baskı: Mayıs 2012
ISBN: 978-605-5289-45-4

PEGASUS YAYINLARI © Türkçe Yayın Hakları, 2012
"Açlık Oyunları İçin Bu Açlık Ne?" Copyright © Sarah Rees Brennan, 2010
"Katniss'ci" Copyright © Jennifer Lynn Barnes, 2010
"Yüreğiniz Yumruğunuz Büyüklüğünde Bir Silahtır" Copyright © Mary Barsellino, 2010
"Duman ve Aynalar" Copyright © Elizabeth Marrafino, 2010
"Bana Göz Kulak Olacak Birisi" Copyright © Elizabeth Marrafino, 2010
"Gerçek Açlığı" Copyright © Carrie Ryan, 2010
"Çok Da Acayip Olmayan Bilim" Copyright © Cara Lockwood, 2010
"Suç Modası" Copyright © Terri Clark, 2010
"Bükülmüş Parçalanmış ve Onarılmış" Copyright © Blythe Woolston, 2010
"Alaycı Kuş'un Politikası" Copyright © Sarah Parer Littman, 2010
"Sefahatin Kaçınılmaz Çöküşü" Copyright © Adrienne Kress, 2010
"Tiranlık Karşısında Toplum" Copyright © Bree Despain, 2010
Diğer malzemeler Copyright © BenBella Books, Inc. 2010

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Nurcihan Kesim Literary Agency aracılığıyla alınmıştır.
Yayınevinden yazılı izin alınmaksızın
hiçbir yolla çoğaltılamaz.

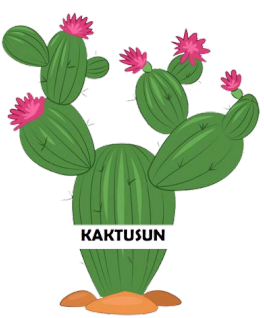
Yayıncı Sertifika No: 12177

Pegasus Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.
Gümüşsuyu Mah. Osmanlı Sk. Alara Han
No: 27/9 Taksim / İSTANBUL
Tel: 0212 244 23 50 (pbx) Faks: 0212 244 23 46
www.pegasusyayinlari.com / info@pegasusyayinlari.com

LEAH WILSON

ALEVLER İÇİNDEKİ KIZ

İngilizceden Çeviren:
SEVİNÇ S. TEZCAN

PEGASUS YAYINLARI

BELONGS TO
#AMIGS TEAM

İçindekiler

GİRİŞ 7

AÇLIK OYUNLARI İÇİN BU AÇLIK NİYE? 11

Sarah Rees Brennan

KATNISS'Cİ 23

Jennifer Lynn Barnes

YÜREĞİNİZ YUMRUĞUNUZ BÜYÜKLÜĞÜNDE

BİR SİLAHTIR 39

Mary Borsellino

DUMAN VE AYNALAR 51

Elizabeth M. Rees

BANA GÖZ KULAK OLACAK BİRİSİ 79

Lili Wilkinson

GERÇEK AÇLIĞI 93

Ned Vizzini

PANEM ET CIRCENSES 111

Carrie Ryan

ÇOK DA ACAYİP OLMAYAN BİLİM 125

Cara Lockwood

SUÇ MODASI **139**

Terri Clark

BÜKÜLMÜŞ, PARÇALANMIŞ VE ONARILMIŞ **153**

Blythe Woolston

ALAYCI KUŞ'UN POLİTİKASI **177**

Sarah Darer Littman

SEFAHATİN KAÇINILMAZ ÇÖKÜŞÜ **193**

Adrienne Kress

TİRANLIK KARŞISINDA TOPLUM **209**

Bree Despain

TEŞEKKÜRLER **224**

GİRİŞ

Açlık Oyunları'nın –tıpkı başkahramanı gibi– alevler içinde bir seri olduğu söylenebilir. Ancak popüleritesi yeni bir şey değil. Genç yetişkin serileri çağında yaşıyoruz: *Harry Potter*, *Alacakaranlık* ve şimdi de *Açlık Oyunları*. Bugünlerde, kitleleri önüne katan bir genç yetişkin serisinin olmaması daha sıradışı sayılıyor.

Bu serilerin hepsinin bazı ortak noktaları var: Etkileyici karakterler, keşfetmek için zaman ayırmanız gereken esrarengiz kelimeler, aile ve topluma odaklanma. Ancak, şu ana kadar içlerinde en karanlık olan *Açlık Oyunları*. *Alacakaranlık*'ta aşk her şeyi yeniyor: Bella seriyi, bu süreçte kendi insan ailesinden ya da Jacob'dan vazgeçmek zorunda kalmadan, Edward'a sonsuza dek bağlanmış ve Renesmee'nin annesi olarak tamamlıyor. *Harry Potter*'da kayıplar olmakla birlikte, Voldemort'un yenilgisinin ardından, dünya bildik istikrarına geri dönüyor ve onlardan ayrılmadan önce ana karakterleri mutlu evliliklerinde, geleceğin cadı ve büyücüler neslini yetiştirirken görüyoruz. *Açlık Oyunları*'nda, Katniss de seriyi benzer şekilde evli bir anne olarak tamamlamış olabilirdi ama serinin sonu çok daha buruk. Katniss, kız kardeşini ve Gale'ı farklı ancak eşit derecede güç yollardan kaybediyor. Dünya eskisinden daha iyi ama bu iyileşmenin sadece geçici; Capitol egemenliğinde mıntıkalarda gördüğümüz insanlık dışılığın

gerçek; statüko ve halihazırdaki huzurun kısa ömürlü, kıymetli ve Panem'in her zaman mücadelesini vermek zorunda kalacağı bir şey olduğuna dair bir ima var.

Başka bir deyişle, *Açlık Oyunları* şaşırtıcı derecede yetişkin –gerçekçi– bir hisle bitiyor. Böyle bir son, sadece genç yetişkin okuyucularının senelerdir bildikleri bir şeyi vurguluyor: Genç yetişkin edebiyatında, ciddi, heyecan verici ve dönüştürücü bir hareketlilik var. *Açlık Oyunları*, Peeta'ya karşı Gale'dan ibaret değil; bu seride aşktan çok daha fazlası tehlike altında. Seri; güç ve propaganda, travma ve iyileşme, savaş ve merhamet temalarını üstleniyor. İnsanın sadece gücünü değil, gücünün sınırlarını da öğrenmesi gerektiğine dair bir vurgu var.

Çünkü *Açlık Oyunları* özünde bir ergenlikten yetişkinliğe geçiş hikâyesi ancak sadece Katniss'in değil, Panem'in ve bir açıdan biz okuyucuların da ergenlikten yetişkinliğe geçiş hikâyemiz. Seri bizi büyümeye ve seçimlerimizin hem kişisel hem de politik sorumluluğunu üstlenmeye zorluyor. *Alaycı Kuş*'ta, Capitol sokaklarını arşınlarken gördüğümüz Capitol sakinleri, Açlık Oyunları'nı seneler boyunca kendinden geçmiş halde ve onu mümkün kılan eziyetin farkında olmadan izleyen Capitol sakinleri, aslında biziz. Bu, hepimiz için önemli bir mesaj.

Okumak üzere olduğunuz parçalar, *Açlık Oyunları* serisindeki her şeyi kapsamıyor (her şeyi kapsayamazlardı) ama en azından, serinin insanı düşünmeye en çok sevk eden fikirlerini bir kenara ayırıyorlar. Bir arada, hem seri hem de dünyasına dair, Katniss ve ona tepkimiz, sevgi, aile, fedakârlık ve hayatta kalma üzerine genişletilmiş bir meditasyon sağlıyorlar. Ancak bütün bunlardan, serinin her zaman *Alaycı Kuş*'un en ağır hali kadar ciddi olduğu anlamını çıkarmayın. Seride mizah, sıcaklık ve umut da var. Katılımcılarımızın

BİLGİSOYU KATNİSS FEAR

her biri, seriyi keşiflerine kendi kişisel ilgilerini ve uzmanlıklarını kattılar ve konular modadan, bilime, *reality* programlarından medya eğitimine kadar geniş bir yelpazeyi kapsıyor.

Yine de bu denemelerin tekrar tekrar aynı olay ve aynı fikirlere dönme eğiliminde olduklarını göreceksiniz. Ancak o olay ve fikirleri her ziyaretimizde, bakış açımız değişecek ve eski olayları ve fikirleri yeni açılardan yorumlayacağız. Her yazar meşaleyi bir sonrakine aktarırken katılımcılarımız *Açlık Oyunları*'na dair anlayışımızı biraz daha ileri ve bu kitapların sunduğu her şeye dair daha büyük bir farkındalığa doğru iterken yeni bir alanı kaplamış olacaklar.

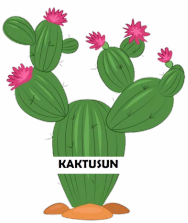
Bu antolojiyi basıma hazırlarken zaman zaman şaşırdım, büyülendim ve gözlerim doldu. Bu sadece *Açlık Oyunları* serisinin kendisine değil, çalışmaları bu kitapta bir araya getirilen yetenekli genç yetişkin yazarlara da övgüdür. Ve sizlerin de bu sayfalarda düşünecek ya da hissedecek taze bir şeyler bulacağınızı, *Alevler İçindeki Kız*'ın sizi, *Açlık Oyunları*'nı bambaşka bir açıdan tartışmaya ve sorgulamaya teşvik edeceğini umuyorum.

Leah Wilson

Aralık 2010

BELONGS TO
#AMIGS TEAM

AÇLIK OYUNLARI İÇİN BU AÇLIK NİYE?

Sarah Rees Brennan

Açlık Oyunları, hiç şüphesiz harika bir seri. Milyonlarca okuyucu, üç kitap, iki tur Açlık Oyunu ve bir savaş süresince, Katniss'e takılıp kaldı ama yine de doyamadı. Bu kitabı okuyorsanız bunların hiçbiri sizin için yeni bir şey değildir. Peki ya, bu her yaştan ve her cinsten okuyucuyu kendine çeken distopik hikâyeyi bu kadar özel kılan nedir? Bu kitaplar bir nesli neden mest etti? Bu ele alınması kolay bir soru değil ancak Sarah Rees Brennan bize birtakım ilginç cevaplar sunuyor.

Bu yazı *Açlık Oyunları* üçlemesinin muazzam popüleritesine ilham veren öğeleri masaya yatıracak. Dünyanın dört bir yanındaki okuyucuların hayal gücünü yakalayan noktaları analiz etmek büyüleyici. *Açlık Oyunları*'nın kendine özel macera, aşk ve felsefe karışımında bu kadar büyüleyici olan nedir? Seride var olan öğelerin çoğu zaten tanıdık; o zaman Suzanne Collins bu kadar taze ve etkileyici görünmelerini nasıl sağlıyor?

Açlık Oyunları'ndan uzun bir süre uzak durdum çünkü *Ölüm Oyunu*'nu seyretmiştim, bu kadarı bana yeterdi, çok teşekkürler! (*Ölüm Oyunu,* Koushun Takami'nin fütürist bir hükümetin getirdiği yeni bir yasal uygulama gereği, birbirlerini öldürmek üzere piyangoyla seçilmiş bir grup lise öğrencisini konu alan aynı adlı romanından uyarlanmış bir Japon filmi.) Sonunda, altı ay boyunca herkesin heyecanlı tavsiyelerini dinlemenin ağırlığı altında ezildim ve *Açlık Oyunları*'nı büyük bir iştahla okudum.

Burun kıvırmam beni bir ahmak yapmakla kalmadı, *Açlık Oyunları*'ndan tam altı ay geri kaldım! Ondan uzak durma nedenim gerçekten saçmaydı; bildiğimiz gibi, ortaya çıkmış yepyeni roman konuları yok. Asıl önemli olan, hikâyeleri anlatma şekliniz ve onlara beslediğiniz tutku. *Ölüm Oyunu* izleyicilerin keyfi için ve hükümetin yaptırımı sonucu birbirini öldüren çocuklarla uğraşıyor. Ben Elton'un, TV'deki bir *reality show*'da işlenen bir cinayetin reytingleri tavana fırlatıp şovu bir fenomene dönüştürdüğü (ve yapımcıların bunu en başından beri planladıklarının ortaya çıktığı) yetişkinlere yönelik çizgi romanı *Dead Famous*, insanoğlunun *reality* programlarından büyülenmesi, şiddet ve illüzyonun gerçekle nasıl kaynaşabileceği sorusu gibi benzer meseleleri ele alıyor.

BELGESEL KAKTÜS TEAM

Yani gün ışığına çıkarılmış yeni fikirler yok ve Christopher Booker'a (*The Seven Basic Plots'un* yazarı) sorarsanız dünyada sadece yedi temel olay örüntüsü var. Suzanne Collins'in bu fikri ele alışında okuyucuların bam teline basan neydi? Yazar dostum, Justine Larbalestier (*Liar*'ın yazarı), *Açlık Oyunları* kitaplarını, insanların kendilerini kaptırdıkları bir "tutkal" olarak tarif etmişti. Kitapları elinize alınca, bırakmanız çok zor, dikkatiniz dağılmıyor ve sonrasında ne olacağını öğrenme telaşınız bir an bile sönmüyor.

Neden? Bir nedeni, *Açlık Oyunları*'nın, "illüzyona karşı gerçek" sorularının ve insanoğlunun şiddetten oldum olası etkilenmesinin yanı sıra, medyanın, halihazırda "üretilmiş gerçek"ten büyülenmesini hayli derine inerek masaya yatırmasıdır. Çocukların birbirlerini öldürmesi fikri herkes için dehşet vericidir ama aynı zamanda bir o kadar da cezbedicidir. *Açlık Oyunları*'nın temsil ettiği kötülük o kadar korkunç ve bu toplumda o kadar her şeyi kapsayıcıdır ki Katniss'in maceralarını bir sempati, dehşet, ilgi ve basit korkuyla izleriz çünkü bu durumdan nasıl çıkabileceğini hayal dahi edemeyiz. Beni kendimi kitaba kaptırarak okumaya iten bir diğer şey, düpedüz romanın yapısına duyduğum ilgi oldu. Suzanne Collins, *Açlık Oyunları*'nın fazlasıyla kasvetli ortamını, hepimizin kendimizi usul usul ağlar halde *Ateşi Yakalamak*'ın tam ortasında bir tımarhaneye taşınırken bulmayacağımız bir şekilde nasıl yumuşatıyor ve neredeyse hepsi –gereklilik sonucu– katilken, karakterlerinin sempatikliğini korumayı nasıl başarıyor?

Latince bilen herkes, daha ilk baştan, Panem'in Roma halkının, ekmek ile sirk ve onları hayatın haşin gerçeklerinden uzaklaştıracak geçici hazlara duydukları meraka bir gönderme olup olmadığını merak etmiştir. Bu görüş, *Alaycı Kuş*'ta doğrulandı ancak Collins bir röportajda, bu fikrin, en başından beri aklında olduğunu söyledi.

Dolayısıyla şu sorular da aklında olsa gerekti: Biz insanların binlerce yıldır vahşice ölüme ilgi duymamız ve bunun cazibesine kapılmamız nedendir? Ve toplumunuzun tamamının taşıyıcı ayakları bu büyülenme üzerine kurulmuşsa ne yaparsınız? Bu soruların yanıtı, toplumu yok edip yeni bir toplum inşa etmektir. Bu fazlasıyla zorlu bir görevdir. Özellikle de kendisi hayatta kalmak için sonsuz bir mücadele vermek zorunda olan bir çocuk için.

Açlık Oyunları'nın ortamı duraksız bir aksiyon için sahne sağlamakla kalmıyor. Katniss bir değil, iki Açlık Oyunları'ndan geçmeye zorlanıyor. Katniss *Açlık Oyunları*'nda, izleyicinin farkındadır; çünkü Peeta'ya âşıkmış gibi yaparak izleyicinin sempatisine oynamasının, her ikisine de hayatta kalmak için ihtiyaç duydukları yiyecek ve ilacı sağlayacağını bilmektedir. *Ateşi Yakalamak*'ta denklem daha da basittir. Katniss ve Peeta delice âşık olduklarına dair inandırıcı bir gösteri sergilemezlerse, Snow ikisinin de âşık değil, isyancı oldukları sonucuna varacak ve ikisini de idam ettirecektir. Her iki durumda da halkın beklentilerinin ağırlığı Katniss'in omuzlarında hem eylemlerini hem de duygularını etkileyen ağır bir yüktür. Katniss ve izleyicilerin keşfedeceği gibi bu ölümcül bir ilmiktir. Biz okuyucular Katniss'in izleyicilerinin bir yandan onun acısından büyülenirken diğer yandan da aşk hikâyesinin içine saflıkla çekildiklerinin farkındayızdır. Yine de bütün bu süre zarfında, Katniss'in gerçek izleyicilerinin biz olduğumuzu biliriz ve bizler de acısından büyülenirken aşk hikâyesinin içine çekilmiş değil miyizdir? Bu bizi ne kadar saf yapar?

Açlık Oyunları'nın mesajı, görünüşün hem yanıltıcı olduğu hem de hayati önem taşıdığıdır. Katniss ve Peeta'yı el ele tutuşturarak izleyicinin gözünde birbirine bağlayan, Katniss'in stilisti Cinna'dır. Katniss dikkatleri önce Cinna ve ekibinin zekice tasarladığı kostümlerle çeker ve görünümün önemi, *Ateşi Yakalamak*'ın sonuna doğru ölen

Cinna'nın *Alaycı Kuş*'ta, bir baştan yaratılmayı mezardan yönetmesiyle bir kez daha vurgulanır. Katniss giydirilip süslenmek istemez ya da bundan keyif almaz; böyle şeylere ilgisi yoktur. Ancak, giyim kuşama meraklı okuyucular çok hoş tasvir edilen kostümlerden ve daha çekici ve izleyicinin dikkatinin tek odak noktası olacak kadar çekici birine dönüşmek için baştan yaratılma fikrinden keyif alırken başkaları Katniss'e sempati duymakla yetinebilirler.

Bir açıdan, kitabın romantik alt teması bana dönüşüm sahnelerini anımsattı. Aşk, kitapların ölüm kalım gerilimini yoğunlaştırmaktadır çünkü Katniss ve Peeta'nın birbirlerine âşık bir görüntü çizmelerinin Katniss'in güzel görünebilmesinden daha önemli olduğunu biliyoruz. Bu yanılsamalar hayatlarını kurtaracaktır. Ancak bu, bizi bir yandan da rahatlatır; dönüştürülmek isteyecek okuyucular kadar, Katniss'in sevildiği gibi sevilmek isteyecek okuyucular da olacaktır. Peeta onu neredeyse hiç konuşmamış olmalarına, birbirlerini neredeyse hiç tanımamalarına rağmen sevmektedir. Katniss, Peeta'nın aşkını uzaktan, kendisi olmak, hayatta kalmak ve ailesinin hayatta kalmasını sağlamak için çetin bir mücadele vermek dışında hiçbir şey yapmadan kazanmıştır ve Peeta onu, onun için yalan söylemeye, öldürmeye ve onun için ölmeye razı olacak kadar sevmektedir. Okuyucu Peeta'nın Katniss'e olan aşkından hiçbir zaman, Katniss'in bunun tamamıyla bir illüzyon olduğuna inandığı zamanlarda bile şüphe duymaz. Ve bu *Açlık Oyunları*'nın karanlık ortamında bir ışık huzmesi sağlamakla kalmaz; her iki karakteri de benimsememizi sağlar. Sonra, *Alaycı Kuş*'ta gerçek olduğuna inandığımız tek şeyin –Peeta'nın aşkının– yok edilebileceğini görünce şok oluruz.

Aramızda hiç uğraşmadan ya da farkında bile olmadan, uzaktan uzağa sevilme fikrinden hoşlananlar varsa da diğer yanda, Katniss'in çocukluk arkadaşı ve av yoldaşı Gale durmaktadır. Hiçbirimiz ailele-

rimizin karnını doyurmak için umutsuzca avlanmak zorunda kalmak istemeyiz ama eğer kalacaksak, güvenilir yoldaşımızın karşı cinsin yakışıklı, çok rağbet gören ve kendini hayli adamış bir üyesi olması hiçbirimizi rahatsız etmez. Bu, Katniss'i bir tür can sıkıcı duruma düşürür, elbette; görünüşe bakılırsa hayatta kalmayı başarsa bile acı verici bir seçim yapmak zorunda kalacaktır.

Aşk, gerçeğe karşı illüzyon karmaşasını iyice gözler önüne serer. Suzanne Collins kolay olanı, gerçek karşısında illüzyonu kınama yolunu seçmiyor. Serinin altın çocuğu, ahlaki yönü en güçlü olan ve her zaman doğruluğun sözcüsü olan Peeta, aslında usta bir yalancıdır ve ilk kitapta hem Kariyer haraçlarını hem Katniss'i acımasız bir katil olduğuna ikna eder. Ayrıca, oyunlarda yaralanınca, kendini kamufle etmek için fırıncılık becerisini kullanır. Kendi ifadesiyle; "Sanırım, pasta süslemeye harcadığın saatler işe yaramış." (*Açlık Oyunları*)

Başlangıçta kandırmacadan ciddi şekilde rahatsız olan Katniss, *Alaycı Kuş*'un sonuna geldiğimizde okuyucuyu akıl almaz olanı (yeni bir Açlık Oyunları kurmayı) kabul ettiği ve bunca zamandır mücadele ettiği şeyin ta kendisine dönüştüğü konusunda kandırmayı başarır. Snow yerine Coin'i vurduğu zaman, bu anlaşmanın Coin'i infaz etme ve yeni Açlık Oyunları fikrini sona erdirme şansını ele geçirme aracı olduğunu anlarız. Ayrıca, *Açlık Oyunları* üçlemesi ilerledikçe yepyeni ve hiç kimseyi kandıramazken –biz de dahil– herkesi kandırabilen bir Katniss Everdeen'in geliştiğini de fark ederiz.

Aslında Gale bu serinin en açık ve dürüst karakteri olabilir. Katniss *Açlık Oyunları*'nda "Gale'ın neyi neden yaptığını asla sorgulamazken, Peeta'nın her hareketini kuşkuyla karşılıyordum," diyordu. Suzanne Collins, Gale'la zarif bir numara çeviriyor: Gale üç kitap boyunca, adaletsizliğe karşı misilleme yapmayı savunuyor. Ancak biz, okuyucular, Katniss gibi, gerçekten söylediği şeyi kastettiğinden emin

BİLGİSOKAK KAOTİK EKİP

olamıyoruz. Gale saha kenarında kalıyor ve Katniss ile Peeta üç kitabın tamamını fırtınanın göbeğinde geçirirken o da anlaşılır biçimde bunalıyor. "12. Mıntıka'nın dışında avlanan iki çocuktan başka bir şey olmadığımız eski günlerde de Gale bunun gibi, hatta daha kötü şeyler söyler dururdu. Ama o zaman her şey sözden ibaretti. Burada pratiğe dökülen halleriyle, asla geri alınamayacak eylemlere dönüşüyorlardı." (*Alaycı Kuş*) Suzanne Collins bize Gale'ın nasıl olduğunu söylüyor ama biz bunu üçüncü kitaba, yani Gale sözlerini eyleme dönüştürene ve böylece –başından beri söylediği kişi olarak– Katniss'i sonsuza dek kaybedene kadar tam olarak anlamıyoruz.

Alaycı Kuş'ta Katniss ve Gale arasındaki en önemli mesele, Gale'ın tam olarak söylediklerini kastediyor olmasıdır. Gale'ın gerçekliği, nefret ve şiddete bu kadar muktedir olması, eninde sonunda Katniss'in ailesini koruyamaması, ikisinin arasındaki en büyük sorunlardır. Katniss'in Gale'la ilgili yanılsamaları –söylediklerini gerçekten kastetmediğini düşünmesi– Gale'ın amacına romantik açıdan hizmet ediyor. İlk iki kitapta Gale'ın sayfa sayısı çok sınırlı ama o edebî bir prototip. Bütün kadınlar onu istese de, sizinle gerçekten bağ kuran, uzun boylu, esmer, yakışıklı, serinkanlı ve gizemli çocuk çok çekici bir tip. "Fırıncı" figürü, sarışın, tatlı Peeta "avcı" figüründen doğası gereği çok daha az çekici. Gale'ın yüzeyi onu okuyucuların gözünde uç noktada popüler kılıyor ama *Açlık Oyunları*'nın asıl olayı, yüzeyin altında olup bitenlerdir.

Bu ilginç bir şekilde yan yana bulunma durumu; zira Katniss ve Gale arasındaki sorun gerçekse Katniss ve Peeta arasındaki sorun her zaman bir yanılsama. Peeta, *Açlık Oyunları*'nda Katniss'in yapmacık aşkıyla kandırılıyor, *Ateşi Yakalamak*'ta her ikisi de rol yapmak zorunda kalıyorlar ve *Alaycı Kuş*'ta Peeta'nın zihinsel işkencesi (gerçek mi yanılsama mı), sevdiği Katniss ve en ölümcül düşmanı arasındaki

farkı ayırt edemeyeceği bir etki bırakıyor. Diğer karakterler *Alaycı Kuş* boyunca Peeta'nın dilinden düşüremediği nakaratı "Gerçek mi, gerçek değil mi?"ye cevap üretmek zorunda kalıyorlar. Peeta onların cevaplarına tam olarak güvenemiyor ancak güvenmek zorunda çünkü kendi algısına da güvenemez. Durumu, dehşet verici olmakla birlikte sadece *Açlık Oyunları*'ndaki herkesin –ve gerçeği yansıtır gibi yapan eğlence malzemelerinin tüketicisi olarak bizlerin– konumunun genişletilmiş halidir. "Gerçek mi, gerçek değil mi?" nakaratı, basitçe *Açlık Oyunları*'nın esas sorusunun dile getirilmesidir ve net bir cevabı olmayan bir sorudur.

Savaş, Açlık Oyunları'yla aynı kandırmacayla sona erer. *Alaycı Kuş*'un başlarında, karakterler, Katniss'in sadece bir sözcü olarak ikna edici olduğu sonucuna varırlar; oysa Katniss, kendisi, durumla, onun için gerçek olmasıyla ikna olur. 7Bu yüzden tıpkı Snow ve *Capitol*'ün daha önceki kitaplarda yaptıkları gibi isyancıların da Katniss için çağrışım uyandıracak sahneler hazırlamaları gerekir. Savaşta propaganda, eğlencede olduğundan daha da önemlidir ve bu yüzden bizim *Açlık Oyunları*'nın başından beri olması gerektiğini bildiğimiz savaş –katlanılmaz bir toplumu değiştirme savaşı– yeni bir Açlık Oyunları gibi betimlenir, daha gerçek değildir.

Elimizde düşman karakter için bir sima yoktur, bulabildiğimiz en yakın şey Snow'dur ve Katniss, onu öldürme şansını aleni bir şekilde geri çevirmekle kalmaz; ölümü anlatıcı tarafından biraz hoppaca halledilip geçiştirilir. "Tahminler, gülerken kendi kanıyla boğulup öldüğü veya kalabalık tarafından ezildiği yönündeydi. Hiç kimsenin gerçekten umurunda değildi." (*Alaycı Kuş)* Açlık Oyunları dünyasında kötüyü yenmenin kolay bir yolu yoktur. Bu, hepimizde içsel olarak var olan kötülüktür ve sonunda bile, bize gösterilen kötülüğün yeniden

uyanmayacağı hiçbir şekilde kesin değildir. Ne de olsa, Plutarch'ın Katniss'e söylediği gibi, "Bizler hafızası yetersiz ve kendi kendini yok etmek konusunda son derece hünerli, dönek yaratıklarız." (*Alaycı Kuş*)

Katniss hem kendisini hem de diğerlerini yok etmek konusunda yeteneklidir ve bunun onu Gale'a benzettiğini *Alaycı Kuş*'ta anlıyor. Ancak Gale gibi olmamaya ve Snow'u öldürmektense Coin'i haklamaya ve geçmişin intikamını almak yerine, gelecekteki şiddet tehdidini ortadan kaldırmaya karar veriyor.

Ayrıca, ihtiyaç duyduğu kişinin, en kötü tarafını yansıtmak yerine, daha iyi yanlarını ortaya çıkaracak biri olduğunu anlıyor. Aslında ona en az benzeyen adam, onun için en iyi adamdır. Bir dereceye kadar, Gale bu konuda kararı onun yerine veriyor. Katniss'i sevmediğinden değil; fakat savaştaki eylemleri, Katniss'in onu kız kardeşinin ölümünden ayrı tutmayı asla başaramayacağı anlamına geliyor. Her iki delikanlının hayranları da, Gale, Katniss tarafından hiçbir zaman gerçekten reddedilmediği için mutlu olabilirler. Gale, Katniss'in Peeta'dan çok Primrose'a karşı hissettiği duygularını anlıyor ve selam durarak sahneden çekiliyor. Son aldığımız haber "şık bir iş" edindiği oluyor, Katniss de zihninden olası yeni aşklarını geçiriyor. Gale kendini kurtarmış görünüyor; hatta insanın aklında Gale'ın gösterişli spor bir arabayla gelip "Katniss, bebeğim, bütün bunlar senin olabilirdi," dediği bir isyancılar buluşması canlanıyor. Bizler de, Katniss gibi olayların aldığı şekilden bir miktar üzüntü duyabiliriz ancak diğer yandan, nefret ateşini körüklemenin Gale'da nasıl son bulduğunu da görüyor ve Katniss'in aslında Gale'a benzediğini fark etmesine ve böylece Peeta'nın onun için daha uygun bir eş olduğu yönündeki nihai kararını (ki aşkları sözel olarak doğrulanıp fiziksel

anlamda bütünlenince bunu anlıyoruz) şekillendirmesine sempati duyuyoruz.

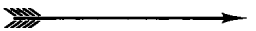
"Bir dakika, az önce ne dedin sen?" diye haykırdığınızı duyar gibiyim. Endişelenmeyin, sevgili okuyucular, *Açlık Oyunları*'nın Çok Gizli Müstehcen Baskısı'nın şanslı alıcısı ben değilim. Ancak Katniss, Peeta'nın kollarında çığlıklar atarak uyanınca, onu Peeta'nın dudakları teselli ediyor ve sonra "O şeyi, kumsalda beni esir alan o açlığı yeniden hissettiğim o gece, bunun eninde sonunda olacağını biliyordum." (*Alaycı Kuş*) Neyin sonrasında, Katniss? Ayrıca, "açlık" kelimesinin zekice araya sıkıştırıldığını fark etmediğimizi de sanma. Aşk Oyunları sona erdikten, Aşşşk Açlığı tamamlandıktan sonra, tutku alevlerinde yanıp tutuşmanın ardından ve daha sonra… *Alaycı Kuş*'un başlığını içeren seksi bir espri yapmamı kimsenin istemediğinden eminim. Belki de Katniss gerçekten mükemmel bir öpüşüp koklaşma seansından bahsediyordur. Belki de ben kötü niyetli biriyimdir (ve belki de bu konunun belkisi yoktur). Her neyse, eninde sonunda iki çocukları oluyor; bu nedenle o işin bir ara olmuş olması gerektiğine güvenim tam.

Katniss ve Peeta'nın aşkının çok net bir sonucu var. Aslında bütün *Açlık Oyunları*'nın, on dokuz sene sonra yedi kitaplık seriyi kahraman ve diğer karakterleri evli ve çocuklu görerek tasfiye ettiğimiz *Harry Potter* tarzında nihai bir sonu var. Katniss ve Peeta en azından on beş yaş yaşlanmışlar ve çocukları var; ruhları savaşın izlerini taşımaya devam etse de, toplumları başarıyla yeniden düzenlenmiş, Açlık Oyunları görünüşe göre kalıcı olarak bertaraf edilmiş. Kitap, belki de kitapların arkasını bozabilecek devam bölümleri yazmanın cazibesini tamamen söküp atmak için kesin olarak kapatılmış. En çok sevilen serilerin çoğunun, çok belirgin ve okuyucuda yankı yaratacak

bir kapanma duygusu verecek sonları olur. Gerçi bu, etkiden çok bir neden olabilir; yazar serinin kapağını geri dönüş ihtimali olmadan kapamak zorunda olduğunu hissedebilir. Ben C.S. Lewis'in *Narnia Günlükleri*'ndeki finaliyle (Dünya sona erer ve o dünyada olmayanlar da bir tren kazasında ölürler, ah şu piliç dışında tabi!) birinciliği hâlâ elinde tuttuğunu düşünüyorum ama kararlı sonunuz için tebrikler, Bayan Collins!

Açlık Oyunları'nda, aksiyon macerayı sosyal vicdanla bir araya getiren rahatsız edici bir ortam, size umutsuzca âşık iki adamın birden olması hayalinin gerçekleşmesi ve yankı getiren kati bir son var. Ayrıca konuyla ilgili materyalleri dikkatle seçmiş ve onu büyüleyen bir konu seçerek daha pek çok insanda yankı bulan bir konu seçmiş olan bir yazarı var. Karakterlere sempati duyuyor, *Açlık Oyunları*'nda Peeta'nın Katniss'e ihanet ettiğinden, Katniss'in *Alaycı Kuş*'ta yeni bir Açlık Oyunları'nı desteklediğinden korkarken, onlardan heyecana katkıda bulunmaya yetecek kadar şüphe duyuyor, fakat ne olursa olsun uç noktada güveniyoruz. Katniss, *Açlık Oyunları*'nda Rue adlı genç kızı öldürmeyi asla düşünmüyor, kahramanlarımız en kötü çizgileri asla aşmıyorlar ve bu şiddet içeren eylemlerine rağmen, onları önemsemeye devam etmemizi sağlıyor. Suzanne Collins, romantik alt temanın arasında bize gerçek ve yanılsamanın üst üste binmesi konusunda bir cevap da sunuyor. Katnis'in pek çok hilesi eninde sonunda iyi sonuçlanıyor, Açlık Oyunları bitiyor ve Katniss'in bütün kayıplarına rağmen toplum en azından iyileşiyor. *Alaycı Kuş*'un sonunda, Peeta, Katniss'e, "Beni seviyorsun. Gerçek mi, gerçek değil mi?" diye sorup, Katniss "Gerçek," yanıtını verince, bunun her zaman doğru olmadığını anlıyoruz. Yanılsama gerçeğe dönüşebilir. Aşk artık gerçek.

İzleyici, Katniss, Peeta ve Açlık Oyunları'nın gerçek olmadıklarını bilse de biz hâlâ cevabın doğru olduğuna inanıyoruz.

SARAH REES BRENNAN, *İrlanda'da, okul günlerini İrlandaca öğrenmek yerine, gizli gizli kitap okuyarak geçirdiği bir deniz kenarında dünyaya geldi. Demon's Lexicon üçlemesinin yazarı olarak çok kitap okumanın karşılığını almış görünüyor. Justine Larbalestier'le ortaklaşa yazdıkları yeni kitabı 2012'de çıkıyor.*

KATNISS'Cİ

▷

Jennifer Lynn Barnes

Kim iyi bir aşk üçgenini, hele Peeta ve Gale gibi erkekleri içeren bir tanesini sevmez? Katniss'in sonunda hangisiyle bir araya geleceğini öğrenmek önemli bir andı. Ancak Jennifer Lynn Barnes'ın hatırlattığı gibi Katniss'in kimi seçeceği tartışmaları arasında zaman zaman Katniss'in gerçekten kim olduğunu unuttuk. Barnes, Katniss'e bağımsız bakıyor ve Peeta ile Gale hayranlığına ikna edici bir alternatif sunuyor: Katniss hayranlığı.

Öyle görünüyor ki bugünlerde bir kitapçı dükkânında bir aşk üçgenine çarpmamak imkânsız ama sanki genç yetişkin romanlarının dişi kahramanları karşı cins konusunda, gittikçe artan bir bolluk sorunuyla karşı karşıya gibiler. Aşk konusunda tam anlamıyla salak olmam bir yana (bir dizi kurgu kahramandan hoşlandığımdan bahsetmiyorum bile) kendimi, okuyucu olarak ortada daha büyük meseleler dönerken sahnenin tam ortasını kaplayan romantik çelişkilere, kurgunun o kısmına odaklanacak kadar çok mu kapılıyoruz acaba, diye düşünmekten alamıyorum.

Hiçbir kitap bu soruya Suzanne Collins'in *Açlık Oyunları* üçlemesi kadar kafa yormama neden olmadı. Bu seriyi okumuş olan tanıdığım herkes, hangi oğlanın Katniss'e daha uygun olduğuna kafa yoruyordu. Aynı zamanda Açlık Oyunları'nda izleyiciler de yaşamların tehlikede olduğu en ciddi sahnelerde bile kendilerini aşka kaptırıyor. İlk Açlık Oyunları'ndan sağ çıkabilmek için Katniss'in, Capitol'deki ayrıcalıklı izleyicilere tam olarak istedikleri şeyi –talihsiz âşıkların ve akıl almaz seçimlerin başrol oynadığı riskli bir aşk– vermesi gerekti. *Açlık Oyunları* okuyucularının, Katniss'in zihnine, hayatına ve zorunluluklarına içeriden bakabilme şansına sahip oldukları düşünülürse *Alaycı Kuş*'un yayınlanmasına sayılı günlerin kaldığı dönemde serinin sık sık aynı şekilde Katniss'in aşk hayatına odaklanmış Peeta'cılar ve Gale'cılar olarak bölünmüş olması son derece ironiktir.

Ancak kendisinden önce gelen diğer edebî kahramanlar gibi Katniss Everdeen de bir aşk üçgeninin tepe noktası olmaktan çok daha öteye geçiyor. İlginç, kusurlu ve kendi başına kelimenin tam anlamıyla üç boyutlu. O bir abla, bir kız evlat, bir arkadaş, bir kahraman ve her şeyden önce bir *survivor*. Merhameti, sadakati ve az-

miyle tanımlanıyor ve bütün bu özellikleri oğlanlardan tamamen bağımsız özellikler.

Ben ne Gale'cılardan ne de Peeta'cılardanım. Ben Katniss'ciyim ve bu birkaç sayfada Katniss'in karakterine daha yakından bakacak ve *Açlık Oyunları* üçlemesinin ana hikâyesinin Katniss'in sonunda kimi seçeceğinden çok kim olduğuyla ilgili olduğunu göreceğiz. Çünkü bazen kitaplarda ve gerçekte hayatta her şey aşk değildir.

Bazen konu kızın ta kendisidir.

Karşınızda Katniss Everdeen

Herkese sorabilirsiniz, Katniss Everdeen tanıması zor bir kişilik. Kendi dünyasında en çok tanınan yüzlerden birine sahip ancak Panem'in büyük kısmı *gerçek* Katniss hakkında çok az şey biliyor. İzleyicilerinin gözünde Peeta'nın şefkatinin hedefi ve talihsiz bir âşık. Daha sonra, Alaycı Kuş olarak isyanın yüzü oluyor ve en sonunda, dış dünyanın gözünde, deliliğin sınırına ve ötesine itilmiş bir kızın kırık kabuğuna dönüşüyor. Bazen Katniss bu maskeleri kendi isteğiyle takıyor, bazen de takmaya zorlanıyor. Ancak kesin olan bir şey var; kariyerlerin, hazırlık ekibinin uçarı üyelerinin ve Capitol vatandaşlarının pek çoğunun aksine Katniss'in ünlü olmak gibi bir arzusu yok.

Tanınmak gibi bir arzusu da.

İster oyunların izleyicileriyle olsun ister isyancılarla ya da 12. Mıntıka halkıyla, Katniss mesafesini koruyacak tiplerden ve bunu, birinci kitabın ilk bölümünde, zaman içinde "dilini tutmayı ve yüzünü, hiç kimsenin düşüncelerini okuyamayacağı, ifadesiz bir maskeye

dönüştürdüğünü" söyleyerek kendisi de kabul ediyor. Katniss özel düşüncelerini kendine saklıyor ve dünyanın büyük kısmını bir kol boyu mesafede tutuyor. Kuradan önce, Gale'ın dışında en yakın arkadaşı olan kızla neredeyse hiç konuşmuyor. Hatta Katniss, Madge'le olan arkadaşlığını anlatırken ikisinin de bir şeyleri kendilerine saklamalarından ötürü iyi anlaştıklarını ifade ediyor.

Kura öncesinin Katniss'i kendini yalnız bir kişilik, diğer insanlara çok fazla sokulmayan, çok fazla şey beklemediği için hiç hayal kırıklığına uğramayan biri olarak gösteriyor. Benzer şekilde 12 Mıntıka'daki insanlar da Katniss'i kendilerinden uzakta tutmaktan hoşnut görünüyorlar. Ailesi, Gale ve ona uzaktan uzağa hayranlık besleyen Peeta dışında, Katniss Everdeen'i tanımak için sıraya dizilmiş pek fazla insan var gibi görünmüyor. Ailenin kedisi bile… Katniss onu beslerken mesafesini koruyor. Fırıncıdan, kaçak av hayvanlarını satın alan Barış Muhafızı'na kadar herkesle ilişkisi için aynı şey söylenebilir, ta ki toplamada Prim'in yerini almak için öne çıktığı ana kadar.

Prim'in yerini aldıktan sonra sahnede dururken, Katniss aniden onu daha önce öyle ya da böyle önemser görünmeyen, onu bu bencillikten uzak eylemi dışında gerçekten tanımayan insanlar için "kıymetli biri"ne dönüştüğünü fark ediyor. Katniss bunu fark ederken yüzünü duygularını yansıtmayacak şekilde terbiye ediyor ve dünyanın geri kalanının gözyaşlarını görmesine karşı çıkıyor. Oyunların izleyicilerine gerçek bir şeyler sunma isteksizliği seri boyunca devam ediyor. Kahramanımızın, Haymitch'in izleyicilere onu tanıdıkları hissini vermesini tembihlediği zaman gösterdiği tepki, patlamak ve *Capitol'ün* geleceğini elinden aldığını ve onlara hiçbir borcunun olmadığını haykırmak oluyor. Katniss zaman içinde, Caesar Flickerman'a verdiği oyunlar öncesi ilk röportajında, izleyicilere Prim'e duyduğu sevgiye dair minicik bir his verdiğinde bu, kendini

ele veriş bile kahramanımızı kamera önünde soyunması istenmiş gibi çıplak bırakıyor.

Seri boyunca Katniss pek çok maske taşıyor ve bu maskeleri bu kadar kolay taşımasının en büyük nedeni, Alaycı Kuş ya da elbisesinin içinde dönerken kıkırdayan kız veya Başkan Coin'i öldüren kaçık olmanın, insanlara içini açmak ve kendisi olmaktan daha kolay gelmesidir. Birkaç kez, aklımdan, Katniss'in belki de tanıması çok zor bir insan değil; belki de biz aklının içinde olanlar için bile tanınması zor bir *karakter* olduğu geçti. Belki de okuyucuların Capitol'deki izleyicilerle aynı tuzağa düşmesi de bu yüzden.

Belki de pek çok okuyucu için o soru "Peeta mı Gale mı?" sorusudur.

Ben Kimim?

Katniss'in bizim için aklımıza yatması zor bir karakter olmasının bence iki nedeni var. İlk neden, Katniss'in kurguda görmeye alışık olduğumuz türde bir kahraman olmaması. Hareketten çok tepki sergiliyor, lider olmak istemiyor ve *Alaycı Kuş*'un sonunda bağımsızlığını kazanmıyor ya da bize kahramanımızın ne kadar yol kat ettiği konusunda bir tatmin duygusu yaratacak şekilde küllerinden doğmuyor. O bir Buffy değil. Ya da Bella. Bizler koşarak gelen kahramanlara alışıkken o bitiş çizgisini topallayarak göğüslüyor; hızlı ve zorlu bir aşk yerine sakin ve durağan bir aşka düşüyor.

Katniss kendini dünyasındaki diğer insanlardan ne kadar uzak tutarsa tutsun edebî kahraman kriterine de kolayca uymuyor. Ancak kalıba uymaması bir yana, kendi gücünün farkında olmadığından,

BELONGS TO KATNISS FAN

Katniss'in okuyucular tarafından tanınması kitapların birinci tekil şahısla yazılmış olmalarına rağmen zor olabiliyor. Katniss'i çözmek için uğraşmamız gerek çünkü genelde kim olduğunu, ne hissettiğini ya da diğer insanlar üzerinde nasıl bir etki yarattığını kendisi de bilmiyor.

Peeta bu kendinden bihaber durumu Haymitch'e, Katniss'in Açlık Oyunları'ndaki ilk röportajının ardından belirtiyor ancak Peeta onun insanlar üzerinde nasıl bir etkisinin olduğundan habersiz olduğunu söylerken bile Katniss, onun neden bahsettiğine tamamen yabancı görünüyor. Üçlemenin büyük kısmını kendi romantik duygularına karşı büsbütün şüpheyle geçiriyor; diğer yandan olduğu kişiden, olmak istediği kişiye ve Alaycı Kuş olarak yarattığı etkiye kadar her konuda da büsbütün karanlıkta. Katniss'e insanların ruhuna hayran olduklarının söylendiği kura sonrasını bir düşünün. "Bunun tam olarak ne anlama geldiğini bilmiyordum ama savaşçı yönümden bahsediyor olsa gerekti. Cesur bir savaşçı," derken şaşırmış görünüyordu. Sevdiği birini kurtarmak için neredeyse kesin bir ölüme gönüllü olan bir kızın cesur olduğunu bilememesi hayret verici olabilir ama Collins bunu kesinlikle çok iyi yediriyor.

Katniss'in kendini bu kadar az tanıdığı düşünülünce bizim aklımıza yatmasının zor olmasında şaşılacak bir şey var mı? Bu kadar çok okuyucunun tamamen Katniss'in sonunda Gale'la mı yoksa Peeta'yla mı olacağı konusuna takılmış olmalarının, bunun, Katniss'in özünde nasıl biri olduğunu tartışmaktan daha kolay bir soru olmasına bağlıyorum. Ne de olsa Gale ve Peeta birbirlerinden o kadar farklılar ki Gale'ı seçecek kızın, Peeta'yı seçecek kızdan tamamen farklı biri olacağını hayal etmek çok kolaydır. İnsanlar oturup Katniss'in kimi seçmesi gerektiğini tartışırlarken belki de asıl tartıştıkları onun kim-

liğidir. Aşk da bu alevler içindeki, sürekli değişen ve gözü kapalı kıza dair büyük ve zor sorunun vekilinden başka bir şey değildir.

Bu, pek çok açıdan zorlayıcı bir fikir ama bu düşünce şekline teslim olmanın tehlikeli olabileceğini düşünüyorum. Çünkü Katniss'te Peeta ve Gale'la ilişkisinin çok ötesinde bir şeyler var ve eğer bu, o ilk kurada erkek kardeşinin yerini alan bir delikanlıyla ilgili bir kitap olsaydı, oturup kim olması gerektiğinden çok kiminle birlikte olması gerektiğini tartışır mıydık acaba? Katniss de bütün kişiliğinin romantik bir karara indirgenmesinden nefret eder görünüyor. *Ateşi Yakalamak*'ta Haymitch ona "Peeta'yla sonsuza dek mutlu yaşamak"tan başka bir şey yapamayacağını söyleyince kendini hasta hissediyor. Evlilik fikrine karşı sert bir zırha bürünüyor. Ve *Alaycı Kuş*'ta, Prim'in ölümünün sonrasında, yardım istemek için Haymitch'e gittiğinde "Ne var, tatlım? Erkeklerle yeni sorunlar mı?" sorusuyla karşılaştığında Haymitch'in onun hakkındaki düşüncesinin bu olması onu mahvediyor.

Tipik Katniss tarzıyla, Haymitch'in sözlerinin onu neden bu kadar incittiğinden emin olamadığını belirtiyor ama benim kendimce bir teorim var. Katniss, dünyanın onu tek bir şeye –aşka– indirgediğini biliyor ve onu en iyi tanıyanlardan daha fazlasını bekliyor.

Haymitch gibi.

Ve bizim gibi.

BELONGS TO #KATNISS FEAR

Sembolik Katniss

Her ne kadar Katniss'in taktığı maskeleri, diğer insanları uzakta tutmak için kullandığını öne sürmüş olsam da, bu maskelerin en azından gerçek Katniss'e dair ipuçları aramada iyi bir başlangıç noktası olacağını düşünüyorum. 13. Mıntıka'nın alaycı kuş rolünü resmen üstlenmesinden çok önce Katniss söz konusu kuşla kendini zaten özdeşleştiriyor. O şarkı söylüyor, alaycı kuşlar karşılık veriyorlar. Alaycı kuşlar, Capitol'ün bir ürünü; tıpkı kahramanımızın da daha arenaya adım atmadan önce olduğu gibi. Onlar kolay adapte olan kuşlar ve Katniss'in de fark ettiği gibi, Capitol bu cinsin hayatta kalma arzusunu ciddi anlamda hafife almış.

Ateşi Yakalamak'ın sonunda, henüz arenadan vahşice çıkarılmanın sersemliği içindeyken Katniss bütün seride kendi kimliğine dair en güçlü açıklamasını yapıyor: "Kuş, iğne, şarkı, orman meyveleri, saat, kraker, alevlere karışan elbise… Ben alaycı kuştum. Capitol'ün aksi çabalarına rağmen hayatta kalmayı başaran kız. Ayaklanmanın sembolü." Öyle görünüyor ki ufak cesaret gösterileri, merhameti ve kurnazlığı bir devrime kıvılcım olurken, Katniss'in bütün hayatı ya da en azından toplamada Prim'in yerini almasından bu yanaki hayatı buna doğru gidiyordu. Katniss, ilk defa tam olarak neyi temsil ettiğinin ve bunun sonuçlarının farkına varıyor. Ancak yine de, Katniss'in kendisi gerçek bir alaycı kuştan, Capitol'e engel olmayı aklından bile geçirmeden sadece hayatta kalmak isteyen bir hayvandan daha isyankâr değil.

Katniss, özünde bir *survivor* ve ismi bu gerçeği destekliyor. İsimlerini cici ve narin çiçeklerden alan Prim ve Rue'ya zıt olarak Katniss'in adı, patates gibi yenebilen ve babasının bir defasında "Katniss'in kendini

bulabildiği sürece, açlıktan ölmeyeceği" yorumunu yapmasına yol açan –ki Katniss'in serinin büyük kısmını tam olarak kim olduğunu bulma çabası içinde geçirdiği düşünülürse, hayli ironik– bir kökten geliyor.

Hayatta kalmak.

İster "Katniss" ister "Alaycı Kuş" olsun, her şey orada, isimde saklı. Katniss hayatta kalması için gerekeni yapacak türde biri. Açlık Oyunları'na Prim'i kurtarmak için gönüllü girdiği düşünülürse diğer baskın özelliği –onun için önemli olan diğer şey– zaten açık olmalı.

Aile.

Bu noktada, Katniss için alaycı kuştan ya da adını aldığı patatesimsi bitkiden daha iyi bir sembol olabileceğini iddia edebilirim. Üçlemenin her kitabında, saat ayarı gibi kendini gösteren, yürüdüğü yolda Katniss'in izini süren biri.

Düğün Çiçeği.

Katniss'in karakteri hakkında daha iyi fikir edinebilmek için, Peeta ve Gale'ın göreceli değerlerini tartışmak yerine Ölmeyi Reddeden Kedi'ye bakmamın bazılarınıza delice geleceğini biliyorum ama günün sonunda, bir grup seçmem gerekse (tabii ki Katniss hayranlığı dışında) Düğün Çiçeği hayranlığını seçerdim. Bunun Peeta'yı ya da Gale'ı sevmememle (ikisini de seviyorum) ilgisi yok. Sıska bir kedi yavrusu olarak Everdeen'lerin eşiğinde beliren o berbat durumdaki kediye bakarken Katniss'e ne kadar benzediğini düşünmemek elimde değil. Biraz kayıtsız. Koruyucu. Her şeye rağmen hayatta kalan bir yaratık.

Katniss oyunlar için evden ayrılırken Prim'i korumaya söz veren Gale olabilir ama Katniss'in küçük kardeşini koruyacağı –ağladığında onu teselli edeceği ve onu seveceği– konusunda asıl güvendiği

şey, Düğün Çiçeği. Düğün Çiçeği'nin büyük bir avcı ve pek yanına yaklaşılmayacak bir karakter olması dışında en belirgin özellikleri, bir kedinin hayatta kalamayacağı durumlarda hayatta kalabilmesi ve Prim'i sevmesidir.

Size tanıdık geldi mi?

Üçleme boyunca aynı iki özellik Katniss'in eylemlerini en çok yönlendiren özellikler oldu. Katniss bazen diğer her şeyi dışlama raddesinde hayatta kalmanın ve aynı şeyi onların da yapabilmesi için aile olarak gördüklerini korumanın bir yolunu bulmaya odaklı. Katniss'in hayatta kalmaya ve aileye verdiği önem sadece biz okuyucular için değil, Katniss'i gerçekten tanıyan bir avuç insan için de aşikâr. Peeta ve Gale, Katniss'in sonunda onsuz hayatta kalamayacağı kişiyi seçeceği konusunda hemfikirler. Başkan Snow bile, "Danışmanlarıma hayatını kurtarmak için bu kadar ileri gidebilen bir kızın, o hayatı kendi elleriyle çöpe atma aptallığını göstermeyeceğini söyledim," (*Ateşi Yakalamak*) söylerken taşı gediğine oturtuyor. Bununla birlikte, Başkan Snow Katniss'e övgüsünü, hayatta kalma kararlılığıyla ilgili bu beyanıyla bitirmiyor ve ikinci önemli önceliğine parmak basarak tehditkâr bir tonla, "Ne de olsa ortada düşünülmesi gereken bir aile var," diye ekliyor. Katniss bir *survivor* ve sevdiklerini korumak için yaşıyor. Snow onu nasıl korkutacağını çok iyi biliyor çünkü serideki önemli oyuncuların geri kalanı gibi, kahramanımızın önceliklerinin ne olduğunu o da çok iyi biliyor.

Ancak önem açısından daha az bariz olan bir şey daha var ki ben bunun, *Alaycı Kuş*'ta gördüğümüz pek çok karakter gelişimi için de geçerli olduğunu düşünüyorum. Bu iki yönlendirici güç –hayatta kalma becerisi ve hayatta kalamayabilecek olanlara duyulan yoğun sevgi– bir araya gelince, Katniss'i bir savaşa soktuğunuzda tek bir yere çıkabilir. Bu yerin mutlu bir yer olmadığını ve bu yeri –ve kızı– anlamak için bir

OLDBOOKS BIBLOWORLD KAOTIC TEAM

adım geri çekilmeniz ve Katniss'in aileyi nasıl gördüğünü ve hayatta kalmanın onun için ne anlam ifade ettiğini görmeniz gerekeceğini söylemem yeterli olacaktır.

Survivor

Katniss için oyunun adı her zaman hayatta kalmak oldu. On bir yaşında, babası ölüp annesi dağılırken Katniss bir seçim yapmak zorunda kaldı ve o, tercihini kendi yasını bir kenara itip ailesi ve kendisi için savaşmaktan yana kullandı. Babasının ölümünün ardından annesi "köşesine çekilen" ve neredeyse elden ayaktan düşen Katniss için bu zor bir durumdu. Ya kaybettiğiniz sevdiklerinizin yasını tutar ya da istemeseniz de yola devam edersiniz.

Katniss'in zihninde aşkın "ona ayıracak vaktinin ya da aşkı kullanacak yerinin" olmadığı bir şey olmasına şaşmamak gerek. (*Açlık Oyunları*) Şartlar onu aşkı düşünmeye başlamaya zorladığında, aşk zihninde, her zaman ama her zaman hayatta kalmaya bağlı bir şey oldu. İlk kitabın başında, Gale, ona kendisiyle uzaklara gitmesini teklif edince Katniss onu reddediyor ancak daha sonra, bu davetin hayatta kalma şanslarını arttıracak pratik bir araç mı yoksa daha fazlası mı olduğunu merak ediyor. Kısa süre sonra, Peeta'ya olan duygularını Gale'a beslediklerileriyle karşılaştırırken, Katniss "Gale ve ben ortak bir hayatta kalma dürtüsüyle bibirimize yakınlaşmıştık. Peeta'yla ise, ikimizden birinin hayatta kalmasının, diğerinin ölümü anlamına geldiğini biliyorduk. Böyle bir şeyi nasıl yok sayabilirdik ki?" diyerek aşk ve hayatta kalmayı açık bir şekilde birbirine bağlıyor.

Aşk ve hayatta kalmak. Hayatta kalmak ve aşk.

BELONGS TO #KATNISS FAM

Katniss için ikisi her zaman el ele oldular. Bununla birlikte, Gale'ın Peeta'ya, romantik tercihinin eninde sonunda o olmadan yaşayamayacağı kişiyi seçmekle son bulacağını söylediğini duyunca Katniss, Gale'ın onu bu kadar soğuk ve tutkusuz görmesine fena halde bozuluyor ve inciniyor. Gale'ın haklı olup olmadığını, bunun onu bencil ve daha az insan yapıp yapmadığını sorguluyor. Ancak Katniss'in kendisi hakkında –pek de şaşılmayacak bir şekilde– anlamaz göründüğü şey, kesinlikle kendi hayatta kalışına her şeyden çok değer verecek biri olmadığıdır.

Onun için her şeyden daha önemli olan en az bir şey var.

Katniss, *Alaycı Kuş*'ta babasının öldüğü dönemde daha büyük yaşta olsa Prim'in karnını doyurmak için Barış Muhafızları'yla fuhuş yapacak duruma gelebileceği yorumunu yapıyor. Çeyrek Asır Oyunları'na, Peeta'nın hayatta kalabilmesi için ölmeyi kafasına tam anlamıyla koyarak giriyor. Her ikisi de soğuk kalpli. Katniss, kendini kurşunların önüne, en az onlardan kaçtığı kadar sık atıyor; çünkü sevdiği insanların incindiğini görmektense ölümü tercih ediyor.

Kız Evlat, Kız Kardeş, Anne, Dost

Ailenin Katniss'i diğer her şeyden –aşk dahil– çok yönlendirdiğinden şüphe duyanlar varsa tek yapmanız gereken Prim'in serinin hemen hemen bütün önemli dönüm noktalarında oynadığı role bakmaktır. Daha çok sahne gerisinde var olan bir karaktere göre Katniss'in yaptığı hemen her şeyde bir tesiri var. Katniss'in oyunlarda gönüllü olmasının arkasındaki güç, o. *Ateşi Yakalamak*'ta Katniss'in kendini ormana vurmayı düşünüp bunu yapmamaya neden olmasının sebebi yine o.

Görevi Prim'i korumaksa zaten başarısız oldu çünkü Capitol küçük kız kardeşinin canını doğduğu günden beri yakıyor. *Alaycı Kuş*'ta, Katniss'e alaycı kuş olarak ne kadar büyük bir güce sahip olduğunu ilk söyleyen Prim oluyor ve yine Prim'in ölümü kitabın son eylemini harekete geçirerek Katniss/Peeta/Gale aşk üçgeninin tepe noktasını, bir bacağı havaya uçuran bir bomba gibi alçakça kesip atıyor. Prim, Katniss'ten sonra kitapta boy gösteren ilk karakter ve Katniss'in ilk sayfadaki ilk eylemi ona uzanıp eli boş kalmak.

Eğer bu da olayların geleceğine dair bir ön haberci değilse başka ne olabilir bilmiyorum.

Fakat her ne kadar Katniss, Prim'i "dünyada sevdiğimden emin olduğum tek insan" (*Açlık Oyunları*) diye tanımlasa da, serinin akışında, Katniss'i başka insanlara da kalbinde yer verirken görüyoruz.

Onları sahiplenirken. Ailesi olarak kabullenirken.

Bunların arasında en belirgin örnek, Rue. Katniss onu kalbine alıyor, Prim'in rolünü veriyor, onu korumaya çalışıyor ama başaramıyor. Rue'nun ölümü, Katniss'i oyunları kazanmaya Prim'e verdiği sözden bile daha çok kamçılayan şey oluyor. Çünkü Rue'nun ölümüne bir anlam verebilmenin, onu unutulmaz kılmanın tek yolu, "kazanmak ve dolayısıyla kendini unutulmaz kılmak"tan geçiyor. Katniss, Prim'in savunma kalkanının bütün katmanlarını geçmesine yirmi dört saatten kısa bir süre içinde izin veriyor. Ona güveniyor. Onu ailesi gibi kabulleniyor.

Ve sonra Rue ölüyor.

11. Mıntıka'dan gelen küçük kız, ilk kitapta Katniss'in ağzından, Prim dışında, "sevgi" sözcüğünü koparan tek kişi olsa ve bu, bir şarkının sözlerinde yer alsa da uzun süre dayanacak bir döngü değil. Seri boyunca, Katniss'i kalbine gittikçe daha fazla insan katarken

BİLGİSOYU KATNİSS FEAN

görüyoruz: Peeta ve Haymitch, Mags, Johanna ve Finnick, Cinna. Katniss her ne kadar kendi ailesine odaklanmış ve kendini başka birini hayatına katmaktan "koruyor" olsa da *Capitol'ün* onun canını yakmak için kullanacağı insan sayısı sürekli artıyor. Katniss'in kendini korumak zorunda hissettiği insan sayısı gittikçe kalabalıklaşıyor.

Ve kaçınılmaz olarak başarısız olacağı zamanlar da sayılamayacak kadar çoğalıyor.

Son

Katniss bir "*survivo*r" ve bir koruyucudur. O, gittiği her yerde bir aile yaratan ve şiddetle seven bir insan. Ama gaddar bir dünyada sevdiklerini koruyamayacağı bir dünyada yaşıyor. Hayatta kalmanın –ve sevdikleri olmadan yaşamak zorunda kalmanın– bir lütuftan ziyade, lanet olduğu bir dünyada.

Ben, Katniss Everdeen'i serinin sonunda gördüğümüz kişiye dönüştürenin, herhangi bir romantik karar değil de bu olduğunu düşünüyorum. Hayatta kalma dürtüsü ve becerisi ve kurduğu aileye duyduğu şiddetli sevgi, *Alaycı Kuş*'ta, Haymitch'in insanlardan Katniss'in eylemlerinden kişisel olarak etkilendikleri zamanlardan bahsetmelerini istediği zaman, adı geçen her anda kendini gösteren özellikler. Sonuç olarak, Katniss, kitaptaki karakterler için bile, Peeta'yı Seçen Kız değil. Alaycı Kuş ya da Alevler İçindeki Kız ya da Gale'ı Seçmeyen Kız da değil.

O, korkunç bir şeyden sağ çıkan ve yol boyunca çok fazla insanı kaybeden bir kız.

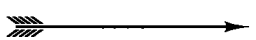
Buffy, Vampir Avcısı'nda, bu denemeyi yazarken aklıma çok takılan bir sahne vardı. Buffy kız kardeşini kurtarmak için kendi canını

BELONGS TO KATNISS FAN

feda ediyor ve bunu yapmadan hemen önce, kız kardeşine dünyada yapılacak en zor şeyin yaşamak olduğunu söylüyor. Kendini daha büyük bir iyilik için öldürmeye hazırlanan bir insanın ağzından çıkan ironik sözler. Bunu yazarken, sürekli olarak Katniss'in kendini feda etmeyi hiçbir zaman başaramadığını düşünüyorum. Kahramanca ölüme ulaşamıyor. Hayatta kalıyor ve bu, onu dünyadaki en zor şeyi yapmaya mecbur ediyor. Sevdiği onca insanın ardından yaşamaya devam etmek.

Katniss'i *Alaycı Kuş*'ta son görüşümüz çemberi tamamladığını ve dünyaya yeni bir aile getirdiğini öğrendiğimiz bir zamanda bile, bununla mücadelesinin sürdüğü bir son söz. Bazı insanlar o son sözü okuyup "Pekâlâ, demek Katniss Peeta'yı seçti ve çocukları oldu. Nokta," demiş olabilir. Ben okuyunca, Katniss'in –bir kez daha– devam etmeyi seçtiğini görüyorum. Sevmeyi bir kez daha seçtiğini. Yara izleri var ama hayatta kaldı ve çocuklarını da Prim'i sevdiği şiddetle seviyor.

İşte bütün o maskelerin altındaki Katniss *bu* ve eğer birinin hayranı olacaksam bu kişi Katniss olacak.

JENNIFER LYNN BARNES *genç yetişkinler için,* Tattoo, Fate, Squad *serisi ve kurt adamlar tarafından büyütülen paranormal bir kızın hikâyesini anlatan* Raised By Wolves *dahil yedi kitabın yazarı. Jen, 2006 yılında Yale Üniversitesi'nden bilişsel bilim alanında mezun olduktan sonra 2007'de Cambridge Üniversitesi'nde psikiyatri mastırını tamamladı. Şu anda doktorası üzerinde çalışıyor.*

BELONGS TO
#AMIGS TEAM

YÜREĞİNİZ YUMRUĞUNUZ BÜYÜKLÜĞÜNDE BİR SİLAHTIR

▷

Açlık Oyunları'nda Politik Bir Eylem Olarak Aşk

Mary Borsellino

Açlık Oyunları serisinde gerçekten hatırda kalacak birtakım silahlar görüyoruz. Ölü haraçların gözleriyle bakan kurt muttalar Açlık Oyunları'nda tıpkı Katniss'in yayı gibi öne çıkıyorlar. Gale'ın hayvanlar kadar insanları tuzağa düşürmekte de etkili kapanları ve tabii ki Alaycı Kuş'ta Capitol'ün kozalara sakladığı sayısız dehşet. Gerçi Mary Borsellino'ya göre, bunların hiçbiri, serinin en güçlü silahı olan aşkın yakınından bile geçemez.

Filistin'de bir duvarda, boyandığı günden bu yana sayısız gazeteci ve gezgin tarafından fotoğraflanan bir duvar yazısı var. Yazı diyor ki:

Yüreğiniz, yumruğunuz büyüklüğünde bir silahtır. Mücadeleye devam edin. Sevmeye devam edin.

Bombalardan, yangından, silahlardan ya da oklardan ziyade *Açlık Oyunları*'nın en güçlü silahı sevgidir. İsyanı başlatır ve besler. Kaderine terk edilmişleri korur. Üzüntüleri yıkar. Ve en yıkılmış *survivor*'lara bile devam etmek için bir neden verir.

"Sevgi", "tutku"yla eş anlamlı değildir. Nefret de tutkulu bir duygudur. Burada "sevgi" deyince merhameti, sadakati, empatiyi, dostluk bağlarını, aileyi ve aşkı kastediyorum. Bütün bunlar Suzanne Collins'in *Açlık Oyunları* serisinde mevcut. Açgözlülük, bencillik, nefret ve korku da öyle. Kahramanların nefret etmek için bu kadar nedenleri varken, sevgiye güvenmeleri, karakterlerin çektikleri acılara rağmen, *Açlık Oyunları*'na umut katan bir şeydir.

Açlık Oyunları, en bilinen örneği George Orwell'ın *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'ü olan, bir tür post-apokaliptik politik kurgunun parçasıdır. Suzanne Collins, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'ü tekrar tekrar okuduğunu ifade etmiştir[1] ve *Açlık Oyunları*, Orwell'ın romanına ve *V for Vendetta* adlı çizgi roman gibi sonraki benzerlerine çok şey borçludur.

1 Bkz. People dergisinin, 116/117 nolu, 20/27 Ağustos 2010 tarihli sayısı.

BİLGİ OLSUN KAOS TEAM

Hem *Açlık Oyunları* hem *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*, nefretin gücüyle sevginin gücünü karşı karşıya getirirler. *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'te, sonunda zafere ulaşan nefret olur; ancak İngiliz değil, Amerikalı olan ve isyanlar konusunda belki de kültürel anlamda daha iyimser bir coğrafyadan çıkan *Açlık Oyunları*, sevginin, önüne çıkan dehşet engellere rağmen hayatta kalabildiği yönünde ısrarcıdır.

Açlık Oyunları'nın Katniss'i, arenadaki zamanından ve savaştan önce de sert, hesapçı ve insanlara güvenmeyen biridir ancak en büyük kararlarını hep sevgi yönlendirir. Prim'in hayatını kurtarmak için oyunlarda gönüllü olur; bu, daha önce neredeyse hiç yapılmamış bir şeydir çünkü Capitol insanlara böyle bir durumda kendilerini korumayı, her tür sevgi bağının –Katniss ve Prim arasındaki kadar yakın bir bağın bile– önüne koymalarını öğretmiştir. Katniss buna meydan okur.

Suzanne Collins, Katniss'in "hiç var olmaması gereken bir kız" ve tıpkı Alaycı Kuşlar gibi, Capitol rejiminde beklenmedik bir güvenlik zaafı olduğunu anlatır. O "çitin altından süzülen kızdır" ve beraberinde, mıntıkalarda sıra dışı sayılan bir miktar bağımsız düşünce de akıp gider."[2]

Capitol'ün kurduğu kafeslerin hiçbiri –kendini korumayı aile ve dostlara duyulan sevginin önüne çıkaran çit gibi– onu alıkoymaz ve çitin dışına çıkarak, başka insanlara kendilerinin de çıkabilecekleri fark ettirir. Canlı yayında, bütün Panem'i radikal ve yeni fikirle tanıştırır; başka insanları önemsemenin de önemli olduğu, hatta dünyadaki en önemli şey olduğu fikriyle.

Televizyondan bahsetmişken, *Açlık Oyunları*'nın *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'e nasıl bir borcu olduğuna değinmekte fayda var. *Bin*

2 Bkz S. Collins'in School Library Journal'a verdiği röportaj: http://www.schoollibraryjournal.com/slj/home/885800-312/the _last_battle_with_mockingjay.html.csp.

Dokuz Yüz Seksen Dört "Büyük Birader Sizi İzliyor" cümlesini içerir ki bu cümle, o romanda devletin –lideri Büyük Birader'le kişileştirilen devletin– yaptığınız her şeyi görebildiği anlamına gelir. Onun gözetiminden asla kaçamazsınız ve her tür hıyanet mutlaka ortaya çıkar.

Bu günlerde, elbette ki "Büyük Birader" *reality* televizyonculuğu türünde vahşice popüler olan ilk programlardan birinin adı olarak tamamen başka bir anlama geliyor[3]. Büyük Birader'de bir grup insan kapalı bir ortamda baş başa bırakılıyor ve evlerdeki izleyiciler tarafından seyrediliyorlar. Büyük Birader onları izliyor, biz de Büyük Birader'i izliyoruz.

Mıntıkaları Açlık Oyunları üzerinden kontrol eden Başkan Snow aynı anda iki Büyük Biraderliği birden üstleniyor; diktatör ve *reality-show* yapımcısı. *Açlık Oyunları*, sadece Orwell'ın romanının değil, romanın şehven yumurtladığı eğlence devriminin de izinden gittiği gerçeğiyle çok bilinçli olarak oynuyor.

Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te, Başkan Snow'un bir dengi daha var: O'Brien adındaki kahraman, hükümetin insanlar üzerinde böyle mutlak bir gücü nasıl elde ettiklerini tarif ederken Capitol'ün niyetlerini de netlikle özetlemektedir.

> Çocuk ile ebeveyn arasındaki, adam ile adam arasındaki ve adam ile kadın arasındaki bağı kestik.

Katniss'in Prim için kendini feda etmesini bu kadar güçlü bir eylem kılan şey budur. Capitol o bağları zedelemeyi başarmış olsaydı, arenaya giden ablası değil Primrose Everdeen olurdu, öyle değil mi?

3 Bizde "Biri Bizi Gözetliyor" adıyla yayınlanmıştı. (ç.n.)

OLEANDER BİBLİOTEKA KAOTİK TEAM

Ve *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'te de tıpkı *Açlık Oyunları*'ndaki gibi bir aşk var. *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'te, aşk Winston adında bir adamla Julia adında bir kadının arasındadır. *Alaycı Kuş*'taki Peeta gibi Winston ve Julia da isyanlarına karşılık bir zamanlar âşık oldukları insandan nefret etmelerine neden olacak özel işkence usulleriyle cezalandırılırlar. Katniss gibi onların iradeleri de onlara göre dünyanın en kötü şeyiyle karşı karşıya kalmalarıyla kırılır. (Katniss için en kötüsü Prim'i kaybetmektir ama Winston'unki çok daha sıradandır: Sıçan fobisi vardır ve onlara yedirilmekle tehdit edilir. Julia'nın en kötü korkusu ise okuyucuya hiçbir zaman ifşa edilmez.)

İki aşk hikâyesini karşılaştırdığımız zaman, Suzanne Collins'in Peeta ve Katniss ile ilgili hikâyesinde Winston ve Julia'dan çok şey görebilirsiniz ve Peeta ve Katniss'in üçlemenin ilk iki romanında kameralara oynadıkları aşkın isyan alevlerini körüklemede ne kadar önemli ve güçlü olduğunu anlayabilirsiniz.

Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te, Winston ve Julia'nın aşkı, birbirlerine rastladıkları bir gün, Julia'nın Winston'ın eline tutuşturduğu kâğıt parçasıyla başlar.

> Kâğıtta her ne yazıyorduysa, bir tür politik anlamı olsa gerekti… Kâğıdı düzleştirdi. Üzerinde, büyük, şekilsiz bir el yazısıyla SENİ SEVİYORUM yazıyordu.

Kulağınıza garip geldiyse –adam politik bir şey bekledi ama gerçekte kadın ona âşıktı– *bir kez daha düşünün.* Aşk, aşkın olmaması gereken zamanlarda büyük ölçüde yıkıcı bir politik eylemdir. Öyle olmasa, dünyanın dört bir yanında aynı cinsin evliliği için protesto yürüyüşleri yapılmazdı. 1967 yılına kadar, ABD'nin bazı bölgelerinde

siyah ve beyaz insanların birbirleriyle evlenmesi yasaktı. Bir 2007 araştırması İsrail'deki Yahudi halkının yarısının, Yahudi kadınlarla Arap erkekler arasındaki evlilikleri vatana ihanete denk gördüklerini ortaya çıkardı.

Hissettiğiniz aşk, kontrolü elinde tutanların kanunlarına aykırı düştüğü zaman, aşk politik bir eylem olur. Bu gerçek dünyada da, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'te de, *Açlık Oyunları*'nda da böyledir.

Katniss ve Peeta'nın ilk oyunların sonunda, birbirlerinden ziyade kendilerini öldürür gibi davranması, bir isyan eylemi olarak görülebileceği için Başkan Snow tarafından tehlikeli bulunur. *Ateşi Yakalamak*'ta, Katniss'in mıntıkaları, Capitol'e karşı isyan etmek için değil, Peeta'ya olan aşkından dolayı bu şekilde davrandığına ikna etmesini ister. Snow'un görebildiği kadarıyla, Katniss'in eylemleri ya hep ya hiç demektir. Katniss ya bir isyancıya benziyor ya da âşık bir kıza, motivasyonu ya biri olabilir ya da öteki.

Başkan Snow'un asla anlayamadığı şey; aşkı hayatta kalmaya tercih etmenin, Katniss'in gerçekleştirebileceği en uç noktada bir itaatsizlik olduğudur. Biri ya da diğeri değil, aşk ve isyan aynı şey.

Capitol hemen herkese, haraçları insandan aşağı bir şey olarak görmelerini öğretiyor. Katniss hazırlık ekibinin elinde yeni bir tarza bürünürken ağda yapılıyor, teni ovalanıyor ve sonra mutluluk içinde neredeyse insana benzediği söyleniyor. Öncesinde, Katniss, Gale'la vedalaşırken Gale ona diğer haraçları öldürmenin ormandaki hayvanları öldürmekten farksız olacağını söylüyor. Başkan Snow'un bilim insanlarının Peeta'yı kaçırıp Katniss'in bir mutta olduğunu düşündürmeleri de Capitol'ün insanlıktan çıkarma olayına ne kadar teslim olduğunun bir diğer örneğidir.

BİLGİNOKTA KİTAPLIĞI FANATİK TEAM

Ancak Katniss bunu kabul etmiyor. Bir katil ve asker olmaya zorlansa bile, insan hayatındaki değeri görüyor. Arenada, küçük kızı öldürüp rakiplerinden birini alaşağı etmek yerine Rue'yla bir takım oluyor. Rue ölürken, ona şarkı söylüyor ve ölüsünü çiçeklerle kaplıyor.

Bu küçük, insanlık duygusu uyandıran eylem –ölmekte olan bir çocuğa şarkı söylemek– hızlı bir sonuç yaratıyor. Rue'nun mıntıkası, Katniss'e ekmek gönderiyor. Daha sonra oyunlarda yüz yüze geldiklerinde, Rue'yla aynı mıntıkadan gelen çaylak Katniss'in canını bağışlıyor. *Ateşi Yakalamak*'ta, mıntıka Katniss'e desteklerini göstermek için ıslıkla Rue'nun şarkısını çalıyor ve *Alaycı Kuş*'ta, Boggs, Katniss'in şarkı söylediği anı ondan etkilendiği an olarak ifade ediyor.

Başkan Snow'un göremediği şeyi siz görmeye başlıyor musunuz?

Sevgi de ateş gibi hızla tutuşuyor.

Snow'un, eylemlerinin nedeninin Peeta'ya olan aşkı olduğu planına ayak uyduran Katniss de bunu göremiyor. Ancak Katniss her röportajında ve halkın gözü önüne her çıkışında Capitol'den başka bir şeye sadakatini ilan ediyor. Ve sevgi, Capitol'den daha güçlü olduğunu ispatlamış oluyor çünkü 12. Mıntıka'nın iki haracı birden hayatta kalmayı başarıyor.

Son yılların bir başka post-apokaliptik politik hikâyesi, sonrasında filmi de yapılan bir çizgi romandı: *V for Vendetta*. *Açlık Oyunları* gibi, o da bir isyanın lideri ve ergenlik çağında bir genç kızın, Evie'nin hikâyesiydi. O da, hikâyeyi aktarış şeklinde, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'ün net yankılarını sergiliyordu.

Evie polis tarafından yakalanıp hapishaneye atılınca hücresinde saklı bir mektup bulur. Daha önceki bir mahpustan Valerie'den kalmadır ve hayatının hikâyesini anlatır. Valerie eşcinseldir ve yakalanıp

bir toplama kampında ölüme mahkûm edilmiştir. Geriye bıraktığı mektupta şöyle der:

> Dürüstlüğümüz çok az bedele satılıyor ama gerçekten sahip olduğumuz tek şey bu. Son santimimiz. Bir santim küçük ve kırılgandır ama dünyada sahip olunmaya değecek tek şeydir. Asla kaybetmemeli veya vermemeliyiz. Elimizden almalarına asla izin vermemeliyiz. En çok, seni tanımasam da ve seninle hiç tanışamayacak, birlikte gülemeyecek, ağlayamayacak ya da seni öpemeyecek olsam da ne demek istediğimi anlamanı istiyorum. Seni seviyorum. Seni, bütün kalbimle seviyorum.

Valerie sevdiği kişi yüzünden ölmüştür ama sevgisi onu idam eden nefretten daha büyüktür. Ölümünden sonra da yaşamaya ve Evie'nin hücreye gelip mektubu bulmasını sabırla beklemeye devam eder.

Julia ve Winston'ın aşkı, yakalandıkları zaman maruz bırakıldıkları şeyler karşısında hayatta kalmayı başaramaz; işkenceler son santimlerini de alıp götürür. Birbirlerini tekrar, *Alaycı Kuş*'taki Peeta gibi kırık ve kendilerinden geçmiş halde gördükleri zaman Winston'ın aklına eski bir şarkının sözleri gelir:

> *Dalları dört bir yana uzanan kestane ağacının altında,*
> *Ben seni sattım, sen beni.*

Katniss, Peeta'yı savaşta son kez, Snow'un malikânesine sızmaya kalkışmadan ve kız kardeşinin vahşi ve dehşet verici ölümüne şahit olmadan önce gördüğünde, zihninde Gale'ın Barış Muhafızları tara-

fından ele geçirildiğini ve Peeta'nın zehrini içmeye mecbur edildiğini canlandırır. Sonra da "İdam Ağacı" şarkısını düşünür.

Geliyor musun bu ağaca?

İki şarkı bir araya gelince, Peeta ve Katniss'e yöneltilen bir soruya dönüşürler: Korku, işkence, nefret, güç şehveti ve kendini koruma arzusu, en nihayetinde, âşıkların bile birbirlerine ihanet edecekleri kadar güçlü mü çıkacaktır? Birbirlerini ele verecekleri kestane ağacına mı geliyorlardır?

Ancak *Açlık Oyunları*, Katniss ve Peeta'nınki gibi zorlu şartlarda bile sevginin nefrete baskın geldiğini ilan eder. Onların aşkı, Winston ve Julia'nınkinin aşamadığı bir şeyi aşar.

Katniss ve Peeta, her ikisi de *Alaycı Kuş*'ta intihara dönük bir çaresizliğe düşerler. Peeta en sevdiği rengin ne olduğunu, Katniss'i sevip sevmediğini bile hatırlayamayacak kadar kötü bir işkenceye maruz kalır.

Katniss, kendi canından çok sevdiği kız kardeşini, Prim'i kaybetmiştir. İkisi de kesinlikle Julia ve Winston kadar yıkılmış durumdadırlar.

Ancak Katniss, dünyada en çok sevdiği şey ölünce bile gücünü sevgi ve merhametten alır. Başkan Coin hayatta kalan haraçlara yeni bir Açlık Oyunları yapılmalı mı, yapılmamalı mı diye sorunca Katniss, sonuçta Coin'in de Snow'dan farkının olmadığını anlar. Coin'i öldürme fırsatını kaçırmamak adına, yeni oyunlar için evet oyu kullanır ve bunu Prim için yaptığını söyler.

Açıklama yüzeyde Prim'in ölümünün intikamıyla ilgili görünmektedir. Katniss, Capitol'ün çocuklarının da aynı şekilde acı çektiklerini

BELGESİZ KAÇAK FEAR

görmeyi istemektedir. Ancak gerçekte motivasyonu kendini feda etmeye dönüktür. Katniss yolculuğuna hayatını Prim için, aksi takdirde arenada ölecek olan o çocuk için tehlikeye atmasıyla başlamıştır. Suikastten sonra ölmeyi uman Katniss, oyunları tekrar yürürlüğe koyacak olan kadını öldürerek bir kez daha, arenaya çıkmaya mecbur olan çocukların hayatlarını kendi canının önüne koyar. Ve Katniss bunu sevgiyle ve çoktan ölmüş olsa bile Prim için yapar.

Katniss, ezici kaybın ve kendi ölüm ihtimalinin karşısında bile, Winston'un *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'te sahip olduğu, ancak nihayetinde destekleyemediği ideale sadık kalır: Amaç hayatta kalmak değil, insan kalmaktır. Katniss, *V for Vendetta*'daki Valerie'nin hayatın üstünde kıymet verdiği dürüstlük ve sevginin son santimini elinden bırakmaz.

Bu, *Açlık Oyunları*'nda sevginin her zaman zafer kazanan bir güç olduğu anlamına gelmez. Katniss'in annesi korkunç yaralanma ve hastalıklarla gözünü kırpmadan yüzleşebilen bir şifacıdır; ancak kocasını kaybetmek onu ve o bunalımlı halinde ilgilenemediği kızlarını da neredeyse ölüme sürüklemiştir. Prim'in ölümü onu sonrasında Katniss'in yanında olamayacağı kadar fena çarpar.

Sevgi, bütün karakterlerin sahip oldukları en büyük güçtür ancak aynı zamanda en büyük zaaflarıdır. Başkan Snow itaat etmemesi halinde sevdiklerine zarar verme tehdidiyle Finnick'i seks köleliğine zorla ikna etmiştir.

Ancak bu durumun alternatifi –yani sevecek kimsenizin olmaması– sevgi yüzünden savunmasız kalmaktan kesinlikle daha beterdir. Johanna Mason, *Ateşi Yakalamak*'ta sevdiği kimsenin kalmadığını ve bunun arenadaki zevzek kuşların çığlıkları taklit ederek onu incitmesine mani olduğunu söylemişti. Gerçi *Alaycı Kuş*'taki eğitimi sırasındaki

çöküşü, hiç kimseyi sevmeyen birinin bile, Capitol tarafından fena halde yaralanabildiğini gösterir.

Peeta ve Katniss de Johanna kadar derinden yaralandıklarında iyileşmeye çıkan yavaş ve engebeli yolda birbirlerine sahiptiler. Johanna sevgi yoksunluğu yüzünden daha az yara almadı ama sonrasında dönüşüne yardım edecek kimsesi yoktu.

Johanna gibi Snow da, Coin de, Açlık Oyunları'nın herhangi bir noktasında sevdikleri herhangi bir şey olduğuna dair bir işaret vermezler. Ancak ikisi de güçlü bir aşkın ne olduğunu anladıklarını sanırlar ve her ikisi de bu gücü kendi kötücül amaçları uğruna kullanmak için ellerinden geleni yaparlar.

Ancak her iki örnekte de çabaları geri teper. *Ateşi Yakalamak*'ta, Snow, Katniss'i aşk hikâyesini vurgulamaya iterek Capitol'üne karşı ayaklanmayı, Katniss'in tek başına yapabileceğinden daha fazla alevlendirir. Ve Coin, Açlık Oyunları'nı mıntıkalara bir intikam sunma metodu olarak tekrar yürürlüğe sokmaya yeltenerek rejiminin ve kendisinin ölüm fermanını imzalamış olur. Evliliği sadece yaşama alanlarının değişmesi olarak gören bir kadın, Katniss'in merhametinden böyle bir azim bekleyemez. Sevgiyi ne o ne de Snow gerçekte anlar.

Winston ve Julia'nın, Valerie'nin ve Katniss ve Peeta'nın hikâyelerinden ne çıkarabiliriz? George Orwell aşk hikâyesini neden kırık ve yenik âşıklarla bitirir? Yazar Alan Moore meydan okuyan Valerie'yi neden öldürür? Ve öncesindeki bu hüzünlü örneklerle, Suzanne Collins, Katniss ve Peeta'ya neden savunmasız, yaralı ama mutluluğu inkâr edilemez bir son verir?

Cevap Peeta ve Katniss'in paylaştıkları 12. Mıntıka bağında yatıyor olabilir. Katniss, Peeta'yı tekrar gördüğünde, Peeta bahçeyle uğraşmaktadır ve Katniss'in, Arena'ya ilk gelişinden sağ kurtulmasını

sağlayan vahşi ortamda hissettiği korkusuzluktur. Katniss ve Peeta, her ikisi de doğal dünyaya bağlıdırlar ve doğal dünyada, en kötü kışların ardından bile bahar gelir.

Alaycı Kuş'un son sözü, Katniss'i yeniden yeşerip gürleşen çayırda oynayan çocuklarını izlerken gösterir. Mezarlıklar da bile, yeni yaşamlar büyür. Rue'nun cenaze şarkısı, yeniden bir çocuğun basit ezgisine dönüşebilir. Yası tutulacak kayıpların yanında sevilecek çocuklar da vardır. Prim ve annesi, Katniss'i sonsuza dek terk etmiş, geriye anı olarak içi boş bir örgü sepeti kalmıştır ama Yağlı Sae'nin torunu bir yumak yünü almak için oradadır.

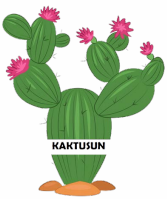
Hem Katniss hem Peeta, arenalardaki ve savaştaki tecrübeleri yüzünden, fiziksel ve psikolojik anlamda feci yaralıdırlar. Ancak yaşamaya devam edip acıları aşmayı başarabilirler. Katniss korku ve acı anlarıyla baş ediş şeklini şöyle tarif eder: "Zihnimde insanların iyi davranışlarının bir listesini yapıyorum."

Katniss Everdeen karanlığından sağ çıkabilir çünkü Filistin'deki duvar yazısında ifade edilen gerçeği o da anlamaktadır. Yüreği bir silahtır ve dünyanın bütün dehşeti ve acımasızlığıyla mücadele etmeye devam etmenin tek yolu, o silahı kullanmaktır. Sevmeye devam etmek."

MARY BORSELLINO, *Melbourne Avustralya'da yaşayan bir yazar. En son kitapları Wolf House serisidir. Web sayfası: http://www.maryborsellino.com, e-mail adresi ise mizmary@gmail.com. Punk rock'ı, çayı ve akıllı insanları sever. Alaycı Kuş'un sonunda hayli gözyaşı dökmüştür.*

BELONGS TO KATNISS TEAM

DUMAN VE AYNALAR

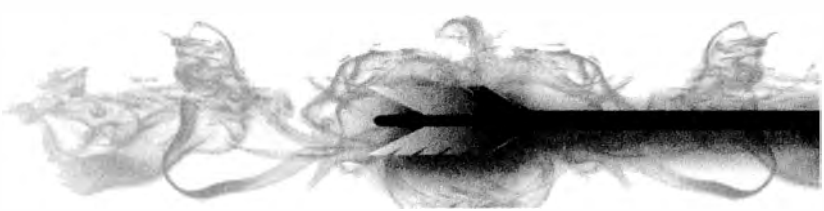

▷

***Açlık Oyunları*'nda Gerçekdışına Karşı Gerçeklik**

Elizabeth M. Rees

Hiç kimseye –komşularınıza, dostlarınıza, kimseye– güvenemeyeceğiniz bir dünyada yaşadığınızı, ormanda, evinizde ya da iş yerinizde hiç yalnız kalmadığınızı ya da güvende olmadığınızı hayal edin. Ya da Panem'de büyümenin nasıl bir şey olduğunu düşünün. Böyle bir dünyada, hayatta kalmanın tek yolu, sizi çevreleyen kandırmacaların ötesini görebilmek ve onları kendi yararınıza nasıl kullanabileceğinizi çözmek. Burada, Elizabeth M. Rees bizi *Açlık Oyunları* serisinin duman ve ayna katmanlarının ve Katniss'in gerçeğin peşinde karşı karşıya kaldığı meydan okumaların arasından geçiriyor.

duman ve aynalar: örtü; dikkati, edilmemesinin tercih edileceği bir şeyden başka yöne çekmek için kullanılan şey.

—Encarta World English Dictionary

duman ve aynalar: bir durumun gerçeğini gizlemeye hizmet eden alakasız ya da yanlış yönlendiren bilgi.

—Collins English Dictionary

Çocukken en sevdiğim oyun "Haydi, mış gibi yapalım"dı. Her çocuk bu oyunun o ya da bu versiyonunu oynar. Bir günlüğüne ya da bir öğleden sonralığına, kuralları, maceraları, trajedileri ve saçma olaylarıyla, çay partilerinden galaksiler arası savaşlara kadar her şeyi içeren bir dünya yaratırsınız. Ama sonra anneniz sizi akşam yemeğine veya birtakım angaryaları ya da ödevlerinizi yapmaya çağırır ve oyun zamanı sona erer. Off! Mış gibi dünya "havaya karışır" ve bir daha asla aynı şekilde var olamaz.

Ancak ya hiç kaybolmasaydı? Ya bütün o roller, yalandan inanmalar hayal ürünü olmasaydı? Ya bütün dünyanız ve hayatınızın her günü roller, yalanlar ve kandırmacadan oluşsaydı? Ya hayatınız ya da ölümünüz, anlık bir hevesle değişen kurallara bağlı olsaydı? Ya hayatta kalabilmek için bir duman ve aynalar oyunu oynamak ve yalanlarla inşa edilmiş ve asla kontrol edemeyeceğiniz bir oyunda ustalaşmak zorunda olsaydınız?

Suzanne Collins'in *Açlık Oyunları*'nda, Katniss Everdeen işte tam olarak bunu yapmaya mecbur edilir. Katniss, daha şiddetli bir hainlik, netameli numaralar ve kalp kıran ihanetlerle sarmalanmışken kahraman olarak görevi, onu ve diğerlerini aldatan duman ve

BİBLİOTO KİTAPLIK TEAM

aynalardan geçmektir. Ta ki hem hayatında hem de Panem'de gerçeği gerçek olmayandan ayırt edebilir olana kadar.

Aldatma Üzerine Ev Eğitimi

İlk kitabın başında, Katniss'in 12. Mıntıka'daki gündelik mücadeleleri üzerinden, Panem'deki hayatla tanışıyoruz. Hükümet bir tür sahte demokrasi tavrı içindedir; diktatör güçleri olsa da, bir başkanı vardır[4]. Capitol, Büyük Birader tarzıyla, elbette ki vatandaşlarını koruma maskesi altında, her tür muhalefeti bastırır. Sakinlerinin zor hayatlarını kolaylaştırabilecek hizmetler, her mıntıkanın Capitol'e faydasına göre dağıtılır (en azından elektrik, en az tutulan mıntıkalara arada sırada verilir). Her mıntıkada kaynaklar genel halkın sık sık gittiği pazarlarda verilir. Sadece her mıntıkanın elit halkı ve özellikle Capitol, Panem vatandaşlarının meşakkatli işçiliğinden yararlanır.

Hükümetin en küçük suçlar için bile acımasız cezalar dağıtan ağır eli, mıntıkaların üstünden hiç çekilmez. Yasa dışı avlanmak halkın içinde kamçılanmayı ve/veya boyundurukta zaman geçirmeyi gerektirir ve hükümet aleyhine sıradan bir yorum bile ölüme ya da dizsizleştirilmiş bir Avox olarak zengin Capitol vatandaşlarına kölelik edilecek bir hayata yol açabilir. Capitol, vatandaşlarını idare etmek için sürekli dinler: İlk isyan sırasında, duydukları her şeyi yetkililere tekrar etmeleri için, insan konuşmasını taklit edebilen zevzek kuşları gibi mutasyonları kullanılmıştır. Hükümet o dönemden itibaren,

4 *Alaycı Kuş'ta*, Coin'in, Katniss'in Snow'un ardından her tür başkan olma girişimini –ya da Coin'in rakiplerinden herhangi birini desteklemesini– önlemek için, bütün suçu kendi üstünden atarak, Peeta tarafından öldürülmesini sağlamaya çalıştığı bölümde, bir tür kampanya ya da politik süreç iması var.

Katniss için gizemini koruyan sayısız araç kullanır; ancak daha sonra bu araçların arasında telefonların gizlice dinlenmesi olduğunu da öğreniyoruz[5]. Bir ayaklanmanın nelere mal olduğunu hiç kimsenin unutmamasını sağlamak için, Panem'in tamamı, oyunlar ve çocuk haraçların, birbirlerini öldürmek üzere evlerinden ve ailelerinden koparıldıkları korkunç toplama ritüeliyle esaret altında tutulur.

Bu tür durumlarda hayatta kalmak en iyi haliyle bile zordur; ancak babasının bir maden kazasında ölmesinin ardından, Katniss ve ailesi için hayatta kalmak, yalanlar, roller ve labirentinde sürekli pazarlık anlamına gelir. Alternatifi, açlıktan ölmek ya da ölümden daha beter bir kaderdir. Yasla tamamen işlevsiz kılınan anneleri çocuklarının en temel ihtiyaçlarını bile karşılayamaz ancak fazla perişan görünmeleri, güçsüz ya da hasta düşmeleri, Prim ve Katniss'in Barış Muhafızları tarafından, Dikiş'in, sözüm ona bir sığınma evi olan toplum evine götürülmelerine neden olabilir. Toplum evi çocukları Katniss'in okuluna morluklarla ve dayak yemiş halde gelirler[6]. Katniss, Prim'in bu kadere mecbur bırakılmasına direnir. Ancak varlıklarının baş aşağı akışını durdurmasının "yasal" bir yolu yoktur. Aslında elinde, babasının ona öğrettiği yasa dışı avlanma becerilerinden başka hiçbir şey yoktur. O zaman sadece on bir yaşında olmasına rağmen, çitle çevrili sınırların ötesindeki yırtıcı hayvanlarla dolu vahşiliğe meydan okur ve ailesine ilk cılız yemeğini sağlamak için ok ve yayını kullanır.

Katniss'in ormana ulaşmak için ihlal ettiği elektrik verilmiş çit, çift yönlü bir amaca hizmet etmektedir. Tehlikeli yırtıcı hayvanları dışarıda, mıntıka sakinlerini içeride tutmaktadır. Dikiş'in pek çok

5 Snow, Katniss'le "her pazar onunla ormanda kaybolduğu" bilgisiyle yüzleştiğinde, Katniss bunu nereden bildiğini anlamıyor. (*Ateşi Yakalamak*) İnsanlar tarafından mı yoksa kameralar tarafından mı izleniyorlar?

6 "Okulda o çocukları görerek büyümüştüm. Hüzünlerini, yüzlerindeki öfkeli avuç izlerini, omuzlarının öne doğru bükülmesine neden olan umutsuzluklarını…" (Açlık Oyunları)

BİLGİSOYU KAKTÜS TEAM

sakini gibi Katniss de çitin fos olduğunu bilir. Çite senelerdir elektrik verilmemektedir. Yine de herkes, çitin bir işlevi varmış gibi davranır. Ona dokunmak insanı öldürürmüş gibi. Ayrıca çitin tamire de ihtiyacı vardır ve Katniss bu sayede sürünerek altından geçebilir.

Tasfiye edilmiş çit, Katniss ve Gale'ın ailelerinin karnını doyurup günlük avlarını, mıntıkanın gayriresmi takas ve karaborsa merkezi Hob'da başka ihtiyaç maddeleriyle takas ederken, kanunları cezasız çiğnemelerinin nedenlerinden biridir. Diğeri de mıntıkanın sadece karaborsa makinesinin kendisine değil, Katniss ve Gale'ın makinenin iyi yağlanmış ve işlevselliğini korumasına sağladıkları katkılara bir göz kırpma ya da baş selamıyla göz yuman büyükleridir. Belediye Başkanı Katniss'in çitin öteki yakasından toplanan çileklerinin en iyi alıcısıdır. *Capitol*'ün Barış Muhafızları bile bu gayriresmî yiyeceklerin tadını çıkarmaktadırlar. Hem gittikçe zenginleşen karaborsa hem de işlevsiz çit, Dikiş'te yaşayan zengin ya da fakir herkesin işine yaramaktadır. Karaborsa, daha iyi durumda olanların sadece Capitol sakinlerine sağlanan lezzetlere daha kolay ulaşmalarını sağlamakta ve Katniss gibi girişimci yoksulların hayatta kalmalarına olanak vermektedir. Çitin bozuk olduğunu ya da gayrimeşru bir ticaretin sürdüğünü doğrulamak, Capitol'den gelecek bir kısıtlamaya davetiye çıkarmak olacaktır ve 12. Mıntıka başının çaresine bakmaya alışıktır.

12. Mıntıka, Katniss ve Peeta'nın galip olarak geri dönmelerine kadar büyük bir yoksuluk içindedir ve Capitol yerel yasal uygulamalarla pek ilgilenmez. Mıntıka sakinleri fazla bela çıkaramayacak kadar zayıf ve beslenme güçlüğü içindedirler. Dikiş, bütün enerji ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek kadar kömür ürettiği sürece, Capitol onu görmezden gelmekle yetinebilir.

Tabii ki bu ihmalden istifade etmek, Katniss'in yine de "mış gibi yapalım" oyununu oynamayı sürdürmesini, sürekli olarak kendi du-

man ve aynalar versiyonunu yaşatmanın yolunu bulmasını gerektirir. Çileklerini satmak için Belediye Başkanı'nın arka kapısına gitmek zorundadır; çünkü müşterisi Belediye Başkanı'nın ta kendisi olsa bile, bunu yaparken "görülme" lüksü yoktur. Avladığı etleri Barış Muhafızları'na satar, ancak okunu ve yayını ormanın derinliklerinde bir yere saklamak zorundadır; tıpkı babasının yaptığı gibi. Silahla yakalanmak Panem'de ciddi bir suçtur. Yani Katniss kanunlara harfi harfine itaat eder ve müşterileri avlanmak için silah kullanması gerektiğini çok iyi bilseler de silahlı görünmemeye özen gösterir.

Ayrıca Katniss maske taşımak konusunda da ustalaşmıştır. En azından duygusal anlamda. Ailesini hayatta ve güvende tutmak için, herkesi aç, güçsüz ve yozlaşmış Capitol'e bağımlı kılan adaletsiz sisteme beslediği nefreti sürekli olarak gizler. *Capitol'ün* uzun kolunun fazlasıyla farkında olduğu ve onun ya da Prim'in veya Gale'ın boş bulunulan bir anda söyleyebileceklerini kimin dinlediğini asla bilemediği için, içinde Capitol'e karşı derin bir öfke ve nefret barındırır. Toplamanın ta kendisi, içindeki ateşi daha da güçlendirir. Ancak bu, gizli tutmayı öğrendiği bir ateştir. Hükümet politikalarıyla ilgili herhangi bir itirazı dile getirmek ölüm cezası demektir. Avlanıp avlanmaması, öfkeli olup olmaması önemli değildir. Önemli olan eylemlerinin nasıl göründüğüdür.

Toplama günü geldiğinde, Katniss aldatma konusunda "pekiyi"lik bir öğrenci olmuştur. Kendi sahasında Capitol'ün hokkabazlığıyla ilgili ilk tecrübesini yaşamıştır. İçinden akım geçmeyen elektrikli Capitol çiti, silahlarının olduğunu bilmezden gelen Barış Muhafızları, Toplum Evi denen sözüm ona sığınaktaki dehşetler… Hiçbir şey göründüğü gibi değildir. Ve sadece *Capitol*'ün hilelerini görmekle ve hangi kuralların eğilip bükülebileceğini, hatta yankılara neden olmadan çiğnenebileceğini çözmekle yetinmez, bu durumdan fay-

dalanma becerisi konusunda ustalaşmıştır. 12. Mıntıka'daki hayatı, onu sadece bir avcının sahip olması gereken fiziksel beceriler için eğitmekle kalmayan, duygularını maskeleyebilmeyi ve gerekli bir yalanın içinde yaşamayı da öğreten bir tür askeri eğitim kampı ya da hazırlık okulu olmuştur.

Bu nedenle, Katniss, oyunlara pek çok açıdan hazırdır. Yiyecek için başarıyla avlanmasına izin veren becerileri, rakip haraçları başarıyla öldürmesine rahatça değilse de kolayca uygulanabilir. Toplamalarda bile, cılız ve korkak görünen bir haracın, ürkmüş bir tavşan ya da geyik gibi, arenada hızla yere indirileceğini derhal sezer. Hiçbir sponsor, bir güçsüzün imdadına yetişmeyecektir. Bu yüzden, toplamada kalabalıkların karşısında dururken, sıkılmış rolü yapabileceğini bilir ancak yüzü, içinde köpüren duyguların hiçbirini ele vermez.

Ancak onu Capitol'e götürecek trene binerken bile, hayatta kalma taktiklerine derhal hız vermesi gerektiğini farkındadır. Hiç kimseye, çocukken yaptığı tek bir jestle Katniss'in hayatta kalma güdüsünün közlerini canlandıran çocuğa bile güvenilemez. Gardını asla indirmemek konusunda kararlıdır; avlanırken –sadece yırtıcı hayvanlara karşı değil, oyunlar öncesinde ve sırasında karşılaşacağı herkese ve her şeye karşı– kendini korumalıdır.

Arena: Hileler ve Tuzaklar Labirenti

Katniss daha Capitol'e varmadan oyunlara hiçbir şekilde hazır olmadığı yönleri olduğunu anlarız. 12. Mıntıka onun eğitim sahası olmuştur, evet ama Katniss'in daha önceki tecrübelerinden hiçbiri onu oyun kurucuların hilelerinin ve tuzaklarının hesapçı ve psikolo-

jik anlamda gaddar doğasına ya da oyunlar sırasında ve sonrasında hayatta kalabilmek için gerekli olan aldatmacalara hazırlayamamıştır. İronik olarak, vahşi kusursuzluğuna arenada –ve Alaycı Kuş'un savaş alanında– ulaşacaktır.

Katniss kuralları çözme ve bir şekilde kestirmeden gitme konusunda iyidir ve bu beceriler, oyun kurucuların oyunların içine dokudukları karmaşık desenleri ayırt etmesine yardımcı olur. Arenanın bazı kısımlarının özel tehditler sunduğunu fark eder. Bu, arenanın süprizlerinin –zevzek kuşlar, asit sisi, katil maymunlar– öngörülebilir belli çeyreklerdeki belli saatlerde harekete geçmek üzere zamanlandığı *Ateşi Yakalamak*'ta daha da belirgindir. Katniss ayrıca, oyun kurucuların TV izleyicilerinin eğlencesini devamlı kılma ihtiyaçlarını da anlar. Ölümsüz, aksiyonsuz geçen bir gün izleyiciyi sıkabilir; bu yüzden her zaman arenadaki güçlüklerin hız kazanmasına yol açar.

Bütün bunlar Katniss'in öğrenebileceği ve öngörebileceği şeylerdir. Ancak oyunları asıl haince kılan şey, sıkça öngörülebilir olması gereken şeylerin öyle olmaması ve başka bir haraç ya da oyun kurucuların oyuncaklarından biri tarafından hazırlıksız yakalanmak ölümle sonuçlanabilir. Ne de olsa, bu "oyuncaklar" haraçları hazırlıksız yakalamak için özellikle tasarlanmışlardır.

Fiziksel ve psikolojik tuzaklar, Collins'in üçlemesinde hayati rol oynar. Tuzaklar, doğaları gereği gizlidirler; pasif bir silah olarak genelde kamufle edilmiş ve sıkça, şüphe duymayan yemi daha sonra kolayca öldürülebilsin diye tuzağa düşürmek üzere bir yaprak yığının arasına gizlenmiş, bir tür ağ ya da teldirler. Tuzaklar, avcılar için *fair-play* kabul edilir ve okuyucuların karşılaştıkları ilk tuzaklar yeterince zararsız görünür; tabii Gale'ın zekice kapanlarından birine düşmüş bir tavşan ya da sincap olmadığınız sürece. Ancak arenada kurbanlar tavşanlar değil, insanlardır. Serinin kuşkusuz insanı en çok etkileyen

kahramanlarından biri olan talihsiz Rue, Açlık Oyunları'nda bir ağa takılıp çaresiz bir tavşan ya da karaca gibi şişlenerek ölümüyle buluşur.

Ateşi Yakalamak, Beete'nin Cornucopia yakınındaki orman bölgesine elektrik vermek için tel kullandığı, ustalık gerektiren ve iki haracın ölümüne neden olan hayli karmaşık çalışmasıyla, kapan kavramını iyice geliştirir. Ve *Alaycı Kuş*'taki savaş alanı kelimenin tam anlamıyla bir mayın tarlasıdır; yakınından geçenleri pusuda bekleyen ve Capitol'ün silahlarını bir araya getiren zalim kozalar, arena oyunlarından tanıdık gelen ya da yeni olan, daha da alçak yaratımlar.

Ancak serinin en çok hatırda kalan tuzağının bir ağa ihtiyacı yoktur. Paraşütlerin içine saklanmış bombalar, bizim dünyamızdan alınma, denenmiş ve gerçek bir terörist aygıtıyla, üzerinde Capitol arması taşıyan bir hava aracından, Snow'un malikanesinin dışındaki bir grup çocuğun üzerine bırakılır. Paraşütler, oyunları izleyen çocuklar için tanıdıktır; hediyeler, iyi şeyler getirirler. Ancak bu paraşütler ölümcüldür, çocuklar onları tuttukları anda patlarlar. Ve isyancıların sağlık ekipleri, dehşete kapılmış Capitol Barış Muhafızları yardıma koşarken patlayan ikinci bomba, sözüm ona kurtarıcı olması gerekenleri sakat bırakır ya da öldürür.

Gale ve Beete'nin tuzaklarının daha karmaşık ve utanç verici versiyonu olan bu zekice ve ahlak dışı tuzak işe yarar çünkü hedefinin psikolojisini tanımakta ve bu anlayışı onları çözmek için kullanmaktadır. Katniss istemeyerek de olsa, patlayan paraşütlerin isyancıların işi olduğuna inanır. Ancak onun dışında herkes, bu vicdansız yıkımdan *Capitol'ün* sorumlu olduğuna inanmayı sürdürür. Ne de olsa, silah Snow'dan ve şirketin gaddarca etkili akıl oyunlarından izler taşımaktadır.

Capitol'ün, süregelen Panem vatandaşlarını bastırma aracı arayışlarının bir sonucu olan "mutta"lar, oyun kurucuların favori silahlarındandır. İlk kitapta, kocaman kurtlara benzeyen muttalar, Cornucopia'da Katniss, Peeta ve Cato'ya saldırırlar. Ancak canavarların gerçek dehşeti, Katniss gözlerine bakınca ortaya serilir. Rue, Tilkisurat, bütün ölü haraçlar, dost ya da düşman ona bakmaktadırlar. Şüphe duyması ihtimaline karşılık, 11. Mıntıka haracı Rue'nun gözlerini taşıyan muttanın boynundaki tasmada on bir sayısını görür. Zevzek kuşlar haraçların değer verdikleri insanların acı dolu çığlıklarını taklit edecek şekilde manipüle edilmişlerdir ve ikinci oyunlarda Katniss ve Finnick'i neredeyse intiharın eşiğine sürüklerler. Ve bir de halüsinasyona neden olan bir zehirle silahlanmış iz sürücü arılar vardır. Birinci oyunlarda Katniss'i sokarlar ve hafif bir doz bile, zihnini bulandıracak görüntülere neden olur. Korkunç halüsinasyonlarından birinde "ellerindeki yaralardan karıncalar çıkmaktadır." Daha sonra bize "zehrin doğrudan beyinde korkunun saklandığı yeri hedef aldığını" anlatır. (*Açlık Oyunları*) Ve tabii Başkan Snow'un Peeta'nın Katniss'le ilgili anılarını değiştirmede kullandığı da yine iz sürücü arıların zehridir.

Ancak bütün bu silahların ortak noktası, özünde hepsinin aldatmacayla alakalı olmasıdır. Kozalar, ister güvenli, ister (sonrasında ağ çıkacak) sağlam bir zemin, ister paraşütle gönderilen yardım paketleri (sonrasında bomba çıkacak yardım paketi) olsun hepsi kurbanlarını tuzağa çekmek için bir aldatmacadır.

Zevzek kuşlar ve birinci oyunların sonunda Katniss ve Peeta'ya saldıran kurt muttalar da sadece aldatmaca üzerinden etkilidirler. Sevdiklerinin işkence çekerken çıkardıkları sesleri (ya da zevzek kuşların sevdiklerinin çığlıklarını tekrarlamalarını) duymaları haraçların inancıdır ve Katniss ve Peeta'nın başlangıçta muttaların gözlerinden

OKSİJEN BİBLOSFER TEAM

ölü haraçların baktığını sanmaları, canavarları gerçek anlamda dehşet verici kılar. İz sürücü arılarda yine aldatmaca vardır. Zehrinin gücü, kurbanlarını gerçek ile gerçek olmayanı ayırt etmeyi aciz kılmasında yatar.

İlk şaşkınlığın ardından, Katniss, oyun kurucuların ona karşı kullandıkları aldatmacalarla baş edebilir hale gelir. Katniss'i en çok zorlayan hayatta kalmak için parçası olmak zorunda olduğu psikolojik aldatmacalardır; kostümler, mülakatlar ancak özellikle Peeta'yı da içine alan aldatmacalar. Haymitch'in, Eğitim Merkezi'ndeki ilk yemeklerinde dile getirdiği, Katniss ve Peeta'nın sahte bir dostluk sergilemesiyle ilgili stratejisine uymak için bütün iradesini kullanması gerekecektir. Katniss, duygu yokluğunda rol yapmak konusunda iyidir ancak Peeta'yla duygusal bir bağları varmış gibi yapmak, onun için tiksindiricidir. Bu her anlamda bir yalandır ama Katniss, bunu da zorlu yolculuğundaki diğer pek çoğu gibi benimsemek zorundadır. Katniss razı gelir ama bunu büyük bir şüphe duygusuyla yapar. Eninde sonunda, ya o Peeta'yı ya da Peeta onu öldürmek zorunda kalacaktır. Prim'e verdiği söz, sonunda kimin kimi öldüreceğini bütün netliğiyle ortaya sermektedir. O zaman rol yapmanın ne anlamı vardır ki?

Sonuçta, Açlık Oyunları'nın pek çok kuralı olmakla birlikte –ve aldatmacanın bir parçası da kuralların mücadele sırasında, yarı yolda değişivermesidir– Katniss'in değiştirilemez olduğuna inandığı tek bir kural vardır: yalnız galip tutsak almaz, geriye hiçbir *survivor* bırakmaz. Oyun hep böyle yürümüştür; şu ana yani oyun kurucular ilk değişikliklerini gerçekleştirene kadar. Yaptıkları ilk değişiklik, sona kalan iki kişi olmaları halinde, aynı mıntıkadan iki haracın birden galip gelebileceği kuralı oluyor. Ancak Peeta ve Katniss galip gelmeye yaklaşınca, kurallar aniden ve bir kez daha değişiyor; içlerinden sadece birinin yaşamasına izin veriliyor. Bu Katniss'e temkinli durması

gereken bir aldatmaca olarak görünmüyor, bu yüzden kurala uymayı reddediyor. Cesur bir meydan okumayla, hünerini, Capitol'ün kurallarını hem kendisinin hem Peeta'nın canını kurtaracak şekilde hileyle çevirmede kullanıyor.

Elbette ki Katniss'in başkaldırısı ardından ciddi yankılar da sürüklüyor. Eylemin tam ortasında olan Katniss, bunun oyunlar sonrası için ya da annesi ve Prim adına ne anlama geleceğini düşünmüyor. Arenadaki zamanının ardından, geriye dönüp bakınca saflık etmiş gibi görünüyor. Snow'un Panem'inin değişip duran gerçeklerinde hiçbir şeyin kesin olmadığını henüz öğrenemedi mi?

Oyunların ödülü, galip (ya da bu durumda galipler) ve ailesi (aileleri) için her zaman güvenlik ve özgürlük olmuştu. Ancak Katniss'in acı dersi Başkan Snow aracılığıyla gelir. Başkan, yeni direktiflerine uymaması durumunda sevdiği her şeyin ve herkesin öldürüleceğini buyurur. Direktifleri basittir; Peeta'yla aşk oyununu sürdürecektir, yoksa... Daha sonra oyunlardan galip çıkma fikrinin güvenlik ve mutluluk anlamına gelmesinin de bir aldatmaca olduğunu öğreniriz. Ve bu sadece Katniss için geçerli bir durum da değildir. Haymitch'in bu konuda ipucu vermiş olması gerekir, ancak Finnick isyancıların kontrolündeki bir televizyon yayınında her şeyi anlatarak Panem'i şok edene kadar ne büyük bir yalan olduğunu gerçekten anlamayız. Finnick "düz, duygusuz bir ses tonuyla...", Capitol'deki "altın çocuk" imajının düzmece olduğunu anlatır. (*Alaycı Kuş*) Bir galip olarak hayatının ihtişamı ve ışıltısı, alçak bir gerçekliğin perdelenmesinden başka bir şey değildir. Finnick, Snow tarafından bir seks kölesi olarak hizmet etmeye ve bedenini jest olarak Snow'un yandaşlarına ya da Snow'un derin ceplerine inecek büyük miktarlar karşılığında diğer varlıklı Capitol vatandaşlarına satmaya zorlanmıştır. Snow'un

emirlerine uymayı reddetmek düşünülemez. Her tür itirazı, sevdiği insanların sonu olacaktır.

Finnick'in ortaya döktüğü gerçekler, galiplerin oyunlar-sonrası gerçek durumunun maskesini düşürür. Arenadan sonra dönülecek güvenli bir ev yoktur. Hiçbir söz tutulmaz. Yaşadıkları sürece, kalkanlarını bir daha asla indiremeyeceklerdir.

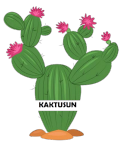
Hem Zaten, Kim Benden Yana?

Capitol'ün aldatmacalarını arenanın içinde ve dışında ayırt etmek ne kadar zorlu olsa da, Katniss'i en çok bezdiren, kime güvenebileceği sorusudur. Seri ilerledikçe, Katniss'in gizli planlar konusundaki farkındalığı artar. *Açlık Oyunları*'nda, Peeta'nın, Haymitch'in ve elbette Snow'un, *Ateşi Yakalamak*'ta, Plutarch Heavensbee'nin, Cinna'nın ve isyanın diğer liderlerinden haberdar olur ve tabii *Alaycı Kuş*'ta da Coin vardır. Kim gerçeği söylemektedir? Kim neyi ve ne zamandır biliyordur? Katniss'in *Alaycı Kuş*'ta isyancılara destek vermek üzere gerçekleştirilen propagandada kendi performansını eleştirirken çok net ifade ettiği gibi "... görünmeyen güçler tarafından idare edilen bir kukla"ya dönüşür. O noktada, sadece senaryosu önceden belirlenmiş propagandadaki kendi performansına gönderme yapıyor olsa da, aslında pekâlâ isyanın ona el koymasından da bahsediyor olabilir.

Güven, Panem'de tehlikelidir. İlk kitapta, Katniss, ormanın göreceli inziva halinde bile, Gale'la konuşurken sesini alçaltır çünkü "burada bile birilerinin sizi duymasından korkardınız." Daha sonra bunun sadece bir paranoya olmadığı ortaya çıkar; Snow, Gale'la av

gezilerinin –gerçekten öpüştükleri sefer de dahil olmak üzere– kendisine rapor edildiğini açıklar.

Katniss, Capitol'e güvenemeyeceğini bilir. Ancak güvenebilmesi gerekenlerin davranışları bile sık sık şüpheli, hatta zaman zaman kasten aldatıcı bir hale bürünür.

Haymitch: Gördüğünüz Değil, Elde Ettiğiniz Değil.

Haymitch, ah sevgili sarhoş Haymitch. Yaşlı ayyaş, yürüyen –aslında daha çok yalpalayan– bir muammadan farksızdır. *Açlık Oyunları*'nı tekrar okurken, mıntıka halkının ona sessiz veda selamını vermelerinin ardından Katniss sahnede dururken, Haymitch'in onu metanetini kaybedip gözyaşlarına boğulmaktan kurtardığını fark ettim. Fitil gibi sarhoş halde, yalpalayarak sahneye çıkar ve onu ne kadar sevdiğini, onda cesaret olduğunu haykırır ve sonra olayı baştan sona kaydeden Capitol kameralarına işaret ederek "senden bile daha çok cesareti var!" diye haykırarak görünürde Capitol'le alay eder ve sonra da aşağı yuvarlanır.

Haymitch'in sürekli sarhoşluğu bir rol değildir ancak yine de etrafında olup bitenlerin ve kendi yaptıklarının şaşırtıcı derecede –ve uzun süreli bir alkoliğin olabileceği şekilde– farkındadır. Bu durumda, tavrı o anda gelişen mi yoksa özellikle mi sahnelenmiştir? Kameraları Katniss'in üzerinden çekmeyi mi hesaplıyordur? Ayyaş hicvi, bir sarhoşun haykırışı mı yoksa Capitol'e verilmiş bir mesaj mıdır?

İlk kitaptan itibaren, Haymitch'in ilk başta göründüğünden daha fazlası olduğunu anlarız. Kararlarının etkileyeceği kişilere danışmadan karar alabilmekte fazlasıyla yetkindir; tıpkı oyunlar öncesi

mülakatta, Katniss'i önceden uyarmaya gerek duymadan, Peeta'ya ona olan duygularını ilan ettirmesinde olduğu gibi. Yine de Katniss ona *Ateşi Yakalamak*'ta bir anlaşmanın simsarlığını yaptıracak kadar güvenmektedir: Haymitch ve Peeta ilk oyunlarda onu kurtarmak için işbirliği yaparlar ve *Ateşi Yakalamak*'ta kurtarılma sırası Peeta'nındır. Ancak, Arena'dan kurtarıldıktan sonra, Katniss anlaşmanın bir oyun olduğunu ve isyan liderlerinin, Haymitch'in katkısıyla, Peeta'yı değil onu kurtarmayı seçtiklerini öğrenince öfkeden deliye döner. Hava aracından Haymitch'e fiziksel olarak saldırır.

Alaycı Kuş'ta, ihanetinin acısını hâlâ taşıdığı için, aralarına bu kadar sıkışık bir ortamda elinden gelebilecek en fazla mesafeyi koyar. Katniss ona itaat etmeyi sık sık reddeder. 8. Mıntıka'ya gönderildiğinde, kulaklığını koparıp atar, emirlerini yok sayar. Kendini az kalsın öldürtecektir. Haymitch'e olan duyguları karmaşıktır. Haymitch'in 13. Mıntıka'nın alkolden arındırılmış ortamında korkunç bağımlılık sonrası semptomları yaşamasına için için sevinmektedir. Ancak daha sonra, ölecek kadar hasta olmasından endişe duyar. Ardından kendi kendine umurunda bile olmadığını hatırlatır. Sonunda baş başa kalınca her ikisi de Peeta'yı güvende tutmayı başaramadıklarını itiraf ederler; gerçi arenada yapabilecekleri hiçbir şey onu kurtaramazdı. İkisinin de hissettiği suçluluk duygusu kararlı bir duygu değildir ama en azından birbirlerine karşı dürüsttürler. Ve kitabın sonunda, Katniss, en azından Coin'in son bir Açlık Oyunları teklifine evet demesini Haymitch'in anlayacağına ve kendisi de "evet" diyerek onu destekleyeceğine güvenir.

Her ne kadar Haymitch, Katniss'in isteklerini nadiren yerine getirse de, en azından, uzun vadede çıkarlarını benimsemiş görünmektedir. Katniss'in de bizim de zaman içinde öğreneceğimiz üzere,

isyanın gerisindeki mimarlar Katniss'in çıkarlarını çok ama çok az gözetmektedirler.

13. Mıntıka: Seraptan Bir Lunapark Aynasına

13. Mıntıka'yı desteklemeyi o kadar çok istedim ki.

Ateşi Yakalamak'ın sonunda serap dağılıp bizler 13. Mıntıka'nın gerçekten binalardan oluşan yer olduğunu öğrenince, sevinç çığlıkları attım. Ama sonuçta burası Panem ve gerçek görünen hiçbir şey aslında öyle değil. 13. Mıntıka aslında Capitol'ün çarpık bir ayna görüntüsünden başka bir şey değil.

13. Mıntıka'nın devam eden varlığı, *Ateşi Yakalamak*'ta Katniss'in ormanda ona 13. Mıntıka'nın yerle bir edilmesiyle ilgili düzmece bantla ilgili ipucu veren 8. Mıntıka kaçakları Bonnie ve Twill'le karşılaşması sırasında ima ediliyor. Buna rağmen, 13. Mıntıka'nın bir hava aracının ve tam anlamıyla işleyen bir yer altı toplumunun olduğunu görmek, hem Katniss hem de bizim üzerimizde şok etkisi yaratıyor. Katniss'in de öğrendiği gibi, 13. Mıntıka isyanın gerçek "yuvası", her şeyin arkasındaki beyin ve kasların bir parçası. 13. Mıntıka nükleer silahlarına, hava kuvvetine ve herkesin asker olmak üzere yetiştirildiği nüfusuna hâlâ sahip.

Okuyucu 13. Mıntıka'ya ilk defa girerken, ortada daha önceki isyandan nasıl sağ kurtulduğu ve varlığını nasıl sürdürdüğü konusunda da bir ipucu yok. 12. Mıntıka sığınmacılarına nasıl kucak açabiliyor? Onları, sıkı şartlara –yemeklerin pay edilmesindeki sıkı uygulama, zorunlu askerî eğitim, dakika dakika belirli programlara

sert bir yönetici edasıyla sadık kalma gibi– uyum sağlamaları şartıyla toplumuna hızla entegre ediyor.

Katniss'le birlikte bizler de, 13. Mıntıka'nın hayatta kalan sığınmacıları iyi kalplilikten bağrına basmadığını öğreniyoruz. Ah, hayır! Öncelikli hareket nedeni, hayatta kalan pek çok ferdini kısır bırakan bir hastalık sonucu yakın zamanda önemli ölçüde azalan nüfusuna takviye yapmak. Katniss mıntıkadaki çocuk sayısındaki göreceli azlığa değiniyor.

Ardından Coin'le tanışıyoruz. Alma Coin, Mıntıka'nın başkanı. Collins, Katniss'in ona içgüdüsel tepkisini –ki seride bu noktada okuyucu bu tepkiye güveniyor– mükemmel biçimde tarif ediyor: "Gözleri griydi... Bir an önce eriyip gitmesini dileyeceğiniz kirlenmiş kar kalıntılarını hatırlatıyorlardı." (*Alaycı Kuş)* Coin'in soğuk, hesapçı bir tarafı var ve gözlerini "kar kalıntısı"yla karşılaştırmak onun gerçekten Capitol'ün Başkanı Snow'un izdüşümü ve çarpık ayna imajı olduğunun kötü bir habercisi.

13. Mıntıka'nın hayatta kalışının, Capitol'le yaptıkları bir tür "şeytan'la anlaşma" sonucu olduğunu öğreniyoruz. Sonuçta, nükleer silaha sadece 13. Mıntıka ve Capitol sahiptir ve bu silah Panem'in büyük kısmını havaya uçurabilecek ve ülkenin tamamını radyoaktif bir çöplüğe dönüştürmeye yetecek güçtedir. Capitol 13. Mıntıka'nın varlığını sürdürmesini TV'de sürekli yayınlanan eski ve düzmece bir videobant aracılığıyla dumanı tüten ve terk edilmiş bir kalıntı olarak gösterilmesi şartıyla kabul eder. Anlaşmayı yapar ve 13. Mıntıka'nın yıkımına dair afallatıcı görüntüler gelişmekte olan isyanı bastırır. Diğer mıntıkaların hiçbiri aynı kaderle karşılaşmak istemez. Capitol zorba hükümdarlığını bu sahte temel üstüne kurmuştur.

Diğer yandan 13. Mıntıka yok olmamıştır. Aksine yeni bir isyan başlatabileceği zamanını beklemeye koyulmuştur. Uzantıları büyük

bir dikkatle diğer mıntıkalara kadar yayılmıştır ve *Ateşi Yakalamak*'ın sonunda, Çeyrek Asır Oyunları'nda Katniss'i kurtarma anlamında, 3, 4, 7, 8 ve 11. Mıntıka'ların çaylaklarının da plana dahil olduklarını öğreniriz.

Ancak hikâye büsbütün bir gerilla savaşına dönüşünce, Coin'in idealizm maskesi de çatlamaya başlar. Coin sadece Katniss'i uygun bir şekilde öldürtmeyi –Snow'a yakışacak bir hamle– planlamakla kalmaz, isyancıların Capitol'ü ele geçirip Snow'u tutsak etmesinden sonraki planları kendi doğuştan gelen yozluğunun ve kötülüğünün Snow'unkiyle birebir örtüştüğünü gösterir. Bahsettiğimiz, teklif ettiği "final" oyunları değil, bu oyunları teklif etme tarzıdır. Capitol'ün çocuklarının arena haraçları olup olmamasını oyunların hayatta kalan galiplerine oylatarak, kendini her tür suçlamadan korur. Bu, kendini halkın tenkitlerinin üstünde tutmak için hesaplanmış bir hamledir. Halka daha fazla çocuğu ölüme mahkûm etmenin kendi kararı olmadığını söyleyebilecektir.

Alma Coin'in çarpık hırsı, 13. Mıntıka'da Capitol yozlaşmasına ayna tutan tek şey değildir. 13. Mıntıka kültürünün sözüm ona gerçekliği büyük bir disiplin olsa da, askerî kuralları, Capitol'de uygulanan işkence görüntülerini yansıtan dile getirilemeyecek dehşetlere yol açmaktadır.

Katniss'in hazırlık ekibinin hapsedilmesi bir örnektir.

Flavius, Octavia ve Venia, Capitol'den kaçırılmalarının ardından, 12. Mıntıka sığınmacılarından daha kötü muamele görmezler. Bize, kuralları sürekli çiğnemelerinin ve fazladan bir dilim ekmek için

stoklamalarının karşılığı olan cezanın, aynı durumdaki 13. Mıntıka yerlilerinin de tecrübe edecekleri bir ceza olduğu söylenir. Ancak hapis şartları eziyetlidir; özellikle de zorluğa ya da yokluğa alışkın olmayanlar için. Ve uzatmalı tutsaklıklarının ihtiyaç duyulan bir disiplin olarak ifade edilmesi, Capitol'den kimseyi, hele hele Katniss, Haymitch ya da Gale'ı kandıramayacak bir hileden başka bir şey değildir.

Katniss'in hazırlık ekibinin kötü durumunu keşfinin iyi bir sonucu varsa o da o noktaya kadar şüphe duyduğu bir şeyi, Coin'in yolsuzluğunu söze dökebilmesidir. Fulvia ve Heavensbee'ye, "Hazırlık ekibimin cezalandırılması bir uyarı," der. "Yalnızca bana değil. Size de. Kontrolün gerçekte kimin elinde olduğu ve ona itaat edilmemesi halinde neler olabileceği." *(Alaycı Kuş).* Coin ve onun uzantısı olarak mıntıka, yok etmeyi diledikleri rejimin yoldan çıkmış bir yansımasına ve serideki en az güvenilebilecek gruba dönüşmüşlerdir[7].

Gale: Eskiden Tanıdığı Adam

Alaycı Kuş boyunca, 13. Mıntıka'da, Katniss ve Gale'ın birbirlerinden gittikçe daha da uzaklaştıklarını görürüz. *Ateşi Yakalamak'ın* sonunda, Katniss, Peeta'nın kurtarılmadığını öğrendiğinde acısına ve umutsuzluğuna sadece Gale ulaşabilir. Bu noktada, hâlâ güvenebileceğini hissettiği tek insan Gale'dır.

Katniss, *Açlık Oyunları*'nda, "Ormanda beni, yanındayken kendim gibi davranabildiğim tek insan bekliyordu. Gale," diye açıklar.

7 Snow'un planları daha açıktır. Snow'un *Ateşi Yakalamak*'ta Katniss'e söylediği gibi, "Sanırım, birbirimize yalan söylememek konusunda anlaşırsak işimizi kolaylaştırmış oluruz." Ve Katniss kendisi de şaşırarak şu cevabı verir: "Evet, sanırım boşuna zaman kaybetmemiş oluruz."

Bu ilginç bir gözlemdir: Uğruna hayatını riske attığı küçük kız kardeşi, biricik Prim'inin yanında bile tamamen kendisi olamamaktadır. Prim bütün masumiyetiyle istemeyerek hükümete dair herhangi bir eleştiriyi tekrarlayacak olursa bütün aileyi, tutsaklık, işkence ya da daha kötüsü bekleyecektir. Annesine gelince, Katniss onu, güvenmek için fazla güçsüz bulmaktadır. Prim'i korumak için fazla güvenilmez olduğu kesindir.

Katniss, *Ateşi Yakalamak*'ın sonuna kadar Gale'a güvenmeyi sürdürür. Bir tek o Katniss'e yalan söylememiş ya da ihanet etmemiştir. 13. Mıntıka kurtarma helikopterindeki varlığı, Katniss'i şoke eder ama en çaresiz ihtiyaç anında orada olması, süregelen dostluklarını bir kez daha doğrular. Çeyrek Asır Oyunları'nın yayınları sırasında Peeta'ya ilan-ı aşklarına ve babanın Peeta'dan başkası olamayacağı hamilelik haberlerine şahitlik etmek zorunda kalmasına rağmen, gelmiştir işte. Onu başka hangi kader bekliyor olursa olsun, Gale sırtını yaslayabileceği ve güvenebileceği kayadır. Ancak Gale'a inancı *Alaycı Kuş*'taki ihanetinin ağırlığı altında ezilip gider.

İhanet, aldatmacanın yakın arkadaşıdır ve sadece sırrınızı ya da kalbinizi açtığınız, tamamen güvendiğiniz birisi size gerçekten ihanet edebileceği için çok daha sinsidir. Ve bu yüzden, Katniss'in yaşadığı en yıkıcı ihanet –her ne kadar kasten olmasa ve Katniss'i hedef almasa da– sonunda Gale'dan gelir. Katniss sadece yakında olan bir yaralıdır. Capitol'ün suçlarının ve savaşın dehşetiyle zehirlenen Gale o kadar sertleşmiştir ki Katniss'in "hayatta kalan kimseyi yanına alma" zihniyetini paylaşmamasını anlayamaz.

Nihayet 13. Mıntıka'da ava çıkabildikleri zaman, Katniss'in kurtarılmasından sonra ilk kez baş başa konuşma fırsatı bulurlar ve sohbetleri bir kavgayla son bulur. Gale, Katniss'in, o anda mıntıkanın tıbbi merkezinde annesinin gözetiminde iyileşmekte olan hazırlık

ekibini savunmasını sorgular. Katniss ona hazırlık ekibindekilerin çocuk gibi basit insanlar olduklarını –onu gerçekten önemsediklerini– ve ekmek çaldıkları için gördükleri cezanın Gale'ın Thread tarafından, bir hindi avladı diye kamçılanmasından bir farkı olmadığını anlatmaya çalışır. Ancak argümanları kendisi için bile sonuca ulaşmaz. Gale'ın haklı olabileceğini hisseder ancak bir yandan da kalbi Gale'ın yanıldığını söylemektedir.

Gale'ın bir sonraki ihaneti, Katniss'in güven duygusunu daha da zedeler. Katniss, Finnick'le, Peeta'nın ikinci mülakatının yıkıcı yayınını tesadüf sonucu izlemelerinin ardından, Gale'ın ona bu konuyu anlatmasını bekler. Oysa Gale bunu Katniss'in onu bildiğini itiraf etmeye zorlamasına kadar –Katniss'in sormasına rağmen– yapmaz. Bu olayı es geçerek yalan söylemiştir.

Gale ve Beete, 2. Mıntıka'daki dağın çöküşünü tertiplediklerinde, Katniss artık Gale'ın merhameti küçük bir aile ve arkadaş küresine uzanmakla kalan biri olduğunu –ya da belki de hep öyle olduğunu– anlar. Görünüşe bakılırsa herkes ama herkes –*Alaycı Kuş*'un sonundaki olayların nasıl okunduğuna bağlı olarak, Prim de dahil herkes– daha büyük bir amaca hizmet etmek için kurban verilebilir. Amaçlar en ahlak dışı araçları bile haklı çıkarır. *Alaycı Kuş*'ta Katniss'in kişisel ve zaman içinde "kamusal" hayatını motive eden, her şeyin gerçek ihaneti olacaktır.

Gale'ın bıçak keskinliğindeki doğru-yanlış duygusu, hikâye ilerledikçe gittikçe daha küt bir hal alır; ta ki Katniss'in ilk kitapta güvendiği tek insan, hikâyenin sonunda kalbi ve beyni ona kapanmış birine dönüşene kadar.

Peeta Faktörü

Katniss'in Gale'la ilişkisinin ilk dönemleri güvenle tanımlanırken, Peeta'yla olan ilişkisi her üç kitapta da güven*siz*likle iafe edilir. Daha en baştan, Peeta'yı düşman gibi ya da en iyi ihtimalde temkinli davranılması gereken, güvenilmez ve geçici bir müttefik olarak görmek zorundadır. Açlık Oyunları'nı sadece biri kazanabilecek; içlerinden sadece biri sağ dönebilecektir.

Katniss güvensizliğe alışıktır ve bu güvensizliği Peeta'ya yöneltmek kolaydır. *Açlık Oyunları*'nda Peeta'yı onları Capitol'e götürecek trene ağlamaktan şişmiş gözlerle, salya sümük halde gördüğünde, tepkisi hızlı, yargısı gaddardır: Bu da Peeta'nın stratejisinin bir parçası mıdır? Zayıf ve yumuşak kalpli görünmek? Derhal Peeta'nın duygularının gerçekliğini sorgular ve Collins, Katniss'in şüpheleri aracılığıyla bizde de kuşku tohumları eker. Peeta taktikten mi ibarettir yoksa açık ve iyi kalpli doğası gerçek midir? Daha sonra, Ceaser Flickermann'ın mülakatı sırasında, Katniss'e aşkını ilan etmesi gerçek mi yoksa Makyavel tarzı bir dolap çevirme becerisi midir?

Diğer yandan, Katniss'in şüpheleri taşa kazınmamıştır; hatta öyle olmaya çok uzaktır. Bir an Peeta'nın onu öldürmek için Kariyerlerle ittifak kurduğuna inanırken, kısa bir süre sonra iz sürücü arıların zehriyle hastalanıp yönünü şaşırınca, "Peeta Mellark'ın kendisinin hayatını kurtardığını" fark eder. (*Açlık Oyunları)*

Arenaya ilk girişinden önce, Ceaser Flickerman'la mülakatı sırasında, Peeta utangaç bir tavırla, hayatında âşık olduğu tek kızın Katniss, yani galip olmak istiyorsa öldürmek zorunda kalacağı haraç olduğunu söyleyerek onu tamamen hazırlıksız yakalar.

Katniss sadece şoke olmaz; öfkelenir de. Yalnız kalınca, Peeta'yı ciddi anlamda itip kakar. Ancak Haymitch ve Peeta'nın bu yaklaşımı

(Katniss'e âşık Peeta) mülakattan önce tartışmış olduklarını duyunca, öfkesi ve şaşkınlığı katlanarak artar. Zekice bir strateji. Ancak Peeta'nın gerçeği söylemiş olabileceği ihtimali peşini bir türlü bırakmaz. Peeta onu gerçekten önemsiyor mudur?

Katniss aynı sahnede talihsiz âşıklar olmadıkları konusunda ısrar edince, Haymitch'in de hatırlattığı gibi: "Kimin umurunda? Bu büyük bir gösteri. Ve önemli olan tek şey nasıl algılandığın." (*Açlık Oyunları*)

Aşk gibi kişisel bir olay söz konusu olunca, Katniss içgüdüsel olarak irkilmektedir. Üçlemenin başında on altı yaşında olsa da, aşka hiçbir zaman bilinçli olarak kafa yormamıştır[8]. Sonra, evde onu bekleyen ve Peeta'nın televizyonda sergilenen ilan-ı aşkına şahit olan bir Gale vardır. Katniss bunun Gale'ın üzerindeki etkisini merak etmekten kendini alamaz ve bu, kendi duygularını sorgulamaya başlamasına neden olur; yine de Haymitch'in dediği gibi, hepsi bir rolden ibarettir, hem de ona fazlasıyla hizmet eden bir rolden.

Ancak bu rolü sürdürmek, *Ateşi Yakalamak*'ta gittikçe zorlaşır. Snow, Peeta'yla geleceklerinin akışını dikte edince, Peeta yola bir taş daha koyar. Katniss'in hamile olduğunu ilan eder. Katniss dehşete kapılmıştır ama oyuna ayak uydurmak zorundadır ve tabii ki bunun ona hem arenada hem sponsorlarla avantaj sağladığının da farkındadır. Katniss amaçlarına ulaşmak için aldatmaca pazarlıkları yapmak konusunda ustayken, Peeta da –tıpkı Haymitch gibi– amaçlarına aldatmacalar yaratarak ulaşmak konusunda ustadır[9].

8 Düşüncelerinden biri evlenmeyi ve çocuk sahibi olmayı asla istemediğidir. Panem'de doğan bütün çocuklar Açlık Oyunları'nın gelecek haraçları olmaya adaydır ve bu Katniss'in, elinde olsa, bundan sonra seveceği kimse için kabul etmeyi reddettiği bir kaderdir.

9 Katniss'in hamileliğiyle ilgili kurgusu, bir açıdan Eğitim Merkezi'ndeyken Katniss'in alay ettiği ancak arenada, yaralıyken ortalık yerde, çamur ve yapraklarla kendini zemine karıştırarak saklanmasına ve hayatını kurtarmasına yarayan, kamuflaj yeteneğinin bir uzantısıdır. Bunda o kadar iyidir ki, Katniss bile onu neredeyse üzerine basana kadar görmez.

Durumu daha da karmaşık hale sokmak ister gibi, Katniss, kendi duygularından emin değildir. Âşık mı oluyordur? *Ateşi Yakalamak*'ın sonunda buna ne biz ne de o emin olabiliriz. Ancak Katniss sonunda başka hiçbir şeye değilse de Peeta'nın duygularına güvenebildiği bir noktaya ermiştir. Ve doğal olarak ona güvenemeyeceğini öğrenir; kurtarılmış Peeta zapt edilmiştir, artık onu hiç mi hiç sevmiyordur ve anıları gerçeğin, Katniss'in düşman olduğu acımasız versiyonlarına dönüştürülmüştür.

Bütün seri ve Katniss ile Peeta'nın ilişkisinin tamamı gerçeği gerçek olmayandan ayırt etme mücadelesiyle doludur ancak serinin baskın çıkan muammasını en iyi Peeta'nın zapt edilmesi tasvir edebilir. Katniss'in Peeta'ya güvenememesi bir yana, Peeta da kendine güvenememektedir.

13. Mıntıka'da Peeta tedavi görürken birbirlerinden uzun süre ayrı kalırlar ancak istilacılar Capitol'ü işgal edince, Coin, Peeta'yı da Katniss'in yanı başında savaşmaya gönderir. Peeta kendini büyük ölçüde toplamıştır ancak hâlâ gerçek anılarla oynanmış olanları birbirinden ayırt edemez durumda ve tamamı Katniss'i hedef alan öngörülemez şiddet patlamalarıyla istikrarsızdır.

Ağır bir koruma altında olmasına rağmen, Katniss temkini elden bırakmaz. Peeta'nın davranışları bir an normalken, bir sonrakinde öldürücü olabilmektedir. Katniss'in kendi duyguları da bir o yana bir bu yana gidip gelmektedir. Ona güvenebilir mi, güvenemez mi? Peeta'nın güvenilmezliği Snow'un hatasıdır, onun değil ancak bu, Katniss'in yanlış bir tahminde bulunup gardını indirmesi halinde ölebileceği gerçeğini değiştirmez.

Dostluklarını zaman içinde geri kazanması, ikisinin en başından beri oynadıkları oyunun keskin biçimde bariz bir versiyonu olan, "Gerçek mi, Gerçek Değil mi?" oyunuyla başlar. Bu oyun sayesinde birbirlerine ulaşan yolu tekrar bulmayı başarırlar; ta ki sonsözden hemen önce, Katniss, Peeta'nın "Beni seviyorsun. Gerçek mi, ger-

çek değil mi?" sorusuna, nihayet "gerçek," cevabını verebilene kadar. (*Alaycı Kuş*)

Katniss: Kendini Tanı, Kendin Ol!

Bunun çok önemli olmasının nedeni, Katniss'in, serinin akışında, farklı zamanlarda ve farklı şekillerde güvenemeyeceğini hissettiği onca insan arasında, en önemlisinin kendisi olmasıdır.

Açlık Oyunları boyunca, duman ve sis –gerçek ve mecaz anlamda– Katniss'i çevrelemekten bir an vazgeçmez. Arenadaki zehirli sisle ve Capitol'ün sokaklarını ve sokak aralarını kaplayan yağlı pis hava Katniss'in hayatını tehlikeye atar. Ancak aşılması en güç olan şey, kendi körlüğü, kalbinin durumunu çözememesidir. Ne hissetmektedir ve kimin için?

Bir ya da iki duygu onun için gayet nettir[10]: Prim'e olan şüpheye yer bırakmayan sevgisi. Başkan Snow'a duyduğu nefreti. Belki de daha genel anlamda, oyunlara duyduğu derin ahlaksızlık ve dehşet hissi.

Katniss'i okuyucuyu bu denli zorlayan bir kahraman kılan şey bir çelişkiler yumağı olmasıdır. Ayrıca duygularını taş gibi, öfkeli bir dış görünüm altında saklamak konusunda da profesyoneldir. Aynı zamanda korkunç bir oyuncu. Ne zaman bir izleyici grubu karşısında

10 Ah, evet, başka bir yaratık söz konusu olunca, Katniss'in duyguları şüpheye yer bırakmaz. Düğün Çiçeği'nden gerçekten nefret eder. Sık sık onu Prim'e vermiş olmak yerine boğmuş olmadığına hayıflanır. Ancak zaman içinde onu Prim'de sevdiği her şeyin bir kalıntısı olarak bağrına basar. Hani sevdiğiniz biri öldüğünde, bir gömlekte ya da bir elbiseye sinmiş kokusunun bile sizi bir an için o insanın ruhuna yaklaştırmasında olduğu gibi. Düğün Çiçeği içinde Prim'den bir parça barındırır ve Katniss yolculuğunun sonunda onu en güvenilir yoldaşlarından biri olduğunu fark eder. Ne de olsa, sadakati ve sertliği, Katniss'inkiyle örtüşmektedir.

BELONGTO KATNISS FAN

rol yapması –kendini satması– gerekse yüzüne gözüne bulaştırır. Daha en başından "kendisi" ve "dürüst" olmasını söyleyen, Cinna'dır. Cinna'nın işi oyun yaratmaktır ama Katniss'le karşı karşıya kalınca, en iyi kendi ışığında, kendi doğal güzelliği ve tavrıyla parladığını görür. Ve bu "gerçek" Katniss –kendisinin bile henüz tanışmadığı kişi– için bir ipucudur.

Katniss kendi motivasyonlarından sık sık şüphe duyar. Bir süre için kendini, Peeta'nın zapt altına alınma dönemi sonrası yaşadığı sanrılara bile kaptırır. Görüntüde eylemlerinin tetiklediği yıkımla –12. Mıntıka'nın yerle bir edilmesi, o kadar insanın acısı, eziyet çekmesi ve ölümü– ilgili suçluluk duygusu tırmanır. Katniss gerçekten soğukkanlı bir katil midir? Arenalarda diğer haraçları katleder, Snow'u öldürmek için can atar. Bu onu nasıl birisi yapar? Duygusal anlamda aciz birisi mi? Bütün bunlardan korkar ve Peeta'nın Capitol tarafından teşvik edilen abartılı konuşmaları Katniss'in başarısızlık ve suçluluk duygusuna isabet eder ve sanki şüphelerini doğrular. "Sonunda gerçek beni görebiliyordu. Vahşi. Güvenilmez. Çıkarcı. Ölümcül." (*Alaycı Kuş*) Kafası her an biraz daha fazla karışır. Hakkında her zaman en iyiyi düşünmüş olan tek insan Peeta bile bütün bunlara ikna edilebiliyorsa, diğerleri kim bilir neler düşünüyor olmalı? Katniss kendisi için ne düşünmeli?

Başka insanların Katniss hakkında neler düşündüklerinin hoş bir özetini, *Alaycı Kuş*'ta, senaryosu önceden yazılmış bir propaganda çekiminin provasını yaparken başarısız olmasının hemen ardından görürüz. Haymitch, onu mahcup ederek kontrolü ele alır ve Karargâh'ta bir araya toplanmış insanlara, Katniss'in oyunlarda tam olarak ne zaman "gerçek bir şey hissetmelerine" neden olduğunu sorar. Cevaplar gelir ve her anıyla, Katniss henüz olmasa da bizler,

onun soğuk kalpli bir katil ya da sevmekten aciz olmadığına ikna oluruz. Acınası olan davranışlarıdır, kalbinin durumu değil.

Katniss geçmişte çok incindiği için kalbinin etrafında bir bariyer kurmuştur. Ya da oyunların kendi diliyle acının tuzağına düşmüştür. Savunmaya geçmektedir. İnsanların onu sevdiklerine, bunu görmekten başka seçeneğinin olmadığı çaresiz durumlar ortaya çıkana dek bir türlü buna inanamaz. Sadece en yakın arkadaşları ve dostları değil, korkunç yanlışları doğruya dönüştürmek için onun ateşli kararlılığından ilham alan herkes, 8. Mıntıka'daki hastanedeki sakat ya da ölmek üzere olan yaralılar gibi, yabancılar bile yüzünü tanır ve amacı sürdürebilmek için hayatta olmasından mutluluk duyarak ona uzanırlar.

Sonuç olarak Katniss, zaman zaman Snow'un –ve belki de Coin'in– dengi olan tarafıyla hareket ettiğini itiraf etmeyi başarır. Yanılmaz hayatta kalma dürtüsü, daha iyi tarafının gurur duymayacağı şekillerde davranmasına neden olmuştur. Ancak sonunda, kendisi de rolüyle barışır. Gerçekten olduğu kişiyi iyisi ve kötüsüyle görerek ve benimseyerek, Capitol'ün en büyük yanılsamalarından birinin diğer tarafını görmeyi başarır: Bu yanılsama, isyandan, içine atıldıkları şartların değil, onun sorumlu olduğu yanılgısıdır.

Katniss, yaşadığı ve kaybettiği onca şeyden sonra, sevmeye hâlâ gücü olduğunu keşfeder.

Snow ve Capitol'ün kötülüklerinin yeni başlangıçlara ya da oyunların sadece bir tarihten ibaret olacağı çocuklara sahibi olma şansını çalamadığını görür. Sonunda duman dağılır ve aynalar tek gerçeği, sadece gerçek olanı yansıtır.

BİLİMSEL OLMAYAN KAOTİK TEAM

ELIZABETH M. REES *New York City, Greenwich Village'da yaşayan bir yazar ve görsel sanatçıdır. On beşinci yüzyıl Bruges'ünde geçen ve Ressam Jan Van Eyck'in büyük rol oynadığı The Wedding de dahil, sayısız genç yetişkin kitabı yayımlamıştır. Şu anda ölümden sonrasıyla ilgili küçük hikâyelerden oluşan bir seri üzerinde çalışmakta ve Maeve adında, kolay ele geçmeyen, şişman bir perinin öyküsünü dokumaya devam etmektedir.*

BANA GÖZ KULAK OLACAK BİRİSİ

▷

***Açlık Oyunları*'nda Güç ve Gözetim**

Lili Wilkinson

Panem'deki gücün tamamı, Capitol'de ya da daha net olmak gerekirse Başkan Snow ve hükümetinde yatıyor gibi görünüyor. Açlık Oyunları'nda, aynı şey oyun kurucular için geçerlidir. Ne de olsa, aksiyona onlar biçim veriyorlar. Sadece haraçlara ne olacağına karar vermiyor ama insanların evlerinde neler göreceğini de onlar seçiyor. Bununla birlikte, Açlık Oyunları serisindeki olayların gösterdiği gibi, bu mühendislerin bütün gücü ellerinde tuttukları fikri bir yanılsamadan ibaret. Evlerinde izleyenlerin ve (Katniss gibi) izlenenlerin de gücü var. Lili Wilkinson bu üç grup arasındaki hassas dengeyi ve güçte küçücük bir kaymanın bile, nasıl büyük ölçekli bir değişim anlamına gelebileceğini inceliyor.

Eğer bir avuç orman meyvesiyle yerle bir olabiliyorsa, sistem çok kırılgan demektir.

—Katniss Everdeen, *Ateşi Yakalamak*

Birkaç yüz yıl önce, insanlar yanlış bir şey yapmaları halinde bedenen cezalandırılırlardı. Genelde bir kalabalığın önünde dayak yer, hatta asılırlardı. Bunun bütün amacı izleyen insanları uyarmaktı: Kötü bir şey yaparsanız sizin başınıza da gelebilir. Gerçi pek işe yaramazdı. Çünkü açlıktan ölen on üç yaşında bir kızın bir ekmek çaldığı için kamçılanmasını seyrediyorsanız, kızın ne kötü bir insan olduğunu ve böyle bir şey yapmamanızın ne kadar doğru olacağını düşünmezsiniz. Zavallı kız. Sadece bir şeyler yemek istemişti, diye düşünürsünüz. Ve cezalandırmayı gerçekleştiren insanlar, kıza acımanızı istemezler.

Bu yüzden 19. yüzyılda durum değişti. Suçluları fiziksel olarak incitmek yerine, hapse atmaya başladık. Ve hapishanelerin olayı, gardiyanlar (ya da günümüzde) ve güvenlik kameraları tarafından sürekli izlenmenizdir. O anda sizi gerçekten izleyen birisi olmasa bile olması mümkündür ve bilmeniz imkânsızdır. Size tanıdık geliyor mu? Gelmeli çünkü bu durum, sadece hapishanelerde yaşanmıyor. Okullarda, hastanelerde, fabrikalarda, hatta sokak boyunca yürürken de bir güvenlik kamerası tarafından izleniyor olmanız gayet olasıdır.

Biraz ürkmeye mi başladınız?

Gözetim, Açlık Oyunları'nın ve *Açlık Oyunları* üçlemesinin tam kalbinde yatıyor. Ancak gözetimin güvenlik ve kontrol amaçlı kullanımının dışında, oyunlar da eğlence amaçlı bir gözetim. İzleyiciler gardiyanlar ya da kanun koyucular değil, evde, oturma odalarında

oturan, gündelik izleyiciler. Ve bir de üçüncü bir grup var. Kameraların arkasındaki insanlar, izleyicilerinin neyi göreceklerini tasarlayan ve biçim veren kişiler, oyun kurucular. Bu grupların her biri –İzlenenler, İzleyiciler ve Mühendisler– kendi başına çok az güce sahip. Ancak bu gruplardan biri çok fazla kontrol sahibi olursa o zaman ne olur?

İzlenenler

Bir dahaki sefere, evden çıkarken sizi kimlerin izliyor olabileceğini bir düşünün. Bir trafik kamerasından geçiyor musunuz? Gittiğiniz mağazaların güvenlik kameraları var mı? Bindiğiniz tren ya da otobüste kamera bulunur mu? Ya okulunuz... Yemek yediğiniz kafe ve restoranlar... Köşe başları... Metrolar... Kameranın diğer tarafında kim var, peki? Özel bir güvenlik görevlisi mi? Polis mi? Hükümet mi? Nasıl bilebilirsiniz?

Gözetim davranış şeklimizi değiştirir. Kalabalık bir restoranda yemek yediğiniz zaman, neden ücret ödemeden kalkıp gitmezsiniz? Sizi durdurmayı denemeleri bir yana, neredeyse kimse fark etmeyecektir bile. O zaman bunu neden yapmıyorsunuz? Öncelikle yemeğinizi hazırlayan şefe ve servisinizi yapan garsona haksızlık olacağı için. Ancak asıl neden, sizi birisinin izliyor olmasından ve yakalanmaktan korkmanızdır. Ve güvenlik kameralarının açıklaması da bu korkudur.

Londra'da bir milyondan fazla güvenlik kamerası var ve bu, orada yaşayan yedi kişiye bir kameradan fazlasının düştüğü anlamına gelir. 2008'de, Büyük Şehir Polis raporu bin kamera başına sadece bir suçun çözüldüğünü ve gözetimin tek bir terör olayını bile açığa çıkarmadığını ortaya serdi. Güvenlik kameraları suçu çözmez,

BİLGİNOL KAKTÜS TEAM

aksine orada bir uyarı olarak insanların suç işlemelerine baştan engel olmaya çalışmak üzere bulunurlar; çünkü sizi kimin izlediğini asla bilemezsiniz. Benzer şekilde, su şişenizi uçağa sokmanıza izin verilmemesi, teröristleri yakalamak için alınmış bir önlem değildir; amaç sizi (ve umut ediyoruz ki hata yapma potansiyeli yüksek kişileri) korkutmaktır. Birileri sizi izliyor olabilir; uslu dursanız iyi olur, yoksa birtakım sonuçlarla karşılaşabilirsiniz.

Açlık Oyunları'nı bu denli güçlü kılan şey, sürekli izlenme düşüncesidir. Katniss ve diğer haraçlar her an televizyonda olabileceklerini, eylemlerinin ve yaptıklarının bütün Panem'e, yabancıların, dostların, ailelerinin ve en önemlisi oyunları yönetenlerin evlerine iletildiğini bilirler. Yani Katniss yaptığı en ufacık şeyin her yerden insanları etkilediğini, Gale'ın kalbinin kırılmasına ya da ailesinin utanç duymasına ya da en kötüsü sevdiği insanların işkence görmesine veya öldürülmesine neden olacağını bilir.

Açlık Oyunları'nda izlemek tamamen tek taraflıdır. Katniss arenadaki ilk gecesinde kafasını kaldırıp göğe bakar ve ölü haraçların tek tek yüzlerini görür ama canlı görüntü yoktur.

> Evde olsam, tek tek bütün ölümlerin görüntülerini izliyor olurduk ama burada, bu görüntülerin hayatta kalan haraçlara haksız avantaj sağlayacağı düşünülüyordu. Mesela ben yayı ele geçirip birini vurmuş olsaydım, herkes bu sırrımdan haberdar olacaktı.
>
> *(Açlık Oyunları)*

Katniss, Panem'deki bütün vatandaşlar tarafından gözlemlenmektedir ama oturma odalarına bakıp kimlerin izlediğini göremez.

Hatta diğer haraçların neler yaptığını bile göremez. Herkes onu görebiliyor olsa da, Katniss tamamen tek başınadır. Ancak izlendiğini ve izleyicilerin kimler olduğunu bilir. Ve onları nasıl etkileyeceğini.

Haraçlar, onları göremeseler de kameraların her zaman farkındadırlar. Katniss, oyunların ilk gecesinde, Peeta'nın Kariyerlerle yaptığı konuşmaya kulak misafiri olduktan sonra, varlığını kameralara açık ederek dram yaratabileceğini anlar. Yakın çekimi garantilediğinin farkındadır.

"Nasıl oynayacağıma karar verene kadar, en azından her şey kontrolüm altındaymış gibi bir görüntü sergilemeliydim. Şaşkın görünmemeliydim. Hele kafası karışmış ve korkmuş gibi, asla… Hayır, oyundaki bir sonraki adımı hesaplamak zorundaydım." *(Açlık Oyunları)*

Katniss kameraya oynar, ışığa adım atıp duraksar, kafasını yana eğer ve bilmiş bir tavırla gülümser. Av becerilerini sergilemesinin sponsorlara çekici geleceğini bilir ve zayıf düşmeye başlayınca, örneğin bacağı yaralıyken, Katniss kameraların yüzüne çevrildiğinden emindir; bu, acısını ya da korkusunu gösteremeyeceği anlamına gelir. "İnsanların acıma duyguları yardım getirmiyordu. Ancak pes etmeme azminiz, işte o işe yarıyordu." *(Açlık Oyunları)* Başlangıçta, Katniss sadece oyunu oynamaya, hayatta kalmasına yardım edebilecek sponsorlara çekici görünmeye çalışmaktadır. Ama sonra işler değişmeye başlar. Katniss konumunu, görünürlüğünü bir mesaj olarak kullanmaya koyulur. Oyunların amansız şiddetine karşı çıkmak için Rue'nun cesedini çiçeklerle donatır.

Ardından orman meyveleri gelir. Katniss hem kendini hem de Peeta'yı kurtaracak güce sahip olduğunun farkındadır. Capitol'ü ve oyun kurucuları bir mühendislik felaketiyle –sonu olmayan bir *reality* showla– tehdit eder. Galipsiz. Zafer Tursuz. Röportajsız. Nihai

hayal kırıklığı. Ve böylece oyun kurucular insafa gelirler ve ikisinin de hayatta kalmasına izin verirler.

Katniss'in gücü, izlenenin gücü, izleyicileri etkileyebilme becerisinde saklıdır. Onlara istediklerini verebilmektedir: Kahramanca eylemler, dram, aşk. Ve İzleyicilerin favorisi olunca, acımasız mühendislerden bir tür güvence kazanır. Çünkü mühendisler çok iyi bilirler ki izleyiciler mutsuz edilirlerse ve *Açlık Oyunları*'nın tatminkâr olmayan bir sonu olursa, İzleyicilerin arasındaki isyan fısıltıları bağrışmalara dönüşebilir.

İzleyiciler

Açlık Oyunları üçlemesi ilhamını Antik Yunan'dan Theseus ve Minotauros'tan almıştır. Theseus'un hikâyesinde, seçilmiş haraçlar Atina'dan, aç bir canavarın onları mideye indirmek için beklediği bir labirente gönderilirler. Haraçların aileleri ve arkadaşları, sevdiklerini bir daha göremeyeceklerini iyi bildikleri için giderken onlarla vedalaşmak zorundadırlar.

Açlık Oyunları ise farklıdır. *Açlık Oyunları*'nda, aç canavar gerçek bir canavar değildir; aksine evlerinden izleyen binlerce vatandaş, yani İzleyiciler'dir. *Açlık Oyunları*'nda aileler ve arkadaşlar sevdiklerini tekrar, her gece *prime-time*'da, TV ekranlarında göreceklerdir.

Yunan mitolojisinde, Atina halkı çocuklarının ölümlerine gönderilmelerinden dolayı dehşete kapılırlar. Ancak Mıntıkalar toplamadan ne kadar korksalar da, bütün Panem, *Açlık Oyunları*'nı en az bizim *Survivor* ya da *American Idol*'u izlediğimiz hevesle izlemeye ayarlıdırlar. Peki neden izlemektedirler? Evlatlarının birbirlerini öldürdüğünü

görmekten gerçekten keyif alırlar mı? İzlemeyi neden reddetmezler? Panem'deki herkes televizyonunu kapatsa ne olur?

Ancak kimse bunu yapmaz. Evlerdeki izleyiciler, bizim *The Bachelorette* ya da *The Amazing Race*'in bir bölümünü izlerkenki halimiz kadar kana susamış ve heveslidirler. Bu bize Panem halkı hakkında nasıl bir bilgi verir? Onların ve toplumlarının kontrol ediliş biçimi hakkında ne anlatır? Ya bizimle ilgili ne söyler?

Bazı popüler TV şovlarımız biraz *Açlık Oyunları*'na benzer ama tabi ki bizim *reality* şovlarımızda kimse ölmez. Yine de insanların acı çekmelerini izleriz. *Survivor*'da fiziksel ve zihinsel zorluklara katlanmalarını izler, *Biri Bizi Gözetliyor*'da tecrit eder, *Idol*'da hayallerinin asla gerçekleşmeyeceğini söyler, *The Bachelorette*'de kalplerini kırarız. Reality TV insanları zor durumlara düşürüp nasıl tepki vereceklerini izlemekten ibarettir. Bazı insanlar daha güçlü, daha zengin ve sağlıklı çıkar, hayat boyu bir başarıyla buluşurlar. Diğerleri ise adadan erken elenir ve başarısızlıkları bütün dünyaya yayınlanır. Bizim TV showlarımızla Açlık Oyunları arasında kaç adım vardır?

Ya çiftleri birbirlerini aldatmaya zorlamaya çalışan *Temptation Island*'a ne demeli? Ya da yarışmacıların yedi günü uykusuz geçirmek zorunda oldukları, İngiliz yapımı *Shattered*'a? Veya insanların estetik cerrahiyle kalıcı olarak bir tür ideal Hollywood güzeline dönüştürüldüğü Extreme *Makeover*, *Ultimate Fighter*, *Celebrity Boxing* ve *Bad Girls Club*'ın şiddeti için ne demeli? Birden *Açlık Oyunları* eskisi kadar bilim kurgu görünmemeye başladı değil mi?

Gerçek yaşamdaki TV yapımcıları gibi, oyun kurucular da İzleyicilerin eğlenmesini sağlamak zorundalar. Ve İzleyiciler, Katniss'in hikâyesinden o kadar büyülenmiş haldeler ki –müthiş cesareti ve nazik kalbiyle kazanılmış hikâyesinden– ekranlarından kaybolacak olursa, akla gelmeyecek olanı yapabilirler. Televizyonu kapatabilirler.

Panem'in İzleyicileri Peeta ve Katniss'in talihsiz aşkına güçlü tepkiler verirler. O aşka sıkı sıkıya bağlanır, desteklerini gösterirler. Ve sonucunda ne olur? Oyunun kuralları değişir. Oyun kurucular aşk ve dramdan hakkıyla istifade ederler, izleyenler Katniss'in Peeta'ya bakıp sağlığına kavuşturmasını izlerler. Herkesin gözünde ikisi fena âşık ve hayatta kalmaya ve birbirlerini korumaya tamamen odaklanmış durumdadırlar. Ve sonra kurallar tekrar değişir ve güç dengesi yeniden mühendislerin eline geçer. Birden Peeta ve Katniss yeniden düşman olurlar, Capitol sezonun en dramatik finalini yaratmayı kafaya koymuştur bir kere. Ancak geri teper. Katniss orman meyvelerini uzatır ve kuralları kendisi değiştirir. Drama aç İzleyicilere âşıklardan birinin ölümünü izletmek başka bir şey, ortada iki ölümün birden olması bambaşka bir şeydir. İki ölüm, galip olmayacak demektir. Ya da Zafer Turu. Mühendisler geri adım atmaya, Katniss ve Peeta'nın ortak bir zafer kazanmalarına izin vermeye zorlanırlar.

Mühendisler

Panem'in olayı, genel olarak vatandaşlarının baskı altında tutulduklarını bilmiyor olmalarıdır. Capitol'ün onları kollamak ve korumak için var olduğunu sanmaktadırlar. Çocuklarının her yıl ellerinden alınıp katledilmeye gönderilmelerinin kolay sindirilebilir bir *primetime* izleme tecrübesiyle paketlenmiş bir uyarı olduğu söylenir. Her mıntıka, dikenli teller ve muhafız kuleleriyle kendi içine kapalı olduğu için, neler olduğunu kimse gerçekten bilmemektedir. Kimse 12. Mıntıka'daki açlık ve yoksulluğu ya da Capitol'deki çöküş ve ziyanı görmez.

Katniss dışında. Zafer Turu'na çıktığında gerçeği ve mıntıkalarda durumun ne kadar kötü olduğunu görür. Ama bu konuda elinden gelen bir şey var mıdır? Hayır. Çünkü kameralardan kaçamaz. Katniss arena dışında bile, hâlâ gittiği her yerde kaydedilmektedir. Açlık Oyunları bitmiş olabilir ama Katniss Everdeen şovu sürmektedir. Mühendisler, İzlenenleri kontrol etmek için onu kullanmaya devam etmektedirler. Başkan Snow gücün İzlenenlere ve İzleyicilere geçmiş olmasından mutsuzdur, bu yüzden Katniss ve ailesini tehdit eder. Panem vatandaşlarını orman meyvesi numarasını, bir başkaldırı ya da isyan eylemi olarak değil, sevgisinden yaptığına ikna etmesi gerektiğini Katniss'e söyler. Snow, Katniss'in Panem'i yok edecek kıvılcım olabileceği kadar İzleyicileri yatıştırmak, sadık ve itaatkâr bir vatandaş olmak için de kullanılabileceğini bilir. Güç dengesini yeniden mühendislerin lehine çevirmek için.

Katniss'in ilk Açlık Oyunları'ndan sonra 12. Mıntıka'ya dönüşünün sıradanlığa geri dönüş olmadığını anlaması çok sürmez. Hâlâ İzlenenlerden biridir.

> "Herhalde bizi orada takip edememişlerdi. Yoksa etmişler miydi? Takip edilmiş olabilir miydik? İmkansız. En azından insanlar tarafından. Ya da kameralar? Şu ana kadar aklıma gelmemişti." (*Ateşi Yakalamak*)

Alaycı Kuş'ta Panem'in tamamı, her akşam renkli yayınlanan, başlıklar ve insanı harekete geçiren müziklerle tamamlanmış dev bir arena yayınına dönüşmüştür. Savaş, fiziksel alandan çok, hava dalgalarının kontrolünü ele geçirmek için mücadele etmekle ilgili-

dir. Kimin propagandası baskın çıkacaktır? Kim savaşı kendi lehine çevirebilecektir?

Katniss, 8. Mıntıka'da hazırlanan propaganda görüntülerini izleyince, kendini mücadelenin ortasında hayal etmeyi denemez bile. 12. Mıntıka'daki evinde, televizyon izliyormuş gibi yapmaya çalışır. Panem'de daha önce olmamış bir şeylerin yaşandığını düşünmektense, "televizyonda daha önce hiç böyle bir şeyin olmadığını" düşünür. Savaşın tamamı isyanın planlarını yayınlanması için detaylı bir promosyon aracına dönüşmüş gibidir. Katniss, istilanın ekran yüzleri olmak üzere, özel olarak –askerî beceriler için değil, medya becerileri edinmek için– eğitilmiş, elit bir askerî mangaya katılır. Gittikleri her yerde bir kamera ekibi tarafından izlenirler ve bütün ölüm, yıkım, şiddet ve eziyet görüntüleri her akşam özenle paketlenip her yerdeki oturma odalarına teslim edilir. Bütün güç birden kamera arkasındaki insanlara geçmiştir. İzleyiciler ve İzlenenler, propagandayı yayacak ve yüceltecek araçlara dönüşürler.

Ateşi Yakalamak'ta Başkan Snow, Katniss'in ailesini ve sevdiklerini bir pazarlık çipi olarak kullanır; uslu durur ve iyi bir gösteri sergilerse yaşayabileceklerdir. Katniss kameralardan ya da kalabalıklardan kaçamayacağını hemen anlar; onu her zaman bulacaklardır. *Alaycı Kuş*'ta Snow'un gücünden kaçmayı başarıp isyana katıldığında bile kendini yine aynı şeyi yaparken bulur. Yine bir hazırlık ekibi vardır, yine iyi bir şov sergilemesi için ısrar eden kameralarla çevrilidir ve yine sevdiklerini yok etme gücüne sahip birisi için çalışıyordur. Bir grup izleyici –geçmişte oyunları pasif olarak tüketen Panem halkı– kameraların ve ekranların kontrolünü ele geçirmişlerdir. İsyancı İzleyiciler yeni Mühendislerdir.

Dengeleme Hareketi

Alaycı Kuş'ta, hassas güç dengesi mühendislere doğru kayar ve Katniss yeni bir oyunun, Capitol mühendisleriyle, isyancı mühendisler arasındaki tehlikeli mücadelenin rehinine dönüşür.

"Birden az önce yaptığım şeyin etkisi kafama dank etti. Bilerek yapmamıştım –ben sadece teşekkürlerimi ifade etmek istemiştim– ama bir tehlikeyi açığa çıkarmıştım. 11. Mıntıka halkının muhalefetini. Benden yatıştırmamı bekledikleri şey tam olarak buydu!" (*Ateşi Yakalamak*)

Katniss isyancılar tarafından ele geçirilip isyanın yüzü olmaya zorlanınca, *Alaycı Kuş* olarak elinde tuttuğu gücü anladığını sanır.

"İçimde yepyeni bir duygu filizlenmeye başlamıştı. Ancak bu duygunun adını koymam için masanın üstüne çıkmam ve boğuk bir koro halinde adımı haykıran kalabalığa veda etmem gerekecekti. Güç. Daha önce sahip olduğumdan tamamen habersiz olduğum bir güce sahiptim artık." (*Alaycı Kuş*)

Ancak, ikinci Açlık Oyunları'ndan kurtarıldığı andan başlayarak, Katniss'in gücü ellerinin arasından kaymakta, isyancı İzleyiciden-Mühendise dönenler tarafından yavaş yavaş yok edilmektedir. 2. Mıntıka'da, Haymitch, Katniss'e konuşmasını kulaklığından dikte eder. Hazırlık ekibi nasıl görüneceğini ve neler giyeceğini kontrol eder. Hareketleri ve sözleri büyük bir dikkatle, kolayca hazmedilebilir propaganda parçaları olarak düzenlenmektedir. İsyana katılımı, en az Açlık Oyunları'na katılımı kadar koreografili ve kontrollüdür. Aslında, Katniss, oyunların içindeyken, isyanın parçasıyken olduğundan daha fazla güç ve kontrole –kameralara oynamak, İzleyicileri

kazanmak, orman meyvelerini yemekle tehdit etmek ve güç sahasını yerle bir etmek– sahiptir. Arena dışında bu tür bir bağımsızlığa ve temsil yetkisine bu kadar yaklaştığı tek yer, *Alaycı Kuş*'ta kameralar onu artık göremediği (ve onu aramadıkları) için ölü ilan edildiği ve nihayet kendi kararlarını verebildiği zamandır.

Arenadaki denemeleri ve savaşa katılımı aracılığıyla, Katniss gözetimin tek yönlü bir yol olmadığını öğrenir. Orman meyvelerini yemekle tehdit ederek, Capitol'ü oyunların kurallarını değiştirmeye mecbur eder. Bu hem onun hem de Peeta'nın hayatını kurtarır ama onu bir İsyancı ve bir Capitol düşmanı olarak damgalar. Güç dengesi –bir an için– ondan yana kayar. Ancak *Ateşi Yakalamak'ta* Başkan Snow gücü geri alır. Gözetimi artırır, Katniss'i, çizgi dışına çıktığı anda darbe indirmeye hazır halde gittiği her yerde izler. İsyan demlenmektedir ve Katniss'i daha da çok tehdit edip kontrol etmek için oyunlara geri gönderir. Ancak bu en büyük hatası olur. Bir ekmek çalan o zavallı kız örneğindeki gibi, evlerindeki İzleyiciler tehdit altında ya da kana susamış gibi hissetmezler. Katniss'i severler ve mühendislerin zenginliklerini ve çocuklarını ellerinden almasından bıkmışlardır. Katniss, Capitol'ün oyunlarda onu cezalandırdığı her acımasız hamle ya da korkuya karşılık eline muhalefeti ve isyanı Panem çapında yaymak, İzleyicileri ve İzlenenleri durdurulamaz bir güçte birleştirme fırsatı geçtiğini çok çabuk fark eder.

Katniss, İzleyicilerin kalbini kazanıp, mühendislerin nefretinin hedefi olurken bir kıvılcıma dönüşür. O kıvılcım ki büyüyüp Başkan Snow'un sözleriyle, "Panem'i yok edecek bir yangına" döner. Ancak bir yangını başlatmanız, kontrol edebileceğiniz anlamına gelmez. Katniss isyanı başlatır, ancak olaylar kısa sürede kontrolünden çıkar. Gücü geçici ve büyük ölçüde semboliktir. Çok geçmeden, isyancı

mühendisler hâkimiyeti ele geçirir ve İzleyici, İzlenen ve Mühendis arasındaki eski denge sağlanır.

Alaycı Kuş, huzursuz ve sıkıntılı bir barış içinde yaşayan bir Katniss'le sona erer. Artık izlenmemektedir ama bir İzleyici ya da bir Mühendis de değildir. Emekli olmuştur. Plutarch Katniss'in kaygısını anlar. Her şeyin sil baştan çözülmeye başlamasının an meselesi olduğunu bilir. Ancak bütün zamanların mühendisi olarak kameralarına işaret etmeye ve gerçek dünya dramlarını ve acıyı popüler eğlence paketine dönüştürmeye her zaman hazırdır. Kendine neşeli bir iyimserlik anı yaşama izni verir. "Belki de insan ırkının evrimine şahit oluyoruzdur." Sonra Katniss'e başlatmak üzere olduğu *Idol* tarzı yeni programından bahseder. Ne evrim ama.

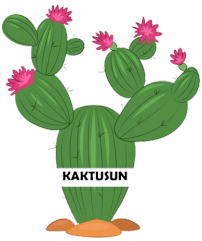
Katniss dönüp onu her an izlemekte olan kameraya baktı ve dünyayı değiştirdi. Ancak İzleyiciler, İzlenenler ve Mühendisler arasındaki bu dengenin sonsuza dek sürmeyeceğini bildiği için huzursuzdu. Eninde sonunda, denge bu yönlerden birine iyice kayacak ve oyunlar sil baştan başlayacaktı.

LILI WILKINSON Scatterheart *ve* Angel Fish*'in ödüllü yazarıdır. Genelde okurken, yazarken, dikiş dikerken ya da kaliteli TV programlarını (kaliteli çikolata eşliğinde) izlerken bulunabileceği Avustralya'da yaşamaktadır. Son kitabı, Pink HarperCollins tarafından, Şubat 2011'de yayımlanmıştır.*

BELONGS TO
#AMIGS TEAM

GERÇEK AÇLIĞI

***Açlık Oyunları*'nda Gerçeklik, Kahramanlık ve Medya**

Ned Vizzini

İnsanların *reality* show yarışmacılarında aradıkları bir özellik varsa o da etraflarında dolaşan kameralara rağmen "gerçek" olma –samimi görünme– becerileridir. Kolay olsa gerek, değil mi? Tek yapmanız gereken, Cinna'nın Açlık Oyunları'nda Katniss'e söylediği gibi, "kendiniz olmaktır." Ancak gerçek olmak göründüğünden daha zordur. Sonuçta, izleyicilerin kendilerini kaptırdıkları kişi, Katniss'in kendisi değildir. Talihsiz âşık Katniss, Alevler İçindeki Kız Katniss, Alaycı Kuş Katniss'tir. Gerçek olmak, gerçeklik kadar hileyle de alakalıdır. Ned Vizzini medya eğitimine, gerçeklik mücadelesine ve hem Katniss'in hem de bizim dünyamızda bir medya kahramanı olmak için nelerin gerektiğine göz atıyor.

Ben on dokuz yaşındayken, yani *Açlık Oyunları*'ndaki Katniss'ten biraz büyükken (ve okçulukta çok daha kötüyken), hayatımda yeni bir sayfaya geçmek için evimden ayrılmaya ve uzak bir ülkeye seyahat etmeye davet edildim. O çok uzak ülke Capitol değildi ama Minneapolis, Minnesota'ydı. Yeni sayfa, bir ergenlik dönemi ölüm maçı değil –o kısmı lisede atlatmıştım– genç-yaşlı günlük yarışmacıların öğütülüp unutulduğu, alkolizme sürüklendiği ve lisansüstü eğitime geri gönderildiği profesyonel bir arenaydı. Yayınlanmış bir yazar olacaktım. Yayınevim "medya eğitimi"ne ihtiyacımın olduğuna karar vermişti.

MSP Havaalanı'na yetersiz televizyon tecrübesiyle indim. Ortaokuldayken, Nickelodeon'un "Büyük Yardım" kamu hizmetinin reklamlarında yaprak toplarken görünmüş ve 2 saniye boyunca ekranda kalmıştım ve henüz bebekken bir alt bezi reklamının seçmelerinden başarısızlıkla ayrılmıştım. (Bir yetişkin bezi reklamında boy gösterme şansım hâlâ vardı.) Yayıncım bu kötü sicilin değişebileceği konusunda iddialıydı; henüz çok gençtim ve *talk show* yapabilecek kadar sevilesiydim. Hazır olmalıydım. Televizyondaki *talk show*'larda boy göstermek her yazar için başarılı bir adımdır. Çok zaman TV'de bir yazar görüyorsanız, CSPAN'da BookTV'yi seyrediyorsunuzdur ve izleyen tek insan babamdır.

Beni havaalanında bir editör karşıladı ve beni mönüde "Biralı Peynir Çorbası"nı göreceğim bir restorana götürdü. Bir Minnesota spesiyalitesi olduğunu öğrendim ve sipariş verdim. Katniss'in *Açlık Oyunları*'nda saldırdığı kuzu yahnisi gibi, aklımı başımdan aldı. Bir eşini hâlâ bulabilmiş değilim. Editör bana herkesin kitabımın yayımlanması konusunda ne kadar heyecanlı olduğunu ve ne kadar

BELGESEL KAKTÜS TEAM

eğlenceli olacağını anlattı. Geçmiş tecrübelerimden bunun *kaç* demek olduğunu iyi biliyordum.

Açlık Oyunları'nda Katniss Everdeen medya eğitiminden şüphelidir. Capitol'e varınca, hazırlık ekibindekilerin tuhaf aksanlarını ve süslerini fark eder (burada hoş bulduğum Minnesota aksanı hakkında yorum yok.) Ekiptekilerin sadece boyalı tenleri ve yüksek perdeli sesleri yoktur, Katniss'e son derece yabancı bir görevleri vardır: Televizyonda iyi görünmesini sağlamak. Bu soyutlama tecrübesi, 12. Mıntıka'daki avcı ve sağlayıcı tecrübesine ters düşmektedir. Yiyeceklerin bir düğmeye basıldığında ortaya çıktığı, imajın her şey olduğu Capitol gibi bir dünya, Katniss'e gerçek görünmez ve gerçeklik –gerçek duygu, gerçek niyet, gerçek ateş– *Açlık Oyunları*'nın tam merkezindedir.

Katniss gerçekliği sayesinde ünlenir. Caesar Flickerman televizyonda yayınlanan ilk mülakatında, Capitol'de onu en çok etkileyen şeyin ne olduğunu sorup o da kuzu yahnisinden bahsedince, neden olduğu gülüşmeler, halkla üçlemenin geri kalanı boyunca kurduğu ilişkiyi belirler. Bu cevap neden bu kadar önemlidir? Dürüsttür. "Doğru" cevabın ne olması gerektiği ("mimari", "moda") konusunda endişelenmediğini gösterir ve sıkı sıkıya kontrol edilen propagandanın hâkim olduğu bir dünyada bu bir devrimdir. Panem halkına, Katniss'in bozulmamış bir delifişek olduğuna dair ilk sinyali gönderir ve çok sevdikleri *reality* programındaki diğer yarışmacıların aksine, farklı niyetleri ya da gizli planları olmadığını ima eder.

Elbette ki Açlık Oyunları'nı kazanması ve ardından gelecek isyana liderlik etmesi için, Katniss'in, kendi kendini inşa etmiş bir imgeler labirentinde kendini kaybederken gerçekliğe ihanet etmesi ve her tür hesaplı hareketten faydalanması gerekecektir. Ünlenince, kişiliğinin ne kadarının gerçek ne kadarınınsa Cinna'dan, Haymitch'e

BİBLİOTHECA KATNISS FAN

ve Coin'e kadar sayısız idarecisinin ürünü olduğunu hesaba katmak zorunda kalacaktır. Nitekim *Açlık Oyunları* bize sadece Panem'in değil, Amerika'nın da çok sevdiği türde bir kahraman kazandırır; isteksiz, meydan okunduğunda beklenmedik bir şekilde parlayan ve ünlenince daha basit bir hayata arzu duyan bir kahraman.

James Cameron, *Terminatör*'ü hazırlarken, bütün zamanların en iyi on filminin anlatıcı özelliklerini araştırmış ve ortak bir nokta yakalamıştı: sıra dışı durumlardaki sıradan insanlar. "Sıradanlık"ta ima edilen "gerçeklik"tir; samimiyettir ve tevazudur ve bu özellikler Katniss'in kürekler dolusu sahip olduğu özelliklerdir. *Açlık Oyunları*'nın sinemaya çok uygun bulunmasına şaşmamak gerek.

Medya eğitmenimle tanışmak için bir televizyon stüdyosuna gittim. Ondan Jessica diye bahsedeceğim ki bu gerçek adı da olabilir.

Jessica kusursuz dikimli, koyu renk bir takım giymişti. Ben, cereyana neden olacak kadar yüksek tavana bakarken, elimi sıktı (sıkıca ve aşağı-yukarı-aşağı). Krom bombalarını andıran heybetli ışıklar, iki sandalyenin durduğu geniş, boş bir alanı aydınlatıyordu.

Jessica, "Hazırlık röportajımızı burada yapacağız," dedi. "Ama önce, makyaj!"

Arka tarafta bir odaya alınıp bir dişçi koltuğuna oturtuldum. Benim yaşlarımda bir kadın, bir doktorun klinik kayıtsızlığıyla, yüzümü pudraladı. Onunla konuşmalı mıydım, yoksa konuşmamalı mı emin olamıyordum. Belki de bu da saç kestirmek gibiydi ve dikkatini dağıtmamak daha iyi olurdu. Bir süre sonra fazla rahatsız edici gelmeye başladı.

"Şey... cildim... nasıl?"

"Çok fazla sivilceniz yok. Ki bu iyi bir şey."

BELGESEL KİTAPLAR TEAM

"Sırtımda var."

"Bunu bilmeme gerçekten gerek yoktu!"

Beni ayağa kaldırdı. Odadan çıkmadan önce aynada kendime baktım. Gece Mutfağı'ndan çıkıp gelmiş birine benziyordum. TV'deki insanların bu kadar çok makyaj taşıdıklarını bilmezdim. Ağırlığı vardı.

Jessica, "Gömleğin sorun olacak," dedi.

"Neden?" Televizyon hakkında bildiğim tek şey, parladığı için beyaz giymemek gerektiğiydi. Üzerimde, şimdi geri dönüp bakınca neden sahip olduğumu anlamadığım, enine çizgili bir gömlek vardı.

"Çizgiler, kamerayı karıştırır. Sağa sola kayar gibi görüneceksin."

"Çıkarmamı ister misiniz?"

"Hayır! Bir dahaki sefere, düz bir şey giy yeter!"

Beni sandalyelerin bulunduğu yere götürdü. Birkaç metre ötede, kameraların yanında bir adam duruyordu. Dikkatimi kameranın ne kadar *büyük* göründüğü çekti; II. Dünya Savaşı'ndan kalma bir silaha benziyordu. Editör bana kenardan el salladı. "Harika gidiyorsun, Ned!"

"Güçlü ve zayıf yanlarını bulmak için deneme çekimi yapmak istiyoruz," dedi Jessica. Sandalyelerden birine oturdu ve bana da diğerine oturmamı işaret etti. Bacak bacak üstüne attı. Ben de bacak bacak üstüne attım, tuhaf görüneceğini düşündüm, bacağımı indirdim, kendimi fazla açıkta hissettim, tekrar bacak bacak üstüne attım. Kameraya baktım. İşte oradaydı: kırmızı göz.

Tıpkı Orta Dünya'daki Sauron'un Gözü gibi. Açlık Oyunları'nda günün olaylarını özetlemek için göğe yansıtılan yüzler gibi. Bana tepeden dik dik bakan ve yüzüme gözüme bulaştırmamam için bana meydan okuyan Tanrı'nın delip geçen göz bebeği gibi. Görüntümün hiçbir yerde yayınlanmadığını biliyordum –bu sadece bir denemeydi; hiç kimsenin görmeyeceği bir banda gidiyordu– ama habercilerin

yüz milyonlarca eve akıtılırken gördükleri kırmızı göz, aynı kırmızı gözdü. Leonardo DiCaprio'nun gördüğü de.

"Evet, Ned, neden bize kitabından bahsetmiyorsun?"

"Şey… ben… şey…."

Gözlere bakmaktan kendimi alamıyordum. Öğreneceğim çok şey vardı.

Kahramanlar her zaman Katniss Everdeen gibi değildi. Efsanelerde hızlı bir gezi, gerçeklikle alakası olmayan *eksepsiyonalizm*, insanlığın ilk kahraman figürleri için önkoşuldu. Gılgamış'tan Herkül'e kadar eskilerin hikâyeleri, fantastik ölçü ve güçleriyle halktan kolayca ayırt edilebilen, şanları kaderlerinde yazılı olan, gerçek dışı savaşçıların etrafında dönerdi. 1940'lar kadar yakın bir dönemde, insanüstü becerilerle kutsanmış ve sıradan endişelerden boşanmış –ve bununla gurur duyan– Kaptan America, popüler hayal gücünü geleneksel bir eksepsiyonalizmle ele geçirdi.

Eski efsaneler, ilişkilendirilmesi güç konularını anlatılış tarzları ve metotlarıyla telafi ederlerdi; rahipler ve ozanlar tarafından, dinî ve kahramanca bir öğreticilikle aktarılırlardı. İnsanlar için iyiydi, özel bağlamlarda tecrübe edilmesi gereken kültürel yapıştırıcılardı. Okuryazarlık ve kitaplar yaygınlaştıkça ve bu tür hikâyelere herkes ulaşabilir oldukça, efsane konuları demokratikleşmeye başladı. Kahramanlar yüce maiyetten (Geoffrey'nin *History of the Kings of Britain*'ı, Britanya Kralları Tarihi) orta sınıfa (Defoe'nin *Robinson Crusoe*'su) oradan sokaklara (Bukowski'nin *Postane*'si) kayarak izleyicilerle buluşmak üzere yayılmaya başladılar ve eksepsiyonalizm giriş bariyeri gibi gelmeye başladı. Sahicilik –bir kahramanın izleyiciyi siz de ben

olabilirdiniz'e ikna edebilmesi– esas oldu ve sıradışı durumlardaki sıradan insanlar, kahramanca hikâyelerin başvurulacak adamları ya da kızları oluverdiler.

Amerika'da bu iş, Amerikan rüyası fikrini yansıttığı için özellikle iyi gitti. Sıradan bir insan dehşetli bir tehlikede coşabiliyorsa sıradan bir okuyucu da hayatın inişleri ve çıkışları sırasında harikalığa ulaşabilir. *Açlık Oyunları* kendini bu geleneğin üstüne kurarken bir yandan da Amerikan Rüyası'nın –hiç sebepsiz ünlü olma hayalinin– biraz daha güncel haline hitap ediyor.

Alabama'dan Wyoming'e, birkaç çocuğa büyüdükleri zaman ne olmak istediklerini sorun ve bugünlerde alacağınız olası cevap "ünlü" olacaktır. Herhangi bir şey nedeniyle ünlü değil, sadece "ünlü." Bu, yetişkin kulaklara yavan gelebilir ancak bu kökünü, çok çalışmak ve ilerlemekle ilgili Amerikan Rüyası'ndan alan bir hayal. Tek fark teknolojinin çok çalışma ihtiyacını ortadan kaldırmış olmasıdır.

1920'lere gelindiğinde film kameralarının kırmızı gözü, insanlarla yazılı basının kelimelerle yapabildiği şeyi başardı. Onları kitlesel tüketim için düşük maliyetle üretilebilir kıldı. Kamera karşısında ilginç görünmek dışında hiçbir neden olmadan ünlü olmak ilk kez mümkün oldu; çünkü kamera denen bir şey vardı ve herkesin yaptığı işi derhal bırakıp bir kameraya pusu kurmaya koşmaması, Amerikan çalışma ahlakının bir göstergesidir.

Elbette bunu yapanlar da oldu. Umutlu olanlar, sinema işine girmek için Hollywood'a akın ettiler. İzleyiciler televizyon yıldızı olma hayalleri kurdular ve hayallerine yaklaşmak için konuyla ilgili dergiler okudular. Ancak iş, medya başarısındaki yerini hâlâ koruyordu, rol yapabilme becerisi hâlâ bir zanaatti. Sadece kendiniz olarak yıldız

olamazdınız, yıldız olmanız için muhteşem olmanız gerekirdi. James Dean, "Hayatın bütün önemini kavramak, aktörün görevidir," dedi[11] ki kulağa, aynı tür bir göreve yazar ya da müzisyenlerin de heves etmesi gerekir gibi geliyor.

Ardından *The Real World* (Gerçek Dünya) geldi. 1992'de başlayan ve yirmi altıncı sezonu için MTV'ye geçen şov, o kadar basit ve hemen her yerde rastlanan bir şovdu ki geri çekilip etkisini idrak etmek zor olabiliyordu. Andy Warhol'un 1968'da on beş dakikalık şöhretle ilgili sözünü alıp her hafta teste tabi tuttu. *The Real World*, başarı için her tür değeri soyup atmıştı; şovdakiler iyi bir işe sahip oldukları ya da iyi sanat eserleri yarattıkları için değil (Hepsinin iş bulmasının gerektiği sezonu hatırlıyor musunuz? Bir facia!) gerçek oldukları için harikaydılar ve *The Real World*'un yükselişi, *hip hop*'taki "gerçek" kelimesinin fetişleştirilmesiyle benzeşiyordu. Kültürel geçerlilik, artık rolden değil, gözlemcilerin karşısında ilginç olmaya çabalar görünmeden ilginç olabilme becerisi olarak tanımlanan gerçeklikten geliyordu. *The Real World*, Zen'di; üzerine çıkmak için yapmanız gereken tek şey gerçek olmaktı ama gerçek olmaya uğraşırsanız bunu asla başaramazdınız.

Bu zamana gelindiğinde "başarı" ve "şöhret" sözcükleri Amerikan söyleminde çoktan birleştirilmişti. *The Real World*'u seyreden çocuklar başarılı olmak değil, ünlü olmak istiyorlardı. İkisinin arasında bir fark olmasını anlamıyor ya da umursamıyorlardı. Marilyn Monroe'dan River Phoenix'e, şöhrete içinde boğulmak için ulaşan trajik aktör ya da aktrisler hâlâ ünlüydüler. *The Real World*'daki ev arkadaşları gerçek oldukları için ünlü ve ünlü oldukları için başarılıydılar ve neredeyse on yıllık bir süre boyunca, Amerikan kamuoyu

11 "James Dean Sözleri" (James Dean Quotes) ThinkQuest: http://thinkexist.com/quotation/to_grasp_the_full_significance_of_life _is_the/256995.html.

için bu kadarı yeterliydi. Ardından, bir İngiliz televizyon yapımcısının buluşu *Survivor* geldi ve katı kuralcı iş ahlakını bir kez daha *reality* medya alanına soktu. *Survivor*'da olmak için tek yapmanız gereken gerçek olmaktı ama bir kez girdiniz mi, zorlu yarışmalarda rekabet edebilmek ve rakiplerinizi zekanızla alt edebilmek için yine daha sıradışı olmanız gerekiyordu. Eski Amerikan Rüyası'nın yenisinin içindeki küçük temsilcisi gibiydi ve *The Real World* gibi, bir taklitler ordusunun türemesine neden oldu.

American Idol temiz, gösterişli sahneler ve insanların iradesine şaşmaz bir itaatle, bir sezondan diğerine Hollywood'un geçmişinde son sürat bir yolculuk gibi açılarak sarkacı bir kez daha eski rüyadan tarafa savurdu. Performansı en geleneksel anlamıyla, dümdüz bir oylamayla ödüllendirdi. Eleştirmenler bu program için çok şey söylediler ama hiçbir zaman sahte demediler.

American Idol yükselirken, *The Real World*'deki bedava şöhret modeli internetin eline geçti. 2006'ya gelindiğinde, *Time* dergisinin Yılın Adamı "Sen" olurken, ün kazanmak için TV'de görünmek gereksiz bir hal almıştı. Sorun, internette gerçek olmak artık yeterli değildi; her gün 900.000 yeni blog[12] açılırken, hayalperestlerin mesajlarını ulaştırabilmek için daha büyük düşünmeleri gerekti. En acayipler en tepeye yükseldi; obez şarkıcılar, dramatik sincaplar, ışın kılıcı sanatçıları. Gerçek olmak zaruriydi ancak artık belli bir miktarda sapkınlık ve utanca aldırmamak da ayrıca gerekliydi.

Katniss Everdeen, hikâyesi yüzlerce yıllık medya geçmişinin her döneminden bir şeyler alan bir post-Amerikan hayalperesti. *The Real World*'daki ev arkadaşları gibi Açlık Oyunları'na belli bir yeteneğinden doğru seçilmiş değil. Ailesi toplamada kaderin sillesini yiyor ve

12 Ba Kiwanukai "Her Gün 900,000 Yeni Blog Yaratılıyor Olması Seninkinin Önemsiz Kalması Demek, Tabii Eğer..." : http://www.articlealley.com/article_878118_64.html.

Katniss cevap olarak, bencillikten uzak bir şekilde küçük kardeşinin yerine geçerek, elinden gelenin en iyisini ve bizlerin de onun yerinde olsak yapacağımızı düşünmekten hoşlanacağımız şeyi yapıyor. Sıradışı şartlarda sıradan bir kız olarak, isteksizliği onu sahici kılıyor.

Bunun, mücadele ettiği 2. Mıntıka Kariyerlerine nasıl zıt düştüğünü bir düşünün. Onlar sadece kurnaz ve kana susamış değiller; orada olmayı istiyorlar. Açlık Oyunları için antrenman yapıyor ve televizyonda şan ve şöhret kazanmak için can atıyorlar. *The Real World*'e çıkamayan pozcular, şansını zorlayan kızlar ve oğlanlar gibiler, ayrıca, en bağdaştırılamaz şekilde, acımasızca olağandışılar. Oyunların istekli katılımcıları olarak, "Capitol'ün propagandasını biz diğerlerinden daha iyi yuttu," diyor Katniss, *Alaycı Kuş*'ta. Yürümeyen bir sistemi yutmaları, onları saf ve tuhaf derecede duygusal yapıyor. Katniss medyaya doymuş bir çağda onu kahraman kılanının sahicilik olduğunu öğrenirken, onlar başarı yolunda, gerçeklikten çok çalışmaya inanan bir nesilden geriye kalanlar.

Ancak Katniss'in gerçekliği sadece bir başlangıç. Mülakatları Panem'in dikkatlerini üzerine çekince çatışmayı devreye sokuyor ve Kariyerleri kendi oyunlarında vuruyor. Arenanın içinde, Richard Hatch'i *Survivor*'da ve Kelly Clarkson'u *American Idol*'da kahraman yapan özellikleri –sırasıyla acımasızlık ve yetenek– takınıyor. İstemeden de olsa sonradan sivrileceği bir *reality show*'a sürüklenmiş olması, bir taraftan yenisini benimserken, bir taraftan da eski Amerikan rüyasında başarılı olmasını sağlıyor. İyi olduğu ve kendisi olduğu için ün kazanıyor.

İyi değildim. Kamera karşısında ilk tıkanıp kalışımın ardından, Jessica sorunun ne olduğunu sordu.

"Ben sadece... kimlerin izliyor olabileceğini düşünmeye başladım."

"Ama izleyen kimse yok."

"Varsayım olarak."

"Bir televizyon röportajına yaklaşma biçimi izleyen insanları değil, röportajı yapan kişiyi düşünmek olmalıdır." Jessica daha fazlasını da açıkladı: Televizyon izleyicilerinin çoğu tek başlarına seyrederlerdi, bu nedenle, bir arkadaşla iletişim kurduğum zamanlardaki gibi davranırsam, ekranın diğer tarafında doğal görünürdüm. Cinna, Katniss'i Caesar'la röportajına hazırlarken aynı şeyi söyler: "Soruları cevaplarken, geride bıraktığın dostlarından biriyle konuştuğunu varsay."

"Arkadaşlarımla iletişim kurarken gerçekten o kadar doğal olduğumdan emin değilim."

"Gözlerinin içine bakar mısın?"

"Hayır."

"Bakmalısın. Ayrıca, röportajı yapan kişinin gözlerinin içine de bakmalısın."

"Kameraya bakmamalı mıyım?"

Gülümsedi. "Kameraya bakmalısın ama kameraya bakmamalısın."

Biraz daha Zen. Öyle görünüyor ki bir röportajda kameraya yaklaşım biçimi, onu ana odağınız röportajcıdan ayrılmadan, bir anlamda bakıvermişsiniz gibi yaparak dörtte üçlük bir açıyla gözlemek olmalıdır. Tıpkı *Survivor*'da ya da Açlık Oyunları'nda olmak

gibi, izleyicinin sizinle bağ kurabilmesi için gerçek olmalısınız. Sonra kazanmak için oyunu oynamanız gerekiyor.

Katniss medya eğitimi sırasında bütün gamı baştan sonra yaşıyor. Röportaj öncesi, Haymitch onun mütevazı, kibirli, zeki, seksi ve gizemli davranmasını sağlamaya çalışarak ikisini de bunaltıyor. "Varsayalım ki ben izleyiciyim," diyor. "Haydi, beni neşelendir." (*Açlık Oyunları)* Katniss bunu yapmıyor ve bir süre sonra Haymitch pes ederek sarhoş oluyor. Bir Açlık Oyunları müdavimi olarak daha iyisini biliyor olmalı.

> *Jessica, "İzleyicinin farkında olmak, aşırı hevesli görünmeye neden olur," diye açıkladı. "Ve televizyon kameraları bunu yapaylık olarak kaydederler."*
>
> *"Bu kadar çok insanın TV'de yapay görünmesinin nedeni bu mu?"*
>
> *"Bazen. Bazen gerçekten yapay oluyorlar. Bir kez daha denemek ister misin?"*
>
> *Başımla onayladım. Jessica benim Cinna'mdı. Katniss'in şansı, mülakat öncesi son sözü söyleyen kişinin sağduyunun beklenmedik sesi Cinna olmasıydı. Cinna, Haymitch'in öğüdüne ters düşerek onu harikalığa teşvik eden soruyu sorar: "Neden kendin olmuyorsun?" (Açlık Oyunları)*

Katniss, Açlık Oyunları'ndaki zaferinin ardından kendisi olarak kalmakta güçlük çeker. Sahicilikle başlayan ve beceriyle somutlaşan kahramanlığı, önce oyunların galibi, ardından Alaycı Kuş olarak halka malum olmuş bir kişiliğe dönüşmesiyle, ithamlara maruz kalır. Okuyucular, kendilerinin de korumaları gereken kamusal profilleri olduğu için,

Katniss'in kişisel ve özel hayatlarını uzlaştırma mücadeleleriyle bağ kurmaya eğilimlidirler.

Her şey bloglarla başladı; şimdi sosyal medya aracılığıyla internette aktif olan herkes kamusal tüketim için kendisine dair dijital bir projeksiyon yaratıyor. Hepimiz yıldızız, kendi online üretimlerimizde kahramanlarınız. Bunun sahiciliğimize etkisi ne oluyor? Onu yok ediyor.

Sorun şu ki Facebook'a, Twitter'a giriş yapan herkes beğeniler, duvar gönderileri, mesajlar ve arkadaşlık talepleriyle profillerinin eğilimlerini açık etmiş oluyor. Kendini Google'layan herkes kendine tutuluyor. Gerçek anlamda sahici bir kahraman başkalarının ne düşündüğünü önemsemez; kendi kanaatlerinin yerine, dijital arkadaşların ya da kahramanların gevezeliklerini yok sayacak kadar rahattır. Ancak sosyal medya kullanan bir insan, başkalarının ne düşündüğünü kanıtlanabilir şekilde önemsemektedir. İnternetteki halimize bakarsak, orada kendimiz değiliz ve hiçbir bahane bir egoistten başka bir şey gibi görünmemizi sağlayamaz.

Katniss, Açlık Oyunları'nda yarışma şartları arasında bu tuzaktan kaçınıyor. Medya ulaşımının olmadığı bir arenaya atıldığı için nasıl gittiğini bilemiyor. (Neyse ki sosyal medyaya bizler kadar bağımlı değil, pek çok *Açlık Oyunları* okuyucusu için internet bağlantısının olmaması oyunların en zor kısmı olabilir.) Televizyonda olduğunu biliyor ama izleyemiyor; hayatta kalmak için, sorgusuz sualsiz kendisine ait olan içgüdülerine güvenmek zorunda. Sadece hakiki ve becerikli olmakla kalmıyor; kendini profilini kontrol ederek ucuzlatamıyor. Yarattığı görüntü, egosundan tamamen arınmış durumda ve kahraman kişiliğini güçlendiriyor. Kameranın farkında olduğunda bile, hem oyunların izleyicilerinin hem de okuyucularının gözünde

BİLGİSOYU KAKTÜS TEAM

gerçekliğini koruyor; çünkü kendini izleyerek insanların olmasını istediği şekle bürünme cazibesine kapılmıyor. Sadece kendisi olabiliyor.

Bu numara daha önce Amerikan hayalleriyle oynayan genç kişiler tarafından da çevrildi. *The Real World* döneminde güç kazanan isteksiz medya kahramanının tanrılaştırılmış hali Kurt Cobain, kendini gerçek olarak, iyi olarak ve kamuoyunu nasıl göründüğünü umursamadığına ikna ederek tanıttı. MTV Cobain'i ekranlarından düşürmeyerek bu hakikiliği büyük ölçüde zorladı. 1992 yılı "Smells Like Teen Spirit"in ekranda, Açlık Oyunları'nın Panem'de ekranda göründüğü kadar sık göründüğü zamanlar oldu. Bu durum kendisine sorulunca, Cobain istikrarlı olarak ego-yıkıcı cevaplar verdi. (Sürekli TV'de olduğunu söyleyen bir arkadaşına, içinde yaşadığım arabada bir televizyonum yok,"[13] diye cevap vermişti.) Her ne kadar çağdaşları medyadaki imajı konusunda en az Katniss kadar (Katniss ilk oyunlar sırasında bir ağaçtan çıkarken, "Kameralara bana kilitlenmeleri için zaman tanıdım," diyor.) kurnaz ve kontrollü olduğunu söyleseler de intiharı, kendinin farkında bir kişiliğe kayma şansını tamamen silerek gerçekliğini somutlaştırmış oldu ve o artık ölümünden bu yana çok daha yapay görünen bir dünyada, saflığı bozulmamış bir sanat azizi olarak yaşamaya devam ediyor.

Onu başka bir *rock* yıldızıyla, Oasis'in Noel Gallagher'ıyla karşılaştırmayı deneyelim, Gallagher bir defasında: "Ünlü olmak harika. Bayılıyorum, ahbap. Sokakta yürürken imza için durdurulmanın en iyisi olduğunu düşünüyorum; bu dünyadaki en iyi his,"[14] demişti. Bir sanatçı olmakla gerçekten meşgul olan biri bu şekilde bir farkındalık için zaman bulamazdı.

---

13 Charles Cross, *Heavier Than Heaven: A Biography of Kurt Cobain. (Cennetten Daha Ağır: Bir Kurt Cobain Biyografisi)*

14 "Oasis: What's The Story": http://www.musicfanclubs.org/oasis/act1.html.

Alaycı Kuş başladığında, Katniss, Cobain'likten Gallagher'lığa geçiş yapmıştı; imajının tam anlamıyla farkındaydı ve bunu korumak için mücadele veriyordu. İsyana destek vermek için propaganda çekimleri yapması istenince –"propaganda spotları;" Katniss, propagandayla mücadele etmiyor muydu?– hazırlık ekibinin bu kez onu "hoş bir görüntüye kavuşturması, sonra da çekici biçimde zarar verip yakması ve yara izleri bırakması gerekiyordu." Katniss'in yara izleri eskiden gerçek mücadeleden gelir ve hiç kuşkusuz, harikalığıyla hak edilmiş olurdu; oysa şimdi, sağlanmaları gerekiyordu. Takipçilerine ilham vermek için önceden hazırlanmış sözler söylemesi istenen Katniss, sahne korkusu çekiyordu; ancak savaşın ortasına atıldığı zamanlarda Panem'de yayınlanmaya değer, ilham verici konuşmalar geliştirebiliyordu. Oyun kurucu ve isyan lideri Plutarch, kameralar için 13. Mıntıka'da her ikisini de içermeyen bir düğün ve dans sahnelerken bile ona içinden geldiği gibi davranmasını salık verdi ("izleyici buna inanırdı").

Kendisinden önceki pek çok kahraman ve *rock* yıldızı gibi, Katniss de kendi kişiliğine tıkılıp kalmıştı. Daha *Açlık Oyunları*'nın sonunda, gerçek benliğini –arenaya giren kız– ve dönüştüğü medya gücünü birbirinden ayırt etmede zorluk yaşıyordu. "Aynaya bakarken kim olduğumu ve kim olmadığımı hatırlamaya çalışıyordum." İsyanın yüzü olarak propaganda filmleri çekerken, diğerleri yaşadığı kafa karışıklığını hissetmişlerdi. Âşığı Peeta'ya, "Artık neyin gerçek neyin uydurma olduğunu ayırt edemiyorum," diyerek gerçek Katniss'in kim olduğu konusundaki kafa karışıklığını tarif etti. (*Alaycı Kuş*) Nasıl kaçabilirdi? Nihai yolu, birçok kez düşündü ama kendini televizyona yansıyan bir çekimde görünce, Cobain'i cezbeden kaçış kapısından uzak durmayı kendine aşıladı.

BELGESEL KİTAPLAR TEAM

Medya eğitimimden dört yıl sonra, elime *Today Show*'da, Jessica'nın öğüdünü sınama şansı geçti. Today Show Kitap Kulübü tarafından seçilen ikinci kitabımın tanıtımı için oradaydım. Bu yazarların şanslarının yaver gitmesi halinde, elde ettikleri cennetten çıkma bir fırsattı.

Mutlak bir mecburiyet olarak erkenden oradaydım. Asla yeşil olmayan, yeşil odaya girdim ve bugüne dek gördüğüm en iştah kaçırıcı donut ve meyve büfesini gördüm. En az Katniss'in propaganda spotları kadar plastik görünüyorlardı. Odada tek başıma oturup *Today Show* yayınını, New York sokaklarında, ünlülerin arkasında tabela sallayan mutlu insanlarla birlikte izledim. Kendi kendime, "İşte düşünmemen gereken insanlar bu insanlar," diye hatırlattım. Gergindim, midem bulanıyordu. Jessica sahne korkusunun anahtarının onu benimseyip enerjiye dönüştürmek olduğunu söylemişti. Kaşlarımı çatarak ve sindirim sistemimi oynatarak elimden geleni yaptım. Bir süre sonra makyaj için çağrıldım ve ardından röportajı gerçekleştirmek üzere ışıkların altına adımımı attım.

Konuşma, Katniss'in Caesar Flickerman'la yaptığı gibi kısa sürdü. Dik oturdum, kameraya baktım ama bakmadım. Gülümsedim. Daha sonra bandı seyrettiğimde suratıma yumruk yemiş gibi oldum.

Ağzımın çarpık olduğunu nasıl olmuştu da kimse söylememişti? Neden saçlarımı bir kirpi gibi görüneceğim kadar kısa kestirmiştim? Kafam neden kafatasına benziyordu? Gergin görünüyordum. Kendimin farkındaydım. Zihinsel hileyle ve medya eğitimiyle saklamayı deneyebilirdim ama röportaja hazırlandığım süre boyunca ve röportaj süresince, kendimin farkındaydım. Şu anda da kendimin farkındayım ve orta yaşımda ya da yaşlılığımda Buda'msı bir anımın olması dışında, olmaya da devam edeceğim. Röportajı YouTube'a koydum[15],

15 Bkz: http: //www.youtube.com/watch?v=nyMJ1D7HfEc.

hâlâ da duruyor ama sonraki yıllarda televizyondan uzak durdum. E-posta ve telefonu tercih ediyorum. Kontrolü elimde tutmayı. TV için gerekli olan kahramanca ve sahici kişilikten yoksunum.

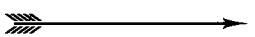
Ancak, *Açlık Oyunları*'nda Katniss'in mülakatını okumak bana sandığımdan daha iyi olduğum umudunu verdi. Kendi medya eğitimini tamamlamasının ardından, Caesar'la devam etmeden önce, ilk sorunun akabinde dili tutulup her şeyi mahvetmek üzereyken Katniss "Dürüst ol," diye düşünür. Haymitch'in karmakarışık öğüdünün ardından, Cinna'dan duyduğu bu parola, ona yolu açar ve ben de *Today Show*'da dürüsttüm. Şimdi de dürüstüm: İnternet kişiliğimi sık sık kontrol ediyorum ve bundan utanıyorum. Yazmaya çalışıyor ve insanların seveceklerini umuyorum. *The Real World*'ü bir kez denedim ve sefil bir şekilde başarısız oldum. Az kalsın *Queer Eye for the Straight Guy*'a çıkıyordum ama oturduğum binadaki diğer insanlar kamera ekibine izin vermediler. Alanımda başarıya ulaşmak için gereken oyunları oynuyorum. Katniss'in *Açlık Oyunları*'nın sonunda yaşadığına benzer, kim olduğumu ve kim olmadığımı hatırlamaya çalıştığım anlarım oluyor. Nedensiz ünlü olmak istemiyorum ama… yine de buna hayır demem. Sadece itiraf etme dürüstlüğünün bunları yapıyor olmanın öz-farkındalığına ağır basacağını umuyorum.

Katniss en sonunda, Peeta'yla bir aile kurmak üzere Açlık Oyunları'ndan ve arkasından gelen isyandan ayrılarak, ilkini ortadan kaldırmakla kamusal profilini gerçek hayatıyla barıştırmış oluyor. Açlık Oyunları'nda sergilediği bozulmamış kahramanlık sadece gençlikteki parlak bir andan, bütün çabasını zorladığı bir zamandan çıkabilirdi; başarı yansıma getirir ve yansıma modern bir kahraman yaratan sahiciliği siler. Anneliğe geçiş hem Katniss açısından hem de Suzanne Collins açısından cesur bir karardır.

Alaycı Kuş'un sonunda, *Sıkı Dostlar*'ın sonundaki Henry Hill monoloğunu anımsadım: Bir ömür boyu süren maceranın sonunda "ben ortalama bir hiç kimseyim. Hayatımın kalan kısmını bir avanak gibi yaşayacağım," der. Bir avanak, kahraman değildir. Ancak Katniss bir *survivor*'dan başka bir şey olamaz. Hayatta kalmak için yapması gerekeni yapar. Ve o Peeta'yı seçip halkın gözünün önünden çekilirken, diğer âşığı Gale ne tür bir sahte yalanlar yuvasına adım atar?

Televizyonculuk yapmak üzere 2. Mıntıka'ya gider.

NED VIZZINI *üç başarılı genç yetişkin romanının yazarıdır:* It's a Kind of a Funny Story *(önemli bir sinema filmi),* Be More Chill *ve* Teen Angst? *Hayırrr… Ned dünyanın çeşitli yerlerinde 200'ün üzerinde okul, üniversite ve kütüphanede yazarlık ve zihin sağlığı üzerine konuşmalar yaptı. New York Times Kitap Köşesi'nde ve L Magazine'de kitaplar hakkında yazılar yazıyor. Yedi dile çevrilmiş çeşitli çalışmaları vardır.*

BELONGS TO KAMUS TEAM

PANEM ET CIRCENSES

▷

Reality TV'de Gerçeğin Efsanesi

Carrie Ryan

Son on yıldır, nispeten zararsız olanlardan (Dancing with the Stars, The Amazing Race) bir şekilde daha utanç verici olanlara kadar (Temptation Island, Jersey Shore) pek çok *reality* show'u izledik. Yarışmacılar başarılı olmak için mücadele ederken, ilişkiler biçimlenip darmadağın olurken izledik, kendimizden geçtik, her başarıya, başarısızlığa ve aşağılanmaya sıkı sıkıya tutunduk. Ancak yine de bunların hepsi Açlık Oyunları'ndan çok uzaklar. Öyle değil mi? Carrie Ryan *reality* televizyonu ve Açlık Oyunları ile can sıkıcı birtakım bağlantılar kuruyor ve gerçek ile kurgu arasındaki çizginin aslında ne kadar ince olduğunu vurguluyor.

Açlık Oyunları üçlemesinde Suzanne Collins, Reality TV takıntımızı alıp en dehşet verici uçlara taşıyor: çocukların çocukları öldürmesini eğlence olarak izleyen bir toplum. Bunun rahatsız edici bir ortam olduğunu anlamak, burun bükerek her ne kadar *Survivor* ve *Biri Bizi Gözetliyor*'dan arada sırada hoşlansak da, toplumun bu seviyelere kaymasına asla izin vermeyeceğimizi söylemek çok kolay. Bununla birlikte, *Açlık Oyunları* serisinde daha derin ve zor bir mesaj var: medyanın nüfusu kontrol etme aracı olarak nasıl manipüle edilebileceği ve biz izleyicilerin bu süreçte her tür aracıdan nasıl vazgeçebildiğimiz.

Bu, daha sonra serinin daha da can sıkıcı bir görünüme bürünmesine yol açıyor: adı geçen mesajdaki suç ortaklığımız. Ancak izleyicilerin katılımı olmasa Açlık Oyunları aynı şekilde var olmazdı ve bizler izlemeseydik Reality TV de var olmazdı. İzleyerek reytingleri artırıyoruz ve ilgimiz azalınca şovlar, dikkatimizi yeniden yakalamak için "daha fazlası"na –daha zorlayıcı, daha uç, daha tehlikeli– dönüşmek zorundalar. Ve bizim Capitol'deki izleyiciler arasındaki tek fark, bizlerin her an TV'yi kapamak gibi bir güce sahip olmamızdır; sadece biz kapamamayı seçiyoruz. Suzanne Collins'in gösterdiği gibi, bizim daha ve daha etkileyici bir hikâye arzumuzla güdülen reyting takıntıları, böyle bir mercek, sözüm ona Reality TV'den çok haber muhabirliğine –özellikle savaş muhabirliğine– uygulandığı zaman çirkinleşebilir.

Reytingler, Gerçeklik Değil

Her televizyon programında önemli olan reytingdir; yani sponsorların reklamları ödemesi için şovu ekonomik anlamda zahmete değer kılmak amacıyla yeterli sayıda insanın izlemesini sağlamak ve böylece şovu çekilmeye devam edebilmesi için beslemek. Reality TV de istisna değildir. Ağustos 2000'de 51.69 milyon izleyicinin Survivor'un ilk sezon finalini izlemek üzere kanalı seçmelerinin ardından, televizyon endüstrisi Reality TV'nin reyting getirebileceğini ve profesyonel oyuncularla dolu, senaryolu televizyon programlarının masrafının bir kısmını karşılamak üzere kâra dönüşebileceğini fark etti. Bu, zamanla bir toprak kaymasına dönüşen bir trendi başlattı ve 21. yüzyılın ilk on yılına Reality TV'nin hâkimiyeti damga vurdu. 2009-2010 televizyon sezonunda, genç izleyiciler arasında en çok izlenen yirmi şovdan dokuzu *reality* şovlardı.

Bütün pazarlama avantajlarına karşılık, Reality TV'nin de eğlencenin temel kurallarının bazılarına uyması gerekiyor: bu izleyicileri elinde tutmak için, yapımcılar her sezonu taze ve yeni kılmak zorundalar. Bir senaryo ya da önceden belirlenmiş bir kurgunun yokluğunda, izleyiciler bir grup insanın (ya da bazı örneklerde aynı insan grubunun) tekrar tekrar aynı duruma atılmalarını izlemekten çabucak sıkılabilirler. Bu sorunla baş edilmesi, genel anlamda bahsin sürekli artırılmasına; izleyicilerin sıkılmaması için çıtanın durmadan yükseltilmesine döner.

Survivor önemli bir örnektir. Şovun daha önceki sezonlarında yarışmacılar çekimin yapılacağı yere seçme kıyafetler getiriyorlar ve yapımcılar ne giyeceklerine (kamerayla uyumlu renkler, herkes aynı şeyi giymesin diye çeşitlilik, logo olmaması gibi) karar veriyorlardı.

Ayrıca yanlarında lüks bir eşya getirmelerine de izin vardı (Colby'nin daha sonra bir barınak yapmada kullandığı büyük Teksas bayrağını yanında getirmesi gibi) ve şov temiz su, pirinç ve ateş yakacak malzemeleri sağlıyordu.

Sonraki sezonlarda, yarışmacılar oyuna üzerlerindeki kıyafetlerle (ister takım elbise olsun ister yazlık bir elbise) gönderildiler, lüks maddeler almalarına izin verilmedi, kendi suları için avlanmak zorunda kaldılar, yiyecek ya da ateş yakmaları için alet verilmedi (gerçi takımların bu aletleri yarışmalarda kazanma şansı vardı, eskiden şov tarafından sağlanan temel düzeyde olanaklar için yeni bir rekabet düzeyi etkin biçimde dahil edilmiş oldu). Şov geliştikçe ve izleyici üzerindeki hâkimiyetini korumak için uğraştıkça, insanları zor bir ortamda canlı olarak ve belli bir durumda izlemekten çıkıp hayatta kalmakla –yemek, barınak ve su bulma mücadelesiyle– ilgili olmaya başladı. Özünde şov daha gaddar bir hal aldı ve bütün bunların arkasındaki itici güç izleyicilerdi; yani bizdik.

Açlık Oyunları da aynı şekilde işler. Oyun kurucular oyunları her yıl biraz daha taze ve yeni kılmak için yeni arenalar yaratmakta ve gittikçe daha da sadistleşen yeni yarışlar tasarlamaktadırlar. Bir yıl sık ormanlar varken, bir sonraki yıl kuzey kutbundaki boş bir arazi ya da etobur sincaplarla dolu ya da yıkılıp haraçların yarısını boğan bir barajın olduğu tablo gibi bir ortam olabilir. Tek kriter, her yılın arenasının bir önceki yılın arenasını aşması gerektiğidir.

Görünüşte, bu entrikaların amacı Capitol'ün gücünü ispatlamaktır; ancak bu sonucu elde etmek için, tek ve basit bir gladyatör arenası da yeterli olabilirdi. Açlık Oyunları Mıntıkalar'da yaşayanlar için bir ceza olarak görülürken, Capitol'de eğlencedir ve diğer bütün *reality* şovlarda olduğu gibi, Capitol de reyting konusunda endişelidir. Bizim dünyamızda olduğu gibi dolarlar için değil, daha önemli

olan toplumsal hâkimiyet içindir. Oyunlar, Capitol'ün gücünün ve hâkimiyetinin simgesidir; sıkıcı bir oyun Capitol'ün kendi vatandaşlarının gözünde zayıf ve kaynaktan yoksun görünebilmesi anlamına gelir ve vatandaşların kudretli gördükleri Capitol'e olan bağlılıklarını yeniden gözden geçirmelerine neden olur.

Eninde sonunda, Plutarch'ın *Alaycı Kuş*'ta belirttiği gibi, Capitol'ün Açlık Oyunları konusunda başlıca endişesi *panem et circenses'i*, yani nüfusu isyanı akıllarından geçirmeyecek kadar oyalayacak ekmek ve eğlenceyi sağlamasıdır. Capitol bunu yapmak için, çıtayı her oyunda biraz daha yükseltir. İlk Açlık Oyunları'nın sonunda, oyunun kuralları onu Peeta'ya karşı kışkırtacak şekilde bir kez daha değişince Katniss'in de fark ettiği gibi, "Niyetleri hiçbir zaman ikimizin birden hayatta kalmamızı sağlamak olmadı. Bütün bunlar tarihin en dramatik şovuna imza atmaya karar veren Oyun kurucuların çevirdiği bir dalavereydi." (*Açlık Oyunları*) Başka bir deyişle, her şey reytinglerle ilgiliydi ve Katniss ile Peeta'nın hayatta kalmalarına izin veren de bu güdünün istismarıydı.

Katniss ve isyan liderlerinin öğrendikleri gibi, vatandaşların başkaldırmasını istiyorlarsa onların da oyun kurucu olmaları, aynı hassasiyetleri aynı şartlara göre –gerçeği değil, zorlayıcı ve eğlendirici bir öykü sunarak– cezbetmeleri gerekiyordu.

Gerçek Değil, Öykü

Olağan Şüpheliler filminden ünlü bir satırda, anlatıcı Verbal, gizemli Keyser Söze'den bahsederken, "Şeytanın en büyük numarası varolmadığına inandırmaktı," der. Aynı alıntı, biraz farklı haliyle, bir ölçüye

kadar Reality TV için de geçerlidir: "Reality TV yapımcılarının en büyük numarası dünyayı izledikleri şeyin gerçekliğine inandırmaktı." Hatta Reality TV terimi bile bu numaranın bir parçasıdır: Reality TV'nin gerçekliğin eksiksiz bir temsili olduğunu farz eder. Oysa esasında bu şovlarda gerçek diye sunulan ile pek çok insanın gerçek olarak kabul ettiği şey arasında çeşitli farklar var.

Öncelikle Reality TV katılımcılarının izleyiciye, editörlerine ve diğer yarışmacılara sundukları gerçekler birbirlerinden farklı olabilir. Pek çok Reality TV yıldızı, hem diğer yarışmacıları hem de nihayetinde izleyicileri manipüle edebilme anlamında, stratejik oynamak için belli düzeyde bir öykü yapısının gerekli olduğunu anlamaktadır. Örneğin, *Survivor: İnci Adaları'nda* (şovun yedinci sezonu) adadakilerden biri, yarışma ödülünü ona vermeleri için kabilesinin diğer üyelerini büyükannesinin öldüğüne ikna etti. Yarışmacı sempati toplayarak oyunda avantaj kazanacağını biliyordu ve işe yaradı. Yapımcılar bile, yarışmacının yalan söylediğini ancak taziyelerini bildirmek için evini aradıklarında, telefonu büyükannenin açmasıyla fark ettiler.

Sempati toplamak için talihsizlik konusunda yalan söylemek, Reality TV'de sık kullanılan bir taktiktir ancak tam tersi de doğrudur: Yarışmacılar onlara bir avantaj sağlayacağını hissederlerse yeteneklerini hafife alır ya da özel hayatlarına dair detayları saklarlar (12. Biri Bizi Gözetliyor'da hakkında paraya ihtiyacı yokmuş gibi düşünmememeleri için doktor olduğunu gizleyen kişi gibi). Katniss de ilk Açlık Oyunları'nda, jüri üyelerinin gözünü kamaştırmak için kullandığı yay ve ok konusundaki yeteneğini diğer yarışmacılardan saklayarak bu taktiği etkin biçimde kullanır.

Motivasyonu her ne olursa olsun, *reality* şovlarda, özellikle de o öykünün alıcılarının –izleyicilerin– oyunu oy kullanarak ya da reytingleri güderek etkileyebildikleri şovlarda, bir etki yaratmak

akıllıca bir stratejidir. Bu, ekranda sürükleyici olan ancak kameralar kapandığı anda sönen her daim popüler Reality TV aşkının –türün takipçileri tarafından şov aşkı olarak tabir edilir– yolunu açmıştır. (Bunu anlamak için cömert bir alt tür olan ünlülerin şovlarından herhangi birine bakmak ve aynı ünlülerin birden fazla sezonda boy gösteriyor olmaları yeterlidir.) Katniss ve Peeta izleyicilerin onlara dair algısını etkilemek için bir çift gibi görünmeye başlayınca, "Şovaşkı" Açlık Oyunları'nın tam merkezi olur. Katniss, Peeta'nın oyunlar öncesindeki mülakatındaki ilan-ı aşkına itiraz edince, Haymitch'in de izah ettiği gibi:

> "Kimin umurunda? Bu büyük bir gösteri. Ve önemli olan tek şey nasıl algılandığındır. Mülakatından sonra senin hakkında söyleyebileceğim tek şey, yeterince iyi görünebildiğin olurdu. Gerçi bu da başlı başına bir mucize ya, neyse! Ama şimdi senin bir kalp hırsızı olduğunu söyleyebilirim. Ah, ah, ah... Geldiğin yerde, senin için yerlerde sürünen bütün o delikanlılar... Sence hangi imaj sana daha çok sponsor kazandırır?" (*Açlık Oyunları*)

Katniss ve Peeta'nın ilişkisinin karmaşık gerçekliğinden daha önemli bir şey varsa o da âşık olabilecekleri fikridir. Bu, izleyicilerin hasretini çektikleri ve iki haraç arenada savaşırken ödüllendirdikleri (okuyucuların da üçlemenin Katniss'in hangi adayi seçeceğini belirleyecek olan sonucunu beklerken, Peeta Takımı ya da Gale Takımı tişörtleriyle donanarak ödüllendirdikleri) bir öykü yaratır. Bu ayrıca nihai isyanı Katniss'in hem kendi hem de Peeta'nın hayatı için pazarlık etmesini de mümkün kılmıştır. Çünkü izleyiciler aşklarına

inanır ve onu desteklerler, oyun kurucular ise Katniss'in başkaldırısı karşısında haysiyetlerini koruyabilirler.

Bu olay Reality TV'de gerçeklik ve gerçek arasında, belki de ilkinden daha da çıkarcı bir ikinci bir çatlağı –editör ve yapımcıların olayları nasıl sunmayı– seçtiklerini gösterir. Kameraların yalan söylemeyeceğine, gördüğümüz şeyin biz gördüğümüz için doğru olduğuna inanmak isteriz. Ancak Reality TV'deki yarışmacılar sıkça, tamamında değilse de günün büyük bir kısmında kaydedilirler ve bu tam gösteriminde, toplam yirmi saatte performansının en üst seviyesine çıkan haftalık bir şova dönüştürülecek binlerce saatlik çekime neden olur. Editörlerin o bantları nasıl kesmeyi tercih ettikleri her şeyi değiştirebilir: yarışmacıların yakındıkları birkaç dakikayı yayınlayıp tek yaptıkları buymuş gibi gösterebilir ya da yarışmacıların çalıştıkları anları yayınlamayıp tembel görünmelerine neden olabilirler. Genelde editörler her yarışmacı için klişe bir hikâye üretip bu öyküyü destekleyen görüntüleri gösterirler: geveze, aşırı titiz, entikacı, avare, pazarlıkçı vs.

Ve yarışmacılarla *reality* programları arasındaki kontratların çoğu yapımcılara kurguyu diledikleri gibi üretme hakkını verdiği için bu müdahale muhtemelen kabul edilebilir ve beklenir sınırlar içinde kalır (Eski bir *Survivor* yarışmacısı programa, diğer yarışmacılara nasıl oy kullanmalarının söylendiğini iddia ederek dava açtı ancak pek çok *reality* programı, yapımcıların elemelerde karar alınmasında fikir danışma hakkını saklı tutuğuna dair yasal uyarı yayınlarlar.) *Reality* şov sonrası travma koğuşu, dünyaya güçlü düşmanları olarak gösterilen diğer bir yarışmacıyla gayet iyi geçindiklerini söyleyen eski yarışmacılarla doludur.

Sonuç olarak, editör ve yapımcılar sadece gücün büyük kısmını değil, belli olay dizilerini destekleyecek bir öyküye şekil verme moti-

vasyonunu da ellerinde tutarlar. Elbette ki belli bir düzeyde bu olay dizileri organik gerçekler olarak başlıyor da olabilir; ancak gerçeklik çok karışık ve düzensiz bir şeydir ve ön yargılı modellere ya da yirmi iki bölümlük sezonlara kolayca uymaz. Düzensiz ve karışık olanı satmak zordur, bu yüzden editörler şöyle bir iteklerler ve sonuç olarak bu organik gerçeklikler çarpıtılmış ve editörün en sürükleyici hikâyeyi yaratacağına inandıkları istikamete zorlanmış olurlar.

Örneğin, 74. Açlık Oyunları'nın sonunda Katniss'in Peeta'yla birlikte elindeki zehirli orman meyvelerini havaya kaldırarak oyun kurucuları tehdit etmelerinin aslı, kurallarına isyan ediyor ve kendi kontrolünü onu kullanacak olanlardan uzağa çekiyor olmasıdır. Bununla birlikte, oyunların asıl yapımcısı olan Başkan Snow bunu asi değil, "aşktan gözü dönmüş bir kız" görüntüsü verecek şekilde çarpıtıyor. (*Alaycı Kuş*) Katniss'in oyunlardan sonra fark ettiği üzere:

> "İşin komik tarafı, arenada o meyveleri ortaya çıkarırken tek düşündüğüm oyun kurucuların zekasını alt etmekti. Bu davranışımın Capitol'e nasıl yansıyacağı aklıma dahi gelmemişti. Ancak Açlık Oyunları, Capitol'ün en güçlü silahıdır ve kimsenin o silahı alt etmemesi gerekir. Şimdi Capitol en başından beri kontrolün ellerinde olduğunu göstermek isteyecektir. Sanki çifte intihara kadar bütün olayı kendileri kurgulamışlar gibi." (*Açlık Oyunları*)

Peeta ve Haymitch tarafından strateji olarak inşa edilen hikâye, Katniss'de hemfikir oldukça ve Başkan Snow kendi amacı doğrultusunda kullandıkça kendi içinde ve kendine dair bir gerçekliğe dönüşür.

Raporlama Değil, Propaganda

Collins, üçlemenin üçüncü kitabı *Alaycı Kuş*'ta, farklı reyting temalarını ve hikâyeyi alıp onu savaşın aktarılmasına yaklaşım biçimimize uygulayarak bahsi, kitaplarındaki oyun kurucular gibi yeni bir düzeye taşır. Ne de olsa, bir *reality* programında bir sezondan diğerine dramın artması için kıvranan aynı izleyici grubunun aynı şeyi bir savaş yayınından da beklemesi sıradışı olmayacaktır. Ayrıca, bir TV kanalının ya da başka bir haber kaynağının, reytingleri artırmak için, daha fazla reyting toplayacağını düşündükleri bir hikâye dizisini destekleyecek öyküler oluşturma yoluna gidebileceğini düşünmek de şaşırtıcı olmaz. Savaş haberleri, *reality* televizyonuyla aynı zaman kısıtlamalarından muzdariptir: Her askerî cephe her an gösterilemez ve kaydedilen her şey yayına ulaşamaz; yani her zaman bir şeylerin dışarıda bırakılması gerekecektir. Sonuç, objektif ve doğru olması niyetlenilse bile, bunların dışında her şey olabilecek bir hikâye olabilir. Yayınlanmak üzere seçilenlerin ve kesilen kısımların halkın savaş izlenimi üzerinde müthiş bir etkisi vardır.

Zaman zaman editörler, kendi planlarını ilerletmek için neyin kesilip neyin basılacağına karar verebilirler. Örneğin pek çok tarihçi, William Randolph Hearst ve *New York Journal*'ının detayların bir kısmını seçip sansasyonel hale getirme eğiliminin ülkenin 1898'deki İspanyol-Amerikan Savaşı'na girme istekliliğini teşvik ettiğini iddia etmiştir. Hearts'ın nakletme sahnelerinin arkasında, *New York* World'den Joesph Pulitzer'le girdiği tiraj savaşı yatmaktaydı ve her ikisi de manşet ne kadar sansasyonel olursa satışın o kadar artacağının farkındaydılar. Bu nedenle, haberi nakledişlerinin büyük kısmı, olayların gerçekliğiyle değil, (naklettikleri bilgilerinin büyük kısmının ön yargılı üçüncü el bilgiden geldiği kabul edilmişti) tirajı

ya da reytingleri neyin artıracağıyla ilgilidir. Hearst ve Pulitzer, kâr hanesi ister daha çok gazete satmak, ister daha çok reklam toplamak ya da belli bir ideolojiyi yaşatmak olsun, iyi işlenmiş bir hikâyenin kâr hanesi için faydalı olacağını anlamışlardır.

Bu olay, hiçbir zaman Katniss'in, eylemleriyle değil, bu eylemlerin propaganda aracılığıyla özenle inşa edilmiş ve işlenmiş algılarıyla devrimin sembolü olduğu *Alaycı Kuş*'taki kadar aşikâr olmamıştır. Katniss'in 8. Mıntıka'daki saha hastanesinde yürümesi gibi, gerçeğin üstüne kurulu anlar bile daha sonra öykülerle biçimlendirilirler. Aynı hastaneleri ziyaretinden kısa süre sonra, Katniss ve Gale Capitol uçaklarıyla savaşa girerler. Katniss bu mücadelenin ardından, ham olaydan savaşla ilgili sürükleyici bir öykü parçası üreterek anı bir reklama çeviren televizyon kameralarını ve mıntıkanın isyana katılması yönündeki haykırışların farkına varır.

Katniss hikâyesinin anlattığı mesajın ve etrafındakilerin onu nasıl kendi amaçları doğrultusunda kontrol etmek istediklerinin her zaman farkındadır. "Beni baştan yaratacak, giydirip kuşatacak, konuşmalarımı yazacak, halkın önüne çıkışlarımı yönetcek koca bir ekip vardı." (*Alaycı Kuş*)

Her noktada Katniss ve isyancılar öykülerinin isyana nasıl ilham vereceğinin ve bu durumundan nasıl istifade edebileceklerinin tam olarak farkındadırlar. Cressida, Açlık Oyunları'ndan ve Katniss'in hayatından anları, Alaycı Kuş için sempati ve sadakat toplamak üzere tasarlanmış bir dizi propaganda spotunda bir araya getirirken, Fulvia, Capitol'ün daha önceki oyunlarının gaddarlığında kaybedilen haraçlarla ilgili bir "Hatırlıyoruz" spotu hazırlar. Capitol de bir zamanlar Katniss'in yanında isyanın sembolü olan Peeta'yı halkın önünde, direnci yumuşatma girişimiyle ateşkes için yalvartarak, benzer bir propagandaya girişir. Hem isyancılar hem de Capitol izleyicilerden

arzulanan tepkiyi temin etmek üzere anları bir arada düzenleyerek sadece askerlerden değil, öykülerden de oluşan bir savaşa soyunurlar.

Bütün bunlar kitaptaki en dramatik ve en akıl almaz olayla son bulur: Capitol Şehir Meydanı'nda, başkanın malikânesinin önünde çocukların bombalanmasıyla.

Bombalamanın ardında hangi gerçeğin yattığının, kimin hazırladığının ya da emrettiğinin önemi yoktur; önemli olan, insanların zihin yapısını, savaşı nihayet isyancıların lehine sonlandıracak şekilde biçimlendirmek üzere düzenlenmiş olmasıdır. Ve bu öykü Capitol hakkında çoktandır bildiklerimize –her yıl Açlık Oyunları'nda yirmi üç evladını öldürecek kadar gaddar olmasına– uygun düştüğü için, bu canavarlığı, kimin hızlandırdığından bağımsız, gerçek olarak kabul etmeye razı geliriz. Önemli olan eylemin gerçek olarak sunulması ve gerçek gibi gelmesidir. Pek çok insan için bu kadarı yeterlidir.

Gerçek, Gerçek Değil

Tim O'Brien *Taşıdıkları Şeyler* adlı romanda, *Gerçek Bir Savaş Hikâyesi Nasıl Anlatılır* adlı kısa hikâyesinde, "Bir şey gerçekleşebilir ve kocaman bir yalandan ibaret olabilir, başka bir şey gerçekleşmeyebilir ama gerçekten daha gerçek olabilir," diye yazar. Bazen bir yalan bir meselenin merkezine gerçekten daha iyi işleyebilir ve bazen bir gerçeğin olduğu gibi yeniden aktarılması gerçekliği gerektiği gibi yakalayamayabilir. Aynı şekilde, *Açlık Oyunları* gibi bir üçleme, kurgu olsa bile saplantımızın gerçeğine sadece Reality TV'yle değil, bize söylenenlerin gerçek olması karşısındaki sorumluluğumuzdan feragat etme isteğimizle de ulaşabilir.

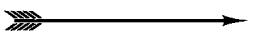
Basitçe ifade etmek gerekirse, *reality* bir yalan olabilir. Anlatıcılar, yapımcılar ve editörler izlediğimiz *reality* parçalarıyla oynayabilirler ve bu, bizi daha fazlasını istemeye ikna etmek için algımızı çarpıtabilir. Ve elbette, bu kitaplarda gerçek olarak alabileceğimizi hissettiğimiz bir şey varsa o da Katniss ve öyküsüdür. Ancak kendimize bunun için bile şüphelerin üstünde olmalı mı olmamalı mı diye sormalıyız. Bütün birinci ağız anlatıcılar gibi Katniss de kendinin, kendine ait peşin hükümleri olan editörüdür: kendini ve çevresindekileri nasıl sunacağını o seçmektedir. Anlattığı hikâyede Katniss'in çıkarı söz konusudur ve bu çıkar olayları ve kendi duygusal tepkilerini nasıl betimlediğine göre değişir.

Sıkça, kaynağın hangi öyküyü desteklediğini (öykünün bir reyting arayışı ya da arzulanan bir sonucu destekleme çabası olup olmadığını) anlamaya çalışmak yerine, "gerçeklik" olarak etiketlenen şeyi gerçek kabul ederiz. *Açlık Oyunları* üçlemesi koca bir milletin, propaganda ve gerçek olarak sunulan akıllıca işlenmiş bir öyküyle isyana nasıl sürüklenebildiğini gösterir. Bir toplumun yanlış bile olsa dram takıntısının, sürekli eğlence karşılığında kişisel sorumluluktan tamamen feragat edilmesine nasıl yol açabildiğini gösterir. Vatandaşlar olarak bizler, ekmek ve eğlencenin ötesine bakmakla ve elimize tutuşturulan bilgiyi kabul etmek yerine daha derin gerçeği aramakla mükellefizdir.

Reality programlarının hâkimiyetine sövebiliriz ancak izleyiciler seyretmeyi sürdürdükçe reklamcıları o programlara sponsor olmaya, programlar da üretilmeye devam edecek. Bu, sektörün gerçek doğasıdır. Sonuçta *Açlık Oyunları*'ndan alınabilecek bir gerçek varsa o da biz okuyucular bu kitabı seçtik ve reytingini artırdık. Katniss oyunlara iğrenç ve barbarca diye sövse de, biz, okuyucular izlemek için sayfaları çeviriyoruz. Ekrana kilitlenip bir sonraki yıl yeni bir

oyunun olmasını garantileyen kişiler oluyoruz. Bizim sayemizde, reyingler, şovun iptal edilmeyeceği kadar yükseliyor.

CARRIE RYAN, *The Forests of Hands and Teeth, The Dead Tossed Waves ve The Dark and Hollow Places'in de aralarında olduğu eleştirmenler tarafından beğenilen ve New York Times çok satanlar listesinde yer alan pek çok romanın yazarıdır. İlk romanı Amerikan Kütüphaneler Birliği tarafından Yılın En İyi Genç Yetişkin Romanları'ndan biri olarak seçilmiş, 2010 New York Halkı Kütüphaneleri, Genç Okuyucular Listesi'ne girmiş ve Chicago Halk Kütüphanesi tarafından En İyi Kitapların En İyisi unvanına layık görülmüştür. Eski bir avukat olan Carrie şimdi tam zamanlı olarak yazıyor ve kocası, iki iri kedisi ve kocaman köpeğiyle birlikte Charlotte, Kuzey Carolina'da yaşıyor. www.carrieryan.com*

ÇOK DA ACAYİP OLMAYAN BİLİM

▷

İz Sürücü Arılar ve Diğer Muttalar Neden Yakın Zamanda, Yakınınızdaki Bir Laboratuara Gelebilirler?

Cara Lockwood

Açlık Oyunları'nı okumanın zevki kısmen dünyasının yabancılığından geliyor: isimler, yemekler, insanların yaşayış şekilleri. Hikâye ne kadar karanlık bir hal alsa da Panem'i okumaya her zaman keşif heyecanı karışıyor. Suzanne Collins'in en korkutucu yaratımlarından olan muttalar bile, sadece çok tuhaf oldukları için heyecan verici görünüyorlar. Ancak bütün iyi bilim kurgu örneklerinde olduğu gibi, Katniss'in dünyası bizimkiyle, başlangıçta düşündüğümüzden çok daha fazla ortak noktaya sahip. Gerçek dünyada bilim insanları kendi muttalarını yaratmaya o kadar da uzak değiller. Cara Lockwood genetik örgüyü, her iki dünyadaki teknoloji tehlikelerini ve yaratımla gelen sorumluluğu keşfe çıkıyor.

Bilim kurgu ürünlerinin çoğu hakkında fazlasıyla eleştirel olduğumu hemen itiraf etmeliyim. Sinemada "Böyle bir şey asla olamaz," diye homurdanarak oturanlardan biri de benim. Ya da daha net olarak "Cidden mi?" diye sorarım.

Bir yerlerde, bir laboratuarda bütün gezegeni beyin yiyici zombilere ya da güneşten korkan vampirlere dönüştürecek delice bir hastalık olabilir mi? İmkânı yok. Köpek balığı beyinlerini, süper zeki yırtıcılara dönüştürmek için güçlendirmek mi? Hiç sanmam. Şişme yatağı ve soğutucusu olan herkesi mideye indirecek, tarih öncesi boyutlarda kafayı çizmiş piranalar mı? Lütfen ama bu zırvalıklara inanmamızı mı istiyorlar?

Açlık Oyunları boyunca korkutucu yan oyuncular olarak boy gösteren mutant canavarları ele alalım. Günün birinde haraç gözleri olan mutant kurtlar tarafından paramparça edilebileceğimize inanmam mı gerekiyor? Zehirli ve gaddar iz sürücü arılar tarafından sokulacağımıza mı? Ya da devasa sürüngen insanların midesine indirileceğimize mi?

Cidden mi?

Öyle görünüyor ki... Belki de öyle olacak.

Dünyamızda sadece mutasyonlar –kısaca muttalar– yok; gerçek bilim insanlarının yaptıkları şeyler, eğer hayal edebiliyorsanız *Açlık Oyunları*'nda gördüklerimizden çok daha sapkın ve bazen daha ürkütücü.

Bu denemede, şu anda laboratuarla olup biten, filmi yapılmaya değer ve zevzek kuşları hoş gösterecek birtakım şeylerden bahsedeceğim. Gerçek hayattaki bilim kurgunun *Açlık Oyunları*'nda bulabi-

leceğiniz her şeyden neden daha ürkütücü olduğunu ve Panem'den alabileceğimiz tanrıcılık oynamama ve bilimi aklıselim kullanma dersinden konuşacağız.

Ama önce, muttaları olası kılan bilimden, genetik mühendisliğinden bahsedelim.

İz Sürücü Arılar Gerçekte Var Olabilirler mi?

Gerçek dünyada, genetik mühendisliği –yani DNA'yı farklı bir yaratık türü yaratmak için gen ekleyerek ya da çıkararak genetiği değiştirme ya da bazı örneklerde var olan bir yaratığı klonlama bilimi– yeni bir şey değil. 1997'de, İngiltere'deki bilim insanları genetik olarak klonlanmış, Polly adındaki ilk koyunu ürettiler. Polly'nin ilk vücut buluşu basit anlamıyla, bir koyunun embriyosunun kopya halinin –klon– farklı bir koyuna aşılanması ve normal bir koyun gibi doğurtulmasıyla gerçekleşti.

Polly'yi duymuş olabilirsiniz ama başka bir koyunun da, koyun DNA'sına insan genlerinin aşılanmasıyla genetik olarak üretildiğini biliyor muydunuz? CNN bu haberi 1997'de Polly'nin doğmasından kısa süre sonra ve pek çok ülkenin insan DNA'sının deneylerde kullanılmasını yasaklayan kanunlar koymasından önce duyurmuştu. Yani evet, teknik anlamda insan-koyun melezi bir koyunumuz oldu. Elbette baklava desenli kazaklarına yetecek yünü üretebilen, kendinden kürklü Bob adındaki adamdan bahsetmiyorum. İnsan-koyun melezi kulağa hayli ürkütücü gelse de bu Polly sonrası melezler koyuna benziyordu; on binlercesinin arasında çok az insan genine sahiptiler.

Ve koyunlarla kalmadık.

2001'de, Amerikalı bilim insanları bir güveye genetik örgü yöntemiyle denizanası geni aşılayarak pembe kurtçukları (pamuk mahsulüne zararlı bir kurtçuk) öldürmek üzere tasarlanmış yeni bir güve yaptılar. Denizanası ve güve mi? Kulağa birebir oyunlarda rastlayabileceğiniz bir şey gibi geliyor.

Ancak genetik mühendisliği daha da tuhaflaşıyor.

Bilim insanları bir süredir ipek böceklerini örümceklerle birleştirerek mermilere bile dayanacak güçte ipek örebilecek nitelikte ipek böcekleri üretmeye uğraşıyorlar. Örümcek-ipek ağırlık olarak metalden daha ağır ve askerlerin zırhlarında kullanılan metalden daha dayanıklı olabilir.

Gen-örgüsü üç aşağı beş yukarı kulağa geldiği gibi bir şey. Bir genin DNA'sını kesip açıyor, içine yeni ıvır zıvırlar ekliyorsunuz ama tabii bunu yaparken bıçak kullanmıyorsunuz. Kimyasallar ve DNA iplikçiğinin içine işleyecek belli enzimler kullanıyorsunuz. Sonra bilim insanları yeni DNA ekleyip hepsini başka bir enzimle bir araya getiriyorlar. Bir hücreyi hücre yapan ve fonksiyonunu belirleyen DNA olduğu için, DNA'daki örgü, ekstra güçlü örümcek ipeğinin ya da pembe kurtçuk zehrinin üretimi gibi değişimlere neden olur. Ve alın size kendi muttalarımızın başlangıcı…

Günün birinde muttadan başka bir şey yiyemeyecek de olabiliriz.

The New Scientist, Temmuz'da, bilim insanlarının omega-3 yağ asitli domuzlar elde ettiklerini duyurdu. Yani pastırma ve yumurtayı unutun, besinlerinizin tamamını doğrudan pastırmadan alabilirsiniz. Ayrıca BSE'ye (Deli Dana Hastalığı) bağışık inekler ve hızlı büyüyen ve sizin akıntıya karşı yüzmenizden daha kısa sürede soframızda olabilecek somonun da aralarında olduğu, üzerinde oynanmış koca bir hayvan sürüsü üzerinde çalışıyorlar. Ve eğer genetiğiyle oynanmış

gıdalar konusunda daha sıkı kanunların olduğu Avrupa'da yaşamıyorsanız, yediğiniz hemen her tür sebze ve tahılın genetiğiyle çoktan oynanmış oluyor.[16] Daha uzun süre olgun kalan domateslerden, virüslere ve zararlı böceklere dirençli yeşil biberlere, kabaklara ve daha fazla A vitamini içeren pirinçlere kadar mahsullerimizin çoğunun genetiğiyle bir şekilde oynandı.

Yani ciddi anlamda delice şeylerle uğraşıyoruz. Yani olası süper distopik bilim kurgusal Panem zımbırtılarıyla. (Sinemada "Cidden mi?" demeyi bıraksam ve bir köpek balığı/mürekkep balığı melezini ya da zamanda yolculuk eden jakuziyi gerçekten ciddiye almaya başlasam iyi olacak.)

Deli... Çok Deli Bir Bilim insanı

İlk bakışta, bizim genetik mühendisliğimiz ile Panem'inki arasında büyük bir fark varmış gibi görünüyor. Muttalar, Capitol laboratuarlarında icat edilip, oyunlardaki haraçları, Başkan Snow ya da rejimine kafa tutmaya cüret edebilecek hemen herkesi mahvetmek üzere tasarlanıyorlar.

Dehşet vericiler. Doğallıktan uzaklar. Kana susamış ve gaddarlar. Uyarmadan saldırıyor ve kurban ölene dek durmuyorlar. Canlıyı bir çırpıda yalayıp yutuyor, paramparça ediyorlar. Katniss Everdeen Capitol'ün kanalizasyon tünellerinde sürüngen bir muttadan kaçıyor.

16 *The New Scientist*, Temmuz 2010: Genetiği Değiştirilmiş Hayvanlar, Bonus Özellikli Yaratıklar

"Onlara ilk defa dikkatle bakabildim. İnsan, sürüngen ve kimbilir daha neler karışımı bir şeylerdi… Bedenleri öfkeyle eğilip bükülürken adımı tıslıyor, çığlıklar atıyorlardı. Kuyruklarını ve pençelerini savuruyor, geniş köpük saçan ağızlarıyla birbirlerinden ya da kendilerinden kocaman lokmalar koparıyorlardı. Beni yok etme ihtiyaçları onları deli ediyordu." (*Alaycı Kuş)*

Burada bahsettiğimiz, sadece yırtıcı hayvanlar değil; öldürme ihtiyacıyla gerçekten delirmiş yaratıklardır. Suda kan varken, köpek balıklarınında olduğu gibi, kendilerini bir cinnete sürüklüyorlar; tek fark, köpek balıklarının bile sonunda öldürmeye son vermeleri. Ne kadar yerlerse yesinler, muttalar asla durmuyorlar.

Katniss *Alaycı Kuş*'ta, "Hiçbir mutta iyi değildir," diyor. Ve kabul edelim, bilim korkutucu olabilir. Deli bilim insanının her Cadılar Bayramı partisine süzülen kalıcı bir kötü insan olması tesadüf değildir. Deli, egoyla güdülen ve aşırı öz güvenli bilim insanları, Mary Shelley'nin Frankenstein'ından, *Dr. Moreau'nun Adası*'ndaki gen-birleştirici kaçığa ve *Splice*'taki iyi niyetli ama hedefini aşan bilim insanı çifte kadar, her yerde kötü insanlar oldular. Bilimin doğal olmayan yollarla canavarların yaratılmasına katkı sağlayacağı düşüncesi *Açlık Oyunları*'yla ortaya çıkmış bir şey değil ve bunu bilimin kötü olduğu şeklinde anlamak çok kolay.

Katniss'in *Alaycı Kuş*'ta muttalar için söylediği diğer sözlere bir bakalım:

"Hiçbir mutta iyi değildi. Ve hepsi zarar vermeye programlıydı… Ancak gerçek canavarlar, en korkutucu olanlar, işin içine kurbanı dehşete düşürmek üzere sapkın bir psikolojik

boyut katarlardı. Ölü haraçların gözlerini taşıyan kurt muttaların görüntüsü. Prim'in işkence çeken sesini taklit eden zevzek kuşları. Snow'un güllerinin kurbanların kanıyla karışmış kokusu…"

Katil muttalar korkutucuydu ama bunun nedeni bilim değildi. Oyun kurucular ve bilim insanları onları sizin ödünüzü patlatmak için tasarladılar. Bu kadar etkili silahlar olmaları bu yüzdendi. Mesele doğal olmamalarından ibaret değil, zihninize süzülmek ve orada kalmak için yaratılmış olmalarıdır. Muttalar kötüyse, nedeni bilimin kötü olması değil, onları yaratan insanların kötü olması.

Sonuçta, Panem'deki bilimin tamamı kötü değil. Panem'de bile, bilimin iyi tarafı var.

Peeta'yı ele alalım. Capitol'ün bilim insanları, iz sürücü arıları kullanarak ona delilik sınırına getirecek kadar işkence ediyorlar ancak daha sonra haraçların en bilimseli Beete (ki Katniss *Ateşi Yakalamak*'ta ondan "sadece bakarak bir güç sahasının kurulmuş olduğunu anlayabilen" zeki bir mucit olarak bahsediyor), Prim ve 13. Mıntıka'daki diğer doktor ve bilim insanları benzer bilimsel beyin yıkama-karşıtı teknikler kullanarak Peeta'yı iyileştiriyorlar. Ve iz sürücü arıları ve katil maymunları arenada hayata geçiren aynı teknoloji, eninde sonunda, Capitol'deki son isyan savaşında bir patlama sırasında umutsuzca yaralanan Katniss'in hayatını kurtarıyor. Alevler içinde kalıyor ama genetik olarak değiştirilmiş cilt aşıları, yeniden yürümesine ve hareket etmesine yardımcı oluyor. Bilim, Katniss'in hayatını kurtarıyor.

Sonrasında, Katniss kendinden bir mutta olarak bahsediyor ama sırf bu tedaviyi gördü diye, onu kanalizasyon dehlizlerinde kovala-

yan sürüngen canavarlar gibi bir ölüm makinesine dönüşmediği de ortada. O her zamanki Katniss.

Yani Panem'deki aynı teknolojinin çok farklı şeyler için kullanıldığını görüyoruz. Canavar yaratmak ya da hayat kurtarmak için kullanılabiliyor.

Bilim sadece bir araç; asıl mesele onu nasıl kullandığınız.

Bu da demek oluyor ki bilimi sadece iyi şeyler için kullanırsak sorun olmaz, değil mi? Demek istediğim, iyi niyetle bir şeyler yarattığımız sürece asla kötü ve kana susamış canavarlar yaratmayız. O zaman –Hop!– bilim iyidir ve herkes kazanır. Değil mi?

Belki de bununla nereye varmaya çalıştığımı çoktan anlamışsınızdır.

Muttalığa Giden Yol İyi Niyetlerle Döşenmiştir

Bizim dünyamızdaki ve Panem'deki bilim insanları genelde, bize yardım etme arzusuyla yeni icatlarda bulunurlar ancak sonuçta ortaya her ikisinin de niyet ettikleri şeyler çıkacak diye bir şey yoktur.

İyi niyetle olsa bile yeni bir teknoloji yarattığınız zaman, nasıl kullanılacağını ya da sonuçların neler olacağını kontrol edemeyebilirsiniz. 13. Mıntıka'nın isyan güçleri buna yem oluyorlar.

Alaycı Kuş'ta Gale mıntıkalarda hayat kurtarmak ve geçmişteki hataları düzeltmek için isyancıların yeni silahlar geliştirmesine yardım ederken, sonuç Katniss'in aile fertlerinden birinin ölümü oluyor. Bu, Gale'ın öngörmediği ve asla istemeyeceği bir trajedi. Beete'nin, daha sonra Prim'in öldürülmesinde kullanılacak olan bombanın –bir patlamayla askerleri, ikinci ve biraz geciktirilmiş bir diğer patlamayla

da onlara yardıma gelen kurtarma ekiplerini öldüren bombanın– planlarını yapmasına o yardım ediyor. Prim'i öldüren bir isyancı bombası olsun ya da olmasın, Gale'ın bu silahın geliştirilmesindeki payı, ona Katniss'in aşkına mâl oluyor.

Silah geliştirmede en önemli sorun da budur. "İyi" bir amacı destekleyeceğini umduğunuz silahlar bile size ve hatta korumak için en çok çaba harcadığınız insanlara yöneltilebilir.

Ve gerçek dünya bilimini bir düşünün. Şu anda en iyi niyetlerle, hastalıkları tedavi etmek, insanların daha uzun yaşamasına yardımcı olmak, daha az insanın aç kalması, daha çok gıda için genetik muttalar geliştiriyoruz. Hepsi soylu, iyi amaçlar.

Ancak her yeni bilimsel gelişme, Pandora'nın kutusunu açmak gibi, içinden sadece iyi şeyler çıkmıyor. Temmuz 2010'da, bir başka bilim insanı ileri doğru büyük bir adım attı. Sadece var olan hayvanların DNA'larını birleştirmekle kalmadı, tamamen yapay bir hücre üretmeyi de başardı. Doktor ve araştırmacı Craig Venter, insan yapımı bir DNA kodu üreterek tamamen yeni bir hayat formu yarattı ve hücreye "Synthia" adını verdi. Venter bu yeni yapay hücrenin her tür sorunu –kanser, hastalığın kendisi, adını siz koyun– çözmenin anahtarı olabileceğine inanıyor. Ancak diğer bilim insanları Synthia'nın hiç de iyi bir şey olduğunu düşünmüyorlar. Tamamen sentetik ve doğa kurallarına ve milyonlarca yıllık evrime bağlı olmayan bir hücrenin, bizimkiler de dahil gezegendeki her yaşam biçimi için tehdit oluşturabileceğini düşünüyorlar. Böyle sentetik bir yaratım normal yaşamla aynı kurallara göre oynamayacaktır. Bakteri ve virüsler, minyonlarca yıl değilse bile binlerce yıldır bizimle birlikte yaşıyorlar. Zaman zaman bir kısmımızı öldürseler de, onlar bizimle, biz onlarla yaşamak üzere evrim geçirdik. Bunca yıllık bir sembiyotik bir ilişkiyle bağlı olmayan bir hayat biçimi, kazayla her şeyi yok edebilir. Hatta, Ben

Efsaneyim (*I Am Legend*)[17] filminde gördüğümüze benzeyen insan ırkının neredeyse kökünü kurutan bir bulaşıcı hastalık getirebilir.

Bu yüzden, kendi bilim insanlarımızın oldukları yolda belki sonunda kanserin çaresini bulabiliriz. Ya da kazayla dünya nüfusunun büyük kısmını öldürecek sentetik bir virüs üretiriz. Ya da her ikisi birden. Kesinlikle, bunun zar atmaktan bir farkı yok. Niyetimiz ne olursa olsun.

Görünmez Sonuçlar

Gerçek şu ki, insanoğlu genomlar ve genetik klonlama gibi konuları çözme konusunda hayli zeki olsa da bazen icatlarımızın sonuçları gibi daha basit şeyler konusunda aptal olabiliyoruz. İcatlarımızın gerçekten neler yapacağını tahmin etmek konusunda başarısız olduğumuz için kendi becerilerimize duyduğumuz aşırı güven, bizi kötü yerlere yönlendirebiliyor.

Bu tam bir Frankestein sorunu. Eğer her şeyi, bir şeyi enine boyuna düşünmeden üretmeye sabitlerseniz, hayli önemli ve bariz sonuçları atlamanız kuvvetle muhtemeldir. (Örneğin; 1. Bir canavar yaratırsanız, vermeye korksanız ya da tiksinseniz bile, sizden rehberlik/sevgi/ebeveynlik görmeye ihtiyaç duyacaktır. 2. İhmal edilmiş bir canavar kızgın bir canavardır ve 3. Kızgın/reddedilmiş canavarlar toplumda uyum sağlamakta sorun yaşarlar ve insanları öldürmeye başlamaları da olasıdır.) Bu nedenle, dünyanın en büyük bilim insanı olarak selamlanmak yerine, yapmasını istediğiniz şeyi yapmayan ve

17 Bkz. "Sıfırdan tasarım bir mikrop yaparak yapay hayat üreten bilim insanı tanrıcılık oynamakla itham edildi ama insanlığı yok edebilir miydi?" Temmuz, 2010, *Daily Mail*.

kırlıkta peşinde eli meşaleli ve tırmıklı bir grup köylüyle, sağa sola saldıran bir canavar yaratmış olursunuz.

Frankenstein sorunu Capitol bilim insanlarının da sık sık başına gelmektedir. Zevzek kuşları –isyancıları gözetleme aracı olarak insan konuşmalarının tamamını taklit etmek üzere tasarlanmış, eşi olmayan erkek posta kuşları– yarattılar ancak asiler kuşları kendi yararlarına kullanmaya başlayınca, canlı casus teçhizatları kısa sürede aleyhlerine dönmüş oldu. Ve tek başlarına hayatta kalabilmeleri niyetlenmemiş olsa da (hep erkek olmalarının nedeni, zevzek kuşların nüfusunu Capitol'ün yönetebilmesini sağlamaktır), zevzek kuşlar vahşi ortamda geveze kuşlarla çiftleşerek alaycı kuşları yaratmıştır.

Alaycı kuş sonunda, Capitol'ün yapamayacağı her şeyin sembolü olur. İsyanın sembolüne dönüşmesi de bu yüzdendir. Alaycı kuşlar, Capitol'ün uzağı görememesinin canlı sembolüdür ve yenilmez olmadığını gösterirler. Bütün teknolojik ve bilimsel ilerlemelerine rağmen, o da herkesin yapabileceği hataları yapmaktadır. Bu, onu kırılgan kılar. Capitol hem mıntıkaları hem doğanın kendisini kontrol etmeye çalıştıkça, kontrolünün azaldığını zor yoldan öğrenir.

Oyunların kendisi bunun kusursuz bir örneğidir. Açlık Oyunları'nı mümkün kılan teknolojik ilerlemeler –arenaları, engelleri oluşturan muttaları yaratan teknoloji ve lider oyun kurucu Plutarch gibi kişilerden gelen bilimsel bilgi, bütün bunlar mıntıkaları korku ve gözdağı aracılığıyla hizada tutmak üzere tasarlanmıştır. Bununla birlikte, oyunlar herkesi hizada tutmak yerine, Capitol'deki bazı insanları isyan etmeye teşvik eder. Plutarch, Cinna ve diğerleri gizliden gizliye bir isyan için çalışarak Başkan Snow'un gücünün altını kazarlar. Snow, mıntıkalardaki halkı kontrol etmek için tasarlanmış oyunların, kendi Capitol'ünde halkın üzerindeki kontrolünün altını kazmakta olduğunu ve koca bir hükümetin tamamen çözülmesine yol açtığını göremez.

> Snow kendi sağlığı konusunda da ileriyi görmekten acizdi. İktidara umutsuzca tutunmaya çalışırken, insanları zehirle öldürmek için bilimi (özellikle kimyayı) kullandı. Ancak görmediği sonuçlar vardı. Zehirli kadehten Snow da içti. "Ancak panzehirleri her zaman işe yaramıyordu. Parfüm saçan gülleri o yüzden, yani asla iyileşmeyecek ağız içi aftlardan sızan kan kokusunu bastırmak için taşıdığı söyleniyordu." (*Alaycı Kuş*)

Snow'un tek sorunu her şeyi enine boyuna düşünememesi olmadığı için bilimin onun için yapabilecekleri ve panzehirlerin ne kadar işe yarayacağı konusunda aşırı güvenliydi. Bu aşırı güven, her şeyden çok çöküşümüz olabilir. Bazen bütün sorunlarımızı çözmek için bilime bakarız. Çözebileceğini varsayarız. Ne de olsa, bilimin harika bir geçmişi var: aşı, temiz içme suyu ve iç tesisatlar gibi şeyler geliştirdik. Biyoloji ve fizik hayatlarımızı daha uzun, sağlıklı ve kolay kıldı. Bilimin neredeyse her şeyi halledebileceğini düşünür hale geldik ama çözemez. Bazen bilim sadece yeni sorunlar yaratır.

Açlık Oyunları'nda, pek çok uyarıcı bilim kurgu hikâyede olduğu gibi, bilime duyulan trajik aşırı güvenden öğrenilmesi gereken bir ders de var. Her şeyi çözdüğümüzü sanabiliriz ama yeni icatlarımızın bütün olası sonuçlarını öngöremeyiz.

O Halde Şimdi Ne Olacak?

Bilimi sorumlulukla kullanmak için; 1. iyi niyetlerle uygulamamız, 2. yeni icatlarımız için olası her sonucu düşünebilmek için ağır ilerleme-

miz, 3. fazla kibirlenmememiz ve 4. bilimin sorunları çözüp yaratabileceğini anlamamız –genelde hepsini bir arada yapmamız– gerekir.

Bu kulağa aşırı bir istek gibi gelebilir. Ancak alternatifi daha da kasvet vericidir. Bilimsel araştırmayı tamamen durduracak olursak yeniden Newton öncesi karanlık çağlara yönelebiliriz. Bana sorarsanız, bir kâğıt kesiğinden ölmek iyi bir yol gibi gözükmüyor.

İleri gitmek zorundayız; giderken doğru şeyi yapıp yapmadığımızı bilmenin imkânı yok.

İşte bu yüzden tanrıcılık "oynamak" diyoruz; çünkü aslında biz tanrı değiliz. En iyi niyetlerle bile olsa, bilim bizi bir öz-yıkım yoluna sokabilir. Filmlerde bu kadar inandırıcı bir kötü insan olması da bu yüzden. Bizim dünyamızda bile, böyle hoş bir günah keçisi olması da yine bu yüzden.

Cevaplar kolay değil. Bilim insanları, kendi aralarında neyin etik olup olmadığını sürekli tartışmaktalar. Umabileceğimizin en iyisi, en azından iyi olmayı denememiz ve sorunlarımızı çözmesi için bilime kör gözlerle bakmamamızdır.

Ancak, belki de en kıymetli ders, doğayı kontrol etmek için ne kadar çok çalışırsak, gerçekte o kadar az kontrol sahibi olduğumuzdur. Her şeyi kontrol etmek istesek bile bunu yapamayız.

Kuantum mekaniği gibi. Atomik düzeye varana kadar, dünyamızda her şey derli toplu ve düzgün görünür ve sonra ortalıkta sadece bir avuç alt atom parçacığının zıplamakta olduğunu fark edersiniz. Tek kelimeyle ifade etmek gerekirse; kaos.

Yani genetik mühendisliği alanındaki icatlarımızla dikkatle ilerleyebiliriz ya da pek çok Capitol bilim insanının Panem'de yaptıkları aşırı özgüvenli hataları tekrarlayabiliriz.

Kısaca bilim kötü değildir ama her şeye şifa da değildir. Kendi sınırlarımızı –ve aslında tanrı olmadığımızı– anladığımız sürece, belki Panem'in kaderinden kaçınabiliriz.

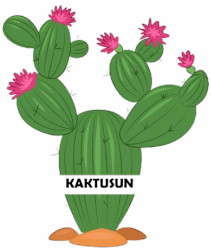
Katniss gibi bizim de, kolay olmadığı zamanlarda bile doğru kararlar alacağımızı umalım.

Ve arka kapımın yakınında bulduğum eşekarısı yuvasının genetik tasarımı bir iz sürücü arı cinsine ait olmadığını.

Cidden.

CARA LOCWOOD *gençler ve yetişkinler için yazıyor ve farklı türlerde dokuz roman yazdı. Ünlü yazarların ve kurgu karakterlerinin musallat olduğu bir yatılı okulu konu alan Bard Academy serisini yarattı. Seri,* Wuthering High, The Scarlet Letterman *ve* Moby Clique *kitaplarını içeriyor. İki kızıyla birlikte Chicago'da yaşıyor ve sıradaki kitabı üzerinde çalışıyor. www.caralockwood.com ya da www.bardacademy.com.*

SUÇ MODASI

Terri Clark

Modaya (ya da iyi bir baştan yaratılmaya) tutkusu olan okuyucular için, Cinna'nın Katniss için tasarladığı kıyafetlerin titizlikle anlatıldığı yerler, *Açlık Oyunları*'nın en keyifli bölümleridir. Böyle ilgileri olmayan okuyucular –ve Katniss'in kendisi– içinse daha çok işkence gibiler. Yine de bu sayfaları es geçtiyseniz, serinin en önemli temalarını kaçırmışsınız demektir. Teri Clark, "Harika moda, *Açlık Oyunları* üçlemesinde iyi görünmekten fazlasını yapıyor," diye belirtiyor; "Katniss'in hayatını kurtarıyor ve bir isyana kıvılcım oluyor." Peeta'nın *Alaycı Kuş*'ta Tigris'e söylediği gibi: "Müthiş bir stilistin gücünü asla küçümseme."

Bir kadın kötü giyinirse herkes elbiseyi hatırlar; kusursuz giyinirse herkes kadını hatırlar.

—Coco Chanel

"Moda ifadesi" tam anlamıyla, kıyafetlerimizin bizim adımıza konuştuğu anlamına gelir. Bu tabiri düşünürken, büyük olasılıkla insanların gözlerinin önünde kılık seçimiyle dikkat çeken ve güçlü bir tepki uyandıran biri canlanıyordur. Son günlerde Lady Gaga kışkırtıcı moda ifadelerinin poster çocuğu. Başka kim Franc Fernandez tarafından tasarlanan çiğ etten yapılma bir elbiseyi kuşanıp bunu *Sorma, Konuşma* politikasını protesto etmek için yaptığını söyler? Diğer yandan, kendi evinin mahremiyetinde, arkadaş ortamında üzerine yırtık pırtık bir eşofman ve bir Hanes tişörtü geçirse de bu da ona dair bir şeyleri dillendirirdi. Çünkü dikkatleri üzerimize çekmediğimiz zamanlarda bile, giymek için seçtiklerimiz bir "ifade" içeriyorlar.

Kıyafetlerimiz başkalarına bizim kim olduğumuzu, rahatı uçarılığa, markaları paramızın cepte kalmasını sağlayan taklitlere, zamansız tarzları son moda dikimlere, gürültülü desenleri sessiz renklerin görünmezliğine tercih edip etmediğimizi anlatır. Katniss'in onu ilk tanıdığımız zamanki haline bir bakın. Normalde bir pantolon ve tişört giyiyor, saçları bir kepin altında örülü, ayağında, ayaklarının biçimini almış yumuşak deriden avcı çizmeleri. Kat'in kasti olmayan moda ifadesi, pratiklik ve işlevsellik içeren bir ifade. Kullanışlılığının ötesinde ne giydiğine aldırmıyor bile. Kıyafetleri bu değerleri ve onları, düşük sosyal statüsü ve sık av keşifleri de dahil olmak

üzere, nelerin gerekli kıldığını yansıtıyor. Babasının eski av ceketini giyiyor olması, ona olan sevgisini ve babasının hayatındaki etkisini ifade ediyor. Hoşunuza gitsin ya da gitmesin, giydiklerimiz, sosyal ve tarihsel anlamda kim olduğumuzun doğrudan bir yansımadır.

Bununla birlikte, bazen kılığımızı başkalarına bir imaj ya da mesaj iletmek için kullanma konusunda bilinçli bir karar alırız. Müslüman kadınlar dinlerini, başlarını, kulaklarını ve boyunlarını kapatan bir baş örtüsü takarak ifade ederler. Liseden yeni mezun olmuş birisi üniversiteye kabul edilişini bir Dartmouth *sweat-shirt*'üyle gururla sergileyebilir. Ergenlik çağındaki bir kız sadakatini bir Jacob Takımı tişörtü giyerek gösterebilir ya da bir adam Denver Broncos beysbol şapkasıyla herkese Süper Kupa'yı desteklediğini ilan edebilir.

Ve elbette zaman zaman doğru olmayan bir imaj yansıtmaya çalıştığımız da olur. Ellili yaşlarda bir kadın, kulüplerde boy gösterirken daha genç görünmek için kot pantolondan kesilmiş bir şort ve askılı bir bluz giyebilir. Bir adam daha uzun boylu görünmek için ayakkabılarının içine destek yerleştirebilir. Genç bir aktris bir yönetmenin dikkatini çekmek için sutyenini doldurabilir. Her gün, görüntümüz aracılığıyla, milyonlarca farklı şekilde kendimizle ilgili doğru ya da yanlış bilgi paylaşırız.

Hiç kimse moda düşüncesini Suzanne Collins'in kurgu karakteri Cinna kadar iyi anlayamaz. Ne de olsa, Capitol stilistleri yarışmacılarını cilalayıp sunma konusunda tecrübelidirler ancak Cinna zanaatini bambaşka bir seviyeye taşır. Kışkırtıcı ve akılda kalacak kostümler yaratma konusunda dâhi olması bir yana, moda sanatçılığını izleyicisinin hassasiyetleri üzerinde incelikle oynayan politik bir platform olarak da kullanır. Panem'e destekleyecekleri bir kahraman verir; en romantik hisleriyle oynar ve adaletsizlik karşısında saygınlıklarını alevlendirir ve bütün bunları kumaşlar aracılığıyla yapar.

Katniss Everdeen yetenekli ve cesur tasarımcısı sayesinde, Açlık Oyunları'na girişini çarpıcı ve rakipsiz bir tarzla yapar ve dimdik, en tartışmalı galibi olarak terk eder.

İlk Kıvılcım

Kişisel tasarıma dönük tek tavizi, yeşil gözlerinin aynı renkteki beneklerini tamamlayan altın rengi göz kalemi olan, Katniss'in hafife alınmış stilistinin, bir tasarımcı olarak ilk çıkışı için 12. Mıntıka'yı seçtiğini biliyoruz. Daha en başından itibaren, zihninde, bu mütevazı avcı için bir imaj taşımaktadır. Onu... Alevler İçindeki Kız'a dönüştürecektir.

Belki de Cinna ilhamını milletin Katniss'i toplama için annesinden kalma, açık mavi elbisesi ve elbisesine uygun pabuçlarıyla küçük kardeşi Prim'i korumak için kendini feda etmeye hazır, cesur bir genç kadın olarak karşılamasından almıştı. 12. Mıntıka'dan birisi haraç olmak için gönüllü olmayalı onlarca yıl olmuştu ancak Katniss'in ateşli teslim oluşu ve mıntıkasının korkusuzluğunu, benzersizliğini sessizce selamlaması izleyicileri daha en başından kendisine hayran bırakmıştı.

Cinna'nın deyişiyle, Capitol stilistlerinin yarışmacılar için "mıntıkanın havasını yansıtan" (Açlık Oyunları) kostümler yaratması alışıldık bir durumdu: 11. Mıntıka için tarım, 4. Mıntıka için balıkçılık ve 3. Mıntıka için fabrikalar. Önceki senelerde stilistler 12. Mıntıka'yı kömür madenleri açısından ele alıp seksi göstermeye çalışmışlardı. Ne yazık ki bu, açılış töreni için baş lambaları içeren açık saçık kıyafetler ya da daha kötüsü, yarışmacının kömür tozunu temsil eden siyah vücut pudrası dışında tamamen çıplak olması demekti. Neyse

ki Cinna olayı dışarıdan bakarak düşünebilen birisiydi ve geleneksel kömür tozu/madenci açısını bir adım öteye taşıyabildi. Kömürle ne yaparsınız? Yakarsınız? Cinna'nın, Kat'in oyunlar için baştan yaratma fikri önce bu düşüncenin, daha sonra da yakasında taşıdığı küçük alaycı kuş iğnesinin üstüne kuruldu. Ateş 12. Mıntıka'nın, Peeta'yı da içine alan sembolü oldu ama alaycı kuş sadece Katniss'e kaldı.

Elbette modanın gücünü kurgu dışında da gördük. 2000 Grammy Ödülleri'nde o zaman henüz çok iyi tanınmayan Bronx doğumlu bir şarkıcı/oyuncu, orman desenli ince şifon kumaştan yapılma, göbeğinin tam altında, taşlı bir tokayla tutturulan, derin dekolteli Versace elbisenin altına giydiği kristal işlemeli iç çamaşırıyla, izleyicilerin ağızlarının hayranlıkla açık kalmasına neden oldu. Jennifer Lopez o gece En İyi Dans Kaydı ödülünü Cher'e kaptırmış olabilir ama sonrasında herkesin konuştuğu Believe değildi. J-Lo'ydu.

O, "bana bakın, beni hatırlayın, beni destekleyin" elbisesiyle bir gecede sansasyon yarattı. Resimleri internette yayıldı ve bütün dergilerin kapaklarına yapıştı. *Today's Show*'da Matt Lauer ve *South Park*'ın Trey Parker'ı, Jennifer Lopez'in keskin çizgili elbisesinin kopyalarına bürünürken, insanlar su soğutucusu başında, o kıyafeti üstünde nasıl tuttuğunu tartışma cüreti gösterdi. Ünlü elbise Los Angeles'ın Grammy Müzesi'nde bir yer bile edindi. Troy Patterson'un *Entertainment Weekly*'de yayınlanan "2000'in En İyileri: Rock Frock" makalesinde de bahsettiği gibi, "(Lopez) aşırıya kaçma tehlikesiyle oynayarak kendini postfeminist gücün hiperversiyonu sinek kıza dönüştürdü. Sonuç olarak yıldızı şiddetle patladı." Hiç sorgusuz, elbisesi Lopez'i kültürel bilince sabitledi ve Bronx'tan çalımla çıkmasına, sosyal bariyerlerini yıkmasına ve daha önce parmaklıklı olan kapılardan geçmesine olanak sağladı. Sonuç olarak bir elbise bütün dünyaya "Hiçlikten geliyor olabilirim ama artık bir şeyim," dedi.

Kat'in başkalaşımı, "açılış törenlerinin gelmiş geçmiş en sansasyonel ya da öldürücü kıyafeti"ni giymeden önce tüylerinin acımasızca yolunması, cildinin ovalanması ve cilalanmasıyla başladı. (*Açlık Oyunları*) Bilekten boyna, sade siyah tulum ve dizlere kadar çıkan, önden bağcıklı parlak, siyah çizmeler, canlı, uçuşan, turuncu, sarı ve kırmızı parçalardan oluşan pelerin ile başlıkta tezat oluşturuyordu. Ayrıca Cinna, 12. Mıntıka'nın cesur kızı olarak tanınabilmesi için, Katniss'in yüzünü makyajsız tutmaya, saçlarını tek bir örgüyle toplamaya özen göstermişti. Katniss ve Peeta nihayet arabalarındaki yerlerini alarak dışarı çıkınca, renkli pelerinleri ve başlıkları sentetik bir ateşle yanmaya başladı ve yüzleri göz alıcı alevlerle aydınlandı. Stilistlik açısından, bu kalabalığı "bana bakın, beni hatırlayın, beni destekleyin" cüretiyle büyüleyen çarpıcı bir ilk izlenimdi.

Daha en başından, Cinna'nın niyeti izleyicilere yaranmak ve böylece, sponsorluklar aracılığıyla çiftin hayatta kalma şansını artırmaktı. Cüretkâr açılış seremonisi kostümleri, izleyiciye Katniss ve Peeta'nın hesaba katılması gereken iki ateşli yarışmacı olduklarını göstermektedir. Kostümler, rakip yarışmacıların bir son dakika direktifiyle el ele tutuşmaları ve birleşik bir cephe görüntüsü sergilemeleriyle bir araya gelince, Cinna, Katniss ve Peeta'yı zihinlere bir çift olarak kazıyor ve ani bir hayran grubu yaratıyor. Ve böylece ikisini izleyicilerin hafızalarına âdeta yakarak nakşetmeyi başarıyor. Diğer yandan, diğer stilistlerin yapamadıklarını yaparak –12. Mıntıka'yı pasaklı ve etkisiz değil, elektrikli ve kudretli göstererek– bir tasarımcı olarak ilk çıkışını da yakalıyor. Çiftinin kalabalığa benzersiz takdimi sırasında, Cinna'nın sıradan bir tasarımcı olmadığını ve modanın kayda alınması gereken, kudretli bir güç olabileceğini anlıyoruz.

Alevleri Harlamak

Cinna spot ışıklarını Katniss'e çevirdikten sonra, orada kalmalarını da sağlamak zorunda. Aklında bu düşünceyle, Katniss'in oyunlar öncesi mülakatı için gücü çağrıştıran ama dişi özelliklerinin altını çizmeyi sürdüren bir görüntü tasarlıyor. Ateş oldum olası, yıkımın, arınmanın, aydınlanmanın ve değişimin sembolü olmuştur ve Katniss tanımasa da, Cinna genç görevinde bu azametli özellikleri tanır gibi görünüyor. Başkan Snow daha sonra Kat'e, "Stilistiniz gardırobunuz için çok isabetli seçimler yaptı, Katniss Everdeen, Alevler İçindeki Kız, ortaya sahipsiz kalması halinde Panem'i yakıp yıkacak bir yangına neden olabilecek bir kıvılcım attı," der. (*Ateşi Yakalamak*)

Cinna, dünyanın geri kalanının da onun gördüklerini göreceğinden emin olmak için, Katniss'in mülakat görüntüsünün tek tek bütün detaylarına belirleyici bir dokunuşta bulunur. Aleve boyalı tırnaklar, desenlerle donatılmış bir ten, sanat eseri bir saç örgüsü, iri, koyu renk gözler, dolgun kırmızı dudaklar ve altın pırıltılarıyla pudralanmış teni bütünleyen alev etkisi yaratan taşlarla bezeli bir elbise. Işığı yansıtan kırmızı, sarı, beyaz, mavi taşlar, işveli bir dönüş yapınca, Kat'in "alevler arasında kaldığı hissini" vurguluyordu (*Açlık Oyunları*). Ateşli kozmetiklerinden, tırnaklarından eteğine kadar her yerine yansıyan ateş temasıyla, Cinna izleyiciye Katniss'in rekabetin sıcağına dayanabilecek kadar güçlü olduğu mesajını veriyordu. Elbisesinin el işçiliği, izleyicilerden 'ah'lar ve 'oh'ların yükselmesine neden olurken, Katniss'in dürüst cazibesi kalplerini kazandı. Sonuçta "Cinna'nın hünerli ellerinden çıkma elbisesinin içinde güzel, Peeta'nın itirafıyla arzu duyulabilir ve şartlar gereği hüzünlü ve hepsi bir araya gelince kolay kolay unutulamayacak" bir kız olmuştu. (*Açlık Oyunları*) Açlık Oyunları'na başlamak için mükemmel bir yol...

Parlama

Öngörülemeyen (elbette Suzanne Collins hariç) bir ironide, rekabet Cinna'nın tasarımları kadar muazzam bir hal alıyor ve dikkati üzerine çekip sınırları zorlayarak geleceği sonsuza dek değiştiriyor. Kat meydan okuyan bir tavırla, bir avuç zehirli orman meyvesini Peeta'yla aralarında pay ederek Capitol'ün tek şampiyon arzusunu reddedince, dâhice numarası, Oyun kurucuları 74. Açlık Oyunları'nda iki galip ilan etmeye zorluyor. Sivil itaatsizliği onu Capitol için siyasi bir düşman olarak damgalarken, Panem'de asi bir kahraman ilan ediyor.

Cinna'nın o noktaya kadarki öncelikli stratejisi, yarışmacı olarak Kat'i hayatta tutmakla ilgiliydi. Ancak oyunların kapanışında Katniss'in eşsiz ruhu ve hükümetin önünde eğilmeyi reddedişi, Cinna'nın onu Başkan Snow'un gazabından korumanın yolunu bulması gerektiği anlamına geliyor. Hayatta kalmayı başaran ama bunu milletinin liderine düşman olarak yapan cesur bir kız, yarışma sonrası mülakatında ne yapmalıdır? Elbette uslu ve savunmasız kızı oynayacaktır.

Bu elbette ki yeni bir strateji değildir. Courtney Love, Paris Hilton, Nicole Ritchie, Lil' Kim, Lindsay Lohan, her tür dişi ünlü eylemlerini temizlediler ve jüri karşısına çağrılınca iç gıdıklayıcı kılıklarını ağır başlı kostümlerle ve cici kız tavırlarıyla değiştirdiler. Kısacık boylu şarkıcı Lil' Kim özellikle kışkırtıcı ve cüretkâr kıyafet seçimleriyle –mini minnacık turuncu kaşmir bikinisi, turuncu naylon süper kahraman tulumu ve en ünlüsü, tasarımcı Misa Hylton Brim'in eseri, bedene oturan ve bir deniz kabuğu çıkartması dışında, bir göğsünü tamamen açıkta bırakan ve 1999 Video Müzik Ödülleri sırasında, Motown efsanesi Diana Ross'u memelerine dokunmaya motive eden, mor pantolon takımı– tanınırdı. Yine de, Lil' Kim yalan yemin, komploculuk ve adaletin engellenmesiyle itham edildiği

zaman, mahkemeye açık pantolon ceket takım, özel dikim bir ceket ve koyu gri bir etekle, çok şık ve ağırbaşlı bir görünümle geldi. Bu, yargıcı ve jüriyi kameralar karşısında sergilediği kışkırtıcı kişilikten daha fazlası olduğuna ve bir şansı hak ettiğine inandırma girişimiydi. Muhafazakâr mahkeme kıyafetleri, kamusal imajıyla açıkça tezat oluşturuyordu. Peki dış görünüsünü temizleyerek insanların algılarını değiştirme girişimi işe yaradı mı? Pek fazla değil. Minyon diva on ay hapis yattı.

Şimdi de Lindsay Lohan'ı ve çok, pek çok mahkeme ziyaretini ele alalım. Bu işe yaramaz magazin kraliçesi imajını klas kıyafetlerle uysallaştırmaya çalıştı. Temmuz 2010'da göz hapsini ihlalden mahkeme karşısına çıktığında, bir günlük oturum sırasında tam üç kez kıyafet değiştirdi! Son kıyafeti degaje yakalı takımı, beyaz hırkası ve burnu açık platform topuklu ayakkabıları, onu doksan günlük hapse mahkûm eden ekibi pek etkilemedi. Gerçekten de LiLo'nun stilistinin –bir stilisti olduğunu var sayarsak– Cinna'nın detay dikkatine sahip olmaması çok yazık; aksi takdirde müşterisinin şerbet rengi tırnaklarına boyanmış harfleri fark eder ve ulusal haberlere kadar ulaşan ve Lindsay'e neredeyse mahkemeyi küçümseme cezasına mâl olan bu moda gafına engel olurdu. Kıyafetler, bir kadının imajını oluşturabilir ama nahoş bir intibayı kalıcı olarak değiştirmek için uzun vadeli bir yeniden biçimlendirmeyi gerektirir.

Neyse ki Cinna şampiyonunu taç giyme törenine nasıl hazırlayacağını iyi biliyor ve Katniss'in izleyicisinin gözünde aşılması gereken yerleşik bir kötü kız imajı yok. Stilisti, Kat'i geçici bir süre afallatan hesaplı bir hamleyle, sofistikasyonu es geçip yumuşak ve masum güzelliğe ulaşıyor. Cinna, Kat'in düz deri sandaletler ve açık saçlarından, açık renk ojeli tırnakları ve basit sarı elbisesine kadar her şeyiyle, şefkatli, zararsız bir kız yaratıyor. Kat'in kendini bir yanlışlık sonucu nasıl bir tehlikeye attığını bilen stilist, onu politik

isyandan olabildiğince uzak tatlı, masum bir çocuk olarak sunuyor. Aynı zamanda, onu sevmeye başlayan izleyiciye, bunun doğrudan ve bağdaştırabilir bir yansıması olan bir kız sunuyor: korkunç şartlarda elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışan, büyük kayıplara katlanmış, sevgiyi ve daha parlak bir geleceği umut etme cesaretini gösteren birisi. Kat'in sihirli elbisesinin incecik kumaşı mum ışığı gibi yumuşacık bir ışık saçarak herkese onun hâlâ alevler içindeki kız olduğunu hatırlatırken, ona daha narin, tehditkâr olmaktan uzak bir mizaç katar. Altın ışıltısı, trajik aşk hikâyelerinin Panem'in geri kalanının gözleri önüne serilişini el ele izleyen Katniss ve Peeta'ya ayrıca romantik bir dokunuş sağlar. Cinna, Katniss, Caesar'la son televizyon mülakatında da aynı meleksi sadeliğe bağlı kalır ve onu incecik, beyaz bir elbise ve pembe ayakkabılarla donatır.

Katniss'in yumuşatılmış imajı, izleyicilerin kalbine iyice işler ancak daha önce tartıştığımız gerçek hayat ünlüleri gibi, Katniss'in yüz seksen derecelik moda dönüşümü de, asıl önemli olan kişiyi çok fazla etkilemez. Başkan Snow, Katniss'in bu zarif af dilemesinden hiç mi hiç etkilenmemiş, zaten Cinna da etkilenmesini beklememiştir. Ancak Cinna işini çok iyi yaptığı ve izleyici Katniss'e aleni biçimde taptığı için Snow zamanının gelmesini beklemeyi seçer.

Yangın Yayılıyor

Kat, 12. Mıntıka'ya dönünce, tercih ettiği avcılık kıyafetlerini ve annesinin statüsü için daha uygun olduğuna inandığı, Cinna'nın kıyafetlerini giymek arasında gider gelir ancak Galipler Turu'na çıkarken, bir kez daha stilistinin ve ekibinin insafına terk edilir.

BİBLİOFİLİ KİTAPLIĞI FANI

Tur boyunca, her yerde, ilk oyunlardaki uğuru, alaycı kuş amblemini görür. Kanatlarının uçlarından bir halkaya tutturulmuş bir kuşu betimleyen iğnesi, Capitol'le dalga geçmektedir. Capitol'ün genetikle oynanarak üretilen zevzek kuşları ve yabani alaycı kuşlardan üreyen alaycı kuş gücün, uyum sağlayabilmenin ve baskıya karşı zaferin sembolü ve gözü pek, kafa tutan 12. Mıntıka'nın kusursuz bir temsilidir.

Ayrıca değişime hazır bir milletin de kusursuz sunumudur ve Katniss'in oyunları kazanmasının ardından, küçük kuş kemer tokalarını, saatleri, ipek yakaları, dövmeleri ve daha fazlasını süslemeye başlar. Kimileri bu sembolü sadece kahramanlarıyla bağdaştırıldığı için taşır. Ancak diğerleri için, isyanda birleştiklerini gösterir. Diğer pek çok geçici hevesin aksine, alaycı kuş trendi güçlü bir politik birlik mesajı içerir. Halk, Kat'e, "Arkandayız, Sana inanıyoruz. Peşinden gelmeye ve başlattığın şeyi sürdürmeye hazırız," demektedir.

Katniss, Çeyrek Asır Oyunları için arenaya dönmeye mecbur kalınca, Snow'un ondan kurtulmayı planladığını anlar. Cinna, bir kez daha bir moda ifadesi gerçekleştirmek üzere devreye girer. Kat'in açılış töreni kostümü, Başkan'a bir uyarı niteliğindedir. Onun isteklerine rağmen, Katniss sessiz kalmayacaktır; Snow onu bir an bile hafife almamalı ve diğer haraçlar ondan korkmalıdır. Kat'in boyun eğmez gücünü nakletmek için Cinna, açılış kıyafetinde daha yumuşak dokunuşları ve incelikli mesajları atlar. Makyajı koyu ve gölgelidir ve bedenine oturan tulumu yanan közler gibi parlamaktadır. Can alıcı noktası, galipliğine işaret eden ve kızıl bir öfkeyle yanan tacıdır. Kendini aynada görünce, "Alevler içindeki kız, Katniss, titreyen alevlerini, mücevherlerle süslü tuvaletlerini ve yumuşak mum ışığını andıran kostümlerini geride bırakmıştı. O artık ateşin kendisi kadar ölümcüldü," diye düşünür. (*Ateşi Yakalamak*)

Başlangıçta, Cinna'nın tasarımları izleyicilerin dikkatini çekmek ve onları istekli Katniss destekçilerine döndürmek amacı taşımaktadır. Ancak iş ilerledikçe ve Katniss'in oyunlardaki katkısı politik bir doğaya

BELGESEL KAOS TEAM

geçtikçe, bu rolün önemi de artar. Modayı politikayla harmanlamak söz konusu olduğunda kıyafetlerin taşıdığı gücü Michelle Obama ve Sarah Palin'den daha iyi anlayan hiç kimse yoktur.

Tıpkı ekonomi uzmanlarının adayların güncel konulardaki görüşleriyle yaptıkları gibi, modacılar da bu bayanların kampanya kıyafetlerini analiz etti, eleştirdi ve övdüler. Obama genç ve ekonomik tasarımcılardan giyindiği için övgü aldı. Pek çok *first leydi*'nin yaptığı gibi temkinli ve muhafazakâr görüntüden uzak durarak sadece çok hoş görünmekle kalmadı, eski zaman geleneklerine bir miktar baş kaldırırarak kocasının değişim mesajını da bir anlamda tamamlamış oldu. Podyumun diğer tarafında Palin fahiş fiyatlı kıyafetlerinden ötürü medyada çarmıha gerilmekteydi. Çerçevesiz gözlüklerinden, tasarımcı ürün takım elbiselerine, özenle oluşturulmuş imajı, zeka ve gücü yansıtmayı ve onu John "Maverick" McCain'e layık bir koşu arkadaşı olarak işaret etmeyi amaçlıyordu. Aksine müsrif tarzı, yaratmak için çok uğraştığı küçük kasabalı, gündelik "ortalama Amerikalı" kadın ününü zedeledi. Ne de olsa, ortalama kaç Amerikan kadını kıyafetlere 150.000 $ harcayabilir? Her iki bayan için kıyafetlerini mesajlarına uydurmaları başarı ve başarısızlık arasındaki farkı getirdi ve kıyafetleri kelimelerden daha yüksek sesle konuştular.

Cinna Çeyrek Asır Oyunları duyurusundan sonra, oyunların başlamasından birkaç hafta önce, Kat'in "ilk bakışta yalnızca faydalı olması düşünülmüş gibi duran ama dikkatle bakıldığında bir sanat eseri olduğu anlaşılan" diye tarif ettiği siyah bir üniforma tasarlayacak kadar ileri görüşlüydü (*Alaycı Kuş*). Dikkatle yaratılmış kostüm, zırh katmanları ve kalbin üstündeki takviyesiyle Katniss'in güvenliğini sağlarken, net dikimi, miğferin kıvrımı, göğüs plakasının kıvrımı, kol altındaki katları açıkta bırakan kollarıyla ve gizli silahları, Cinna'nın bu son kostümüne keskin bir çekicilik katar. Ancak Cinna'nın kısa kariyerinde tasarladığı en önemli kıyafet, Katniss'in, Panem'i isyana

BELGESEL KİTAPLIĞI

iten ve yaratıcısının ölüm fermanını imzalayan Çeyrek Asır Oyunları mülakat kostümüdür.

Coco Chanel bir zamanlar, "Modada başarılı olduğunuzu ortada bir üzüntü öğesi olduğunda anlarsınız," demişti. Cinna bu en büyük yaratımıyla başarmanın ötesine geçer. Galipler, 75. Açlık Oyunları öncesinde Caesar'a oyun öncesi mülakatlarını verirken, çoğu bir kez daha yarışmak üzere seçilmelerinden duydukları üzüntüyü ifade ederler. Serzenişleri kalabalığı mahveder. Ardından Katniss gelir. Başkan Snow'un emriyle gelinliğini giymiş olan genç kız, izleyicilere düğününü izleyemeyecekleri için üzgün olduğunu ama en azından, gelinliğini –Katniss'den habersiz bilmeden Cinna'nın gizlice değiştirdiği bir gelinlik– onlarla paylaşabildiği için mutlu olduğunu söyler. Kolları yere kadar uzanan, milyonlarca beyaz incili gelinlik Panem halkının oylarıyla seçilmiştir. Şimdi ise asla sonsuza dek mutlu yaşama şansını bulamayacak olan talihsiz âşıkların hüzünlü, romantik bir sembolü gibi, asla gerçekleşmeyecek hayallerin süslü püslü bir şahidi gibi, Panem halkının da kaybettiği şeyin bir habercisi gibi durmaktadır. İzleyici acı kaderini düşünürken, Katniss kendi etrafında dönmeye başlar ve gelinlik alev alır! Duman ve alevler çevresini sararken gittikçe daha hızlı döner. İnciler yerlere saçılır, ipek kararır ve yanıp kül olur. Katniss nihayet dönmeyi bıraktığında, elbise dönüşümünü tamamlamıştır. Tasarım, gelinliğinin aynısıdır ancak Katniss artık kömür karası kuş tüyleriyle kaplı haldedir. İzleyicinin karşısında güzel bir Alaycı Kuş olarak durmaktadır. Direnişin en büyük sembolü olarak. Cinna böylece, Kat'in ilk oyunlardaki tek isyan eyleminin mıntıkalarda tutuşturduğu kıvılcımı körüklemiş olur. Kırık bir gelinden mağrur bir alaycı kuşa dönüşümü, bir silah başına geçme çağrısı, bağımsızlık için savaş çığlığı ve baskıya karşı duruştur. Danteller ve tüyler, inciler ve duvakla bir savaş başlar.

Ne yaptığını ve bunu ona neye mâl olacağını çok iyi bilen Cinna, Katniss'e, "Endişelenme. Ben duygularımı her zaman işime kana-

lize ederim. Böylece kendimden başka hiç kimseye zarar vermemiş olurum," der.

Bu cüretkâr tasarımın onu düşürdüğü tehlikeye rağmen, Cinna sesini duyurmuştur. Belki de bunu en iyi, yazar Eric Hoffer ifade etmiştir: "Memnuniyetsizlik yaratıcı sürecin kökünde yer alır... İnsan türünün en yetenekli fertleri, kendi bildiklerini okuyamadıkları ve kaçırdıklarını, kapasiteleri ve yeteneklerini fark ederek telafi edebilecekleri zamanlarda yaratıcılıklarının doruk noktasında olurlar." Capitol'den memnuniyetsizliği, Cinna'yı bir moda suçu işlemeye yönlendirir. Hiç şüphesiz, yaratıcılığının en iyi tarafını da ortaya çıkarır. İşi aracılığıyla, dünyanın Snow'un diktatörlüğünden kurtulmasına yardım eder ve pek çok isyancı gibi amacı için canını verir. Sonuç olarak, isyanı başlattığı için bütün paye Kat'e verilmemelidir. Alev o olabilir ama Cinna meşaledir.

TERRI CLARK, *genç yetişkin kurgu romanlarına olan tutkusunu hem bir ergen kütüphanecisi hem de bir yazar olarak gösterebildiği için kutsanmış olduğunu düşünüyor. Kendini bildi bileli paranormalden büyülendiği için, hikâyelerinin biraz tedirgin edici ve çarpık olmasına şaşmamak gerekir.* Sleepless –Uykusuz (Harper Teen)– *rüyalarında bir katil tarafından izlenen bir ergeni konu alır.*

Breaking Up is Hard to Do, Ayrılmak Zordur *(HoughtonMifflin) antolojisindeki kısa öyküsü zihin okumayı derinlemesine ele almaktadır.* Terry ayrıca Flirtin' With the Monster –Canavarla Flört *(BenBella Books)– antolojisine de katkıda bulunmuştur. Sıradaki paranormal eseri* Hollyweird *(Flux) 2012'de yayınlanacak. www.TerriClarkBooks.com ve www.facebook.com/terriclarkbooks.*

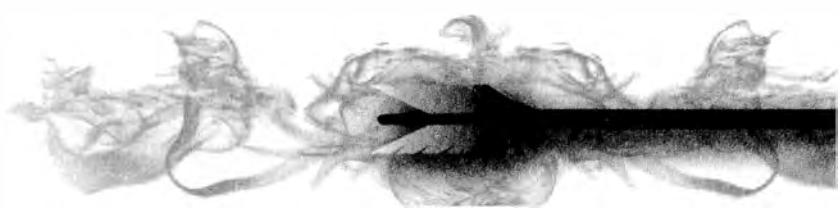

BÜKÜLMÜŞ, PARÇALANMIŞ VE ONARILMIŞ

Açlık Oyunları'ndaki Yaralı Zihinler

Blythe Woolston

Açlık Oyunları serisi, Katniss'in annesinden Haymitch'e ve diğer Açlık Oyunları galiplerinden Katniss'in kendisine kadar ciddi fiziksel ve zihinsel travmalar yaşamış karakterlerle doludur. Blythe Woolston hiç kimsenin Travma Sonrası Stres Bozukluğu terimini kullanmadığını ama bütün göstergelerin ortada olduğunu söylüyor. Wollston TSSB'nin nasıl işlediğini ve Açlık Oyunları'nın tasarımının, sağ kurtulanlar için bu bozukluğu nasıl kaçınılmaz kıldığını ve Katniss, Peeta ve diğerlerinin zaman içinde nasıl iyileşebileceklerini anlatıyor.

Açlık Oyunları üçlemesi kâbuslar görmeme neden oldu. Aslında bu kitaplar beynimin kırmızı çamurlu bir nehrin üstüne süzülen çocuk kemikleri ve ön kapımın dışında, fırtına giderinde bekleyen, ürkütücü sürüngen muttalarla kâbuslar demlerken kullanacağı görüntüler, duygular ve fikirler getirdi. Beynim bu konuda ustadır. Ancak ben uyurken beynimin yaptığı tek şey rüya görmek değildi. Ayrıca anılar da oluşturuyordu. *Yağlı Sae*'nin fare eti ve domuz bağırsaklarından yaptığı karışımı, Prim'in sarkan gömleğini ve tabii ki Katniss'i, alevler içindeki kızı bu yüzden hatırlıyorum.

Katniss'in Prim'e neden "küçük ördek" diye hitap ettiğini büyük olasılıkla hatırlıyorsunuzdur. Bu, öyküde önemli bir detaydır. Ancak eğer siz de benim gibi fareli ve pis çorbadan büyülenmemişseniz, *Yağlı Sae*'nin tarifi uzun dönem hafızada saklanmaz. Bunun nedeni, her bireyin bilgileri elemekle ve anı oluşturmakla görevli, benzersiz bir beyninin olmasıdır. Daha önceki tecrübelerimize bağlı olarak bazı şeyleri fark eder, diğerlerini yok sayarız. Bu süreçte, dünyayla baş etmede daha da uzmanlaşmış bir sistem inşa ederiz. Bir başkasına bir böbrek, karaciğerimizden bir parça ya da kan bağışlayabiliriz ve o hücrelerin işe yarama şansı yüksektir ancak beyin ve anılar nakledilemez. Beyinler tuhaf, kişiye özel üretim, kendin yap türü projelerdir.

Açlık Oyunları özellikle beyni akılda tutarak okumak için iyi bir seridir. Kâbuslar, anılar ve halüsinasyonlar hikâyenin büyük bir kısmını oluşturuyor ve bütün bunlar beynin işlevleridir. Katniss neden öyle davranıyor? Sanırım bu sorunun cevabı kalbini değil, beynini anlamakta yatıyor. Katniss ve tercihlerini anlamak için, önce

BİLİNÇSİZ KİTAPLIĞI

bir beynin dünyayı nasıl algıladığını ve oyunların anlamsız dünyası arenaya atıldığında, beyne neler olduğunu anlamalıyız.

Önce beynin kişinin kendisine, fiziksel dünyaya ve sosyal çevreye anlam vermesine odaklanarak, beynin inşasıyla başlayalım. Bu temelle, hem normal hem travmatik durumlarda anıların oluşmasına bakalım. *Açlık Oyunları* beyinleri büken, kıran ve paramparça eden korkutucu bir tecrübe. Haraçlara bireysel olarak baktığımız zaman davranışları verilen zararı yansıtır. Ardından iyileşmeye, zarar görmüş beyinlerin nasıl tamir olabileceğine ve kitabın sonunda Katniss ve Peeta'nın yollarına nasıl devam ettiklerine bir bakalım.

Beynin İnşası

Daha göbek bağı kesilmeden önce bir profesyonel gibi pompalayan kalbin aksine, beyin daha geç açan bir çiçektir. Bir yeni doğan kalbi, kanı bebeğin eline kadar ulaştırabilir ama o el, haftalar, aylar, hatta belki de aylar boyunca beynin anlamlı kontrolü altında olmayacaktır. Katniss gibi uzman bir okçu olmak için istenen beyin/beden bağlantılarını ilerletmek, hangi yaşta olursak olalım çoğumuzu aşan bir projedir ancak çoğumuzun bilinçli bir çaba harcamadan yapabildiğimiz yürümek gibi bir şey bile, duyusal girdileri ve tepkileri iletecek etkileyici bir sinir ağını gerektiriyor.

Geç gelişim, beyni vücudun geri kalanından farklı kılan tek şey değildir. Kemik ve kasların olgunlaşmak için hücre eklemeleri gerek ancak olgunlaşan beyin, hücreleri eksiltir ve fazla nöronları temizler.

Sonuç daha da etkili bir iletişim ağıdır. Bilim insanları bu süreçten nöron budanması olarak bahsederler.

"Ne kadar az o kadar iyi" yaklaşımı ayrıca beynin dünyayla ilk karşılaşmalarını da yönlendirir. Beyin duyusal izlenimlerden oluşan bir çiçeklenme karmaşasında ilerlemek zorundadır[18]. Bir anınızı genelde dikkate almadığınız her şeyi –kıyafetinizin teninize yarattığı baskı, havadaki vızıltı ve fısıltıların fazlalığı ve görüş açınızın kıyısındaki hareketsiz şeyler gibi– dikkate almaya ayırırsanız, farkındalığın, faydalı bilgi çekirdeklerine dikkat etmek gibi nelerin güvenli biçimde yok sayılabileceğine karar vermek anlamına da geldiğini görürsünüz.

Bebekler kendilerini öğrenmeye adamış araştırmacılardır ve dünya onların laboratuarıdır. Bebek işe kendini keşfetmekle, zihin ve beden arasındaki bağı kurmakla ve temel olarak, araçları kullanmayı öğrenmekle başlar. Gözleri odaklama ve elleri bulma gibi karmaşık görevlerin nasıl yapılacağını keşfetmek için deneme-yanılma yöntemi gerekir. Eller ve gözler koordine olunca, fiziksel dünyanın keşfi hızla ilerler. Örneğin, banyoda suları etrafa sıçratmak suyun doğası ve bedenin bir şeyleri kıpırdatma gücü hakkında bilgi sağlar. Bir oyuncağı yere fırlatmak kusursuz bir yer çekimi testidir ve yer çekiminin güvenirliği ispatlandıktan sonra, iş sosyal bir deneye döner. Biri o oyuncağı kaç kez yerden alıp ona verecektir acaba? Bütün bu aktiviteler kendini, fiziksel ortamı ve sosyal dünyayı keşfetmekle alakalıdır. O temel atıldıktan sonra yeni şeyler öğrenmek ve yeni durumlara yaratıcı şekilde tepki vermek, tecrübeleri depolayacak ve onlara ulaşacak bir sisteminiz olduğu sürece mümkün halde gelir. O sisteme ise hafıza denir.

---

18 Psikolog William James bu tezi 1890'da ortaya koydu. Daha iyisini yapmak güç.

Hafıza Oluverir

Bedenin her tarafındaki hücreler birbirleriyle iletişim kurarlar ancak beyin hücrelerinin ulaşıp bağlantı kurma konusunda sıradışı bir becerileri vardır; diğer hücrelerle, binlerce ama binlerce bağlantı kurarlar. Bir şey öğrendiğiniz, yeni bir anı oluşturduğunuz zaman, bu bağlantılarda bir değişiklik olur. Ancak anı beynin ürettiği bir şeydir, kendiliğinden olan bir şey, öylece var olan bir şey değil. Anı, çekmecede duran bir kaşık gibi, tek bir beyin hücresinde oturup faydalı olmayı bekleyen bir şey değildir. Bir anı beyninizde belirdiği zaman, birbirine bağlı beyin hücrelerinden oluşan belli bir ağ aktifleşti ve bütün o nöronlar birbirleriyle iletişim halinde demektir.

Beyin hücreleri bütün hücreler gibi kimsayal olarak iletişim kurarlar ve beyin hücrelerini etkileyen en güçlü kimyasalların bazıları tehlikeye tepki vermemize yardımcı olanlardır. Bizi hayatta tutacak birtakım becerileri olmasa, beynin daha ne cicili bicili işler yapabileceğinin bir önemi olmazdı. Beynin tehlikeyi tanıması ve nasıl uzak duracağını çözmesi gerekir. Hangi orman meyvelerinin zehirli olduğunu hatırlamak ölüm kalım arasındaki fark anlamına gelebilir. Şimdiki zamanı ve geleceği geçmiş tecrübelerin anılarına dayanarak değerlendiririz. Biz öğrendikçe beyin, hücreler arasında ilintili bağlantı ağları kurarak yeniden biçimlenir.

İnşa ettiğimiz anıların bir kısmı üzerinde kontrol sahibiyizdir. Eğitim temel olarak kasten anılar oluşturmaktan ibarettir. Tekrar tekrar, bir farenin davranışlarını gözlemleyerek geleceğe dair kehanetlerde bulunmak anlamına gelen *myomancy*'yi düşünecek olursanız, o bilgiye ulaşabilir ve kullanabilirsiniz. (Gerçi *myomancy*'yle ilgili bilginin pratik bir beceri olacağı bir geleceği hayal etmek güç.) Eğitimsiz

gelen başka anılar da vardır. Bu istemsiz anılar genelde hayattaki heyecan verici, beklenmedik olaylara bağlıdır; uyanıp yüzünüzde bir farenin dolaştığını görmek gibi. Böyle bir şey olursa, kalbinizin gümbür gümbür atmasına ve beyninizin heyecanlanmasına neden olacak bir kimyasal seli yaşarsınız. Farenin tırnaklarını göz kapağınızda hissettiğiniz an, isteseniz de istemeseniz de hatırlayacağınız bir an olacaktır. Fareler ürkütücü olabilirler ve bu tür bir sürpriz, beyinde, çok güçlü bağların oluşmasına neden olan kimyasalları harekete geçirir. Size zarar verebilecek bir durum karşısında temkinli olmayı öğrenmeniz için tek bir korku yeterlidir. Potansiyel tehlikeye tekrar tekrar maruz kalmak tehlikeli olduğu için faydalı bir durumdur.

Rüyalarınızda fare göremeye ya da küçük fare ayakları hissetmeye başlarsanız bu, o tecrübenin nöronlarınıza yuva yaptığını gösterir. Bilim tam mekanizmayı bilmese de, rüya görmekle dayanıklı ve ulaşılabilir anılar arasında bir bağ var gibi görünmektedir. Her tecrübe rüyada görmeye değer değildir ve gördüğümüz, yaptığımız ya da keşfettiğimiz her şey uzun dönem hafızamızda yer etmez.

Tecrübelerin uzun dönem hafızamızda başarıyla yer etmesi için iki şey gerekli görünmektedir. Önce, tecrübenin ağlı hücreler arasında kurduğu bağlantılar güçlü ve dayanıklı olmalıdır. Anı, beyinde "gerçekleşebilsin" diye, ağın potansiyel reaktivasyon için yerinde olması gereklidir. İkinci olarak, anı "konsolidasyon" denen bir süreçten geçmelidir. Rüyalar günün yeni anı ağları arasında dolaşmak ve onları konsolide etmek için kullandığımız araçlar olabilir. Sonuçta beyin hâlâ bütün bu tecrübelere anlam vermeye çalışmaktadır. Hikâyeler kurmak olaylara anlam vermenin bir yoludur ve rüyalar bir hikâye anlatma ve parçaları bir araya getirme çabası olabilir.

Her şey "normalken" beyin böyle çalışır. Ancak beynin içinde yaşadığı dünya her zaman güvenli ve korunaklı değildir. Bazı sürp-

rizler, vücudunuzdaki ciddi bir sakatlanma ya da kanlı bir kazaya şahit olmak gibi olaylar, bir fareyle karşılaşmaktan çok daha dehşet vericidir. Bu şoke edici tecrübeleri diğer anılarla entegre etmek kolay değildir. Bazen korku silinmez ve hızlı, kuvvetli bağlantıların kurulmasına yardım etmek için tek bir kimyasal duş yerine, beyin o kimyasalları peş peşe dalgalar halinde tecrübe eder. Beynin dinlenmesi, ağları ayıklaması ve olup bitenlere anlam vermesi için zaman yoktur. Bazen dünya, daha çok *Açlık Oyunları* gibidir.

Yaralı Beyinler

Hâlâ bir sandalyenin arkalığına sımsıkı yapışıp geçmiş görüntüler kaybolana dek direndiğim anlar oluyordu. Ben muttalar ve kayıp çocuklarla dolu kâbuslardan çığlıklar atarak uyanıyordum.

—*Alaycı Kuş*'tan

Cornucopia'daki kan gölünün dehşeti sadece birkaç saniye sürmüş olabilir ama o saniyelerde biçimlenen anılar kalıcı ve acı vericidir. Beyin onları daha sonra hatırladığında, genelde hızlı tepkileri olası kılan kimyasal seli bu kez beyni batırır. Korku yatışana kadar, beynin çalışmasına o kimyasallar hâkim olur. Anı ağları, yanıp sönen ışıklar gibi parlayarak ve gittikçe güçlenerek ve korku ile duyulardan oluşan bir geri besleme ilmiği yaratarak harekete geçer. Bir beyin bu tür sorun yaşadığında, belli bir takım semptomlar ortaya çıkar: kâbuslar, geri dönüşler, duygusal uyuşukluk, şiddetli patlamalar. Bunlar TSSB'nin semptomlarıdır. Ayrıca, Katniss Everdeen ve diğer haraçların Açlık

Oyunları travmasını yaşadıktan sonra çektikleri başka cefalar da söz konusudur.

TSSB semptomları üç farklı kategoriye ayrılır.

Hafızayla İlişkili Sorunlar

Ürkmüş bir beynin yarattığı bir anı genelde çok aktif, çok güçlü ve diğer anılarla konsolide edilmesi güç bir anıdır. Böyle bir anı oturma odanızda aniden beliren bir elektrikli testere gibidir. Elinizin altında olması faydalıdır ama nereye koyacağınızı gerçekten bilemezsiniz. Testere bir şeyleri kesmek içindir ama yeri, gümüş çatal bıçak çekmecesinde, biftek bıçaklarının yanı değildir. Buzdolabına ya da kitap rafına da ait değildir. Bu yüzden, ne yapacağınıza karar verene kadar merdivene bırakırsınız. Bu bir sorundur. Testere ayak altındadır. Ayağınıza dolanmaktadır. Bazen takılırsınız, canınız yanar. En kötüsü bazen, hiç uyarmadan kükremeye ve siz de dahil her şeyi tehdit etmeye başlar.

Bir elektrikli testere anısıyla yaşamak, yoğun bir şeydir. Beyin anıyı öğrenip, depolamak için debelenirken, tekrar eden nükseden kâbuslar yaşanabilir. Korku, gerçek korku kâbusa tepki olarak yüzeye çıkar ve bu anıyı daha da güçlendirir. Günlük hisler –bir koku, yanıp sönen bir ışık– orijinal ve dehşet verici tecrübeyle bağlantılı olabilir ve *flashback* denilen, canlı ve istemsiz anıların tetikleyicisi[19] olabilirler. *Flashback*'ler, anı gibi görünmezler. Gerçek gelirler. Beyin anıyı şu an ve korkucu bir gerçeklik olarak yaşar. Katniss için, Snow'un beyaz

19 Hepimizin tetikleyicileri vardır ama anılarımızın çoğu davetsiz ve acı verici değildir. Araba cilası kokusu size ağabeyinizle geçirdiğiniz bir yaz gününü hatırlatabilir ya da bir meyan kökü yudumu sizi zamanda geri götürüp ayakkabılarınızı bağlamayı öğrendiğiniz güne ışınlayabilir.

BİBLİOTEK KAKTÜS TEAM

gülleri güçlü bir tetikleyicidir. Bariz bio-mühendislik ürünü kokuları, Katniss'in Snow'la karşılaşmalarına kuvvetle bağlıdır. Kan ve çiçek karışımı o kokuyu almak, onun huzurunda olmak gibidir. Snow'un Katniss'in 12. Mıntıka'ya döndüğünü öğrenmesinin ardından vazoya bir gül bırakması da bu yüzdendir. Bir bağlantı kurduğunu ve onu korkutacak bir tetikleyicisinin olduğunu bilmektedir.

Kaçınma

Kaçınma acıya verilen temel tepkidir. Esastır. Arılar sokar; arılardan uzak dur. Benzer şekilde, bir tetikleyici acı veren bir anıyı harekete geçirince, tetikleyiciden uzak durmak da mantıklı bir tepki gibi gelir. Ancak arılardan kaçınma ayrıca gülleri, karahindibaları ve hatta balı da hayatınızdan çıkarmak anlamına gelebilir. Feda edilmiş çok fazla güzellik ve tatlılık demek.

Çok daha yüksek bir bedel taşıyan başka bir kaçınma biçimi de duygusal uyuşukluktur. Burada da mantık basittir. Hissedemiyorsanız sizi incitemez. Ancak uyuşmak sadece nahoş olanları değil, bütün duyguları yavanlaştırır. Katniss'in annesi bu duygusal kapanmanın ve sonuçlarının erken örneğidir. Maden patlamasından sonra duygusal acıdan kaçınmak için o kadar uyuşur ve içine kapanır ki kızlarına bile faydası olmaz. Acıyı köreltmek, mutluluğu da köreltmektir ve kederden kaçınmak, sevgiden kaçınmaktır. Katniss annesine kızgındır ama onun örneğinden ders de çıkarmaktadır. Katniss'in kendisiyle ilgili ifşa ettiği şeylerden ilki asla evlenmemekte, asla çocuk sahibi olmamakta kararlı olduğudur; çünkü o çocukların toplamadan korunabilecekleri bir gelecek hayal edememektedir. Katniss daha haraç ilan edilmeden önce, oyunlardan zarar görmüştür. TSSB mağduru

pek çok çocuk gibi o da kısaltılmış bir gelecek duygusuna sahiptir. En kötüsünü beklemektedir çünkü o ana kadar en kötüsü olmuştur. Gale'ın asla bir av partnerinden daha fazlası olamayacak olması bu yüzdendir. Katniss kız kardeşi Prim ve Gale'ın küçük kardeşi Posy gibi, zaten dünyada olan çocukları savunmak için kendi hayatını feda edecektir ama dünyaya daha fazla rehine vermeyecektir. Mutsuzlukla dolu bir dünyadan kaçınabilecekse sevgi dolu bir dünyadan vazgeçmeye razıdır.

Hiper-farkındalık

Tehlikeli bir dünyada dikkat etmek önemlidir. Karşıdan karşıya geçmeden önce iki tarafa da bakmaya değer. Çıngıraklı yılanların olduğu kırsal bir alanda dolaşırken ayağınızı nereye bastığınıza dikkat etmeye değer. Hortum sirenleri çaldığında bir sığınak aramakta fayda vardır. Ancak travmatik bir tecrübe içsel kontrollerinizi darmadağın edebilir. Size her an yoğun bir caddedeymişsiniz ve çıngırak yılanlarıyla dolu bir hortum üzerinize geliyormuş gibi gelebilir. Havadaki vızıltı ya da fısıltıları ya da görüş alanınızın kıyısındaki şeyleri yok saymak güvenli gelmez. Sürekli "kırmızı alarm"da olan bir sinir sistemi için tehlike her an her yerde fırsat kollamaktadır.

Normal fakındalıkla hiper farkındalık arasındaki farka dair bir fikir edinmek isterseniz, parmak boğumlarınızı bir peynir rendesine sürtün, sonra kesiklerin üstüne limon suyu dökün. Normalde, cildiniz o sinirleri korur. Ancak hiper farkında bir beyin için, koruma, dünyayla arasında bir bariyer yoktur. Her şey –küçücük bir ses ve omuza her masum dokunuş– kesiğe damlatılmış limon suyu gibidir.

BELGESİZ OLSUN KİTAPLAR FEAM

Yok sayamazsınız. Her şey can yakar. Hepsinin bir anlamı olabilir ve büyük olasılıkla o anlam tehlikede olduğunuzdur.

Uyku imkânsızdır. Beyin yeni anıları sağlamlaştıramadığı için konsantre olmak ya da öğrenmek zordur. Çünkü beyin verilerin sürekli hücumuyla meşguldür. Ani çıkışlar, haksız bile olsa, doğal bir tepkidir. Hiper farkındalık beyni iz sürücü arıların zehri gibi allak bullak eder.

Korku ortamı haraçların beynine zarar verir ve olayları ekrandan izleyen seyirciler bile televizyonda gösterilir. Bu tesadüfi değildir. Oyunlar bir korku ve kontrol aracıdır. Piyangolar, gösteriler için müsrif hazırlıklar ve arenadaki felaketlerin hepsine oyun kurucular tarafından ince ayar çekilmektedir. Hayatta kalan haraçlara baktığımız zaman, hayatlarının uzun vadeli çöküntüsünün bariz olduğuna hiç şüphe yoktur.

Bükülmüş, Kırılmış, Parçalanmış: Açlık Oyunları'ndan Hayatta Kalanlar

... çoğu o kadar çok zarar görmüştü ki doğal içgüdüm ancak onları korumak olurdu.

—*Ateşi Yakalamak*'tan

Açlık Oyunları'nda sağ kurtulan haraçlardan bizim ilk tanıştığımız Haymitch Abernathy sahneden aşağı yuvarlandıktan sonra sedyeye götürülmesi gereken, biraz soytarımsı, hırıldayan bir ayyaş. Çok fazla güven uyandırmıyor. Katniss ve Peeta onu kasabanın sarhoşu

olarak tanıyorlar ama Effie Trinket'in, sivri burunlu ayakkabılarıyla Haymitch'in kusmukları arasında zıplarken azarladığı gibi, o çocukların tek can simidi. Onun okul hocalığı ölüm ile yaşam arasında bir fark yaratabilir. Elbette Haymitch de bunu biliyor ve hiç kimse, sendeleyecek kadar sarhoş olmanın, hayat kurtarmak için en azından birazcık çaba sarfetmekten daha önemli olduğunu düşünecek kadar bencil değildir.

Kendini alkolle iyileştirmek ya da uyuşturmak, TSSB'den muzdarip insanlar arasında yaygındır. Alkol kaygıyı körelten ve uykusuzlukla savaşan bir yatıştırıcıdır. Narkotiklerin de benzer bir cazibesi vardır. Haymitch çok parası olduğu ve yapacak daha iyi bir işi olduğu için ayyaş değil, Çeyrek Asır Oyunları'nı görecek kadar yaşadığı için ayyaş. Potansiyel katilinin kafasına bir balta yemesine şahit olduğunda bağırsaklarını ellerinin arasında tuttuğu için… Sonrasında yirmi dört yıl boyunca bu tecrübe hatırlatıldığı, kendi mıntıkasından çocukların acı çekerek ölmelerini izlerken o çaresizliği ve korkuyu tekrar yaşamak zorunda bırakıldığı için… Haymitch, bir TSSB yaşadığı ve semptomlarını tedavi etmenin bir yolu olmadığı için içiyor. Ve yalnız da değil.

Çeyrek Asır Oyunları'ndan sağ kurtulanların hepsi oyunların verdiği hasarın işkencesini yaşıyorlar. Bazılarının, Peeta ve Beete gibi, belli fiziksel sakatlıkları var. TSSB semptomları da en az o kadar aşikâr. Bedenin ve zihnin kopukluğu, konuşma güçlüğü, kaygı, kaçınma ve kâbuslar; bunlar travmatik tecrübenin neden olduğu sakatlıklardır. Bu bir tesadüf değil. Oyunlar iyi tasarlanmış korku araçları ve sağ kurtulanlar üzerindeki kalıcı hasarları en önemli işlevlerinden biri. Galipler eve döndüklerinde de Açlık Oyunları'nın silahı olmaya devam ediyorlar. Haymitch gibi hayatta kalan haraçlar yeni bir statü, hatta yeni bir evle ödüllendiriliyorlar ve sadece göreceli zenginlikleri yüzünden değil, ne onların ne de başkalarının mıntıkanın

diğer haracının geri dönmediğini unutamayacak olmalarından ötürü tecrit ediliyorlar. Galipler, korkunç toplumsal kaybın hatırlatıcıları. Gösteri, Capitol vatandaşları için "eğlence" olabilir ama mıntıkalarda yaşayanlar için travmatik bir olay. Cızırtılı ekranda, çocuklarının ya da arkadaşlarının ölümünü çaresizlik içinde izlemeleri isteniyor ve oyunların günlük hatırlatmalarıyla bir arada yaşıyorlar.

Şu beyin inşa etme olayını hatırlıyor musunuz? Açlık Oyunları bunu yerle bir ediyor. Kişinin benliğini yere çalıyor, kuralların işlemediği fiziksel bir dünya kuruyor ve sosyal ilişkilerinin kumaşını lime lime ediyorlar. Katılımcılar, her şeyden önce yeniden sınıflandırılıyorlar; onlar artık insan değil, "haraç"lar. Benlik parçalanıyor ve televizyon ekranlarında gözlemlenen imaj olarak yeniden paketleniyor. Arenada maddi dünya öylesine manipüle ediliyor ki hiçbir şeye güvenilemiyor. Kelebeklerin zehirli iğneleri var ve boğucu fırtınalar eşliğinde gökyüzünden kan yağabiliyor. Son olarak, karşılıklı işbirliği ve cinayet tabusu gibi sosyal anlaşmaların en temelleri çiğneniyor.

Benliğin Çözülmesi: Bedeni Kaybetmek

"Makyaj yüzümün çukurlarını doldurup çehreme keskin çizgiler katmıştı."

—Açlık Oyunları

Üç cilt katmanını söküp atan "tam bir cilalamayı" da içeren bakım kısmı, haraçların sorunlarının en hafifi gibi görünebilir. Aynı şekilde mücevherler ve kadifelerle sarmalanmak da. Ancak, bu şatafat Capitol izleyicileri için "eğlence"nin kalitesini artırmaktan çok daha fazlasını

yapıyor. Derinlere kadar kesik atan bir alt mesaj var. Ve bu çok basit bir mesaj: Bir haraç insan değildir. Bir bedenden, oynanacak, yok edilecek ya da satılacak bir mülkten ibarettir.

Finnick Odair bunu iyi biliyor. Katniss'e ifşa ettiği gibi, yaşayan haraçlar arasında en güzeli olan o, Başkan Snow tarafından yıllarca fuhuşa zorlanır. Rastgele cinsel ilişkilere kendi zevki için girmemiş, en yüksek fiyatı veren kişiye satılmıştır. Reddetmenin bedeli, Finnick'in sevdiği tek insanın, savunmasız Annie'nin ölümü olacaktır. Tanım olarak, Finnick tecavüze uğramış ve kendi iradesi dışında cinsel ilişkiye zorlanmıştır. Tecavüz travmatik bir saldırı ve yaygın bir TSSB nedenidir. Ve zihnin bedenden kopması, buna verilen defansif bir tepkidir. Finnick'in işlevsel, sağduyulu ve görüntüde kontrollü olmasına izin verir. Ancak Annie isyan sırasında tehlikedeyken, zihin ve beden arasındaki bir pazarlık çöker ve Finnick, TSSB'ye bağlı depresyona, dalgınlığa ve konsantrasyon dağınıklığına sürüklenir.

Zihin ve beden arasındaki bağın kopukluğunun bir başka işareti, haraçlarda görülen anlamlı konuşma becerisinin kaybıdır. Dilleri ceza olarak kesilen Avox'ların suskunluğunun aksine, Çeyrek Asır Oyunları haraçlarının tuhaf konuşma şablonları beyin kaynaklıdır.

Annie ve Wiress da cümle ortasında sohbetten kopmaktadırlar. Annie çekilir ve "konuşmanın tuhaf noktalarına güler." "Annie'nin kulaklarını kapatıp gerçeklikten çıktığı" zamanlar, onun kendi kaçınma ve kopma döngüsünün bir parçasıdır. (*Alaycı Kuş*) Yüksek bir ses ve başka bir tetikleyici şimdiki zamanı geçmiş kadar acı verici kılınca, Annie'nin bağlantısı bir gidip bir gelmektedir. Wiress'ın da konuşma sorunları vardır. Gerçi onun davranışı Annie'ninkinden farklıdır. O "kafasındaki bir şeyle" ya da bir kuru saman parçasıyla bile kolayca dalgınlaşır. (*Ateşi Yakalamak*). Beete onun tercüman-

lığını üstlenir. Onu tamamlanmamış fikirleri tamamlayacak kadar iyi tanımaktadır. Büyük olasılıkla, ikisinin bu tür bir bağ kurması uzun senelerini almıştır ama Cornucopia'daki kan gölünde iki dakika, Wiress'ın iki hece dışında, "tik tak", bütün dilini kaybetmesine yeter. Bu, iletişimde kahramanca bir çaba ve diğerlerinin mesajını anlamalarıyla hayatlarını kurtaran bir ifadedir. Ayrıca sıradışı yaratıcılıktaki sezgisel beyninin –kaçık olsun ya da olmasın– çalışmak için çaba harcadığının kanıtıdır. TSSB mağduru insanlara musallat olan "İsviçre peyniri"nin bunaltıcı bir yönü de şudur; ne demek istediklerini çok iyi biliyorlar ama kelimeler silinmiş gibi. Katniss de kendi payına, Prim'in ölümünün ardından tamamen sessizleşiyor. Zihinsel olarak Avox oluyor.

Bu, Katniss için zihin ve beden arasındaki bağlantının ilk kopuşu değil. Rue'nun ölümünün ardından uyandığında, basit işler bilinçli çaba ve dikkat gerektiriyor. Artık kendisi gibi değil... Onun yerine Katniss adındaki bir kıza ne yapması gerektiğini söylüyor: "Kendime yerine getirmesi çok basit olan birkaç emir verdim. 'Şimdi kalkıp oturuyorsun, Katniss. Şimdi su içmen gerek, Katniss. Bu emirleri ağır ve robotlara özgü hareketlerle uyguluyordum.'" (*Açlık Oyunları*) Daha sonra oyunların en can alıcı anlarını izlemek zorunda kalınca, kendini görmek Katniss'in yeniden dağılmasına neden oluyor. "Sanki içimde bir şeyler kapanıyor ve hiçbir şey hissetmeyecek kadar uyuşuyordum. Başka bir Açlık Oyunları'ndaki yabancıları seyreder gibiydim." (*Açlık Oyunları*)

Arena: Güvenilmez bir Dünyada Güvensizlik

Bu pek saldırgan bir hareket sayılmazdı ama arenadan sonra aşinası olmadığım her dokunuşa savunmaya geçerek tepki verer olmuştum...

—Alaycı Kuş

Tsunami, kasırga ya da deprem gibi doğal afetler beklenmedik felaketlerdir. Dünyayı bir anda tepetaklak eden ve arkalarında ölüm ve enkaz keşmekeşi bırakan olaylara psikolojik olarak hazır olmak imkânsız. Evler moloza dönüşüyor ve bazen manzara bile tanınmaz oluyor. Bu ani yıkımı yaşayanlar, artık hiçbir şeyin güvenli ya da korunaklı gelmediği düşmanca bir ortamda, zor durumda kalıyorlar. Bütün bunlar, zihin için çok fazla. Sonuç olarak, felaketlerden sağ çıkan pek çok insan kaygı taşıyor, kâbuslar görüyor ve bu kişilerde başka TSSB semptomları görülüyor.

Açlık Oyunları arenası, doğal olmayan felaket için özellikle tasarlanmış. Dışarıdan yönetilen orman yangınları, çığlar ve seller, oyunların stres ve kıyımına ekleniyor. Arenada geceleri inen sis, bir sinir gazı ve çiçeklerden yükselen parfüm, hem de zehirli... Yerçekimi bile askıda; bu yüzden uçurumdan aşağı atılan bir taş, doğa kanunlarından bağımsız, tekrar yukarıya uçuyor. Ortamda güvenilir hiçbir şey yok. Ayak altındaki toprak her an, merkezkaç gücü bedenleri havaya savuracak kadar hızlı dönmeye başlayabilir.

Arena gerçek hayvanların kâbus versiyonlarıyla dolu; tüylü küçük sincaplar etobur sürü hayvanları... maymunların çakı gibi pençeleri var ve kuşların şarkıları işkence gören çocukların seslerini andırıyor. Tehlikeli olmanın, oyunlar için yetmediği ortada. Öyle olsa, arena

çıngıraklı yılanlarla dolu olurdu. Psikolojik dehşet de en az zehir kadar önemli. Bir vahşi köpek sürüsü sizi öldürebilir ama size, ölü bir kızın zümrüt rengi güzel gözleriyle bakan bir mutta? Daha kötü. Çok daha kötü.

Güvenli tek bir yer yok. Sürekli korku var ve beyin, tepki olarak hiperuyanık bir duruma geçip orada takılı kalıyor. Peeta'nın dediği gibi, "Pembe gök, ormandaki canavarlar ve kanınıza susamış haraçlar asıl gerçekliğiniz haline geliyor." (*Alaycı Kuş*) Ve bu olunca, dünyaya yeniden güvenmek çok zorlaşıyor. Bütün dünya, arena demek. Yer çekimi güvenilir, oyunlar bitmiş olsa da beyin, güvenlik ve korunaklılığın illüzyon olduğunu öğreniyor.

Sosyal Dünya: "Sana ve Bana Kadar İnsin İstemiyorum."

> *"Ona bir insanı öldürmenin sonrasında yaşanılanlar ve hissedilenler hakkında ne diyeceğimi bilmiyordum. O insanların yakanızı asla bırakmadıklarını nasıl anlatabilirdim?"*
>
> *—Alaycı Kuş*

Beyni inşa haldeki bebek, konuşmayı öğrenmesinden çok önce, bize sosyal bir dünyanın ne kadar derinlerine kakılmış olduğumuzu gösterecek şeylere sahiptir. Bir deneyi özellikle açıklayıcı bulurum. Altı ve on aylık arası bebekler, belirgin geometrik biçimlerin "tırmanıcı", "yardımcı" ve "engelleyici" rollerini oynadıkları bir kukla gösterisi izlemektedirler. Küçük kırmızı daire dik bir yokuşu tırmanmaya çalışır

ama başaramaz. Sonra mavi kare gelir ve daireyi yokuş yukarı iterek "yardım" eder. Bir sonraki sahnede, sarı bir üçgen belirir ve yardım etmek yerine yolu tıkar ve daireyi tepenin dibine iter. Gösterinin sonunda bebekler kuklalara ulaşabilir hale gelince, toplum yanlısı mavi kareye dokunmak için uzanır ve sarı üçgenden uzak dururlar.

Bu deney, beynin iyi ve kötü davranış arasındaki farkı ne kadar hızlı ayırt ettiğini ve bizlerin "yardımcılarla" müteffik olmayı nasıl derinden arzuladığımızı ortaya çıkarır.

Bunun arenada ne anlama geleceğini düşünün. İttifaklar kuruluyor ama çözülmek zorundalar çünkü Maysilee Donner'ın Haymitch'e söylediği gibi, "Sana ve bana kadar insin istemiyorum." Oyunlar bu şekilde, haraçların müteffik ile katil arasındaki çizgiyi aşması için tasarlanmış.

Bu söz nasıl var oldu? Neden bazı insanlar başka insanları öldürmek konusunda bu kadar isteksizler? Beynin bakış açısından, bir geyiği, bir sincabı öldürmek ile katil olmak arasında ne fark var?

Bir kısmı içgüdüsel olabilir; memelilerin çoğu kendi türlerinin fertlerini öldürmek konusunda direnç sergilerler. (Bu kuralın, genelde açlık ya da üreme arzusuyla tetiklenen bazı istisnaları var.) Başka insanları öldürme isteksizliği sosyalleşmenin bir sonucu olabilir. Çocukken başkalarına güvenmeyi öğrenme paketinin bir parçası olabilir. Kökeni her ne ise öldürmenin psikolojik bir vergi gerektirdiği açıktır. En bariz veri, hepsi savaşı yaşamış bir grup asker üzerinde yapılan bir çalışmadan gelmektedir. Grubun bütün üyelerinin benzer hayati tehlike ve diğerlerinin ölümlerine şahit olma tecrübeleri yaşamış olmalarına rağmen, savaş sırasında başka bir insanı öldürdüğünü

bilenler, bir travmaya daha meyillidirler. Beyin bir başka insanı öldürmeyi travmatik bulmaktadır[20].

Aslında başka insanları öldürme direncini yenme, askerî eğitimlerin öncelikli işlevlerinden biridir. Askere tereddüt etmek yerine, hızlı tepki vermeyi ve tetiği çekmeyi öğreten simülasyonlar savaş alanında bir avantajdır. Benzer şekilde, Kariyer haraçları, arenaya diğerlerinden avantajlı olarak adım atarlar. Daha büyük fiziksel eğitimleri, onları saldırgan olmaya istekli kılan psikolojik eğitimlerinin yanında daha önemsiz bir rol oynar.

Bazen eğitim çok fazla işe yarar. 2. Mıntıka haracı Titus katil olma tabusunu aşıp öldürmek konusunda fazla iyi olmuştur. Sonra bir yamyama dönüşür. Bu, Capitol –ve mıntıkasındaki izleyiciler– için bile fazladır. Titus iyi zamanlanmış bir çığla oyundan siliniverir. Aşılamayacak çizgi çok incedir. Görünüşe bakılırsa, Enobaria'nın başka bir haracın gırtlağını dişleriyle –daha sonra sivriltip altınla doldurttuğu dişleri– parçalaması sosyal olarak kabul edilebilir ancak ölünün etini gerçekten yemek yasaktır.

Avcı Katniss ölümle diğerlerinden daha fazla tecrübe yaşamıştır. Öldürmeyi bilir. Avlanmakla katil olmak arasındaki farkı da bilir. Bir silahının ve uzmanlığının olmasına rağmen, doğrudan can almaktan olabildiğince kaçınır. Katniss 1. Mıntıka'daki çocuğu ancak Rue saldırıya uğrayınca vurur. Daha sonra, Katniss olayları gözünde tekrar canlandırır ve bunun ne anlama geldiğini düşünür. Çocuk onun öldürdüğü ilk insan, niyeti bu olduğu için öleceğini bildiği ilk kişidir. Oku atma eylemi, daha önce avlanırken sayısız kez yaptığından çok farklı değildir ama cinayet işlemek ve başka bir insanı öldürmekle ilgili gerçeği bilir. Peeta'nın daha sonra söylediği "Bunun

20 Bkz. Maguen, Journal of Traumatic Stress, Şubat 2010, "*Irak Savaşı Gazilerinin Zihinsel Sağlık Semptomları Üzerinde Öldürmenin Direkt ve Endirekt Etkileri.*"

bedeli, olduğun ve olacağın her şey olabilir" gerçeğini bilir. (*Alaycı Kuş*) Katniss yayı çeker. Ok hedefini bulur. 1. Mıntıka'dan gelen çocuk ölmüştür ve Katniss çocuğu neden umursaması gerektiğini bilmese de beyni o olayları yeniden canlandırırken, tekrar tekrar gördüğü tek şey Rue'nun ölümü olmaz. Okunun oğlanın boğazını delişini de görür. Onun için ağlayan aileyi düşünür. Onu seven ve döneceğini uman bir kız arkadaşı var mıydı, acaba diye merak eder. Şartlar ne olursa olsun, o çocuğu öldürmek, Katniss'in beyninin kolay kabul edeceği bir şey değildir. Tepkisi ister içgüdüye ister kültüre dayansın, sonuç önemli bir travmadır.

Onarma

"İnsanın kendini toplaması, dağılmasından on kat daha fazla çaba gerektiriyor."

—Alaycı Kuş

Alaycı Kuş'un sonunda, Katniss dikkatlerin odağı olmaktan çok uzaklaşmış ve neredeyse bomboş bir 12. Mıntıka'ya yerleşmiştir. Snow ve olası halefi Coin'in resimden silindikleri isyan sonrası dünyanın Katniss'e ihtiyacı yoktur. O rahatsız edici bir anıdır.

İsyan sırasında gerekliydi ama artık değil. Dünya sadece unutmak istiyor ve Katniss ortada olduğu sürece unutamazlar. Bu yüzden, yeni bir dünya kurmaya çalışanların acı verici anılarını tetikleyemeceği bir yere saklanmıştır. O insanların kendileri için kuracakları yeni hikâyelere sığmaz. O hikâyeler alevler içindeki kızı ya da Alaycı Kuş'u

BELGESEL KİTAPLAR TEAM

da içerebilir ama ya hayatı neredeyse katlanılmaz bulan, kırık dökük bir genç kadını? Hayır. Gerçek Katniss o hikâyenin parçası olmayacaktır. Onun hikâyesi farklıdır. Bu bir yavaş iyileşme ve küçük teselliler hikâyesidir.

Bu hayali, gelecekte bile kırmak, tamir etmekten kolaydır. Capitol, bir zihni travmatik ve sahte anılarla zehirleme konusunda teknik bir yeterliliğe sahiptir. Peeta'yı zapt edişleri ve onu Katniss'e karşı kullanılacak bir silaha dönüştürmeleri bu sayede olmuştur. Aksi tedavi, acı verici bir anıyı, kimyasal ya da teknik araçlarla yok etme, Açlık Oyunları dünyasının tıbbi bilgisinin parçası değil gibidir. Peeta hangisine inanacağına karar vermek için anılarını ayıklamak zorundadır.

Burada ve şimdi, hâlâ TSSB'nin yapbozunu çözmeye çalışıyoruz. Yakın zamanda, John Hopkins'deki araştırmacılar travmatik anıları fare beyninden bir proteini çıkararak silebildiklerini açıkladılar[21]. Bu büyük bir olay ancak Peeta'ya, Katniss'e ya da gerçek dünyada TSSB hastalarına bir faydası yok. Bu soruna kolay bir çözüm bulmaya çok uzağız.

Öyleyse kırık olan nasıl tamir edilebilir? Katniss gördüğü zarardan sonra iyileşebilir mi? Kısa cevap bir daha asla aynı olmayacağıdır. Asla, travmaya maruz kalmaması durumunda olacağı insan olmayacaktır. Stres, kayıp, şok. Bunları geri almanın yolu yok; tıpkı Prim ve Rue'yu kurtarmanın yolunun olmadığı gibi. Katniss her zaman kâbuslarla boğuşabilir. Bir tetikleyici onu şaşırtıp unutmak istediği bir anıyı harekete geçirebilir. Ancak ilerleme kaydetmek mümkündür ve Katniss bunu elinden geldiğince iyi başarmaktadır.

Peeta bize iyileşmeye giden yolu gösterir: Resim yapar. Rüyalarına musallat olan korku sahnelerini yeniden yaratır. Yok saymak

21 Hep fareler... Cidden hafıza araştırmalarındaki ilerleme şaşırtıcı. Ben bu denemeyi kaleme alırken sayısız büyük başarı ilan ediliyordu.

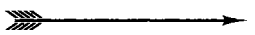
BİBLİOTEK KATNİSS TEAM

yerine, bu görüntülere odaklanmak çelişkili görünebilir. Belli ki Katniss de"Ben arenada yaşananları unutmak için debelenirken sen her şeyi yeniden canlandırmışsın…" (*Alaycı Kuş*) derken böyle düşünüyordu. Yine de Peeta gerçekten iyi yoldadır. Kendi kâbusları bitmemiştir ama fırçayı elinde tutarken, resim yaparken, görüntülerin kontrolü ondadır. Onları anısından silemeyebilir ama resimle hikâyesini anlatabilir. O görüntüleri, beyninin duyguya –özellikle korkuya– adanmış kısmından çıkarma ve beynin başka yerlere kaydırma prosesini sürdürüyor. Hızlı olmuyor ama resimleri ilerleme kaydetmenin bir yolu. Hikâyeyi ifade etmek, gerçeği yeniden şekillendirmek, yeniden kurmak için fırsat. Fırçayı tutan el, beynin istediğini yapıyor. Zihin ve beden yeniden bütünleşiyor. Anı, bir kez korku alanından çıkınca, kaçması ve uyanık olduğu her ana davetsiz misafir olması daha az mümkündür.

İlerlemenin çoğu, Finnick'ten Katniss'e, Katniss'ten Peeta'ya geçen sicim parçası gibi küçük bir teselliyle geliyor; anahtar şu ana, şimdiki zamana odaklanmakta. O sicim parçası, başlangıçta dikkat dağıtmaktan ibaret olabilir ama çok güvenilir. Orada. Gerçek. Ve yardım ediyor. En sevdiğiniz renk yeşil, benimkiyse turuncu. Siz ayakkabınızın bağcığını her zaman çift fiyonkla bağlarsınız. Bunlar gerçek olan ufak şeylerdir. Bu küçük gerçekleri bilmek, dünyayı bir kez daha kurmaya başlamak ve ona güvenmeyi yeniden öğrenmek için iyi bir noktadır.

Hafıza tetikleyicileri daha az tehlikeli bir hal alır. Bir çuha çiçeği, kasti bir hatırlatıcı, bir anmalık olarak dikilebilir. Karahindibalar, yangının her şeyi karaya çaldığı yerlerde açabilirler. İyi anılar böyledirler işte; küçük ve ısrarcı. Katniss'in gördüğü her iyiliğe dikkat etmesi de bu yüzdendir. O gerçekten alaycı kuş gibidir. Geçmişte savaşta bir araç, bir silah olmuştur ama şimdi hayat onun için ilerlemenin bir

yolunu bulur. Bu çok uzun bir yoldur ama güvenli bir yerde, onu kahramanlık talep etmeden seven az sayıda insanla, dünyaya çocuk sahibi olacak kadar yeniden güvenir ve unutulmaması gereken her şeyle ilgili o kitabı hazırlar. Bir gelecek hayal eder. Bunun için, alevler içindeki kız olmak için gerekenden daha fazla cesaret gerekir.

BLYTHE WOOLSTON, *TSSB ile (aslında hayır, teorik fizik ve yasla…) baş etmekle ilgili bir roman olan* The Freak Observer*'ın yazarı. MRSA enfeksiyonun (hayır, aslında iki kankanın bol bol alabalık avlamayı içeren yol hikâyesi…) izleriyle yaşamayı öğrenmekle ilgili ikinci kitabının, Carolrhoda Lab tarafından Şubat 2012'de yayımlanması planlanıyor. Çoğunlukla Montana'da yaşıyor. Sanal âlemdeki varlığını BlytheWoolston.com'da sürdürüyor.*

BELONGS TO
#AMIGS TEAM

ALAYCI KUŞ'UN POLİTİKASI

Sarah Darer Littman

Reality TV Açlık Oyunları'nın tek ilhamı değildi. Terörle Savaş sırasındaki televizyon haberlerinin de rolü vardı. Ve habercilik Sarah Darer Littman'ın iyi bildiği bir şey. O sadece bir genç yetişkin yazarı değil; politik içerikli köşesi, savaşın hararet sırasında da devam eden bir köşe yazarı. Panem'deki savaşla bizim dünyamızdaki, savaş arasında tedirgin edici ve sadece Başkan Snow ve Coin değil, Peeta, Gale ve hatta Katniss hakkında düşünce şeklinizin değişmesine neden olabilecek paralelliklerin altını çizmek için tecrübelerini kullanıyor.

Belki de politik geçmişimden ötürü, Suzanne Collins'in *Açlık Oyunları* serisini okurken odak noktam, hiçbir zaman pek çok okuyucu için olduğu gibi Gale ya da Peeta olmadı; aşk bir alt konuydu. Üniversitede siyaset bilimi eğitimi aldım ve kitap yazmadığım zamanlarda Hearst gazetesi için köşe yazarlığı, CT News Junkie ve My Left Nutmeg'in de aralarında olduğu farklı siyasi platformlarda yazarlık ve blog yazarlığı yapıyorum. Benim kafamda, *Açlık Oyunları* üçlemesi her zaman daha çok "sistemle" –çocukların televizyonda yayınlanan oyunlarda ölümüne savaşmasına izin vermekle kalmayıp bunu dayatan bir politik sistemle– alakalı oldu.

School Library Journal'in bir röportajına göre, Collins, *Açlık Oyunları* için ilhamını, bir gece televizyon kanalları arasında dolaşırken, savaş haberciliği ve Reality TV programlarının benzerliğini görerek, Irak'taki savaş ile Reality TV arasında çizdiği hayalî bir çaprazdan aldı. Suzanne Collins'le tanışma ayrıcalığını hiçbir zaman elde edemememe ve politik görüşü hakkında bilgi sahibi olmama rağmen, *Alaycı Kuş*'ta ele aldığı temalarla, bizim Bush'un Terörle Savaş politikası üzerinden millet olarak mücadele ettiğimiz meselelerin arasındaki esrarengiz benzerliğin kaza olduğunu sanmıyorum.

Alaycı Kuş'u okurken, Katniss üzerinden, sekiz senelik Bush yönetimi sırasında yaşadığım çaresizliği, bunalmayı, öfkeyi ve karmaşayı; belli din ve etnik grupların politikacılar ve medya figürleri tarafından şeytan gibi gösterildiklerini gördüğümde hissetmeye devam ettiğim ülkeme bir aynanın içinden bakma duygusunu bir kez daha yaşadım. Amerikan vatandaşlarının düşman muharipler olarak seçildikleri ve senelerce *ihzar emri* (gözaltındaki kişinin suçunun tespiti için mahkemeye çıkarılmasını temin eden emir) hakkı olmadan

BELGESEL KAVRAS TEAM

tutulduklarını okuduğumda hissettiğim çaresizliği tekrar yaşadım. Hükümetimizin, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Japon subaylara cezai takibat açtığımız, işkence olarak kabul edilmiş su tahtası yöntemini kullanmakta olduğunu, ancak bu konuya milli değerlerimiz ve uluslar arası hukuktan gelen hassasiyetimizi giderme teşebbüsüyle, Orwell'e özgü şaşırtmacalı "ileri sorgulama teknikleri" ifadesini kullandığını duyunca, damarlarımdan aynı öfke aktı. Belki de bu kitabın bende yer etmesi ve okumamın üstünden aylar geçtikten sonra bile beynimde vızıldayıp durması bu yüzdendir.

Tarihimizin bu karanlık döneminin benim için özel bir yankısı var çünkü o yıllar, *Greenwich Time*'da düzenli politika yazarı olarak yeni yeni tecrübe kazanmaya başladığım yıllardı. Ocak 2003'te, Irak Savaşı arifesinde başladım. Belki de, George H.W. Bush'un büyüdüğü ve Bush ailesinin köklerinin olduğu, baskın biçimde cumhuriyetçi bir kasaba olan Connecticut, Greenwich'te Bush Yönetimi'ni eleştirmek için talihsiz bir zamandı. İlk köşe yazılarımdan birinde, *Bush Porselen Dükkanında*'da, yönetimin, Irak savaşı için geniş tabanlı desteği güven altına alma başarısızlığının, müteakip barış için iyiye haberci olmadığı konusunda uyarmış ve Bertrand Russell'dan bir alıntı yapmıştım: "Dünyanın sorunu, akıllılar hep kuşku içindeyken aptalların küstahça kendilerinden emin olmalarıdır." Başka bir köşe yazısı, "Amerika Uyan"da okuyucuları kendilerini Vatatanseverlik Yasası'nın sivil özgürlüklerimizi nasıl aşındırdığı konusunda eğitmeye davet ettim ve Birleşik Devletler'in insan hakları ve özgürlükler konusunda "dediğimi yap, yaptığımı değil," diyen ebeveyn gibi davrandığını söyledim.

Bana, başka ithamların yanında "Amerika'dan nefret eden terörist âşığı", "komünist" (köşe yazımda tek bir ekonomi politikaya değinmemiş olmama rağmen) ve "Amerikan Yaşam Tarzı'nı, Amerikan

Yaşam Tarzı'nı ve bu süreçte Batı Medeniyeti'nin Geri Kalanını yok etmek için kullanan" biri –ki her zaman için favorim budur– yakıştırmalarında bulunan, öfke dolu sayısız e-posta aldım. (Bu sonuncudan tuhaf biçimde gurur duydum. Kendi çocuklarımı kirli çamaşırlarını sepete atmaya bile ikna edemezken, 700 kelimelik tek bir köşeden çıkan güce bir bakın! Kalem gerçekten de kılıçtan keskin!)

Aldığım öfke dolu mektuplarda ortak temalar da vardı: hükümet politikasını sorguladığım için, vatanseverlikten –hainlik sınırında– uzak olduğum ve hükümetin terörist şüpheli addettiği hiç kimsenin normal hukuki yollara hakkının olmadığı ve gördüğü muameleyi hak ettiği gibi.

Alaycı Kuş'ta esas olarak gördüğüm kısma, aynı etik ikilemlerin uyandığını görmekle kalmadığımız, Katniss'in Gale'la asla bir araya gelmeyeceğinin gözümde netleştiği bölüme bakalım. Katniss, Gale ve Beete'yle birlikte, yeni silah tasarımları üzerinde çalıştıkları Özel Savunma alanını ziyaret eder ve Gale'ın kapanını 12. Mıntıka ormanlarında, kendilerine yiyecek sağlamak için avlandıkları günlerden hatırlar. Beete ve Gale, Gale'ın kapanlarının arkasındaki fikirleri insanlara karşı kullanılacak silahlara uyarlamaktadırlar. Katniss'i en çok rahatsız eden, bu silahların arkasındaki psikoloji, bubi tuzaklı patlayıcıları yiyecek ve su kaynaklarının yakınına yerleştirmekten bahsetmeleri ve daha kötüsü, duyguların en insani olan, merhamete oynayarak daha büyük bir yıkıma neden olacak iki aşamalı aygıtlar yaratmaları olur. İlk bomba patlar ve sonra tam kurtarma ekipleri yaralı ve ölmek üzere olanlara koşarken ikinci bir aygıt patlar.

Katniss bu stratejinin onda yarattığı huzursuzluğa şöyle ses verir:

"Bana çizgiyi aşmışsınız gibi geldi," dedim. "Sonuçta ne oluyor?" İkisi de bana dik dik baktılar. Beetee'nin gözlerinde şüphe, Gale'ınkilerde ise düşmanlık vardı. "Sanırım bir başka insana asla yapılmaması gerekenleri belirleyen bir kural kitabı yoktur, değil mi?"

"Tabii ki var. Beete ve ben Başkan Snow'un Peeta'yı alıkoyarken kullandığı kurallar kitabını temel aldık," dedi Gale.

Gale'ın "onlar yapıyorlar, biz neden yapmayalım?" tepkisi bana Birleşik Devletler ordusunun Ebu Garib hapishanesindeki tacizlerinin ortaya dökülmesinin ardından yazdığım bir köşe yazısından sonra aldığım bir mektubu hatırlattı. Pek çok yazar, 11 Eylül'de bize yaptıklarının ardından, Ebu Garib'dekiler için neden bu kadar endişelendiğimi soruyordu. Ebu Garib sakinlerinin 11 Eylül'de olanlarla uzaktan yakından alakası olmaması bir yana, Şubat 2004 tarihli bir Kızılhaç Uluslararası Komite raporuna göre, askerî istihbarat subayları "Irak'ta özgürlüklerinden mahrum edilen insanların yüzde 70 ila 90'ının yanlışlıkla tutuklandıklarını" tahmin ediyordu.

Bir yazar, benim yakın zamanda Irak'ta Nicholas Berg adında Yahudi bir müteahhitin boynu vurulmuşken, bir Yahudi olarak, Ebu Garib'de olanlar konusunda nasıl kötü hissedebildiğimi soruyordu. Soruyu hayret verici buldum; çünkü bana göre mantıksız bir ithamdı. Nick Berg'in katli son derece dehşet vericiydi. Öldürülen Hıristiyan, Müslüman, Sih, Hindu ya da ateist olsa da eşit derecede nefret uyandırıcı bulurdum. Katniss gibi ben de birtakım mutlak değerler ve insanın kendi insanlığından vazgeçmeden aşamayacağı çizgiler olduğunu düşünüyorum. İlk başta Irak'ın istilasına katılmasam da, "Irak tecavüz ve işkence odalarından kurtuldu," dediğinde Başkan Bush'a inanmak istedim. Dürüstçe, bunu söylerken kastettiğinin "Irak,

Saddam Hüseyin'in işkence odalarından kurtuldu ve diğer yandan, artık bizimkiler açık," olduğuna inanmak istemedim. Bana göre, Nick Berg'in öldürülmesi, ABD askerlerinin Ebu Garib'deki davranışını ya da Bush yönetiminin buna izin veren, tepeden en alta uzanan kültürünü asla hoş göstermezdi. Dehşet verici bir eyleme tepki olarak mahkûmlara işkence etmek bizi haklı kılmaz. Sadece yeni dehşet verici eylemlerin gerçekleştiği anlamına gelir.

Katniss'in ifade ettiği gibi, bir "kurallar kitabı" yok ama bütün inanç ve itikatlarda "kendinize yapmayacağınız şeyi başkalarına da yapmayın" düşüncesi vardır.

Bu inanç prensibi sivil hukukta da yerini aldı. Kurucularımız, Anayasa'nın Sekizinci Maddesi'nde "acımasız ve sıradışı cezalandırmayı" yazılı olarak yasaklamışlardır. Birleşmiş Milletler, modern zamanlarda, 20. yüzyılın ilk yarısındaki en kötü vahşetlere tepki olarak, tekrarı engelleme gayretiyle, bir dizi uluslararası yasa ve anlaşma yarattı. Bunlardan biri, 1949 Cenevre Sözleşmesi'nde yer alan, "hayata ve insana şiddeti," özellikle "sakat bırakma, kötü muamele ve işkenceyi" ve "kişilik haklarına tecavüzü, özellikle aşağılayıcı muameleyi" yasaklayan 3. Madde'dir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1984'te, Birleşik Devletler'in Nisan 1988'de imzaladığı ve Ekim 1994'te tasdiklediği, İşkenceye Karşı Sözleşme'yi benimsedi. Bu sözleşme, herhangi bir kişinin belirgin bir işkence riskiyle karşı karşıya kalacağı bir ülkeye iadesini ya da sınır dışı edilmesini yasaklamaktadır. Bununla birlikte, Bush idaresi altında, hükümetimiz sıradışı bir iade uygulamasına girişerek, gözaltındaki kişileri gizli uçuşlarla kendi sınırları içinde işkenceye göz yummalarıyla bilinen ve İçişleri Bakanlığımız tarafından insan hakları ihlaliyle anılan Mısır, Fas, Suriye ve Ürdün'e gönderdi.

Yazılarımın çoğu bu tür politikalara değiniyor ve güvenliğimize gerçekten katkı sağlayıp sağlamadıklarını (Çünkü gerçek hayat *24* dizisi gibi değildir ve ahlaki meseleler bir yana, işkencenin dava konusu edilebilir bilgi toplamada etkin bir metot olduğuna dair hiçbir bilimsel kanıt bulunmamaktadır) ve dahası, bu tür politikaların Amerikalılar olarak değerlerimizle tutarlı olup olmadığını sorguluyordu. Ne şekilde ifade etmeyi seçersek seçelim, hükümetimiz sadece Altın Kural'ı çiğnemekle kalmadı, ABD kanunlarını ve uluslararası hukuku da ihlal etti.

İşkenceyi desteklemek için insanın kendini, nefret aracılığıyla, işkence edilen kişinin, insan altı bir varlık olduğuna ikna etmesi ya da kendi insanlığının bir parçasından vazgeçmesi gerektiğine inanıyorum. Aksi takdirde, bir başkasına bu tür bir acı ya da eziyet uygulamak mümkün olmazdı. 2004'te Ebu Garib yazımda yazdığım gibi:

> Bu çelişkiyi iyinin "kötüyle" mücadelesi olarak sunarak ve ülkesini Ebu Garib dehşetlerine uzanan kaygan yokuştan aşağı yuvarlayarak (Başkan Bush) "Terörle Savaşta her şey mübahtır" felsefesini rasyonelleştirmiş oldu… Uluslarası hukukun (bizim için değil) başkaları için olduğu prensibi yerleşince, Kızıl Haç'ın Uluslararası Komitesi tarafından belgelenen "uluslararası insan haklarının… bazı örneklerde işkenceye denk ciddi ihlali" artık büyük bir sıçrama olmaktan çıkar. Tarih, başkalarını *untermenschen* (Nazi döneminde, daha düşük görülen alt sınıfları tanımlamak için kullanılan insan-altı anlamına gelen Almanca terim) olarak kabul etmeye başladığınızda, insanlığın pencereden uçtuğunu ispatlamıştır.

Bu yazıyı takiben, bir kadın bana hiçbir fiziksel yara –ortada kırılan kemik olmuyordu ve sonuçta "sadece suydu"– söz konusu değilken, su tahtasının işkence olduğunu nasıl söyleyebildiğimi sordu. Hem ne de olsa, teröristlerden bahsediyorduk. Onun için, amaçların tıpkı Gale, Snow ve Coin'de de olduğu gibi araçları meşrulaştırdığı açıkça ortadaydı.

Su tahtasının bir boğulma hissi yarattığı ve "sadece su" olarak kabul edilmesinin zor olması bir yana, Peeta'nın Capitol tarafından "zapt edilmesi", psikolojik işkencenin de fiziksel işkence kadar zarar verici ve etkilerinin giderilmesinin daha zor olabileceğini gösterir. 2007'de, Kızıl Haç Uluslararası Komitesi'nin yaptığı bir çalışma, General Pinochet'nin diktatörlüğünde, Şili hükümetinin su tahtasına benzer metotlarla işkence ettiği insanların, yaklaşık yirmi yıl sonra bile boğulma kâbusları gördüklerini göstermektedir. Kırık kemiklerin iyileşmesi o kadar uzun sürmez.

Gale da köşe yazılarımın okuyucuları gibi Katniss'in, hazırlık ekibinin Başkan Coin'in insanlık dışı muamelesine maruz kaldığını öğrendiğinde neden bu kadar umursamadığını anlayamaz.

> Hazırlık ekibimin üyeleri o kadar uzun süre iki büklüm durmak zorunda kaldıktan sonra çözülen prangalara rağmen yürümekte güçlük çekiyorlardı... Flavius'un ayağı, zemindeki yuvarlak bir ızgaranın deliğine takıldı; odanın neden bir gidere ihtiyaç duyabileceğini düşününce midem ağzıma geldi. İnsan sefilliğinin lekeleri herhalde hortumla yıkanarak bu beyaz seramiklerin üstünden akıp gitmişti.

BELGESİZ KİTAPLAR TEAM

Capitol sakinleri ve görünürde düşmanı olmalarına ve Açlık Oyunları ve Çeyrek Asır Oyunları'ndan birilerini öldürerek sağ çıkmış olmasına rağmen, Katniss; Venia, Flavius ve Octavia'nın böyle bir muameleye maruz kalmalarını düşünmeye dayanamaz. Daha sonra, Gale'la avlanmaya çıktıklarında, Gale ona hazırlık ekibinin son bir yılın tamamını onu "katledilişine hazırlamakla" geçirmiş olan üyelerini neden bu kadar umursadığını sorar. Katniss, hiçbirinin kötü ya da acımasız olmadıklarını işaret ederek anlatmaya uğraşır; onları çocuklara benzetmektedir.

Gale ise cehaletlerine karşı bağışlayıcılıktan tamamen uzaktır.

> "Neyi bilmiyorlar, Katniss?" der. "Haraçların –ki burada çocuklardan bahsediyoruz, senin acayip üçlünden değil– ölümüne savaşmaya zorlandıklarını mı? Senin o arenaya insanlara eğlence olsun diye girdiğini mi? Yoksa bu, Capitol'de büyük bir sır mıydı?"
>
> "Hayır, ancak onlar konuya bizim gibi bakmıyorlar," dedim. "Bununla büyümüşler ve..."
>
> "Gerçekten de onları savunuyor musun?"
>
> "Sanırım sırf bir dilim ekmek aldı diye böyle bir muameleye maruz kalan herkesi savunuyorum. Belki de bir hindi yüzünden senin başına gelenleri hatırlatıyor."
>
> Yine de haklıydı. Hazırlık ekibime beslediğim endişe seviyesi gerçekten tuhaf görünüyordu. Onlardan nefret etmem ve onları bir ipte sallanırken görmeyi istemem gerekirdi. (*Alaycı Kuş*)

BELONGS TO KATNISS FAN

Katniss'in onlardan nefret etmesi "gerekir". Ama neden? Bu savaşın en acımasız yanılsamalarından biri değil mi? Herkesin, sırf "diğeri" olduğu için farklı ve kötü olduğu düşüncesi. Arenaya bir değil, iki kez gönderilen Katniss'in nefret etmek için çok nedeni olması *gerekir*. Ancak yaşadığı onca şeye rağmen, hâlâ sözüm ona "düşmanı" yekpare bir bütünden çok, birey olarak görebilmeye muktedirdir. Octavia'nın onu aç görmektense bir çörek atıştırmasına yardım edişini ve Flavius'un ağlamasına bir türlü son veremediği için Çeyrek Asır Oyunları sırasında çıkıp gitmek zorunda kaldığını hatırlamaktadır.

Diğer yandan, Gale bunu yapamaz. Ve bizi "Irkçılık, tembel bir adamın mantığını kullanmasının alternatifidir," diye yazan Afrikalı-Amerikalı gazeteci Juan Williams'ın Fox Haberler'de, "Size itiraf ediyorum, uçağa binince, Müslüman kılığı içinde insanlar görürsem, bilirsiniz işte, kendilerini öncelikli olarak Müslüman olarak ifade ettiklerini düşünüp endişeleniyorum. Geriliyorum," deyişini izlemenin acayip ve acı verici ironisine düşmemizin nedeni kendi toplumumuzda bir dini ya da ırksal grubu bireylere ayırmadaki beceriksizliğimizdir.

Açlık Oyunları serisi boyunca, Katniss'in duyguları Gale ve Peeta arasında gidip gelir ve ikisi arasındaki farklar bu son kitapta, 12. Mıntıka'nın yok edilişinin ve olaylar bu noktaya gelene dek yaşanan her şeyin acısıyla baş etme şekillerinin zıtlığıyla netlik kazanır. Gale ne pahasına olursa olsun, gerekli her tür araçla intikam istemektedir ve eğer Snow'un malikânesinin önünde patlayan bombalardan isyancıların sorumlu olduğunu düşünüyorsanız, sonuçta o bedel çok kıymetlidir. Katniss'in biricik kız kardeşi Prim'in daha pek çok insanın kardeşleriyle birlikte ölümüyle sonuçlanır. Böylece seri bir tam tur atmış olur: Katniss'in ilk kitapta haraç olmaya gönüllü olması, kız kardeşinin hayatını kurtarmak içindi ve bu çaba sonunda boşa çıktı. Capitol pek çok insana korkunç şeyler yaptı ama isyancılar da aynı

dehşet verici kurallarla oynamayı seçerek, önlenmesi amaçlanan şeye benzer türde bir trajediye neden oldu.

Peeta'dan bir "ödlek" olarak bahsedilen eleştirilere çok kızmıştım çünkü ben onun iki delikanlı arasında daha cesur olan olduğunu düşünüyorum. Neden? Çünkü yaşadığı onca şeye rağmen –Açlık Oyunları, Çeyrek Asır Oyunları, fiziksel ve psikolojik işkence– temel insanlığını korumayı başaran o oldu. Peeta, Gale'ın aksine, asla ve asla geçilmemesi gereken bir sınır olduğunu idrak edendir. Katniss'in kendine karşı dürüstlüğünü korumak, iyileşebilmek ve bir nebze mutluluk –Gale'ın ahlaki çelişkileri ve intikam arayışıyla asla sağlayamayacağı mutluluk– bulmak için seçmesi gereken kişi odur.

Dünyada en çok hayranlık duyduğum insanların iki tanesi, öldürülen (2002'de bir hikâye için araştırma yaparken, onu kaçıran Pakistanlı'lar tarafından boynu vurulan) gazeteci Daniel Pearl'ün eşi Marianne Pearl ve Danny'nin babası Judea Pearl'dir. Geçen yıl tanışma şansına kavuştuğum Bayan Pearl ve eşinin ailesi, kolayca Gale'ın seçtiği yola yönelebilecek insanlar ve onları bunun için suçlamak zor olurdu. Ancak onlar bunu yapmak yerine, Daniel Peark Vakfı'nın aracılığıyla kültürler arası anlayış için çalışmayı sürdürerek, Daniel'ın ömrünü verdiği çalışmalarını onurlandırdılar.

Katniss'in *Alayc Kuş*'ta maden işçisine ifade ettiği gibi, bir intikam yolunun sonu, "tam bir kısır döngü ve kazanan kim? Biz değiliz. Mıntıkalar değil. Galip her zaman Capitol."

Sadece Capitol değil. Snow ve Coin'in birbirlerinin zıttı olduklarını düşünmemiz gerekiyor ancak *Alaycı Kuş*'un sonunda öğrendiğimiz gibi, Coin'in adı bir tesadüf değil. Liderler, eski özdeyişte olduğu gibi, bir paranın iki yüzü gibiler.

2008 yazında, gazeteme iki okuyucu mektubu ulaştı. Biri bana hitaben yazılmıştı ve "Bana bir konuda ABD'nin yanında olduğunuz tek bir örnek verebilir misiniz?" diye soruyordu. Diğeri gazetedeki editörüme yazılmıştı ve "Editoryal sayfanızda Sarah Darer Litmann'ın solcu saçmalıklarını yayınlamayı sürdürecekseniz, en azından, ülkemizin terörle savaşı kazanmasını gerçekten isteyen bir başkasına da bir şeyler yazdıramaz mısınız?"

Her iki yazı da beni şaşırttı; zira ben HER konuda, Amerika Birleşik Devletleri'nden yanayım. Ülkemi çok sevdiğim ve üzerine kurulduğu ideallere tutkuyla inandığım için hükümetimizin ve seçilmiş resmi görevlilerimizin bizi bu prensiplerden uzaklaştıran yollara saptırdıklarını görünce sesim bu kadar yükseliyor.

Vatansever olmak ne anlama gelir? "Amerika'nın yanında olmak" neyi teşkil eder? "Ülkemi" ya da Katniss'in durumunda, "isyan"ı doğru ya da yanlış kılar mı? Şahsen durumun bu olduğuna inanmıyorum. Bütün zamanların en büyük bilim insanı, Albert Einstein, "Otoriteye düşünmeden saygı duymak gerçeğin en büyük düşmanıdır," demiştir.

Bana göre vatanserverlik, soru sormak, inandıklarınız için savaşmak ve liderlerimizi sorumlu tutmaktır. Başkan Bush'un 6 Aralık 2006 tarihli konuşmasında ilan ettiği gibi, "Birleşik Devletler işkence etmez. Bu, kanunlarımıza ve değerlerimize aykırıdır," diyebilmek ama bunu yapmaya nasıl ve neden iznimizin olduğuna akla yatkın bahaneler uydurmak yerine bunda samimi olmaktır.

Bizi bekleyen gerçek mücadelelerle millet olarak kim olduğumuzu kaybetmeden, Amerika'yı dünyada demokrasinin parlak feneri yapan öz değer ve inançlardan ödün vermeden yüzleşmektir.

Editöre II. Dünya Savaşı gazisi Richard P. Petrizzi'den bir mektup geldi ve ben o mektubu masama yerleştirdim. "Yakalarında hiç

bayrak taşımamış, evlerinin önünde hiç bayrak dalgalandırmamış gazi arkadaşlarım var. Ancak aynı kişiler, dünyayı fethetmeye çalışan diktatörlere karşı savaşa gittiler. O yıllarda, konuşma özgürlüğü de dahil her türlü özgürlüklerimizi korumak için savaştık. Sarah Darer Littman'ın köşesini yazmayı ve demokrasinin ne olduğunu savunmayı sürdürmesi için ısrar ediyorum."

Neredeyse iki bin yıl önce, şair Juvenal, töreleri ve Romalı çağdaşlarının eylemlerini hayli eleştiren bir dizi şiir olan Satirler'i yazdı. X. Satir'de, Praetorian muhafızlarının başı Sejanus'un düşüşünü ve Roma sokaklarında idama sürüklenirken Roma vatandaşlarının gösterdiği tepkiyi anlatır. Bir vatandaş, "Fakat hangi suçtan hüküm giydi? Kim aleyhine ihbarda bulundu? Kanıt neydi? Şahitler kim? Davayı kim açtı?" diye sorar.

Bir başkası yanıt verir: "Öyle bir şey değil, Kapri'den büyük ve uzun bir mektup geldi." Başka bir deyişle, Sejanus, eski dostunun gözünden düştüğü için İmparator Tiberius'tan gelen bir mektup üzerine ölüme mahkûm edilmiştir. İlk vatandaş, "Peki, daha fazlasını sormuyorum," diyerek kanunu ve düzeni rüzgâra terk eder.

Juvenal haykırır: "Bir zamanlar, emirleri, konsüllükleri, lejyonları ve başka her şeyi bahşedenler, şimdi artık karışmıyorlar ve artık sadece iki şeyin özlemini çekiyorlar: *Ekmek ve Oyunlar*!"

Ya da Latince orijinaliyle: *Panem et Circenses.* Juvenal'in ortaya attığı bu terim, iki bin yıl sonra, Amerikan halkının ne kadar büyük bir kısmının, kendilerini "Reality TV"de kaybetmeyi, Terörle Savaş sırasında sivil özgürlüklerinin erozyonuna dikkat etmeye, bizim kanunlarımıza ve ulusal değerlerimizle açıkça çelişen politikalarla karşı karşıya kaldıklarında, kanıt anlamında "daha fazlasını sormamaya" yeğlediklerini anlatır. Bush yönetiminin ihlal listesi Amerika vatandaşlarının telefonlarının mahkeme emri olmadan dinlenme-

sinden, Adalet Bakanlığı görevlilerinin politik nedenlerle işe alınıp kovulmasına, Cenevre Sözleşmesi ve BM İşkenceye Karşı Sözleşme gibi uluslararası anlaşmaların yürürlükten kaldırılmasından, politik amaçlar için gizli bir CIA ajanının kimliğinin sızdırılmasına kadar uzayıp gidiyor. Her ne kadar Obama yönetimi, işkence gibi en kötü tacizlerin bir kısmını düzeltmiş olsa da, henüz suçlunun işkence görebileceği ülkeye iadesini reddetmiş ya da orada maruz kalınan sert muamelelerin serbest kalan mahkûmları Arap Yarımadası'nda El Kaide üyesi olmaya sevk ettiği Guantanamo'daki hapishaneyi kapatmış değil. Amerikan halkının büyük kısmı, TV seyretmekle meşgul olmaya ve mahkûmların maruz kaldığı gaddar muameleleri, ahlaki yönü bir yana küresel stratejik imalarını anlamadan, "milli güvenlik" kisvesi altında kabul etmeye devam ediyor.

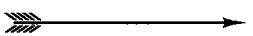
Alaycı Kuş'ta Plutarch, Capitol'ü eski Roma'ya (ve dolayısıyla Birleşik Devletler'e) benzetir: "Capitol'de tek bildikleri Panem ve Circenses… Yazar bunu şiş göbekler ve eğlence için söylemiş; ülke halkı politik sorumluluklarından ve sonuç olarak güçlerinden vazgeçmişler."

Collins'in serisinde, Katniss, gençliğine ve her iki tarafın onu kendi çıkarları için kullanma girişimlerine rağmen gücünden vazgeçmeyi reddeder. *Açlık Oyunları*'ndaki intihar tehdidiyle, ülke çapında yayınlanan görüntülerde Başkan Snow'a doğrudan meydan okur ve onu Peeta ve Katniss'in Yetmiş Dördüncü Açlık Oyunları'ndan eşgalipler olarak çıktıklarını ilan etmeye mecbur eder. *Ateşi Yakalamak*'ta, Çeyrek Asır Oyunları'ndaki haraçlara işkence etmesi hedef alınmış şimşeğin Arena'nın güç sahasını yok etmede kullanılmasına yardım eder. Ve son olarak *Alaycı Kuş*'ta, Coin'in yeni bir Açlık Oyunları'nı teklif etmesinin ardından, isyanın amacının ahlaksız bir lideri bir yenisiyle değiştirmek olduğunu anlar ve okunu yukarı kaldırıp Coin'i öldürür. (Elbette, onu cinayeti tek cevap olarak görmeye iten,

kısa hayatında yaşadığı şiddetin ve Panem'in –onu ilk başta Açlık Oyunları'nın arenasına sürükleyen– politik yapısının tamamına duyduğu güvensizliğin hazin bir yansımasıdır. Buna karşın, bizler mevcut durumdan hoşnutsuzluğumuzu daha az zorlayıcı yöntemlerle ifade etme özgürlüğüne sahip olduğumuz için şanslıyız.)

BookPage blog sayfasında Suzanne Collins'e şu soru sordu: Bu kitapların okuyucularda neyi teşvik etmesini umuyorsunuz? Cevabı şuydu: "Umarım tartışma ve soruları teşvik eder. Katniss gördüğü her şeyi sorgulamak zorunda olduğu bir konumda. Ve Katniss'in kendisi gibi, genç okuyucular da siyasal erginliklerini ispat edecekleri yaşa geliyorlar." Scholastic web sayfasındaki bir röportajda, Collins, okuyucuların "kitabın öğelerinin kendi hayatlarıyla nasıl ilgili olabileceğine ve eğer rahatsızlık verici ise bu konuda neler yapabileceklerine dair sorulara" varabileceklerini umduğunu ifade eder.

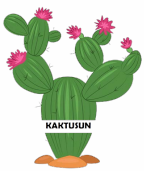
Alaycı Kuş'u bizim zamanımız için çok zekice bir kitap olarak görüyorum. Sadece savaş ve insanlıkla, keder ve intikamla ilgili zor ve ebedî soruları uyandırmakla kalmıyor; insan hepimizi politik anlamda daha bilinçli ve aktif olmaya davet ederken demokrasimizin ve sivil özgürlüklerin, Panem ve Circenses uğruna erozyona uğratılmaması gerektiğini hatırlıyor.

SARAH DARER LITTMAN Confessions of a Closet Catholic, Life, After *ve* Want to go Private *adlı genç yetişkin romanlarının ödüllü yazarıdır. Gençlik kitapları yazmasının yanında, Hearsy Newspapers (CT)'de köşe yazarlığı yapmakta ve CTNewsJunkie.com ve MyLeftNutmeg.com'da yazılar yazmaktadır.*

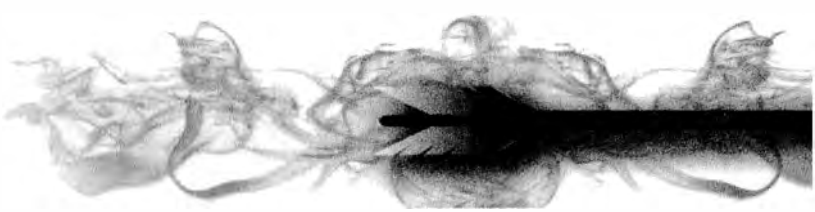

BELONGS TO
#AMIGS TEAM

SEFAHATİN KAÇINILMAZ ÇÖKÜŞÜ

Adrienne Kress

Sefahat, teoride eğlenceli olmalıdır: İstediğiniz zaman, istediğiniz kadar dondurma yemek, okumak ve televizyon seyretmek ve arkadaşlarla zaman geçirmek ilk başta harika gelir. Ancak siz kendinizi şımartmakla meşgulken birilerinin dünyanın sorunsuz yürümesini sağlaması gerekir. Sizin kaçındığınız bütün işleri bir başkası yapmalıdır ve o başkasının da biraz sefahat sürmek istemesi olasıdır. Adrienne Kress'in izah ettiği gibi, Panem, aşırılıklarla yaşayan bir toplumun olduğu kadar, aşırılığın kaçınılmaz sonucunun da kusursuz bir örneğidir.

Her kültürün amacı kendi aşırı medeniliğinin içinde çürümektir ve çürüme faktörleri –lüks, şüphecilik, bezginlik ve batıllık– süreklidir. Bir devrin medeniyetin bir sonrakinin gübresine dönüşür.

Cyril Connolly

Açlık Oyunları üçlemesi pek çok temayı ele almaktadır: savaş, isyan, medyanın manipülasyonu… Ancak ilk kitabın piyasaya çıkışını vakitli kılan, bu sosyal sefahatın kaçınılmaz çöküşüne dair endişesi oldu. Çok satan distopik genç yetişkin serisi, raflarla dünya ekonomisi sarsılırken buluştu. Yıllardır refah ve aşırılık içinde yaşıyorduk. Tüketim düşkünlüğü yaygındı ve *Sex and the City* gibi diziler yüzlerce dolar değerindeki ayakkabıların erdemini yücelterek tüketimi göklere çıkarıyorlardı. Sonra aniden, parti sona erdi ve dünya parayı harcamaktansa biriktirmeye çalışmak için endişelenir oldu. Bugün aşırı tüketim fikri midemizi ağzımıza getiriyor.

Bu toplumumuzun büyük bir sefahat döneminden durgunluğa ilk geçişi değil; döngü öngörülebilir görünüyor. Sınır tanımayan sefahatin sürmememesi gerçeğine rağmen, anı yaşayanlar hâlâ mümkün olabileceğini sanmaktalar. İktidardakilerin sefahatin bu defa galip geleceğini düşünmeleri nedendir? Belki de sefahatin fena halde cazibeli olabilmesi yüzündendir. Sorun şu ki bu insanların bu tür bir hayat tarzı sürdürebilmeleri için, diğerleri kişisel özgürlüklerinden hayli fedakârlık etmek zorunda kalırlar.

Öncelikle, kitapların kendilerine göz atmadan önce sefahatin tanımını yapalım. Bazılarımız sefahatin saf hoşgörü olduğunu düşünürüz. Spa'ya gitmek. Öğleden sonraya kadar uyumak. Yakışıklı ve

BİLGİSOKAĞI KAKTÜS TEAM

genç bir adam sizi çikolatayla beslerken, diğerlerinin sizi kocaman palmiye yapraklarıyla yelpazelemeleri. Bu tür şeyler, insanın kendi arzularının karşılandığı saf bir bencillik anıdır. Ve dürüst olmak gerekirse, zaman zaman spa'ya gitmekte, geç saatlere kadar uyumakta ya da çikolatayla beslenmekte hiçbir yanlışlık yok. Bedeni gevşetmek ve duyuları şımartmak dışında, hiçbir faydalı amacı olmayan bir şeyler yapmaya zaman ayırmak büyük bir rahatlama amacı olabilir.

Sefahat tek başına kötü bir şey değildir. Aslında, genellikle hayatlarımızı çalışarak ve başkaları için bir şeyler yaparak geçirdiğimiz düşünülürse, arada sırada bir şımarma anı yaşamak gerekli bir şey bile sayılabilir. Bir miktar bencillik, kendimizi canlandırmamız ve hayatın günlük öğütücüsünde varlığımızı sürdürmemiz için hatırı sayılır tamir edici güçlere sahip olabilir. Özellikle çaba gerektiren bir şeyler yapmak zorunda olmanın ödülü olabilir. Sağlıklı bir öğünün sonundaki tatlı misali.

Pek çok şeyde olduğu gibi, sefahatin sorunu da aşırıya kaçmaktan, ölçülü olamamaktan gelir. Sadece sefahat içerikli bir hayat sürmek, üretkenlikten çok uzak bir hayat sürmek demektir. Bütün gün uyumak, ardından spaya gidip çikolata yemek? Ne zaman işe yarar bir şey yapacaksınız?

Sefahatin bir diğer sorunu, şımarma kısmından sonra, işin insanı tüketen temposuna geri dönmenin zor olmasıdır. Öğlene kadar uyumak varken, angaryaları halletmek için sabahın erken saatinde kalkmak neden? Başka insanlar bunu sizin yerinize yapabilecekken, kendi kendinize bir şeyler yedirmek neden? Hayatlarımızı sürdürmek zorundayız. Masamıza yiyecek getirebilmemiz için para kazanmamız gerek. Önce o yiyeceği büyütmemiz, üretmemiz gerek.

O halde, biri sürekli bir sefahat hayatı sürmek istediğinde ne olur? Bu, bütün bunları ona sağlayabilecek bir başkasını bulması

anlamına gelir. Keyfini sürdüğü o ürünleri onun için yapacak birini bulması gerekir. Dairesini temizleyecek, çocuklarını büyütecek... Kendi kendini şımartma, birinin yararı için bir yığın insanın çalıştığı en kötü takım çalışması haline dönüşür.

Dahası bir insanın hayatını sadece zevkine odaklanarak yaşaması, beden sağlığını etkilemesi bir yana –gün boyu uyumak kaslar için iyi olmasa gerek– ruh üzerinde daha da tehlikeli etkilere neden olabilir. Bir insanın hayattaki amacı kendini şımartmaya dönüşürse, bu şımarma durumunun önüne geçebilecek her şeyin durdurulması, elde edilmesini sağlayan her şeyin yüceltilmesi gerektiğine inanmaya başlamak çekici gelebilir. Ve sadece kendinizi önemsediğiniz zaman, kendinizi şımartmanızı mümkün kılan insanları neden önemseyesiniz ki? "Takımınızı" neden umursayasınız?

Açlık Oyunları'ndaki gibi bir dünya işte bu şekilde varlık kazanabilir. Ancak kitaplar kendini şımartmakla ilgilenen bir bireye değil, koca bir toplum üzerine sunulmuştur. Böyle bir toplum kurgusal bir fikir değil. Gerçek dünyada da bu tür toplumlarımız var. Antik Roma da, hizmetkârların duvarları altınla boyanmış odalardaki kanepelere uzanarak ziyafet çeken zenginlerin yüzlerindeki tükürükleri silmek için hazır bekledikleri sefih partileriyle bilinirdi. Marie Antoinette dönemi de sadece kıyafetleri ve yiyecekleriyle değil, fantezi düşkünlüğüyle de anılır. Kraliçe halkının çektiği eziyeti ve açlığı hiçbir şekilde anlamadığı için, ekmek bulamadıkları söylendiğinde, "Pasta yesinler," demesiyle ün yapmıştır. Bu dünyadan bihaber sefahat halini, Versailles'daki sarayına, Petit Trianon adı verilen köşkünün yanına minyatür bir köy inşa ettirmesiyle bambaşka bir seviyeye taşımıştır. Bu köyde, sıradan bir köylü kızı ya da inek sağan bir kız gibi davranabilir, hayvanlarını okşayarak, ineklerini sağarak ve hatta

tavuklarından yumurta toplayarak fantezilerini geliştirirken tebâsının büyük kısmı için zorlu bir gündelik gerçeği oynar.

Daha da kötüsü, bu tür toplumlar kendilerini az sayıdaki insanın, çok sayıdaki insanın çalışması üzerine kurulu şımarıklıklarının herkes için iyi bir şey olabileceğine ikna edebilirler. Toplumun bütünlüğünü koruyabilmesi için nüfusun bir kısmının haklarının ve özgürlüklerinin kısıtlanmasının daha iyi olduğuna inanırlar.

Açlık Oyunları'nda bahane nükleer felakete engel olmaktır. Bize daha önce bu felaketin yaşanmasına ramak kaldığı söylenir; bu yüzden nükleer silahlar üreten 13. Mıntıka sözüm ona yok edilmiştir. Ülke şimdi Capitol'ün bekçiliği ve kudretli başparmağının altında yaşamaktadır; amaç ceza değil, imhaya engel olmaktır. Akıl yürütme biraz eziyet çekmenin yok olmaktan iyi olduğu şeklinde sürüp gider. Herkesin tek bir olumlu amaç, ülkenin sözüm ona korunması için çalışması ve toplumu yok edebilecek bir hayat yerine, birisinin ne kadar yemek yiyebileceği, kanunların nasıl koyulduğu ve icra edildiği gibi bazı kişisel özgürlüklerden vazgeçmesi daha iyidir. Açlık Oyunları'nda bireysel haklar ve özgürlükler, umarsız bir toplum için tehlikeli oyuncaklardır.

Ve her iyi çocuğun bildiği gibi, oyuncaklarınızla uslu uslu oynayamazsanız onları kaybedersiniz.

Açlık Oyunları üçlemesinin distopik geleceğiyle ilk tanıştırılmamızda, okuyucu önünde kolayca, kasvetli, fakir düşmüş bir geleceğin, herkesin kendini savunmak zorunda olduğu post-apokaliptik bir dünyanın resminin çizildiğini düşünebilir. Tabii ki, önce ülkenin en fakir mıntıkalarından biri olan 12. Mıntıka'yla tanıştırıldığımız için böyle düşünüyoruz. Serinin bazı malların olmadığı bir ülkede yaşamaya

çalışan insanlardan çok, daha fazla lükse ve yiyecek bolluğuna sahip olan diğerlerini desteklemek için, çoğunluğun berbat koşullarda var olduğu bir dünyayla ilgili olduğunu, neden sonra anlıyoruz. Bu şanslı azınlık mıntıkalarda yaşamıyor (Gerçi bazı mıntıkaların diğerlerinden daha çoğuna sahip olduğu da yadsınamaz.). Bu şanslı azınlık, Antik Roma'yı anımsatan bir şehir devletin Capitol'ün vatandaşlarıdır.

Sefahat örnekleri bize azar azar ve zamanla ulaşıyor. Olayların başka yerlerde farklı olduğuna dair ilk gösterge, Effie Trinket'ın renkli peruğu. Görüntüsünün saçmalığı, 12. Mıntıka'nın faydasız amaçlar için kendilerini süslemek bir yana, giyecek şey bulmakta bile zorlanan vatandaşlarının görüntüsüyle fena halde çelişkilidir. Ancak gerçek sefahatin ilk örneği, Capitol'e giden trende, Katniss'e yetecek kadarın çok ötesinde, aşırı yiyeceğin servis edildiği çok duygusal bir anda geliyor.

Yiyecek kitaplarda çok büyük bir metafor. Ülkenin adı bile, ekmek anlamına gelen "Panem". Yiyecek hayat demek. Katniss ve Peeta'yı çocukken ilk kez bir araya getiren şeyin, Peeta'nın ona biraz yanık bir ekmeği vererek hayatını kurtarması olduğunu öğreniyoruz. Gale'la birlikte avlanıp ailesini doyurabildiği zamanlar, Katniss'e umut veriyor. İlk Açlık Oyunları sırasında, 11. Mıntıka'nın ona minnet göstergesi olarak ekmek göndermesiyle, yiyecek Katniss için gücün sembolü oluyor. Yiyecek insanları hayatta tutan şey. Diğer insanlara, onları önemsediklerini gösteren şey. Bu yüzden, çöp muamelesi gören yiyecekleri, çok fazla olduğu için çöpe atan insanları görünce sefahatin ve şımarmanın uç göstergesine, hayatın bir kenara atılmasına şahit olduğumuzu anlıyoruz.

Biz okuyucular ziyan olan her yiyecek parçasının mıntıkalardan birindeki bir insana ne kadar yardımının olabileceğini ancak hayal edebiliriz. Üçlemenin tamamındaki hiçbir şey, Ateşi *Yakalamak*'taki

insanların daha fazlasını yemek, patlarcasına yiyip kustukları partiden daha mide bulandırıcı bir sefahat gösterisi olamaz.

"Tek düşünebildiğim, mutfak masamızda oturan, annemin reçetelerine ebeveynlerinin veremeyecekleri bir şeyi –daha çok yiyecek– yazdığı bir deri bir kemik çocuklardı... Ve burada Capitol'de insanlar sırf göbeklerini tekrar tekrar doldurma zevkini tatmak için kusuyorlardı."

Burada, insanların daha fazlasını alabilmek için ya da en azından çok fazla kaçırdıkları için yemek sonrası kustukları Antik Roma'ya bariz bir göndermeyle daha karşı karşıyayız. Cicero'nun Jül Sezar için söylediğinin düşünüldüğü gibi: "...yemekten sonra kusma arzusunu dile getirdi." Sanki kusana kadar yemek yemekmiş ve aşırılığı temsil etmiyormuş gibi.

Seride aşırıya kaçmanın bir diğer göstergesi, birinin dış görüntüsüne gösterdiği özenin lükse kaçmasıdır. Katniss için, kıyafetler elementlerden korunmak için bir araç. Duygusal bir bağ kurduğu tek kıyafet babasının av ceketi ki o bile faydalı bir amaca hizmet ediyor. Dış görüntüsüne o kadar az özen gösteriyor ki stil ekibi onu onayladıkları *bir başlama noktasına* getirmek için bile çok çaba harcamak zorunda kalıyor. Onun hayat tarzını, Capitol'ünkiyle karşılaştırınca ne kadar uç olduğunu daha iyi görebiliyoruz. Sakinleri sadece şatafatlı kıyafetler giyip saçma sapan peruklar takmakla kalmıyor, tenlerini parlak renklere boyatarak, hatta kendilerini hayvanlara benzeterek estetik müdahalelerle de görüntülerini değiştiriyorlar.

Tabii ki bu yapaylık takıntısı, bu kitapları okuyan hepimize aşina gelmeli. Sadece geçmişin alışkanlıklarını değil, mevcut modern saplantılarımızı da yansıtıyor. Antik Roma'da vatandaşların, İngiltere'de Restorasyon Dönemi'nde ve Fransız Devrimi öncesinde, kadınların peruk yüksekliğinin bir metreyi bulabildiği zamanlarda yaşayanlar

gibi peruk saplantısı vardı. Bugün bile saç ekleri ve uzatmalar konusunda bir saplantı olduğunu görebiliyoruz.

Ancak bir insanın dış görüntüsünü cerrahi yöntemlerle, tamamen estetik amaçlarla değiştirmesi gerçek anlamda modern bir düşünce. Daha genç ve daha çekici görünme çabasıyla, kendimizi kestirip biçtiriyor ve geri diktiriyoruz. Gerçek servet ve sefahatin işareti, etten çok plastiğe sahip bir kadındır. Ve tabii ki hepimiz aşırıya kaçan kadınların fotoğraflarını görmüşüzdür. Estetik cerrahiyle kediye benzeyeme çalışan "Kedi Kadın" dünya çapında ünlü oldu. Kitaplardaki, işi ileri, saçma ötesi görünecek ve ona acıyacağımız kadar çok ileri götürmenin örneği Tigris karakteriyle tanışırken, gerçek hayat örneğini düşünmemek çok zor.

Şu andaki toplumda, estetik cerrahinin amacı, Açlık Oyunları'ndaki kozmetik cerrahi geçirdiklerine hiç şüphe olmayan karakterlerin aksine, bir insanın ameliyat geçirmemiş gibi görünmesidir. Ancak olayların şekil değiştireceğini düşünmek o kadar imkânsız mıdır? Ne de olsa eskiden daha yaşlı insanları, yüzlerindeki çizgilerden ayırt ederdik. Oysa şimdi tipik gençleştirme prosedürlerinden ayırt ediyoruz: yüzde çok az bir ifade kalacak kadar gerilmiş bir deri, göz çevresiyle mağaramsı görünmelerine neden olacak şekilde oynamalar... Böyle bir dış görüntü, eskiden doğallıktan uzak sayılırdı; insanlar böyle görünenleri küçümseyici bir tavırla eleştirirlerdi. Ancak şimdi hakikati ele veren gerginlikteki deri o kadar yaygın bir hal alıyor ki insanlar sıra dışı olarak fark etmiyorlar bile. Zaman içinde bir kuyruk eklemenin normal kabul edilmeyeceğini kim söyleyebilir? O kuyruğu etrafta fışır fışır sürterek dolaştırmak ne eğlence olurdu ama.

Sefahat Panem'in büyük sütunlu binalarının, yine Roma etkisini yansıtan neoklasik mimarisinde de görülür. Antik Roma'da mimarinin amacı, Roma'nın dünyanın geri kalanına üstünlüğünü ve zenginliğini

sergilemekti. Büyüktü, cüretkârdı, freskolarla, saçaklarla ve zaman zaman altınla boyanmış başka heykel biçimleriyle süslenmişti. *Alaycı Kuş*'ta Capitol'deki kutlamada, mukayese edilebilir mimariden görüntüler yakalıyoruz. Banket salonunun tavanı yerden on iki metre yüksektir; müzisyenler yer ile tavanın ortasında bir yerde havada, kabarık beyaz bulutlara benzeyen bir şeyin üstünde süzülmektedirler ve zemin çiçek bahçeleriyle, göletler egzotik balıklarla doludur. Ve tıpkı Romalılar'da olduğu gibi masaların yerini "insanların konfor içinde yiyip içmelerine… olanak verecek" kanepeler almıştır. (*Ateşi Yakalamak*)

Ve her ne kadar Antik Roma'dan ilham almasa da, *Alaycı Kuş*'ta Başkan Snow'un serasında da aynı abartılı ihtişam görülebilir. Böyle bir bina ciddi bir bakım ve bütçeyi gerektirir ve Snow'un amacı yiyecek üretmek değil; bütün yıl boyunca gül yetiştirebilmektir. Fazla tatlı ve sıcaklığıyla neredeyse boğucu olarak tarif edilmesi, temsil ettiği abartının ciddi bir hatırlatmasıdır.

Serinin 12. Mıntıka'daki Katniss'le başlama biçimi sayesinde okuyucu, bütün bu sefahatin arkasında onu desteklemek için çalışan büyük bir nüfusun olduğundan hiç şüphe duymaz. Piramidin en alt sırasındaki amigo kızlar gibi, mıntıkaların görevi, Capitol'ü desteklemek ve ayakta tutmaktır. Her mıntıka ülkenin geri kalanına özel bir kaynak sağlar. Ya da öyle olduğu söyleniyor. Açlık Oyunları'nın en başından itibaren ortada herkese yetecek kadar yiyecek, insanları dış etkilerden koruyacak sağlam evlerin inşa edilmesine yetecek inşaat malzemesi olmadığını biliyoruz. Ürünler üretiliyor ama belli ki aslan payını Capitol alıyor. Hiçbiri mıntıkalar tarafından tüketilmiyor.

Çoğun azı desteklemesi konusunda daha başka gülünç örnekler de görüyoruz; özellikle Capitol vatandaşlarının zevkine hizmet eden Avox'lar. Evet, dilleri kesilerek ve köle olarak çalışmaya zorlanarak

sözüm ona suçları için cezalandırılıyorlar. Ancak Katniss aracılığıyla, cezalandırıldıkları suçların her zaman cinayet ya da tecavüz gibi suçlar değil, Capitol aleyhine konuşmak ya da dehşet verici bir durumdan kaçmaya çalışmak gibi şeyler olduğunu öğreniyoruz. Ya da zor olmak. Avox'lar Panem'in güç yapısının kusursuz bir örneğidir. Mıntıkalar gibi, itaatle Capitol'e hizmet ediyorlar.

Elbette herkesi Avox'a çeviremezsiniz. Her ne kadar Capitol'ün yapmaya çalıştığı şey bu olarak görünse de, koca bir ulusun tamamını cezalandıramazsınız. Ve bir nüfusun tamamı huzursuzlanmaya başlarsa sonuç değişir. Beslenme yetersizliği yüzünden güçsüz ancak beden gücüyle çalışmalarından ötürü güçlü olan bir işçi toplumu, yakın dönemde bir kalemden daha fazlasını kaldırmamış fazla ham ve sağlıksız vatandaşların karşısında kesin bir avantaja sahiptir.

Tarih bize bir sefahat döneminin sonsuza dek süremeyeceğini göstermiştir. Böyle bir toplum istisnasız çöker. Bu çöküş genellikle iki şekilde olur. Birincisi, sefahat süren toplumun ekonomisinin, vatandaşlarının hayat tarzını destekleyememesiyle insanların aslında karşılayabileceklerinden daha fazlasını harcayıp savurganlık etmeleri durumunda. Yakın zamanda, son durgunluk döneminde, benzer bir şeyin olduğunu gördük. "Bir şeylere" sahip olma dürtüsü, insanların ellerinde olmayanı harcamasına neden oldu ve bankalar onlara geri ödeme yapamayacak insanlara krediler veriyordu. Bir toplum, sahte para gibi bir yalan üstüne kurulduğu zaman, sonuç pek parlak olmayacaktır. Kumun üstüne inşa edilmiş bir ev gibi zaman içinde batacaktır.

Bir toplumun tepetaklak olmasının bir başka yolu da devrimdir. Bir kesimin çoğunluğun sırtından geçinerek yaşaması, basitçe, uzun ömürlü olamaz. Halkın çoğunluğu, sadece az sayıdaki insanı destekleyen ürünleri üretiyorlarsa sonunda, o çok çalışan insanlar şunu

fark edeceklerdir: "Hey, bir dakika, biz onlardan daha kalabalığız." Tarih bu döngüye tekrar tekrar şahit olmuştur; Roma'nın yıkılması. Fransız Devrimi gibi.

Genelde, kaçınılmaz sonucu, mali sorumsuzlukla fazlayı sömüren azınlığın kombinasyonunu getirir.

Bu durumda, gerçekten, Açlık Oyunları dünyasında, böyle bir devrimin şekillenmesi, iktidardaki kimse için sürpriz olmamalıdır. Ne de olsa, oyunların kendisi özellikle Capitol'ün halk üzerindeki gücünü göstermek ve böyle bir devrimin olmasına engel olmak için var.

Dolayısıyla, oyunlar daha, daha büyük heyecanlar peşindeki bir toplumun sefahatinden daha fazlasını temsil ediyor. Aynı zamanda oyunlar, kitlelerin nasıl yerlerinde tutulacaklarının da bir örneği. Ancak oyunlar da sonunda devrim için bir katalizör, piramidin geri kalanını ayakta tutmaktan omuzları fena halde acımaya başlayan milyonlarca vatandaşa ulaşmada aracı görevi üstleniyorlar.

Dürüst olmak gerekirse, bir serinin adı kendisine bu kadar uygun düşmeyeli uzun zaman olmuştu.

Bu gerçekten de Açlık Oyunları'nın hikâyesi.

Collins en iyi sözünü, *Alaycı Kuş*'ta, Plutarch'ın Katniss'le konuşurken doğrudan Antik Roma'ya gönderme yaptığı sahnede söylüyor.

"*Panem et* Circences'in anlamı Ekmek ve Sirkler. Yazar bunu şiş göbekler ve eğlence için söylemiş; ülke halkı politik sorumluluklarından ve sonuç olarak güçlerinden vazgeçmişler."

Capitol'ü düşündüm. Yiyeceklerin aşırılığını. Ve esas eğlenceyi. Açlık Oyunları'nı.

Buradaki fikir, hükümetin, Capitol halkını eğlendirerek dikkatleri ülkenin geri kalanına yapılanları fark etmeyecekleri şekilde dağıtıyor

olması. Oyunların küçük detaylarına, kimin kazanacağı bahislerine, yarışmacıların kostümlerine ve oyunların kendisinin heyecanına odaklanmak, politika ya da ülkenin geri kalanındaki fakirlik durumuyla ilgili kaygıların, hatta oyunların acımasız doğasının yerini alır.

Capitol eğlendirilerek dikkati dağıtılan tek yer değildir. Amaç mıntıkaların da dikkatini dağıtmaktır. Ne de olsa insanlara çektikleri eziyetten akıllarını uzaklaştıracak bir şeyler vermelisiniz, aksi takdirde tek yapacakları onu kurcalamak olur. Ve kurcalamak, ayaklanmanın iyi bir fikir olabileceği gibi sonucuna varmak gibi kötü sonlara yol açabilir.

Böylece, her ne kadar oyunların arenası çok daha detaylı olsa da ve aksiyon tribünlerdeki izleyicilerle sınırlı kalmayıp televizyon aracılığıyla bütün Paneme yayılsa da, Açlık Oyunları eskinin, kendi kolezyumunda geçen gladyatör savaşlarına dönüşüyor. Büyük ölçekli bir eğlence.

Dikkat dağıtma taktiklerinin bizim zamanımızda nasıl kullanıldığını görebiliyoruz. Örneğin, 30'larda Büyük Buhran dönemi filmlerindeki patlama. Bugün bile, dünyamız ciddi bir mali sorunun içindeyken, popülaritesi artan fantastik epik filmlerimiz var. Bu filmler izleyicilerin hayatlarının daha az hoş yanlarından tamamen ve kendilerini kaptırarak kaçmasına izin veriyor.

Oyunlar sırasında, eğlence sadece dikkat dağıtmakla kalmıyor, ayrıca insanı içine çeken bir şeye de dönüşüyor. Bugün sırf ünlü olmak için sanatçı olma hasreti çeken insanlara sahip olduğumuz gibi Açlık Oyunları da benzer bir imkân sunuyor. Nüfusun tamamına yayınlanan büyük bir olayın galibi olmanın gururu ve ününün dışında, yiyecek gibi galip haracın mıntıkasına verilen ödüller de söz konusu. Yani Açlık Oyunları, bazıları için (çocukların küçük yaşlardan itibaren oyunlarda yarışmak üzere yetiştirildiği 1. ve 2. mıntıkalar

gibi) kaçınılması gereken dehşet verici olaylar olmaktan çıkıp, kazanılması gereken bir onur nişanına dönüşüyor. Ancak ironik olan şu ki bu mıntıkalar, oyunları yiyecek ödülü gibi yararlar kazanmak için destekleyerek onları bastıran ve başlangıç olarak yeterince yiyecek bulmaktan alıkoyan şeyin ta kendisini desteklemiş oluyorlar.

Ama tabii ki, oyunların en fena amacı, kitlelere patronun kim olduğunu hatırlatmak.

> "...(bize)... Karanlık Günler'in yeniden yaşanmaması için bir hatırlatma olarak Açlık Oyunları'nı vermiş... Seçilen kelimeler her ne olursa olsun, asıl mesaj son derece açıktı. 'Bakın çocuklarınızı nasıl elinizden alıp kurban edebiliyoruz. Ve sizin yapabileceğiniz hiçbir şey yok. Parmağınızı birazcık kıpırdatacak olursanız hepinizi yok ederiz.'" (*Açlık Oyunları*)

Çocukların hayatlarını bu kadar kolay, düşüncesizce feda edebilen bir güçten korkmamak zor. Bunu yapmaya istekliyseler, kimbilir daha neler yapabilirler. Daha beter bir misilleme riskini almaktansa itaatkâr ve canlı kalmak daha iyi.

Bununla birlikte, sonunda Açlık Oyunları iyinin mesajı oluyor ve devrim platformuna dönüşüyor. Tabii ki Katniss küçük isyan eyleminin daha büyük bir eylemi başlatacağını fark etmiyor ancak insanların, başkalarının sadece kendi bencil isteklerine hoşgörü gösterdikleri bir yerde fedakârlık görmeleri açısından, kendini kurtarmak adına Peeta'yı öldürmek yerine, zehirli orman meyvelerini yeme tehdidi savurması insanlarda umudun kıvılcımlanması için yeterli oluyor. Bu durumda kızın alev alması metaforu hayli yerinde.

Diğer yandan, Açlık Oyunları bir toplumun iyiye dönmesinin, sefahatin düşüşünden eşitliğe geçişinin hikâyesini anlatmıyor. Bizim hikâyemizi, dünyamızın hikâyesini ve medeniyetin tekrar tekrar fır döndüğü çemberi anlatıyor. Siyah ve beyaz, iyi ve kötü üstüne değil, griyi vurgulamaya odaklı. Ülkenin kurtarıcıları –isyancılar– Capitol'le bir tezat içinde anlatılıyorlar. Bir yanda çürümeye başlamış bir sefahatin, ziyanın ve abartılı hazzın örneği Başkan Snow var. Çürümek üzere olan fazla olgunlaşmış bir meyve gibi, hatta kokusu bile gereğinden fazla tatlı. Bir gül kadar güzel bir şeyin bu kadar tehditkâr ve mide bulandırıcı göründüğü hiç olmadı.

Diğer yanda, 13. Mıntıka'nın Başkanı ve pragmatizmin vücut bulmuş hali Başkan Coin var.

Onun dünyası, herkesin yeterince –ama sadece yetecek kadar– yiyecek bulduğu, sıkı sıkıya uygulanan sınırlar dünyası. Zevk, hayatta kalmanın gerisinde kalıyor. 13. Mıntıka'da vatandaşların onlara dayatılan programları var; kendilerini hiçbir şeyle şımartamıyorlar ve bu genel olarak toplumun çıkarına olan, dayatılmış bir kısıtlama.

Snow ve Coin'de yelpazenin tuhaf biçimde çok ortak noktası olan iki ucunu görüyoruz. İkisinin de kitlelere derin bir güvensizliği söz konusu ve sıkı tasmalarla zapt edilmeleri gerektiğine inanıyorlar. Ve Coin, savaşı kazanmanın ardından, Capitol halkına hâkimiyetin kimde olduğunu göstermek için mantıklı bir çözüm olarak son bir Açlık Oyunları önerince, Snow'un oyunlar için kullandığı gerekçenin birebir aynısına şahit oluyoruz.

Coin'in Snow'la o kadar çok ortak noktası var ki, onun yönetimindeki bir hükümetin benzer bir konuma çıkacağını gözde canlandırmak çok kolay. İnsanlar yine "kendi iyilikleri için" haşin kurallara, bu kez kendini kısıtlama kurallarına maruz kalacaklar.

Zaman içinde bir kırılma noktasına varacak ve bir kez daha, yaşamaya zorlandıkları durumu değiştirme yolunu arayacaklar. Her tür lüks ve hazdan yoksun geçen onca yıldan sonra, kim biraz bencil olmak istemez ki? Yavaş yavaş bir zevk toplumu gelişecek ve sefahat ve çöküş döngüsü sil baştan başlayacak.

Açlık Oyunları çemberi kırmanın tek yolunun üçüncü bir yol, yani ılımlılık olduğunu öne sürüyor. Ne Snow ne Coin. *Alaycı Kuş*'un sonsözündeki dünya, ne parlak ne de yeni bir dünya. Ancak Capitol'ün diğer mıntıkalar üstünde gücünün olmadığı, 12. Mıntıka'nın tehlikeli madenleri kapattığı ve ilaç üretimine yöneldiği ve daha önemlisi, daha önce yaşananların tarihinin öğretildiği bir dünya. Bunun, geçmişin olaylarını anlamanın, gelecekte tekerrür etmelerine mâni olmanın tek yolu olduğunu idrak etmiş bir toplum olduğu çok açık. Ancak toplumun gerçekten değiştiğine dair en önemli işaret bir sembolün devrilmesi; Açlık Oyunları'nın son bulması.

Bir çember gerçekten kırılabilir mi? Toplum her zaman geçmişin döngülerini tekrarlamaya mahkûm mudur? Kendi tarihimiz bu teoriyi yansıtır gibi görünüyor. Kendi kendimizi yok edene kadar, tekrar tekrar sefahate düşüp her şeyi sil baştan yaşıyoruz. Ancak *Alaycı Kuş*'un sonu, başka bir şeyi önerir gibi. Pek çoğu kasvetli bulsa da, ben o sonda bolca iyimserlik görüyorum. Suzanne Collins, bir döngünün, tekrarlanmayı bekleyen hataların örneği olarak, Coins'i bize başkan olarak vermeyi seçebilirdi. Oysa yerine bize bir şarkı verdi. Ve çocuklar. Ve "bir mezarın üstünde oynasalar" da (*Alaycı Kuş*) önemli olan, oynayacak özgürlüğe sahip olmaları.

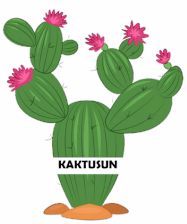
ADRIENNE KRESS: *Toronto doğumlu aktör ve yazar. Kitapları,* Alex and the Ironic Gentlemen *ve* Timothy and the Dragon's Gate'dir *(Weinstein Books). Toronto Üniversitesi Tiyatro Bölümü ve İngiltere'deki Londra Müzik ve Dramatik Sanatlar Akademisi mezunu. İngiltere'de Heart of Hawick Çocuk Kitapları Ödülü'nü kazandı ve Red Cedar'a aday gösterildi. Devam kitabı olan* Timothy *ise Audie and Monitaba Genç Okuyucular'ın Tercihi Ödülü'ne aday gösterildi. İlk genç yetişkin romanı* The Friday Society *2012'de Dutton tarafından yayınlanacak.*

TİRANLIK KARŞISINDA TOPLUM

▷

Bir Somunu Olan Delikanlı ve Bir Oku Olan Kız Koca Bir Milleti Nasıl Devirdi?

Bree Despain

İlk kitabın sonunda, Capitol'ün, Katniss'in Açlık Oyunları'nda Prim'in yerini almasına izin vermekle ne büyük bir hata yaptığı herkese malum olur. Belirgin olmayan nedenidir. Katniss kendi isteğiyle muhalefet yaratmaz ve muhalefetin nedeni de kesinlikle o değildir. Panem halkı, Katniss ekranlarında belirmesinden çok önceden beri mutsuzdur. O zaman kahramanımızı böyle bir tehdide dönüştüren nedir? Bree Despain, cevabın Katniss'in en büyük yeteneklerinde –ok atmadaki hünerinde değil, gittiği her yerde camia yaratma becerisinde– saklı olduğunu öne sürüyor.

Zorba olmak kolaydır, gerçekten. Tek yapmanız gereken insanların özgürlüğünü ellerinden almaktır. Bugünkü toplumda insanların çoğu bazı özgürlükleri –konuşma özgürlüğü, toplanma özgürlüğü, ticaret özgürlüğü, basın özgürlüğü, seyahat ve kolay iletişim gibi daha basit özgürlükler– hepsi bir toplumu güçlü ve yaşanabilir kılan şeyleri cepte görmekte. Ya bu özgürlükler tek bir hamleyle bir anda elimizden alınıverseler? Capitol'ün Panem'deki mıntıkalara yaptığı buydu. Yetmiş beş yıl önce, mıntıkaların Capitol'e ilk başarısız isyan girişimininin ardından, Capitol mıntıkalardaki ve mıntıkalar arasındaki her tür toplum duygusunu yok etmek için gerekli önlemleri alarak ve yeniden isyan etmelerine engel olmak için insanları kontrol ve tecrit ederek misilleme yaptı.

Toplumun aslına en uygun anlamı "birbirlerine bir şeyler vermektir." Esas itibarıyla bir grup içinde, bilgi olsun (iletişim), mallar, ortak amaçlar ya da aile duygusu olsun, bir şeyler paylaşmaktır. Bir grup insan arasındaki verme ya da paylaşma becerisini ya da sadece arzusunu yok ederek o toplumun kalbini yok edersiniz. Bir toplumun kalbini söker alır ve yerine korkuyu yerleştirirseniz o zaman insanları kontrol edebilirsiniz.

Capitol bunu önce pek çok insanı açlıktan ölme sınırında tutmakla başarıyor. Yiyecek kaynaklarını kontrol ediyor, avlanmayı yasa dışı kılıyor, anne ve babaları fazla yiyecek alabilmek anlamına gelen mozaik taşlarına karşılık, çocuklarının potansiyel geleceklerini (ve çocuk olmaktan gelecek her tür güvenlik ve masumiyet duygusunu) ipotek altına sokmaya zorluyordu. Capitol dışında, özellikle daha fakir mıntıkalarda, sadece çok az sayıda insanın fırın ya da kasaptan (ve sanırım şamdancıdan) bir şeyler alacak parası vardı. Ve bu az sayıdaki insan, ayrıcalıklı statülerini kaybetme korkusuyla, daha az şanslı olanların ihtiyaçları için şikayetçi olmazlardı. Capitol, insan-

ları karınlarını nasıl doyuracaklarını düşünmekten başka bir şeye enerjilerinin olmayacağı kadar aç bırakır.

İkinci olarak Capitol kamusal alanda kırbaçlama cezası ve sokağa çıkma yasağı getirmiş, insanların ceza korkusuyla kafalarını yerden kaldırmamaları için, her hareketlerini izleyecek alçak Barış Muhafızları yetiştirmiştir. İnsanları diğer mıntıkalarla alışverişten ya da seyahat etmekten alıkoymak için mıntıkaları kocaman elektrikli çitlerle çevrelemiştir. Bütün mıntıkalarda her tür uzun mesafe iletişim son bulmuştur ve izin verilen çok az şey de (televizyon propagandaları ve galiplerin evlerindeki telefonlar) sürekli gözetim altındadır. Ayrıca, Capitol'ün kendisinin içinde ve mıntıkaların bazı kısımlarında, insanlar bir misillemeye maruz kalmadan iletişim kuramayacakları şekilde, kameralarla izlenmektedirler.

Hatta Capitol büyük ihlaller için, "esas cezalar" getirmiştir: ihlali gerçekleştiren kişinin dilinin kesilmesi, böylece iletişim kuramaz olması ve sonuç olarak toplumun içinde gerektiği gibi varlık sürdürememesi. Avox'lar ailelerinden ayırılıp bir kölelik hayatı sürmeye zorlanırlar. En esaslı ceza, diğer insanlardan koparılmaktır.

Bütün bunları düşününce, Capitol, her yerde filizlenen despotlara bir tepenin üstüne kurulmuş parlak bir şehir gibi görünebilir. O zaman sorun nerededir? Çöküşüne neden olan ölümcül hata nedir?

Aslında iki hata vardı: Açlık Oyunları'nın getirilmesi ve 12. Mıntıka gibi bir yerden, Katniss Everdeen gibi bir ergen kızın varlığına izin verilmesi.

Açlık Oyunları

Açlık Oyunları'nın konseptini ilk kez düşündüğünüzde, mıntıka vatandaşlarının kalplerine esaslı bir korku yerleştirmek için kusursuz bir yöntem gibi gelebilir. Oyunlar mıntıkaları isyan girişimleri için

cezalandırmak ve onlara kudretli Capitol'e muhalefet etmeye çalışmanın faydasızlığını hatırlatmaktı. Mıntıkalar, her toplum için en kıymetli varlık olan evlatlarını, Capitol'ün hastalıklı eğlence anlayışına kurban vermek zorundaydılar. Çoğunlukla savunmasız çocuklar bir arenaya kapatılıp, izlenmesi zorunlu ve dolayısıyla mıntıka vatandaşlarına hayatlarının tecrit edilmişliğini ve faydasızlığını sembolize eden bir TV yayınında ölümüne savaşmaya zorlanırlar.

Capitol, Açlık Oyunları'nı mıntıkaları birbirleriyle çarpıştırarak ve kendi çocuklarının yerine başka mıntıkaların çocuklarının katledilmesini ummalarını sağlayarak, aralarında bir alay ve çekişme yaratmak için kurmuştur. Ancak, *New Yorker*'dan Laura Miller'ın üçlemenin ilk iki kitabıyla ilgili eleştirisinde belirttiği gibi, "bu nüfusun masum çocuklarını evlerinden ayırıp ailelerine eğlence uğruna katledilişlerini izlemelerini emretmek, bir isyanı önlemekten ziyade kışkırtmaz mı?"

Ve eninde sonunda, olan budur. Yetmiş senedir –mıntıkalardaki insanların nasıl bastırıldığını düşünürsek o kadar da uzun bir süre sayılmaz– pişmektedir ama Açlık Oyunları en sonunda (ya da kaçınılmaz olarak) Capitol'ün iktidar kaybetmesinde çok büyük rol oynar. Açlık Oyunları ve sonuç olarak her yılın şampiyonunun "galipler turu" olmasa, tek tek mıntıkalar, diğerleri hakkında onlara okulda öğretilen propaganda dışında bilgi sahibi olamazlar. Yılın geri kalan kısmında, sanki diğer mıntıkalar hiç yoktur ancak oyunlar sırasında, her mıntıkaya bir insan çehresi (ya da iki insan çehresi) verilir. Genelde, haraçların ölümüne savaştıkları düşünülürse, bu çehreler dost canlısı yüzler olmaz. Mıntıka sakinlerinin iletişim kurdukları tek zamanın, birbirlerini öldürmeye çalıştıkları zaman olması, Capitol'ün hesaplı tasarımına tam uyar. Ancak yine de, diğer haraçlar insan çehrelerdir –insanlara yalnız olmadıklarını hatırlatması olası çehreler– ve bu büyük bir risktir. Her mıntıkaya arkasına düşecek şampiyonlar verilir ama çok sayıda mıntıkanın gerçekten arkasına

takılabileceği biri ya da bir şampiyonlar takımı olsa bu insanlara ortak bir bağ, onları bir araya getirecek bir toplum hissi verirdi. Ve o şampiyon Capitol'e meydan okumaya cüret eden biri çıkarsa işte isyan kıvılcımının parlaması için gereken tek şey budur.

Katniss Everdeen: Hiç Var Olmaması Gereken Kız

Büyük olasılıkla Capitol, Katniss Everdeen gibi bir kızın bir avuç orman meyvesiyle bir isyan başlatabileceğini ve kendisinin de bundan habersiz olduğunu hiç düşünmemişti. Ancak Katniss, oyunların son gününde yaşananlardan gerçekte sorumlu değildir. Capitol sorumludur. Ne de olsa Katniss'i yaratan da odur.

Collins, School Library Journal'dan Rick Margolis'e verdiği röportajda şöyle anlatır:

> "Katniss… hiç var olmaması gereken bir kız. Capitol, 12. Mıntıka'nın küçük ve fakir olduğu için asla gerçekten bir tehdit olmayacağı düşüncesiyle Katniss'i, içinde yaratıldığı, içinde gelişeceği, bir ortam yaratır. Kız elektrik verilmemiş çitin altından süzülür ve avcı olmayı öğrenir. Sadece bu kadar da değil, kız bir "savaşçı"dır ve bu içinde mıntıkalarda sıradışı olan belli bir bağımsız düşünceyi de barındırır.
>
> Böylece, ilk kitapta arenaya sadece kendini bu çevrede canlı tutmaya donanımlı biri olarak çıkmaz –yayı ve okları ele geçirdiğinde ölümcül de olabilir– diğer yandan kutununun dışından bakarak düşünebilen biridir… ve evrim geçiren bu yaratık, alaycı kuş, yani Katniss'tir."

Başkan Snow'un, Capitol'ün devrilmesine neden olan en büyük hatalarından biri 12. Mıntıka'ya yeterince dikkat etmemiş olmasıdır. Başlangıçta Capitol her mıntıkaya eşit sertlikle yola çıkmış gibi görünmektedir (Katniss'in annesi zaman zaman geçmişteki daha karanlık günlere gönderme yapar) ama zaman içinde 12. Mıntıka'da durum gevşemeye başlamıştır. Ne de olsa, 12. Mıntıka en fakir ve en aç mıntıkadır ve Açlık Oyunları'nı kazanıp daha fazla gıda payı alma umuduna bile sahip değildir. Bu mıntıkadaki en fakir vatandaşlar, madenlerde yaşayıp ölmenin ötesinde umulacak hiçbir şeyin olmadığı Dikiş'e sürülmüşlerdir. Ve 12. Mıntıka, mıntıkların en eziği olarak, Capitol tarafından yok sayılmıştır. Elektrik gibi kıymetli kaynakları ziyan etmeye değmez; bu yüzden çit altından geçmeye cüret edebilenler için nadiren tehdit oluşturur. Ayrıca en iyi Barış Muhafızları'nı ziyan etmeye de değmez; bu nedenle Capitol bir süre sonra disiplinli ve itaatkâr Barış Muhafızları'nı oraya göndermeyi umursamayı da bırakır. Bu durum, insanlara mal ve bilgileri değiş tokuş etmek üzere toplanabilecekleri bir yer sağlayan karaborsanın var olabileceği bir ortam yaratır. Tomurcuklanan bir toplum hissinin, pazarı ziyaret eden daha cesur elitlerin ve yiyecek ile eğlence için gelen Barış Muhafızlarının varlığına rağmen büyümesine olanak sağlayan bir yer.

Açlık Oyunları'nın başında 12. Maıntıka'daki insanların çoğu Capitol'ün mıntıka yönetimindeki boşluklarından istifade etmeye çekinmektedir ancak bu ihmalkâr ortamdan, Katniss Everdeen adında, sıradışı bir kahraman, gittiği her yerde, esrarengiz (ve sıkça kasıtsız) bir toplum hissi yaratan bir kız çıkar.

Orijinal olarak, ilk *Açlık Oyunları* kitabının metnine baktığımızda, romanda Katniss'in Açlık Oyunları için seçilmesinden öncesindeki Katniss olmasına yardımcı olan ilk toplum hareketinin (babasının ölümünün ardından), Gale'la av ittifakı kurması olduğunu söyleyebilirdim. Kendilerini savunmak yerine, sevdiklerinin karnını doyurma yükünü paylaşmak için birlikte çalışırlar. "Karşılıklı ihtiyaç tutkalı"

ikisini birbirine bağlar ve birbirlerine bir şeyler vererek sadece bir birlik değil, var olan en güçlü toplum biçimini yaratırlar: Bir aile. Ancak üçlemedeki her kitabı tekrar okuduktan sonra kafama dank eden şu oldu: Katniss'in dönüştüğü kişinin katalizörü olan toplumsal hareket, yaratıcısından ziyade alıcısı olduğu "zorbalık karşısındaki ilk toplum hareketi"ydi.

Katniss'in babasının bir maden kazasında ölmesinin ve annesinin kederden delirmesinin ardından, Katniss ve kızkardeşi açlık çekmeye başlarlar. Avlanacak, Hob'da takasa çıkacak ya da aile için gelir sağlayacak bir babaları olmadığı için her şey kayıp gibidir. Ezilmiş Dikiş'te, Katniss'in tanıdığı, feragat edebileceği yiyeceği olan ya da feragat edecek yiyeceği olsa dahi buna istekli olabilecek kimse yoktur. Katniss'in bize anlattığı üzere, Capitol'ün baskısı yüzünden, Dikiş'te çocuklar her gün açlıktan ölmektedir. Ama tam Katniss pes etmek ve Capitol'ün ondan istediği gibi, oturup ölümü beklemeye başlamak üzereyken fırıncının oğlu Peeta Mellark, onun ihtiyacını görür ve ona elinden geleni vermeye karar verir. Birkaç değerli ekmeği yakarak baskıcı annesinin dayağını göze alır ve sonra ekmekleri, ona verilen atma talimatına uymak yerine, Katniss'e verir. Bu küçük incelik, gerçek bir toplumsal hareket, Katniss'in ölümden dönmesine ve kendine gelmesine yardım eder.

Açlığı bir an için azalınca, kendisinin de sisteme karşı çıkabileceğini –Capitol'e kafa tutabileceğini– ve ailesi için avlanmak üzere, çitin altından süzülebileceğini fark eder. Orada, yiyecek ve ilaç bulmak için babasının hangi bitkilerin güvenle yenebileceğini tarif ettiği defterindeki –ki bu babanın gitmeden önce, bilgilerini ailesine aktarma şeklidir– tarifleri kullanır. Orada, Gale'la, her ikisinin ailesini de canlı ve sağlıklı tutmaya yarayan av ittifakını kurar, annesinin depresyonundan ağır ağır da olsa çıkmasına yardım etme umudunu bulur ve hayatta kalmayı ve öldürmeyi öğrenir. Daha Açlık Oyunları'nda

haraç olmadan önce, kendi mıntıkasında bir küçük kahramandır. 12. Mıntıka'nın imtiyazlılarına ve açlık çekenlere et sağlamaktadır. Hastaları iyileştirecek otları tedarik etmekte ve baldırı çıplakların yanı sıra Barış Muhafızları'yla da ahbaplık kurmaktadır.

Ve Capitol'ün ölümcül hatası buradadır. Katniss'in Katniss olmasına izin vermek. Zorbalığın bir genç kız ve yayından ibaret bu ilk ayaklanmayı ezmesi gereken eli neredeydi? Ya onu ormandan uzak tutacak elektrik? Onu canından bezdirecek gaddar Barış Muhafızları?

Evet, Capitol, 12. Mıntıka'daki boşlukları aracılığıyla Katniss Everdeen'i yaratmış oldu. Kız kardeşini korumak için oyunlara gönüllü olacak kadar duyarlı kızı. Ailesine dönebilmek ve mıntıkasına yiyecek getirebilmek için kazanmayı denemeye söz veren kızı. Onu daha sonra Alevler İçindeki Kız'a dönüştüren hazırlık ekibi ve stilistinin kalbini her şekilde kazanan kızı. Başka bir haracın gözünü kırpmadan öldürebileceği, rakip mıntıkanın yarışmacısı Rue'yla (oyunlardaki diğerleri gibi çıkar amaçlı ittifak kurmak yerine) gerçekten arkadaş olan kızı. Bu arkadaşlığı, Rue'yu bir kız kardeş gibi önemseyerek ve öldüğü zaman, oyun kurucuları paylamak için cesedinin üstünü çiçeklerle donatan ve 11. Mıntıka'ya, daha önce hiç yapılmamış bir şeyi yapma, kendi mıntıkalarından olmayan bir haraca hediye gönderme ilhamını veren kız. Bir ulusa, fertlerinin birbirlerinden tecrit edilmiş hissetmek yerine birlikte hareket edebileceklerini gösteren kızı. Peeta'yla ortaklığı ve "aşkı" diğer mıntıka şampiyonlarına gerçekten destekleyecekleri ve bağlı hissedecekleri bir şey veren kızı. Mıntıkaların içinde ve arasında bir toplum bağı yaratan kızı. Birinci kitabın sonundaki meydan okuması onu ve Peeta'yı, *Capitol'e* meydan okumak için oluşturabilecek bir ortaklığın –Başkan Snow'un yok etmek için, Peeta'nın anılarını değiştirmek de dahil her şeyi yapabileceği kadar güçlü– sembolüne dönüştüren kızı. Alaycı Kuş'a dönüşen kızı, Capitol yaratır.

Çok Az, Çok Geç

Bastırılmış bir toplumda, bir toplum hissinin uyanmasına göz yummanın yaratacağı en büyük sorun, bir kez kök salmaya başlayınca, söküp çıkarmanın neredeyse imkânsız olmasıdır. Başkan Snow bir kızın ve bir avuç orman meyvesinden ibaret hilesinin yapabileceklerini (Capitol'ü aptal durumuna düşürmek, zayıf göstermek ve insanların arasında isyanı kızıştırmak) görünce etkileri durdurmak için debelenmeye başlar. Doğrudan Katniss'in toplumunun kalbini hedef alır ve işe evinin mahremiyetini istila etmekle başlar. Neden olduğu zararın giderilmesine yardım etmeyi denememesi durumunda, ailesini tehdit eder ve ardından vatandaşları yeniden hizaya sokmak için korkunç Barış Muhafızları'nı üstlerine salar. Toplum merkezi Hob, yakılıp yıkılır, çite yeniden elektrik verilir ve 12. Mıntıka'ya vadedilen ödül yiyecek payı kasıtlı olarak bozulur. Katniss toplumunun yaşadığı eziyeti görünce, Başkan Snow'un ondan istediği şeyi yapmaya çalışır. İsyanı yatıştırmaya uğraşır ama Başkan Snow'un söylediklerine bakılırsa, çabası çok az ve çok geç kalmıştır. İsyan yayılmaktadır.

Ancak aslında, çok az yapan ve geç kalan, Başkan Snow'un ta kendisidir. Bu noktada, toplum duygusunu bastırmak için yapacağı her şey, onu mıntıkaların büyük kısmında sadece alevlendirir. İşi, Katniss'i gelinliğini halka sunmaya zorlamaya ve programın yayınladığı gün, Katniss, Peeta ve geçmişteki galiplerin yeniden arenaya döneceklerini ilan etmeye kadar götürür. Bunun morallerini bozması, onlara galiplerin bile güvende ya da güçlü olmadıklarını göstermesi gerekir ama halkı daha fazla hiddetlendirmekten başka bir işe yaramaz. Ve Plutarch Heavensbee gibi gizli isyancılara, isyanın amacını ilerletmek için oyunları kullanma fırsatını verir. Her ne kadar, başlangıçta Plutarch'ın planındaki yeri istemeyerek olsa da, Katniss'in etrafında sadece bir toplum değil, aile oluşturmadaki esrarengiz becerisi sü-

OLDSCHOOL BIBLOSOPHER KAOTIC TEAM

regelen ayaklanmaları iyice alevlendiren şey olur. Katniss, kendine, onları önemsediği için görünüşte zayıf duran müteffikleri (Beete, Wiress ve Mags gibi) seçerek, ittifakla arkadaşlık arasındaki çizgiyi bir kez daha bulanıklaştırır ve diğer yarışmacıların pek çoğu onun *Alaycı Kuş* –insanların birleşmek ve Capitol'ü devirmek için ihtiyaç duydukları gücün sembolü– olduğunu bildikleri için Katniss'in etrafında toplanırlar. Bu sürpriz arkadaşlar da yavaş yavaş Katniss'in gittikçe genişleyen ailesinin fertleri olurlar.

Katniss arenadan kurtulunca, Başkan Snow nihai darbe gibi görünen darbesiyle, 12. Mıntıka'yı bombalayarak Katniss'in toplumunu, tamamen yok etme girişimiyle misilleme yapmaya çalışır. Ancak bu dehşet verici hamleler bile, Katniss'in ailesinin bombalardan kaçmayı başarması ve 13. Mıntıka'nın esrarengiz sakinleri tarafından kurtarılmasıyla çok az ve çok geç kalır.

Başkan Coin: Farklı Bir Zorba Türü

Her ne kadar, Snow'un tutsağı olduğunu öğrenince Peeta için acısa da, itiraf etmeliyim ki *Ateşi Yakalamak*'ı bitirmemle *Alaycı Kuş*'un yayımlanması arasında geçen aylar boyunca, Katniss ve Gale, Haymitch, annesi, Prim, Finnick ve 13. Mıntıka'ya ulaşmayı başaran, diğer sağ haraçlardan oluşan ailesiyle her şeyin yoluna gireceği konusunda içim rahattı. Aslında, bu denememin ilk taslağında (*Alaycı Kuş*'un çıkmasından birkaç ay önce yazılmıştı), bu bölümün açıklamasında "üçüncü kitapta toplum açısından (13. Mıntıka'da bir araya toplanan toplum açısından) neler yaşandığını ve Capitol'ü nasıl alaşağı ettiklerini tartıştır" yazmıştım.

Bir yanım, Katniss'in *Alaycı Kuş* görevini isteyerek üstlenmesini ve 13. Mıntıka'daki iyi niyetli toplumun yardımıyla Capitol'ü alaşağı etmelerini ve bu süreçte Peeta'yı kurtarıp Başkan Snow'u devirmelerini bekliyordu. Sonra sevgili generalleri Katniss'ten (biraz George Washington gibi!) birleşmiş mıntıkaların lideri olması istenecekti. Bu zor bir görev olacaktı ama Katniss insanları etrafında toplama becerisi sayesinde, bunun için mükemmel kadın olacaktı ve 13. Mıntıka'nın harika liderleri ona bu işte yardım edeceklerdi.

Ancak daha *Alaycı Kuş*'un sayfalarını açar açmaz, 13. Mıntıka'daki toplumun ne kadar karmaşık olabileceğini gördüm. İlk bakışta Capitol'ün saldırısından küllerinden doğmuş ütopik bir toplum gibi görünen –halkının ihtiyacını karşılamak için netlik ve etkinlikle yönetilen– mıntıka, yakından baktığınızda birden biraz yanlış görünüyordu.

Belki de, karakterlerin kollarına sapılmaması gereken programlarını damgaladıkları, herkese "asker" diye hitap edildiği, görevleri hükümet tarafından belirlendiği için yiyecek paylarının sıkı kontrol şekli, hiç kimsenin izinsiz yüzeye çıkmasına izin verilmemesi, mekânlarının sürekli izlenmesi ve başkan tarafından söylenmediği sürece bir olay için bir araya gelememeleri yüzündendir. Bütün bunların herkesin güvenliği ve toplumu hayatta tutmak için (haklı olarak) yapıldığı söylenebilir ama diğer yandan, bu korkuyla –manipülasyonla– yönetilmenin başka bir yolu gibi görünmektedir.

Başkan Coin'in de kendi çapında bir zorba olduğu yavaş yavaş netlik kazanır; Başkan Snow kadar alenî değildir ama belki de daha da sinsi bir zorbadır. Coin'in gerçek doğasının ilk ipucu, Katniss'in hazırlık ekibinin, 13. Mıntıka görevlileri tarafından, *Alaycı Kuş* propaganda çekimlerinde yardım etmek üzere kaçırılmalarının ardından, tehlikeli suçlu –hatta hayvan– muamelesi görmesidir. Ancak Katniss, Peeta'nın, kendi iradesinin dışında kalmaya zorlandığının çok net

olmasına rağmen, anti-isyancı konuşmalarından ötürü idam edilebileceğinden korktuğu zaman, Coin'e güvenilmemesi gerektiğinden emin oldum. Bu, Coin'in manipülasyonlarından bir yenisi –herkese, hatta Açlık Oyunları'nın kahramanına bile, 13. Mıntıka vatandaşlarından biri gibi davranmasının bir parçası– ve Katniss'i, Peeta'nın dokunulmazlığı karşısında, Coin'in planlarına uymaya zorlamak için harika bir yol gibi görünüyordu.

Katniss, Panem'deki her iki zorba lidere karşı büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Ancak Snow, Katniss'e Peeta'yla olan bağını kırma girişimiyle –Peeta'nın zihnini zapt ederek ve ona olan aşkını yok etmeye çalışarak– aleni olarak saldırırken, Coin, Katniss'e ailesiyle olan bağlarını sömürerek (onu galip arkadaşlarının dokunulmazlığına karşılık itaat etmeye mecbur ederek) ve daha sonra canlı bir semboldense, ölü bir şehit olarak daha az tehdit oluşturacak hale gelince ondan kurtulmaya yeltenerek saldırır.

Ancak Katniss, Başkan Snow'un Coins'in sözüm ona final manipülasyonu –Capitol çocuklarının ve onlara yardım etmeye çalışan (aralarında Prim'in de olduğu) isyancı sağlık ekiplerinin havaya uçurulmasını Coin'in emretmiş olduğu ve bunu Capitol tarafından işlenmiş bir suç olarak yutturmaya çalıştığı– hakkında gerçeği söylüyor olabileceğinden şüphelenmeye başlayana dek, gerçek en kötü zorba tam olarak ortaya serilmez. Başkan Snow, malikânesinin etrafındaki bir çocuk barikatının isyan güçlerinin katliamını yavaşlatacağı düşüncesiyle toplumun hassasiyetleriyle oynar çünkü ona ulaşmak için çocukları öldürmek gerçek anlamda bozulmuş olmayı gerektirir. Bu *Alaycı Kuş*'un yapacağı bir şey değildir ama belli ki Coin bunu yapabilir. Coin'in çocukların bombalanmasının arkasındaki kişi olduğu hiçbir zaman doğrulanmasa da, ben bunun Coin'in sadece Capitol'e karşı son darbesi olduğuna değil, kendi halkının uç noktada manipülasyonu olduğuna ve Prim'in de bu bombalamayla

kurban verilmesinin –Katniss'in en derin toplum bağlarından birinin koparılmasının– Katniss'i yok etme amaçlı olduğuna inanıyorum.

Ve neredeyse yok ediyor da.

Yeniden İnşa Etmek

Dürüst olmak gerekirse, Katniss'in üçlemenin doruk noktasının ardından bu kadar harap olmasına önce öfkelendim. Katniss, ona ait olduğu iddia edilen kötü eyleminden ötürü Coin'i tam kalbinden vurunca, sevinç gösterileri yaptım. Ama zaten ben Katniss'in, Panem'in George Washington'u olmasını bekliyordum. Düşmanını yenmesini ve sonra bir milletin yeni lideri olmasını istiyordum. Ancak sonunda, Katniss o kadar harap durumda ki insan şoke oluyor. Gerçi distopik öykülerin çoğunun kahramanın ölmesi ya da yok edilmesiyle bittiği düşünürlürse, o kadar da şaşırtıcı değil. Hatta Collins bize School Library Journal'daki röportajında, hikâyenin kısmen, Spartaküs'ün trajik öyküsüne dayandığını anlatıyor.

> … tarihsel Spartaküs figürü, üç kitabı için, Katniss için gerçekten daha çok modele dönüşür… (Spartaküs) arenadan kaçan ve baskıcı bir devlete karşı bir isyana liderlik eden bir gladyatördü… Romalılar'ın başına hayli bela açtı. Ve sonunda öldü.[22]

22 Cesedi hiç bulunamasa da, Spartaküs'ün ve isyancılarının Roma ordusuna saldırdıkları savaşın sonunda öldüğü iddia edilir. Hayatta kalan isyancılar, Romalı askerlerin işkencelerine maruz kaldılar.

Collins, Katniss'i öldürmek yerine, büyük olasılıkla "sabanından, cumhuriyeti kurtarmaya çağırılan ve tehlike geçince, tarlalarına geri dönen" Cincinnatus[23] adında başka bir Roma savaş kahramanının örneğinden yola çıkarak onu yakılıp yıkılmış 12. Mıntıka'nın yıkıntılarına geri gönderiyor. Katniss orada, onun için hiçbir şey kalmamış gibi görünen bir yerde, sarhoş bir Haymitch'le bir başına bırakılıyor. Etrafında koşturacak yamalı bohça ailesinden yoksun. Katniss, Prim'i kelimenin tam anlamıyla kaybetmiş, Finnick ölmüş ve Gale da Panem'in dönüşümüne yardıma gitmiş ve Peeta'nın bir zamanlar tereddüt nedir bilmeyen aşkı, Başkan Snow'un beyin yıkamalarından dönülmez biçimde hasar görmüş.

Her ne kadar olayların bu şekli almasına şaşırsam da, hiç var olmaması gereken kız onu yaratan –artık kendisi var olmayan– bir yere geri gönderilmişti. Capitol'ün zorbalığı yüzünden ilk kez yok olmak üzereyken, onunla ilk bağlantıyı kuran kişi olan ekmekçi çocuk Peeta'nın, iyileşmesine yardım etmek üzere 12. Mıntıka'ya dönen kişi olmasını daha da yerinde buldum. Terapisinin bir parçası olarak babasının defteri üzerinde çalışıp bütün o dehşetten öğrendikleri ve gelecek nesilleri onlar gibi eziyet çekmekten kurtarabilecek her şeyi birbirleriyle paylaşarak, kendi bilgileriyle daha da genişlettiler. Bağları güçlenirken, zaman içinde yeni bir aile kurdular. Bir zamanlar tamamen kaybedilmiş gibi duran 12. Mıntıka toplumunun –eğer başarabilirlerse bir daha asla kaybedilmeyecek bir toplumun– yeniden inşasına yardım edebilecek bir aile.

Uç noktada totaliter bir idareyi betimleyen bir cilt gibi başlayan *Açlık Oyunları* üçlemesi totaliter bir rejimin nasıl yıkılacağına dönük bir öyküye dönüşüyor. Başkan Snow, baskıcı bir rejmin kontrolü

23 George Washington için de büyük bir ilham kaynağı olmuştur. William Calhoun'dan alıntı. "Washington at Newburgh", *The Claremont Institute*.

kaybetmemesi için her tür gerçek toplum duygusunun tamamen bastırılması gerektiğini zor yoldan öğreniyor. En küçük bir toplumsal eylemi gözden kaçırarak bile, koca bir mahalleyi, hatta bir ulusu kardeşlik, paylaşma ve daha büyük bir iyilik kaygısıyla tutuşturacak kıvılcımın çakması için yeterli olacaktır. Zayıf, kırık ve görünüşte aciz olanlar bile, korku aracılığıyla hükmeden bir lideri ciddi bir riske atacaktır. Ve her ne kadar Başkan Snow toplumun gücünü anlasa ve istediğini elde etmek için onu sömürmeyi öğrense de, o bile çok fazla zorlamanın geri tepip kendisini yok edebileceğini görüyor. Her ikisi de elinde bir somun ekmeği olan bir delikanlı ve bir oku olan bir kız tarafından çözülüyorlar.

BREE DESPAIN: *The Dark Divine üçlemesinin yazarıdır. Bree, çocukluğunda hikâyeler uydurmaya duyduğu sevgiyi üniversiteye bir dönem ara verip Philadelphia ve New York'un daha düşük gelir düzeyine sahip semtlerinde yaşayan, risk altındaki çocuklar için oyunlar yazıp yönetmeye başlayınca aniden keşfetti. Şu anda Salt Lake City, Utah'da kocası, iki küçük oğlu ve sevgili TiVo'suyla birlikte yaşıyor.*

TEŞEKKÜRLER

Açlık Oyunları Üçlemesi: Hayran Sitesi (www.hungergamestriology.com)'dan Dee Liou, Jody He ve Amy Murphy'ye metne olan katkıları için çok teşekkürler!

BELONGS TO
#AMIGS TEAM